

NEV'Î-ZÂDE ATÂYÎ DÎVÂNÎ

Saadet KARAKÖSE

Malatya 1994

ÖZGEÇMİŞ
Doç. Dr. Saadet Karaköse

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden (Hazırlık dahil) 1985 yılında mezun oldu. İnönü Üniversitesi Rektörlüğü bünyesinde Türk Dili Okutmanlığı görevine 1986 yılında başladı. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Türk Dili Anabilim Dalında yüksek lisans, Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında doktora yaptı.

27 Ekim, 1995 yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Yardımcı Doçent olarak göreve başladı. Yeniden Yapılanma nedeniyle 4 Ocak, 1998 yılında Fen-Edebiyat Fakültesine geçti. 27. Nisan, 2010 tarihinde Doçentlik unvanı aldı. Halen Pamukkale Üniversitesinde öğretim üyeliği görevini sürdürmektedir.

ÖZET

Giriş Bölümünde Nev’i-zade ‘Atâyî’nin hayatı, sanatı ve eserleri yer almaktadır. 17. yüzyılda yaşamış olan şairin iki manzum ve beş mensur eseri mevcuttur. Manzum eserleri Divan ve Hamsesidir. Divanın 16, hamsenin 61 yazma nüshası mevcuttur. Şairin diğer eserleri de tanıtılmıştır. ‘Atâyî’nin etkilendiği şairler, Nev’i, Şeyhülislam Yahya, Nef’i ve Baki olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Atayi Divanını dil ve üslubu incelenmiştir.

‘Atâyî Divanının Kısmi Tahlili, Din, Cemiyet, İnsan ve Tabiat olmak üzere dört ana grupta yapılmıştır. Bu dört ana grubun alt başlıklarıyla, şairin dünyasına nüfuz etmekle yaşantısı, inançları, sosyal hayatı, kültür ve felsefesi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İkinci Bölüm mukayeseli metinden oluşmaktadır. 16 Divan nüshasının beşi esas alınarak ve diğerleriyle de karşılaştırılarak tenkitli metin oluşturulmuştur. Nüsha farkları dipnotta belirtilmiştir. Eser, mürettep bir Divandır. İçerisinde 1 mensur dibace, 31 kaside, 9 musammat, 275 gazel, 71 tarih ve mukattat, 93 ebyat bulunmaktadır.

Nev’izâde ‘Atâyî’s Diwan

Nev’izâde ‘Atâyî’s life, his artistry and his works stated in introduction chapter. The poet lived 17th century had wrote five Works which two of them were written in verse and the others were written in prose. Divan had 16 manuscripts and Hamse had 61 manuscripts. ‘Atâyî effected poets were Nev’î, Sheyhülislam Yahya, Nef’î ve Bakî. At the same time in this work ‘Atâyî’s language and his style were detected.

Analise of ‘Atâyî’s Diwan had been worked four main chapter which belief, society, human and nature. The second chapter was formed edition critic of 16 diwan manuscripts. Differences of copies had been noted in footnote. Work was a composed Diwan and it inclusion 1 verse introduction, 31 qasidas, 9 musammat, 275 gazelles, 71 dates, and 93 couples.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
KISALTMALAR	7
İMLÂ ÖZELLİKLERİ	8
GİRİŞ	9
NEV'İ-ZÂDE 'ATÂYİ'NİN HAYATI.....	9
SANATI	11
ESERLERİ	15
ATAYİ'NİN TESİRİNDE KALDIĞI ŞAİRLER	20
'ATÂYİ DİVANI'NDA DİL VE ÜSLUP	31
'ATÂYİ DİVANI'NIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	39
DÎVÂN METNİ	42
SONUÇ	328
KAYNAKÇA	331

ÖNSÖZ

Nev'î-zâde 'Atâyî 16. yy sonları ve 17. yy başlarında yaşamış büyük şahsiyetlerdendir. Şakâ'ik zeyli ve Hamse'siyle ün salmış olan şâirin Dîvân'ı da incelenmeğe değer bir eserdir. Farklı konularda eserler vermiş olmanın yanı sıra, kadılık gibi bir mevkide bulunmuş olması şâirin sanat, şahsiyet ve cemiyet açısından önemini göstermektedir. Edebî eserlerin, tarihî vesikalardan daha objektif olarak devrini yansıtmaları bakımından, incelenmesi gereklidir. Atâyî ise, devrinin önde gelen şahsiyetlerindendir.

Doktora tezi olarak, Atâyî Divanı üzerinde çalışmaya karar verdikten sonra, yurtiçi kütüphane kataloglarını taramak suretiyle Divan nüshalarını tespit ettik. Tespit edilen 16 nüsha üzerinde yaptığımız incelemeler sonucu, tenkitli metin oluşturmada esas alınacak 5 nüshayı seçtik. Bu nüshalar yardımıyla metin tespitinden sonra, geri kalan bütün nüshaları muhteva yönünden taradık. Bunun sonucunda, esas alınan nüshalarda bulunmayan iki gazele rastladık. Bu iki gazeli de tenkitli metne dâhil ettik. Nüsha farklarını dipnotlarda belirttik. Tenkitli metni oluştururken, mümkün olduğu kadar, devrin dil özelliklerini yansıtmaya çalıştık. Tenkitli metin tespitinden sonra, bir kısmî tahlil yapmayı gerekli gördük. Tahlil yapmaktaki amacımız, şâirin maddî-mânevî dünyasını tanımak ve tanıtmaktır.

Kısmî tahlil için, metni tarayarak fişlediğimiz halde, özel isimlerin tamamını fişlemeye dâhil ettik. Tahlilde örnek teşkil edecek misaller vermeyi uygun bulduk. Fişleri, Din-Tasavvuf, Cemiyet, İnsan ve Tabiat olmak üzere dört ana bölümde tasnif ettik. Her ana bölümü kendi içerisinde alt bölüm ve kollara ayırmak suretiyle, kısmî de olsa, eserde temas etmediğimiz bir konu veya mazmun kalmamasına özen gösterdik. Böylece şâirin Din-Tasavvuf bölümünde inançlarını, Cemiyet bölümünde sosyal çevresini ve beşerî münasebetlerini, İnsan bölümünde muhabbetini, Tabiat bölümünde cüz'iyet-külliyet açısından idrak, hayal gücü ve dünya görüşünü gözleyip yer yer fotoğraflarını çektik.

Şâirin dünyasını tanımak için hayatı, sanatı ve eserleri bahsinde bizzat Atâyî'nin eseri olan Şakâ'ik Zeyli ve Tunca Kortantamer'in Atâyî ve Hamse'si eserinden istifade ettik Diğer bütün kaynakların hem-fikir olduğu ve Şakâ'ik Zeyli'nden bizzat müşahade ettiğimiz esas, Atâyî'de ilmin sanattan önce geldiği ve şâirin sanatta bile ilmî ölçüler, gerçekçilik ve yenilikten uzak olmayışındır.

Üslup çalışmasında, Atâyi'nin yakın çevresinde bulunan kimselerin divanlarını da inceleyip, etkilendiği şahsiyetleri tespit ettik. Buna rağmen Atâyi'nin kendine mahsus, orijinal üslubuna şahit olduk. Ancak, üslubu pek sanatkarâne olmadığı için, Atâyi şiirde öncü sayılmamış, olabilir. Şâirin kullandığı deyim ve ata sözleri, divanın şekil özelliklerini de üslup kısmına dahil ettik.

Sonuç bölümünde, elde ettiğimiz bilgilerin özetini, şâir ve eser hakkındaki intibalarımızı belirttik.

Tamamlamış olduğumuz bu çalışmada, bütün çabalarımıza rağmen, eksik, kusur ve hatalarımız mutlaka olmuştur. Tez konusunun tespitinden, bütün teferruatına kadar bana yardımcı olan, emeğini esirgemeyen çok kıymetli hocam, sayın Yrd. Doç.Dr. Hasan KAVRUK'a teşekkürü bir borç bilirim.

Saadet KARAKÖSE
Ocak, 1994

KISALTMALAR

A: 1.nüsha, Atıf Efendi, No: 2086
B: 2. nüsha Cevdet Paşa (Veliyyüddin) No: 137/1
C: 3. nüsha İstanbul Ün. Ktb. No: 35/5 Yk.231-320
D: 4. nüsha Ahmet III, Topkapı Saray Müzesi No:2650/5
E: 5. nüsha Hamidiye (Süleymaniye) No:1080/5 Yk.250-349
G:gazel
K: kaside
M:musammat
Mu: mukattaat
T:tarih
Eb: ebyat
Ank.: Ankara
İst.: İstanbul
Kat.: Katalog
Küt.: Kütüphane
Ktp.: Kitaplık
Ün.:Üniversite
Fak.: Fakülte
Müz.: Müze
TDK : Türk Dil Kurumu
TTK: Türk Tarih Kutumu
Yay.: Yayını
Kül.Bak.: Kültür Bakanlığı
No : Numara
age : adı geçen eser
Ans. : Ansiklopedisi
çk.şh.: çokluk şahıs
tk.şh.: taklik şahıs
Mes.:Mesela
Ör.:Örnek
C: Cilt
vb.: ve bunun gibi
yk.: yaprak
S: sayı
s.: sayfa

İMLÂ ÖZELLİKLERİ

1. Bilinen geçmiş zaman eki –dİ, yazılmamışsa yuvarlak ünlülü okunmuştur.
2. –İp partisipi tamamen yuvarlak şekliyle okunmuştur.
3. Kelime başında k harfi, Türkçe menşeli kelimelerde g işaretiyle rastlanmadığı için k okunmuştur. Kendü, kişi vb.
Farsça asıllı kelimelerde g okunmuştur. güşâde, gird-âb, vb.
4. Kelime sonundaki ünlülerin düz ve yuvarlak şekilleri, mevcut olduğu için, standart şekli olmayanların nüshalara göre yaygın olanları tercih edilmiştir. tolu-tolu, kendi-kendü, vb.
5. İstek kipinin 1.tk. şh. eki –yIn ve –Am şekilleri mevcuttur. Yaygın olan –yIn eki tercih edilmiştir.
6. Yapma hali (akuzatif) –İ eki nüshalarda bazen yazılmış, bazen hemze ile gösterilmiştir. Her iki şekil de bitişik ek şeklinde yazılmış, hemzeler gösterilmemiştir.
7. Bildirme eki –dİr yuvarlak ünlülü okunmuştur.
8. İlgi hali (genitif) eki +(n)İñ, yuvarlak ünlülü okunmuştur.
9. Bağlaç olan ile ve –İA eki vezin gereği ayrı veya bitişik okunmuştur.
10. Türkçe asıllı kelimelerde ünlü uzunlukları belirtilmemiştir.

Farsça ve Arapça Asıllı Kelimelerin imlâsı:

11. Farsça –sâ, -âsâ, -veş, -mânend ekleri hariç, diğer ekler (ism-i mekan ekleri) bitişik yazılmıştır. Gülşen, kühsâr.
12. Birleşik kelimeler, aralarında tire(-) işaretiyle yazılmıştır. Civân-merd, gül-ruh, vb.
13. Farsça vâv-ı ma‘dûle, sözlük esas alınarak uzun a (â)’lı okunmuş, vav gösterilmemiştir.
14. Farsça ön edatlar ve bunların yerine geçen isimler tire işaretiyle ayrılmıştır. Der-kenâr, ser-tâ-ser.
15. Kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılmıştır. Bîmâr, rûzgâr.
16. Atıf vav’ı ayrı yazılmıştır. u, ü, vü.
17. Vasıf terkipleri tire işaretiyle ayrılmıştır. Ser-keş, şehr-âşûb
18. Metinde okunamayan kelimeler, orijinal şekliyle yazılmıştır.

GİRİŞ

NEV'İ-ZÂDE 'ATÂİYİ'NİN HAYATI

Atâyi'nin dedesi, Halvetî tarikatı şeyhlerinden Pir Ali bin Nasuh Efendi, babası şâir ve müderris Nev'î Yahyâ Efendi'dir. Pir Ali'nin anne tarafından dedesi Moğol istilası (Cengiz fetreti) zamanında İran'dan Anadolu'ya geçmiş, İstanbul çevresinde Rodosçuk civarında İnecek'e bağlı İvaz Fakih kasabasına yerleşmiş; orada bir mağara kazarak kendini zühd ü salaha vermiştir. Bu zâtın bazı kerametlerine şahit olan Malkara Kadısı Karpuz Yahya Efendi, kendisine intisap ederek müridi olur ve kızını da bu zâta verir. Bu evlilikten üç kız çocuğu dünyaya gelir. Kızlar, evlenme çağına geldiklerinde, her birine kendi eliyle kaleme aldığı birer mushaf vererek evlendirir. Kızlardan birinin kocası, Ankara civarından gelerek Malkara'ya yerleşen Hacı Kemal'in oğlu Nasuh'tur. Nasuh'un oğlu Pir Ali de, zahirî ilimleri öğrendikten sonra Şeyh Bâyezîd-i Rûmî'ye intisap edip uzun süre hizmetinde bulunur. Şeyhinin ölümünden sonra memleketine dönüp Malkara'da Turhan Bey Camii'nde imamlık, sıbyan mektebinde hocalık yapar. Pir Ali 1545 yılında vefat eder.

Atâyi Rodosçuk kadısı iken, dedesinin köyünü ziyaret eder. Köyün harap olduğunu ve bir mağara önünde Emir Efendi mezarı diye bilinen bir ziyaretgah bulunduğunu kaydeder.¹

Atâyi'nin babası Yahya Nev'î Efendi 1533 (940) yılında Malkara'da doğmuştur. Karamanî Ahmet ve Mehmet kardeşlerden ders alan Nev'î, Sultan Murat'ın hocası Hoca Sadeddin, Bâkî, Vâlihî, Muhyiddin Karamânî, Cevrî, Mecdî gibi devrin ileri gelen şâir ve âlimleriyle beraber yetişmiştir. Nev'î, okumuş olduğu Hücrât medresesinden 1563 (971) yılında icazet alıp mülâzım olmuş, 1565 (973)'te Gelibolu'da Balaban Medresesine müderris tayin edilmiştir. Müderrislikte derece derece yükselen Nev'î Efendi 1590'da Bagdat kadılığına, III. Murat zamanında şehzade hocalığına tayin edilmiş ve Mustafa, Bâyezîd, Osman, Abdullah gibi şehzadelere hocalık etmiştir.²

Atâyi, IV.Murat'a sunduğu bir kasidede bu olaydan bahseder:

Peder Sultân Murâd-ı Sâlis'ün olmışdı manzûrî
Niçe yıl hidmet-i ta'lîm-i şeh-zâdeyle şân buldı K.20-89

Atâyi (Atâullah) 1582 (991) yılında İstanbul Anadoluhisarı'nda doğmuştur. Önce babası Nev'î Efendi, sonra Kafzâde Feyzullah ve Abdülhalim Efendi'den ders görmüştür. Çocukluğunda babasıyla beraber gezintilere çıkan, sanat ve edebiyat sohbetlerine katılan Atâyi, Nev'î Efendi'nin 1599 yılında vefat

¹ Nev'î-zâde Atâyi, Hadâ'ikü'l-Hakâ'ik fî Tekmileti's-Şakâik, Çağrı Yay. İst. 1989, s.68

² age. s.419.

etmesiyle on yedi yaşında yetim kalır. Nev'î'nin cenaze masrafları bile III. Mehmet tarafından karşılanır.³

İlim ve sanat çevresi tarafından himaye edilen Atâyi'nin ilk resmî görevi, İstanbul Canbaziye Medresesinde Dûvüm Mehmet Efendi Yerine 1605 yılında kırk akçe maaşla başladığı müderrisliktir. Aynı yıl oğlu Muhammet dünyaya gelir ve Atâyi bu doğum için bir tarih düşer:

Seher gün gibi togdı çün Muhammed
Kabûl oldu sûz-ı dil subhgâhî / Mu.3-1

Atâyi, 1606 yılında Şeyhülislam Sun'ullah Efendi ve İstanbul kadısı olan Gani-zâde Nâdirî Efendi'ye, 1608 yılında Celâlî isyanını bastırıp İstanbul'a dönen Kuyucu Murat Paşa'ya birer kaside sunar. Hayatından memnun olmadığını belirterek yardım ister. İlim ve sanatının takdir edilmediğini, hatta, kendisine zarar verdiğini ifade eder.

Hâce-i bâzâr-ı 'irfân olmuş iken serverâ
Sûret-i tahrîrümüñ çekdüm sevâdından ziyân / K.3-44

Atâyi, Sun'ullah Efendi yerine şeyhülislam olan Mehmet Efendi'yi tebrik eden bir kaside sunar ve bunun üzerine Lofça kadılığına 1608 yılında tayin edilir. 1610 yılında Abdülkerim Efendi yerine Babadağı (Babaeski) kadılığına tayin edilir. 1612 yılında, Diyarbakır'da ölen Murat Paşa yerine sadrazam olan Nasuh Paşa'ya tebrik için bir kaside sunar ve hayatından memnun olmadığını beyan eder.

Niçe zamân idi kim devr-i çarh-ı kec-reftâr
Gubâr-ı gam ile virdi baña perîşânî / K.4-49

Atâyi, 1616 yılında Habbî monlası mahdumu Şems Efendi vasıtasıyla Varna kazasına, aynı yıl Rusçuk kazasına tayin olunur. Bu sırada Sultan I.Ahmet vefat etmiş, yerine geçen I.Mustafa deli olduğu için tahttan indirilmiş ve tahta II.Osman (Genç Osman) geçmiştir. Atâyi, Leh kuvvetlerini hezimete uğratan İskender Paşa'yı bir kaside ile överek halini arz eder. Fakat, diğer kasideleri gibi bunun da bir tesiri olmaz. 1621 yılında, Polonya seferine çıkan II.Osman ve Rumeli sadrı Kemal Efendi'ye birer kaside sunan şâirin çabası yine boşa çıkar.

Kemal Efendi Bagdat'ta ölünce, yerine geçen Ali Efendi'nin göreve başlamasını bir tarihle yâd eden Atâyi, 1622'de tahttan indirilip katl edilen II.Osman için yedi bentlik bir mersiye yazar. 1624 yılında Bostan-zâde Yahya Efendi vasıtasıyla Rodosçuk (Rusçuk) diye bilinen Tekfurdağı kazasında kadılığa başlar. Aynı yılın sonunda Hezâr-gard kazasına tayin edilir ve 1626 yılında azlolunur.

³ age s.677

Sultan II. Osman'ın katlinden sonra I. Mustafa yeniden tahta geçmiş ve bir ay içerisinde tekrar azledilmiştir. Yedi yaşında ve annesinin velayetiyle tahta çıkan IV: Murat'ın cülusu için bir kaside yazan Atâyi, 1627 yılında Tırhala kadılığına tayin edilir. Burada Sohbetü'l-ebkâr'ı tamamlar ve 1630'da buradan azledilip İstanbul'a döner. Heft-hân İstanbul'da kaleme alınır. 1631 yılında Mezestre kazasına, 1635'te Abdülhalimzâde Efendi yerine ikinci defa Tırhala kadılığına tayin edilir. Atâyi'nin bu tayine düşürdüğü tarih şöyledir:

Olup 'Abdülhalîm-zâde yerine
Yine Tırhala 'abd-ı nâ-murâda
'Atâyi bü'l-'aceb târîh oldu
Oldı 'Abdülhalîm Tırhala-zâde / Mu.18.

Bir yıl sonra Üsküp kadılığına tayin edilen Atâyi, bu görev için de bir tarih düşürmüştür:

Salındı hâkim-i Tırhala iken Üsküb'e
Kılup 'Atâyi'te himmet gönülden ehl-i kulûb / Mu. 19-1

Şakâ'ik Zeyli'ni Üsküp'te yazan Atâyi için Tırhala ve Üsküp kadılıkları en önemli görevlerdir.

Atâyi, Üsküp kadılığından 1634 yılında azledilip İstanbul'a dönmüş ve bir yıl sonra da vefat etmiştir.⁴ Şeyh Vefâ türbesi avlusunda, babasının yanına defnedilen şâirin, Pir Aziz Mahmut Hüdayî'ye müntesip olduğu da kaynaklarda belirtilmektedir.⁵

SANATI

Atâyi, Divanı'nın dibacesinde, söze Besmele ile başladıktan ve Bismelenin hikmetlerinden bahsettikten sonra, sözü kendisine getirir: “Şair oğlu şair” olmakla övünürken bir süre babasının gölgesinde yaşadığını da ifade eder: “Nev'î-zâdeligin gencine-i suhana vâris olmaga bâ'is zann idüp benî-nev'î meyânında rüchânı zâhir şâ'ir oğlu şâ'ir olmagla bir zamân hum-hâne-i nazmuñ cür'a-nûşı ve bâzâr-ı suhanuñ gevher-furûşı olmuş idi” s.17-20

Daha sonra kendi kâbiliyetini fark edip kullanmağa başladığını söyleyen şair, Şeyhülislam Yahyâ Efendi hakkında tenkitlerde bulunurken, onun nazmını överek kendi nazmını ham addeder; devlet adamlığı ve sanatını göklere çıkarırken, âdeta, Yahya Efendi'nin nazmını sanata örnek gösterir: “...bir üstâd-ı

⁴ Şeyhî Mehmed Efendi, Vekâyiü'l-Fuzalâ, Çağrı Yay. İst. 1989, s. 4.

⁵ Abdülkadir Karahan, “Nev'î-zâde Atâyi,” İslam Ans. C.IX, s.226

suhandur ki, her matla‘-ı bî-misâli satr-ı ser-meşk-i debistân-ı hayâl ve her ma‘ni-i âb-dârları tecellâ-yı cemâl-i ‘aşkla bir gevher-i seyyâldür” s.43-45.

Şairin Yahya Efendi’nin tesirinde kaldığı, bir gerçektir. Divanı’nı Yahya Efendi’ye ithaf eden Atâyi, onun için dört kaside yazmış ve iki gazelini tahmis etmiştir.

Kaynaklara göre Atâyi’nin şöhreti, Şakâik Zeyli ve Hamsesinden gelir. Kaynaklar, şairin nesrinin nazmından daha güzel olduğunda birleşir.

Her şair gibi Atâyi de eserleriyle övünür. Kasidelerin methiye bölümlerinde, dibace ve gazellerinde Atâyi’nin şiir hakkındaki görüşlerine rastlarız. Mübalağa sanatının çok kullanıldığı kasidelerde şair, mamduhu karşısında hâk, mûr-ı hakîr, elem-zede vb. sıfatlar alırken, söz sanata gelince en meşhur şairleri kapısında çırak yapar.

“Gazel” redifli gazelinde Atâyi, gerçekçi bir yaklaşımla, gazelin sevgiliyi aldatmak için adet olduğu üzre yazıldığını ifade eder. Ona göre gazel, sevgilinin güzelliğini anlatmalı, açık dilli ve sanatkarâne olmalıdır.

Devrin sanat anlayışının sade söze itibar etmemek olduğunu ifade eden şair, basitliğe kaçmadan şiirde sadeliği savunur. Ona göre şiir, maksadı doğrudan ifade etmelidir:

Bakmaz zürefâ sâde söze gerçi ‘Atâyî
Ammâ görinen sen didüğüñ sâde degüldür / G.48-5

Atâyi, şiir söylemenin bir kabiliyet işi olduğunu, geniş hayal gücü ve ifade kabiliyeti gerektirdiğini savunurken, tûti-i tab‘ı, hâme-i hazır-cevâbı, derûn-ı havzı, ilm ü fazlı hatırlatır. Nâzikâne gazeller söylemenin ifade edilmez bir hüner olduğunu ileri söyleyen şair,

Bir hünerdür ‘Atâyî kim dinmez
Gazeli böyle nâzükâne dimek / G. 130-5
derken, gerçekten de nâzikâne bir eda kullanmıştır.

Kendisinin büyük bir şair olduğunu, kıymetinin bilinmediğini, kadılık ve müderrislik gibi yüksek mevkilerde görev yapmış olmasına rağmen, istediği makama bir türlü gelemediğini belirten şair, anlaşılmamış olmanın sıkıntısını çekerken, zamaneden şikayet ederken, aslında yaşadığı devrin realitesini de dile getirir.

Bende-i pür-san‘atım ammâ bulunmaz müşteri
Neyleyin başumda devlet yok velî san‘at kesîr / K. 28-45

Atâyi Divanı’nda devrinin maddî-manevî bütün değerlerini bulmak mümkündür. Bir şeriat adamı olan şair, tasavvufî unsurları kullanmasına rağmen, eseri tasavvufî hüviyet taşımaz. Aşk, çoğu zaman tasavvufî manadadır. Tahammül edemediği sûfî, vâiz, nâsih gibi kimseler dışında, nasihati pek dile getirmez. Halkın itibar ettiği ve gerçekte riyakar olan bu tipler, dillerinden

düşürmedikleri nasihatlere kendileri uymazlar. Aba-asâ gösterişiyle kötülüklerini gizlemeye çalışırlar.

Sebûyî dâmenümüz içre görse kim tokınurdu
Eger ki tende ‘abâ elde bir ‘asâmuz olaydı / G. 277-6

Atâyi, şarabı bir mazmun olarak kullanmanın yanında, IV. Murat’ın içki ve tütün yasağını, şahne korkusunu, ehl-i keyf’in gizli gizli içmelerini de dile getirmiştir.

Cihâna lerze virdi şimdi bîm-i kahr-ı sultânî
‘Aceb mi almasa kimse eline câm-ı rahşânı / G. 220-1

Gerçekçi bir şair olan Atâyi, zaman zaman “adam sen de..” kabilinden samimi duygu ve fikirlere de yer vermiştir. Olmayacak şeylerin peşinden koşmaz, küsüp kabuğuna çekilmeleri sık sık görülür:

İzhâr-ı zekâ eyledi vuslat hevesinde
Dîvâne gönül şimdi o sevdâda degüldür / G.48-3

Atâyi şiirlerindeki âşık, bir taraftan klasik mazmun olan, bir türlü vaslına mazhar olamadığı sevgili yolunda kendini heba ederken, diğer taraftan “sen sağ, ben selamet” diyebilecek kadar minnetsizdir:

Bîmâr gözleründen irişdi câna âfet
Şimdengeru efendi sen sag biz selâmet / G.15-1

Âşık da, sevgili kadar mağrur, kendinden emin ve kolay kolay herkese kapılmayacak kadar seçici bir tiptir:
Koşılmam seg-sıfat her buldugum âhû-yı vahşîye
Salınmam bâd-veş gayr ile şirket ihtiyâr itmem / G. 149-4

Kendisini efsanevi kahramanlarla mukayese eden şair, efsanevi kahramanların hayal mahsulü, kendisinin onlardan daha üstün olduğunu ileri sürer. Onlara rağbet etmemek ve yenilik aramak gerektiğini savunur.

Eskimişdür güzelim kıssa-ı Kays u Ferhâd
Kendümüzden yeñi efsâneler îcâd idelüm / G.165-2
Eserlerinde İran şairlerini geride bıraktığını iddia eden, hamsede Nizami’yi geçtiğini Câmi ve Dehlî’ye ulaştığını söyleyen şairin övünmeye de hakkı yok değildir.

Nizâmî Hamsesi kim pençe-i pûlâd-ı nîrûmdür
Yorılmadı niçe Dehlî vü Câmi’den emân buldı K. 20-83

Şakâ'ik Zeyli'nin en meşhur eseri olduğunu ve kalıcı olacağını da Atâyî, aynı kasidede belirtir:

Şakâ'ik Zeyline bir vech ile oldum tırâzende
Gören didi tırâzuñ dâmen-i âhir-zamân buldı / K.20-81

Atâyî'nin eserlerinin her biri farklı türlerden olup, kendi tabiriyle âfâkı, birbirinden güzel nazım ve nesirle tutmuştur. Divanı'nın çok büyük şöhret kazanacağını umar:

Nazmum âfâkı tutar dirdüñ sözüñ çıkmaz mı gör
Ey 'Atâyî sen hele tertîb idüp dîvân çıkar / G.71-5

Divan'da sevgilinin civan, tıfl, şâhid gibi sıfatlarının bulunması, kadınlardan aşağılayıcı bir ifadeyle bahsetmesi, Atâyî'nin kadınları (ilham kaynağı olarak kullanmanın dışında) pek sevmediği hissini uyandırıyor:

Kıyâs eylemeñüz Yûsuf ile Kays'a beni
Ne zen beni sever aslâ ne ben cihânda zenî / G.237-1

Atâyî Divanında mahallî unsurlara da rastlanır. Şair, gezip gördüğü, görev yaptığı yerleri eserlerine aks ettirir. Gelenekleri, ayırt edici unsurlar olarak yansıtır.

Görüşmek düşmediyse şâhum öğren Rûm ilidür bu
Öperler bunda 'âşıklar seni de merhaba derler / G.35-2

Divana ara sıra insana ferahlık veren neşeli bir hava hakim olur. Cevr ü cefa çeken âşık, bir hayalle bile olsa hayata bağlanıp yaşantısını umutla sürdürür. Şiar, sanki, kendi dünyasındaki âşığa nasihat edip hüznünü kovmaya çalışan biridir. Gerçeklerden kaçıp hayal âlemine sığınır:

Dilde cân gibi nihân eyle hayâl-i yârî
Vuslat isterseñ eger yâr ile tenhâda olur / G. 88-4

Atâyî'deki açık söyleme özelliklerini, bilhassa ara sıra hâkim olan neşeli havasını Nedim'i haber veren unsurlar olarak görmek mümkündür. Halinden şikayet ettiği de çok olmuştur, ama, Atâyî hiçbir zaman rindâne havasını ve kendine olan güvenini kaybetmemiştir. Meclislerde sohbet eden, eğlenceyi seven tok sözlü ve enerjik yapılı bir tablo çizen Atâyî'nin gerçekte, mizacının mizaha meyilli olduğu kaynaklarda da yer almaktadır.⁶ Efsanevî kahramanlarla yarışan şair, gerçeğin ideal bir şahsiyetidir.

⁶ Vekâyiü'l-Fuzalâ, s.4.

ESERLERİ

A.MANZUM ESERLER

1.Divan

İncelememizin konusu olan Atâyi Divanı, Şeyhülislam Yahya'ya ithaf edilmiş olup İstanbul Kütüphanelerinde 16 nüshası vardır. Eser, mürettep bir Divan olup 1 mensur dîbâce, 31 kaside, 9 musammat, 275 gazel, 56 tarih ve mukattaat, 15 rûbai, 93 ebyat ihtiva etmektedir. Dibace, Besmele hakkında beş beyitle başladıktan sonra besmelenin hikmeti, şiir, Atâyi'nin şairliği ve Şeyhülislam Yahya Efendi hakkında methiye ile tamamlanır. Kasidelerin ilki bir miraciye olup, Hz. Muhammed'in miracını konu alır. Sultan II.Osman için bir kaside ve bir mersiye, Sultan IV. Murat için üç kaside, Şeyhülislam Yahya için dört kaside yer alırken, devrin ileri gelen devlet adamları Murat Paşa, Nasuh Paşa Ail Paşa, Sun'ullah Efendi, Hacezâde Mehmet Efendi, Şeyhülislam Kemal Efendi, Kadı Nadirî, İskender Paşa, Cafer Paşa Hasan Paşa ve Mustafa Paşa için yazılmış kasideler mevcuttur. Devrin ekabiri müseddes ve tarihlerde anılır.

Divan'da Nev'î, Şeyhülislam Yahya, Bakî ve Nef'î tesirleri göze çarpmakla beraber, eser muhteva bakımından orijinal, nisbeten de tarzı yeni sayılabilecek hüviyettir. Zengin bir kelime hazinesine sahip olmakla beraber, sade bir dil ve orijinal bir üslupla kaleme alınmıştır. Pek sanatkarâne sayılmasa da, rengarenk bir eser olup devir ve sanat açısından önem arz eder. Divan'da mantık ve realite ön plandadır.

Divan Yazmaları

- 1.Ahmet III. Topkapı Sary Müzesi No: 2650/3, yk.268-383
- 2.İst. Ün. Ktb. No:537/5 Yk.270-312
- 3.İst.Ün.Ktb. No:1772/1
- 4.Ali Emiri Efendi, Manzum Eserler (Millet Ktb) No:302
- 5.Atıf Efendi No:2089
- 6.Lala İsmail Efendi (Süleymaniye Ktb.) No:466
- 7.İst Ün Ktb. T. 469/2 yk.70-76
- 8.İst Ün.Ktb.T1451/5 yk.210-241
- 9.Cevdet Paşa Veliyyüddin (Beyazıt Umumi Ktb.) No:137/1
- 10.İst Ün. Ktb. No:35/5 yk.231-320
- 11.Esat Efendi (Süleymaniye Ktb.) No:2872/7 yk.181-231
- 12.İst Ün Ktb. No:319/1
- 13.Lala İsmail Efendi,(Süleymaniye Ktb.) No:432/3 yk.181-231
- 14.Nuruosmaniye Ktb. No:3776/5 yk.236-256
- 15.Hamidiye (Süleymaniye Ktb.) No:1080/5 yk.250-349
- 16.Beyazıt Umumi Ktb. No.5712/5 yk.296-333

Esas Alınan Nüshalar:

1. Atıf Efendi, No.2089

1 dibace, 31 kaside, 9 musammat, 268 gazel, 71 kıta, 93 ebyat, 110 varak, 19 satır, talik yazı.

2. Cevdet Paşa Veliyyüddin (Beyazıt Umumi Ktb.) No:137/1

1 dibace, 31 kaside, 9 musammat, 273 gazel, 71 kıta, 93 ebyat, 85 varak, 25 satır, nesih yazı.

3. İst Ün. Ktb. No:35/5 yk.231-320

1 dibace, 31 kaside, 273 gazel, 9 musammat, 71 kıta, 93 ebyat, sonunda hezliyyat var, 90 varak, 25 satır, nesih yazı.

4. Ahmet III. Topkapı Sary Müzesi No: 2650/3, yk.268-383

1 dibace, 31 kaside, 9 musammat, 273 gazel, 71 kıta, 93 ebyat, sonunda hezliyyat var, 116 varak, 19 satır, nesih yazı.

5. Hamidiye (Süleymaniye Ktb.) No:1080/5 yk.250-349

1 dibace, 31 kaside, 270 gazel, 9 musammat, 65 kıta, 90 ebyat, 100 varak, 23 satır, talik yazı.

2. Hamse

Atâyi'nin Taşlıcalı Yahya'nın hamsesine özenip⁷ kaleme aldığı söylenen hamsenin bazı mesnevileri orijinal addedilir. Ankara, İstanbul, İzmir, Konya kütüphanelerinde 51, yurtdışında 14 olmak üzere 65 toplu yazması bulunan hamsenin tek mesneviden oluşan nüshaları oldukça fazladır.⁸ Toplu yazmalar şunlardır:

1. Süleymaniye Ktb. Esat Efendi, No: 2872

2. Topkapı Saray Müz. Ktb. H.809.

3. Harburg Staatsbibliothek Ms. Or. Oct. 983

4. Türk-İslam Eserleri Müz. 1969

5. Süleymaniye Ktb. Bağdatlı Vehbi, 1586

6. Topkapı Saray Müz. Ktb. H.808

7. Arkeoloji Müz. (Asar-ı Atika) 208

8. Türk Tarih Kurumu Ktb. 208

9. İst.Ün.Ktb. TY 319

10. Topkapı Saray Müz. Ktb. Ahmet III, 2650

11. Arkeoloji Müz. (Asar-ı Atika) 181

12. İst.Ün.Ktb. TY 1451

13. Viyana Kral Ktb. Blügel Kat.nr.702

14. Topkapı Saray Müz. Ktb. R.814

15. Nuruosmanite Ktb 3776

16. Oxford Bodleian Library 2145

⁷ Önder GÖÇGÜN, Ziya Paşa'nın Hayatı Sanatı Eserleri Edebî Şahsiyeti ve Bütün Şiirleri, Kül.Bak. Yay. Ank. 1987, s.88

⁸ Tunca KORTANTAMER, Nev'î-zâde Atâyi ve Hamsesi, (Basılmamış Doçentlik Tezi), İzmir, 1982.

- 17.Türk Dil Kurumu Ktb. Yazma A.407
- 18.İst Ün Ktb. TY 35
- 19.Süleymaniye Hamidiye 1080
- 20.Beyazıt Umumi Ktb. 5712
- 21.İst Ün. Ktb. TY 437
- 22.İst Ün Ktb. TY 9694
- 23.Paris, Bibliotheque Nationale (Blochet Katalogu) 734
- 24.Beyazıt Umumi Ktb. Veliyyüddin Ef. Cevdet Paşa 137
- 25.Süleymaniye Ktb. Serez 2679
- 26.İst Ün Ktb. 1772
- 27.Konya Yusuf Ağa Ktb. 455
- 28.Süleymaniye Ktb. Esat Efendi 2576
- 29.Süleymaniye Ktb. Yahya Tevfik, 1593/ 293
- 30.Fatih Millet Ktb. Ali Emiri Ef. Manzum Eserler 1002
- 31.Kahire Dar al-kütüb val-vasaik al-kavmiyye Edebun Türki 15
- 32.Hamburg, Staatsbibliothek, ms. Or.oct. 2014
- 33.Topkapı Saray Müz. Ktb. R.817
- 34.Süleymaniye Ktb. Lala ifmail Ef. 413
- 35.Topkapı Saray Müz. Ktb. H.807
- 36.Süleymaniye Ktb. Reşid Ef. 733
- 37.Paris, Bibliotheque Nationale, (Blochet Katalogu) S.1376
- 38.Süleymaniye Ktb. Hasan Hüsnü Paşa, 591.
- 39.Süleymaniye Ktb. Fatih 3716
- 40.Fatih Millet Ktb. Ali Emiri Ef. Manzum Eserler 1003
- 41.Berlin, Pertsch Katalogu 420
- 42.Topkapı Saray Müz. Ktb. R.815
- 43.Süleymaniye Ktb. Mihrişah Sultan 357
- 44.Köprülü Ktb. Hacı Ahmat II, K. 262
- 45.Süleymaniye Ktb. Lala İsmail Efendi 414
- 46.Atıf Efendi Ktb. 2043
- 47.Süleymaniye Ktb. Laleli 1719
- 48.Süleymaniye Ktb. Hacı Mehmet Ef. 3615
- 49.Harburg, Staatsbibliothek, Ms. Or. Oct. 1629
- 50.Kahire Der al-kütüb val-vasaik al-kavmiyye, Edebun Türki 14
- 51.Süleymaniye Ktb. Hacı Beşir Ağa 555
- 52.Topkapı Saray Müz. Ktb. R. 816
- 53.Ankara Dil Tarih Coğrafya Fak. Ktb. M.Con. A 32
- 54.Süleymaniye Ktb. Serez 2657
- 55.Berlin, Pertsch Katalogu 421
- 56.Philadelphia, İrec Library of Philadelphia (Muhammed Ahmed Simsar Katalogu, nr. 97.
- 57.İzmir Milli Ktb., 31/ 133
- 58.Süleymaniye Ktb. Esat Ef. 2729
- 59.İst. Ün. Ktb. TY. 4103
- 60.Süleymaniye Ktb. Esat Ef. 2937

61. Ankara Milli Kütüphane, Yz. A 534
62. Bratislava Universitätsbibliothek TI. 130
63. Vatikan Ktb. Vat. Turco 138
64. Süleymaniye Ktb. İzmir 574
65. Fati Millet Ktb. Ali Emiri Ef. Manzum Eserler 1004

Bu 65 yoplu yazmanın dışında kalan müstakil mesnevi yazmalarını, sayıları çok olduğu için burada vermeğe lüzum görmedik.⁹

Hamsedeki Mesneviler

a. Sâki-nâme (Âlem-nümâ)

Sâki-nâme, sakiye hitap ederek meclis, içki (şarap), aşk, kadeh, mutrip vb. unsurların övülmesini konu alan eserlere verilen isimdir. Genellikle tasavvufî anlamda yazılan bir türdür. Atayi'nin Sâki-nâme'si zaman zaman tasavvufî bir havaya bürünmesine rağmen, tam olarak tasavvufî bir eser değildir. Diğer Sâki-namelere nazaran yerli ve orijinal bir eserdir. Sultan II. Osman'a ithaf edilen eser, fe'ûlün / fe'ûlün / fe'ûl vezniyle yazılmış, 41 küçük bahse ayrılmış olup 1561 beyitten oluşmaktadır. Üzerine birkaç bitirme tezinden başka çalışma yoktur.¹⁰

b. Nefhatü'l-ezhâr

Nefhatü'l-ezhâr, Nizami'nin dinî, tasavvufî, ahlakî mahiyette olan Mahzenü'l-esrâr adlı mesnevisine cevap olarak yazılmış yerli ve orijinal bir eserdir. 1625 yılında Tırnova'da tamamlanan mesnevi, müfte'ilün / müfte'ilün / fâ'ilün vezniyle yazılmış ve IV. Murat'a ithaf edilmiştir. Tasavvufî mahiyette olan eser 20 nefhaya ayrılmış ve 3000 beyitten oluşmaktadır. Nefhatü'l-ezhâr hakkında da bir bitirme tezinden başka müstakil çalışma yoktur.¹¹

c. Sohbetü'l-ebkâr

Sohbetü'l-ebkâr, Molla Câmi'nin Sübhatü'l-ebrâr mesnevisi örnek alınarak fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün vezniyle yazılmış orijinal bir eserdir. Fazilet, himmet, kahramanlık gibi sosyal ve ahlaki muhtevaya sahip olan mesnevide Nasreddin Hoca'dan da bahis vardır. Mesnevi 3200 beyit ve 40 sohbetten mürekkep olup 1626'da Tırhala'da tamamlanmıştır. İçerisinde IV. Murat ve

⁹ Bilgi için bak. Kortantamer, age, s. 138. Bu bilgiler de, aynı eserden alınmıştır.

¹⁰ Mine Özoğlu, Nev'i-zade Atai'nin 'Âlem-nümâ (Sâki-nâme) Mesnevîsi, İnceleme-Metin, DTCF Bitirme Tezi, 1965

Mehmet Esen, Nev'i-zade Atai'nin Hayatı ve Sâki-nâmesi, Bitirme Tezi, İst. 1971.

¹¹ Hayal Sirer, Nev'i-zade Atai'nin Nefhatü'l-ezhâr Mesnevisi, Metin, Bitirme Tezi, DTCF, 1965

Şeyhülislam Yahya'ya yazılmış methiyeler bulunduğu için kime sunulduğu belli değildir.¹² Sohbetü'l-ebkâr üzerinde de iki tez çalışması vardır.¹³

d.Heft Hân

Heft Hân, Nizami'nin Heft Peyker'ine nazire olarak yazılmış, destan başlıklı 38 bölüm ve 7 hikayeden oluşmaktadır. Atayi'nin en güzel mesnevisi sayılan bu eser, fâ'ilâtün / mefâ'ilün / fâ'ilün vezniyle yazılmış, 1627 yılında İstanbul'da tamamlanıp, muhtemelen Ahizade Hüseyin Efendi'ye sunulmuştur. Eser 3000 beyitten oluşur ve tasavvufî mahiyet taşır.¹⁴ Heft Hân, konuları ve işleniş tekniği bakımından Heft Peyker'den tamamen farklı olduğu için yerli ve orijinal bir eserdir.¹⁵ Heft Hân üzerinde Turgut Karacan'ın çalışmasından başka mezuniyet tezleri de vardır.¹⁶

e.Hilyetü'l-efkâr

Atayi'nin mesnevileri kaynaklarda hamse olarak geçmesine rağmen, Hilyetü'l-efkâr'ın tam metni henüz bulunmuş değildir. Bazı kaynaklar, toplu yazmalarda beşinci mesnevinin Divan olduğunu kaydederler.¹⁷ Ancak Agah Sırrı Levend, toplu yazmaların bir çoğunda Hilyetü'l-efkâr'ın baş taraftaki 110 beyitlik bir kısmını bulup neşretmiştir.¹⁸ Neşredilen kısımda na't, münacaat gibi manzumeler yer alır. Buna rağmen, bu mesnevinin varlığı kabul edilir.¹⁹

Hamse üzerinde en kapsamlı çalışma Tunca Kortantamer'indir.

3.Hezliyyat

Toplu yazmalarda ve bazı divan metinlerinin sonunda, divançe teşkil edecek kadar hezliyyat bulunmaktadır.

B-MENSUR ESERLER

1.Hadâ'ikü'l-hakâ'ik fî tekmileti's-şakâ'ik

¹² Kortantamer, age, s.214

¹³ Melek Günüşen, Sohbetü'l-ebkâr'daki Dînî, Felsefî ve Ahlakî Esaslar, Bitirme Tezi, İst. Ün. 1946
İnci Muslu, Nev'i-zade Atayi'nin Sohbetü'l-ebkâr Mesnevisi, İnceleme-Metin, Bitirme Tezi, DTCF, 1966.

¹⁴ Abdülkadir Karahan, "Nev'i-zade Atai", İslam Ans. CIX, s.226.

¹⁵ Kortantamer, age, s.252

¹⁶ Turgut Karacan, Nev'i-zade Atayi-Heft Han Mesnevisi, İnceleme-Metin, Ank. 1974.

Macit Yaşaroğlu, Heft Hân Mesnevisi, İstinsah ve Tahlili, Mezuniyet Tezi, İst. 1941

Gülten Elmas, Nev'i-zade Atai'nin Edebi Kişiliği ve Heft Hân Mesnevisinin Transkripsiyonu, Mezuniyet Tezi, Ank. 1968.

¹⁷ Kortantamer, age, s.271

¹⁸ Agah Sırrı Levend, Atai'nin Hilyetü'l-efkârı, Ank. 1948

¹⁹ Agah Sırrı Levend, Türk Edebiyatı Tarihi, I. Giriş, Ank. 1988, s.109.

Kısaca Şakayık Zeyli diye bilinen bu eser, Atayi'nin en değerli eseri olarak bilinir. Taşköprü-zâde'nin Şakâ'iku'n-nu'mâniye adlı Osmanlı âlim, şair ve şeyhlerinin biyografilerini ihtiva eden Arapça eser, Edirneli Mecdî Efendi tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Hadâ'ikü's-şakâik adını taşıyan Mecdî tercümesine yapılan ilk zeyl Atâyi'nindir. Taşköprü-zâde'nin bıraktığı yerden (Kanunî Sultan Süleyman'ın son yılları), IV. Murat devrine kadar yetişen âlim, sanatkar ve şeyhlerin hayatlarını konu alan zeyl 78 yılı içine alır ve bin kadar biyografiyi hâvidir.²⁰ Biyografilerden başka devrin önemli olaylarını, sosyal ve siyasal kurumların durumunu da işlemesi, uzun bir devreyi derli toplu vermesi bakımından önemlidir.²¹ Şakâ'ik-i Nu'mâniye, Atâyi zeyli ile ihyâ olmuştur. 1634 yılında tamamlanan eser Atâyi'nin Üsküp kadılığı sırasında ve ömrünün son yıllarında bitirilmiştir.

Şakâ'ik zeyli, Atâyi'yi üne kavuşturan eserdir ve devrin en güzel ve en faydalı eseri sayılır. Atâyi'nin nesrinin nazmından güzel olduğunu iddia edenler, bu eseri örnek gösterirler.²²

Atâyi zeyli iki cilt halinde, fakat ikisi bir arada 1268 yılında İstanbul'da neşredilmiştir. Ayrıca Çağrı Yayınları tarafından tercüme ve diğer zeyillerle beraber İstanbul'da faksimile halinde yayınlanmıştır.²³

2.El-kavlü'l-hasen fî Cevâbi'l-lisân

Fikih kitabı olan eser Arapça yazılmış ve 50 kısa bahisten oluşmaktadır.

3.Münşeat

Münşeat, Atâyi'nin Silistre beylerbeyi İskender Paşa, Şeyhülislam Yahya, Ganizade Nâdirî gibi devlet adamlarına yazdığı 8 mektuptan mürekkeptir. İst. Ün. Ktp. Mecmua TY 4097 numaralı mecmuada bulunmaktadır.

4.Zeyl-i Siyer-i Veysî

Veysî'nin Siyerine Atâyi'nin yazdığı zeyl, Uhud Muharebesinden başlar. Ancak, Atâyi'nin zeyli de tamamlanamamıştır.

5.Tûti-nâme Tercümesi

Tunca Kortantamer, Cahit Öztelli'den naklen elimizde matbu nüshaları bulunan Tûti-nâme'nin Atâyi tarafından Farsça'dan Türkçe'ye çevrildiğini kaydeder. Çerçeve masal külliyyatından olan eser II. Osman'ın emriyle çevrilmiştir.²⁴

ATAYI'NİN TESİRİNDE KALDIĞI ŞAİRLER

²⁰ Şeyhî Mehmed Efendi, Vekâyiü'l-fuzalâ (Şakâik zeyli), Çağrı Yay. C. III. İst. 1989. s.4

²¹ Abdülkadir ÖZCAN, Şakâ'ik-i Nu'mâniye ve Zeylleri, Çağrı Yay. C.II, İst 1989, s.IV

²² İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, Osmanlı Tarihi, C.III, TTK Yay. Ank. 1982, s.538

²³ Şakâ'ik-i Nu'maniye ve Zeylleri, Neşre Hazırlayan: Abdülkadir ÖZCAN, Çağrı Yay. V Cilt, İst. 1989.

²⁴ Kortantamer, a.g.e. s.134

Atâyî, başta babası Nev'î Efendi olmak üzere devrin ileri gelen şairlerinden Şeyhülislam Yahya, Baki ve Nef'î'nin tesirinde kalmıştır. Üslup ve kelime hazinesi olarak Nev'î'nin tesiri açıkça göze çarpar. Şeyhülislam Yahya'ya ithaf edilen Atâyî Divanının büyük bir kısmını Yahya'nın şiirlerine yazılmış nazireler oluşturur. Baki ve Nef'î tesiri de kısmen göze çarpar. Nev'î tesirine dair misaller:²⁵

Nev'î:

Böyle izhâr itdi gül şâh-ı bahârın 'adlini
Kim berâber bahş olına hisse-i leyl ü nehâr / K. 15-4

Atâyî:

Mısr-ı gamda şâmunuz rûz oldu şem'-i âh ile
Ey Atâyî böyle icrâ itdi hükmin âh-ı 'aşk / G. 122-5

Nev'î:

Hevâ-yı tâc u kemer terkin eyleyüp düşmen
Zen-i felek gibi devründe bağlayup çenber / K. 16-31

Atâyî:

Bu aña dek niçe baş agrısı gören düşmen
Çıkardı migferi zen gibi bağlanup çenber / K.15-61

Nev'î

Nûr-ı hurşîd-i fazîletden irüp kesb ü kemâl
Giceler mâh-sıfat subha dek olduñ bî-dâr / K.23-18

Atâyî

Ruhlaruñ evsâfını yazar diyü ey mâh-rû
Giceler oldu benimle subha dek bî-dâr şem' / G. 118-3

Nev'î

Biri biriyle kühsâr içinde kân yalaşup
Birâder olmuş idi şâh-bâz u kebg ü hamâm / K.32-7

Atâyî

'Aceb midür kanatsa sûzen-i hâr ile engüştin
Biri biriyle şimdi kân yalaşdı gonca ebkârı / K.8-10

Nev'î

Sûre-i feth okuyup üstine üfürse sabâ
Açılup dergâh-ı şâh itse kerâmet subh-dem / K. 36-2

Atâyî

Seher efsûn okıyup üfürür bâd-ı sabâ kim
Perî-veş göstere mir'at-i cûda 'aks-i envârı / K. 8-13

Nev'î

Nesîm-i lutfi eger ire sahn-ı gülzâra

²⁵ Nev'î, Divan, Haz. Mertol TULUM-Ali TANYERİ, İst. Ün. Yay. İst. 1977.

Bahâr cem‘ini bozmaya ihtilâf-ı hazân / K. 38-12
Atâyî
Nesîm-i terbiyetüñ irse hâk-i gülzâra
Şitâya karşı soyınmazdı nahl-ı tâze müdâm / K. 10-12

Nev‘î
Ezelde kâ‘ide-i ‘akluñuñ eserleridür
Nizâm-ı şeş-cihet ü ittifâk-ı çâr-ekrân / K.38-14
Atâyî
Ezelde kevkebe-i bahtuñuñ eserleridür
Sipîhr-i kîne-veri var ise iden çenber / K. 15-59

Nev‘î
Kifâyet itmeye hergiz nevâl-i matbahuña
Boşansa kîse-i kân ile kâse-i ‘ummân / K. 38-30
Atâyî
Matbah-ı cûd-ı nevâlûñe kifâyet itmez
Ser-be-ser toñsa eger memlaha mânend-i bihâr K 14-27

Nev‘î
Safâ geldüñ semâ-yı devletüñ ey mâh-ı pür-nârı
Gubâr-ı makdemüñle rûşen itdüñ çeşm-i a‘yânı / K. 45-19
Atâyî
Safâ geldüñ eyâ dûd-ı sipîhrüñ mâh-ı rahşânı
Gubâr-ı makdemüñle rûşen itdüñ çeşm-i a‘yânı / M.4, I-3

Nev‘î
Esâs-ı dîn ü devlet şehriyâr-ı ma‘ni vü sûret
Güzîn-i milk ü millet nûr-ı hikmet sun‘-ı Yezdânî / K. 47-6
Atâyî
Emîn-i dîn ü devlet sadr-ı ‘âlî-kadr Cem-rütbet
Mu‘în-i milk ü millet mahz-ı lutf-ı Hazret-i Bârî / K. 5-23

Nev‘î
Revân-ı cân gibi hıfz itmege burc-ı beden yapduñ
Îmâret eyleyüp Şîrvân‘ı vîrân itdüñ Îrân‘ı / K. 48-16
Atâyî
Revân‘ı cân gibi hıfz eyledüñ bedenlerde
Kıyâmet olsa ‘aceb mi teceddüd-i ecsâd / K. 20-85

Nev‘î
Bunca yıldur her işüñ her-câylıkdur ey felek
Ol yüzi mâhum gibi bir bî-vefâ gördüñ mi hîç / G. 40-5
Atâyî
Her-câylıkda aşırısın sen dahi felek

Ammâ o şûhuñ itdügini kande eyledüñ / G. 135-4

Nev'î

Geh cevr ü cefâ gâh vefâ itmeden ise
Hoşdur beni kim eylesin derdüñe mu'tâd / G.48-4

Atâyî

Geh mihr ü vefâ gâh cefâ vü sitem eyle
Rahm eyle dil-i 'uşşâk-ı zâra kerem eyle / G. 214-1

Nev'î

Tugrâ-nüvîs sanma ki zerrîn-nişân çeker
Ol şûha tuhfe bir saru tozlı kemân çeker / G. 94-1

Atâyî

Bî-çâre dil ki bâr-ı gam-ı erguvân çeker
Bir pehlevân gibi saga sola kemân çeker / G. 63-1

Nev'î

Ehl-i dünyâdan ider Nev'î ümîd-i 'izz ü câh
Eblehi gör kim gedâdan himmet-i sultân umar / G.96-6

Atâyî

Sûfî-i zerrâkdan şûrîde-dil dermân umar
Gör ne gâfildür bu kim şeytândan îmân umar / G.41-1

Nev'î

Sen güneş-ruhsâr ile her kara yüzli yâr olur
Sâye-veş yârüm benüm ancak der ü dîvâr olur / G. 111-1

Atâyî

Şâm-ı hicrân içre şem'üm âh-ı âteş-bâr olur
Görinen yanumda ancak sâye-i dîvâr olur / M. 5, I-3

Nev'î

Dik fenâ aynasına şâh-bâz-ı kalbüñ dîdesin
Himmet ile nice sayd eyler meges 'ankâyı gör / G. 113-4

Atâyî

'Âşık ile dil-beri didi gerdûnede gören
Bir murg-ı zâra hem-kafes olmuş hümayı gör / G.64-4

Nev'î

Ol iki hasta çeşmüñe def'-i gezend için
Efsûn okur müjeñ hat u hâlûñ kitâb açar / G. 114-2

Atâyî

Âbda ahker söyündürdüm degül göz merdümü
İtmek için hasta çeşmüñden senüñ def'-i gezend / G. 25-3

Nev'î
Dime fenâ yolunuñ Nev'îyâ nihâyeti yok
Gide gide ötesi şehr-i lâ-mekâna çıkar / G. 117-6
Atâyî
Eyleseñ râh-ı muhabbetde ne deñlü tek ü pû
Ey 'Atâyî ötesi vâdi-i hicrâna çıkar / G. 86-7

Nev'î
Zamân-ı hattı gelse yâr lutfın bî-girân eyler
Metâ'in her kişi ahşâma karşı râygân eyler / G. 123-1
Atâyî
Hat belürdi cân ümîd eyler cefâ vü cevruñi
Mîzbân ahşâma karşı gûyiyâ mihmân umar / G.41-2

Nev'î
Ele alup anı bir kez nüvâziş itseñ olmaz mı
Kebûter gibi göñlüm niçe demdür sayd-ı dâmuñdur / G.137-4
Atâyî
Ele alup ne var gâhi nüvâziş eylese göñlüm
Biraz def eylese dil-ber gubâr-ı kalb-i nâ-şâdum / G. 154-3

Nev'î
Kâmetin veng itdi gamdan 'âşık-ı bî-çâreler
Devr usûlin tutdılar cevritmede meh-pâreler / G. 141-1
Atâyî
Devr usûlin tutdılar cevritmede dülâblar
Setr idem diyü o mâhı eylemez bir dem karâr / G. 28-4

Nev'î
Yagsa 'aceb mi ebr-i bahârî gibi göñlüm
Ara görünür ol yüzi gün ara görünmez / G. 186-4
Atâyî
Ara görünür ara görünmez bize ol meh
Bilmem 'Atâyî nic'olur anuñla aramız / G. 96-5

Nev'î
Âsân olur mı göñline girmek güzellerüñ
Elbette kâfir illeri olmaz hisârsız / G. 192-4
Atâyî
Âsân degüldi göñline girmek güzellerüñ
Sâkî elinden oldu bize 'âkıbet fütûh / G. 23-2

Nev'î
Mest-i 'aşkuñ olmasa ey ruhları gülnâr şem'
Germ olup meclisde yakmazdı gice destûr şem' / G. 211-1
Atâyî

Olalı abdâl-ı ‘aşkuñ ey ruhi gûlnâr şem’
Âteşin dâg urdı farkına kalender-vâr şem’ / G. 118-1

Nev‘î
Şeh-süvârüm bir selâmuñ görmedi üftâdeler
Pây-mâl olanları çignetmedür yoluñ senüñ / G. 264-2
Atâyî
Ol seh-süvâr gayrıları çignedür dirîg
Görseydi ben fütâdeyi nâ-gâh ‘inân çeker / G. 63-3

Nev‘î
Meddâh ide Nev‘î^ye eger ol şeh-i hûbân
Âfâkı tuta defter ü dîvânı ‘Ali’nüñ / G.266-7
Atâyî
Kayd eyle kuluñ defterüñe tâ ki disüñler
Ben zâra ‘Atâyî-i sühandânı ‘Ali’nüñ / G. 126-5

Nev‘î
Gözine kaşına meftûn olma hûbuñ Nev‘îyâ
Vir gönül ol resm-i şîrîn gösteren nakkâşına / G. 458-1
Atâyî
Nâ-mülâyim güzelüñ seyrine kâ’il degülüz
Kara kaşına kara gözine mâ’il degülüz / G. 101-1

Nev‘î
Nev-rûz irişüp hurrem olup ‘âlem açıldı
Yüzi gözi güldi çemenüñ bâdem açıldı / G. 467-1
Atâyî
Gözi gönli açıldı ‘âlemüñ fasl-ı bahâr oldı
Güşâde gonca-ı ra’nâ gül-i bâdâm hurremdür / G 87-4

Nev‘î
Bir dil bilür bulunmadı ki hâlüm aglayam
Bîgâneler içinde zebânum bilinmedi / G. 503-3
Atâyî
Söyleşürlerdi metâ‘-ı vaslın ol mug-peçenüñ
Neylesün bî-diller anuñ tercemânın bulmadı / G.268-4

Nev‘î
Koyup mestânesin Şîrîn Pervîz ile yâr oldı
‘Aceb mi Kûh-ken terk itse Nev‘î cân-ı şîrîni / G. 505-5
Atâyî
Tuyup Pervîz’e meylin Kûh-ken incindi Şîrîn’e
Yine terk itmedi ol kârı var ise barışmışdur / G. 56-2

Nev'î
Güneş gökde hamel burcını teşrîf eyledi gûyâ
Mizâc-ı dehri kıldı mu'tedil nev-rûz sultânı / G. 522-2
Atâyî
Burc-ı hamelde revzen-i hurşîdden saçıldı zer
Çıkd'adâlet kasrına nev-rûz-ı sultânî meger / G. 40-1

Nev'î
Ne zâtuñ gibi gösterdi felek mir'ati bir sûret
Ne Nev'î gibi tûti gördi dehrüñ şekeristânı / 522-5
Atâyî
Ne vasfuña baña beñzer hüner-ver ide zuhûr
Ne medhe baña senüñ gibi bir hüner-perver / K. 15-78

Nev'î
Terahhüm eyleyüp silmez benüm ol bî-vefâ yaşum
Anuñçün giryе vü zârum dem-â-dem artar eksilmez / Mu. 28-1
Atâyî
Dil-i mecrûha yârüñ aındurur la'l-i nemek-pâşın
Anuñçün bâde gördükce tutar dünyâyı feryâdum / G. 155-2

b. Şeyhülislam Yahyâ tesirine ait misaller:²⁶

Yahyâ
Şem'üne pervâne-veş bâl ü perüm yandı çün
Lâzım olan bir zamân sabr u sükûndur baña / G. 8-3
Atâyî
Halka-i gird-âb-ı eşk hey'et-i tavk-ı cünûn
Garkageh-i behr-i gam cây-ı sükûndur baña / G. 3-2

Yahyâ
Gerçi olur câma ol mahbûb-ı zîbâ teşne-leb
La'line olmaz mı sâkî câm-ı sahbâ teşne-leb / G. 19-1
Atâyî
Gamzeler mahmûr kana çeşm-i şehlâ teşne-leb
Hep anuñçün katlüme tîg-i mücellâ teşne-leb / 14-1

Yahyâ
Var mı bir kîse tehî şimdi çemen milkinde
Cümle ezhârı ganî eyledi ihsân-ı nesîm / G 186-3
Atâyî

²⁶ Esas alınan eser: Divân-ı Yahyâ, İst. 1334.

Cûy-ı dil-cûda habâb oldı nıgeh-bân-ı nesîm
Baş göz itse ‘aceb mi anı ihsân-ı nesîm / K. 26-8

Yahyâ
Mümkin mi mest-i gamze-i cânâne olmayam
Mest olanı sevem yine mestâne olmayam / G 188-1
Atâyî
Mümkin mi ‘âşık-ı ruh-ı cânâne olmayam
Kâbil midür bahâr ola dîvâne olmıyam / 153-1

Yahyâ
Deşt ü kûha varalum nâle vü feryâd idelüm
Kays ile Kûh-ken’ün rûhların şâd idelüm / G. 192-1
Atâyî
Harem-i vaslına yol bulmag için san‘at ile
Dil-i ser-geştemüzi pey-rev-i Ferhâd idelüm / G. 165-3

Yahyâ
Helâk oldum görince gerdenüñde la‘l-mengûşuñ
Niçün alursın ey rûh-ı revânum boynuña kânum / G. 197-2
Atâyî
Şerhalı kollarımı gerdenüñe salmayıcak
Öldürüp yok yire gel boynuña alma kânum / G. 145-4

Yahyâ
Gösterdi sünbül-i ter zülf-i perîşânı ucın
Goncanuñ kîse dahi görmedi dâmânı ucın / G. 201-1
Atâyî
Goncalar şöyle kavuşdurdı girîbânı ucın
Güllerüñ bûlbüle göstermedi cûzdânı ucın / K. 29-1

Yahyâ
Mûrı gör gendümle ‘ayş eyler şikâyet eylemez
Ârzû-yı şehd ü şekkerdür zübâbı iñleden / G. 216-3
Atâyî
Kayd-ı dünyâdur dil-i pür-ıstırâbı iñleden
Târ-ı beyt-i ‘ankebûtdur zübâbı iñleden / G. 167-2

Yahyâ
Seng-diller döymeye çarh-ı sitem-ger cevrine
Gussa-ı devrân degül mi âsiyâbı iñleden / G. 167-4
Atâyî
‘Aşk degül mi nâle-i dil-sûz-ı bûlbül mi ‘aceb
Bâgda giryân idüp dülâb-ı âbı iñleden / G. 167-2

Yahyâ

Güç degüldi yâri tenhâ eylemek agyârdan

Tâli'üm olsun müsâ'id yâr yâr olsun hele / G. 253-2

Atâyî

Rûz-ı hicr-i yârde görmez cihânı gözlerüm

Neyleyin dünyâ müsâ'id olduğın yâr olsa yâr / G. 78-4

Yahyâ

Ney gibi bir 'âşık-ı dem-sâz buldum kendüme

Sırr-ı 'aşkı söylerem hem-râz buldum kendüme / G 255-1

Atâyî

Sırr-ı meyden şîşe-i sahbâyı söyletdüm biraz

Ben dahi gönlümce bir hem-râz buldum kendüme / G 208-2

Yahyâ

'Aks-i ruhsârûñla mir'ât-i Sikender didiler

Ben Halîlem âteş-i Nemrûd buldum kendüme / G.280-4

Atâyî

Dil-berüñ nerm eylese baña dil-i pûlâdını

Şübhesiz ben mu'ciz-i Dâvûd dirdüm bâdeye G. 211-3

Yahyâ

Tolı piyâle elinde şarâb-ı nâb gözinde

Degül o meh-veşüñ çarh u âfitâb gözinde / G. 284-1

Atâyî

Gehi hevâ ile ser-geşte gâhi âb gözinde

Degül gamuñla bu hâküñ nüh-âfitâb gözinde / G. 188-1

Yahyâ

Âh-ı şerer-nâk ider bâdeye pûyân-ı 'aşk

Hep şerâr-ı âhdur rîg-i beyâbân-ı 'aşk / G. 146-1

Atâyî

Yakdı kül itdi tenüm âteş-i sûzân-ı 'aşk

Eyledi hâkisterüm rîg-i beyâbân-ı 'aşk / G 122-1

Yahyâ

Nâ-geh tokındı gûşuma hayy-'ale'l-felâh-ı 'aşk

Câm-ı subûhı eyledüm râtibe-i sabâh-ı 'aşk / G. 147-1

Atâyî

Gûşa pey-â-pey irdi çün hayy-'ale'l-felâh-ı 'aşk

Kâmete gelse vaktidür mest-i harâb-ı râh-ı 'aşk / G. 123-1

Yahyâ

Sûz-ı derûn-ı hâli geldi zebâna bir bir

Meclisde rûşen oldu yârâna râzı şem'üñ / G. 155-4

Atâyî
Dilde nihân olur mı esrâr-ı ‘aşk-ı cân-sûz
Bir lem‘asın görünce yayıldı râzı şem‘üñ / G. 132-4

Yahyâ
Başlar hemân süzilmege mânend-i şâh-bâz
Kasd eyledükce sayd-ı dil ü cânâ gözlerüñ / G. 163-2
Atâyî
Âvâre şol kebûter-i vahşî gibi hemân
Geldükce bezme bakmada yabane gözlerüñ / G. 131-2

Yahyâ
Dil-berâ her-câyî sen âvâre olduñ ey gönül
Bir devâsız derd için bî-çâre olduñ ey gönül / G. 174-1
Atâyî
Çâk çâk tîg-i gam-ı bî-çâre olduñ ey gönül
Dökme âb-ı eşküñi pür-yâre olduñ ey gönül / G 139-1

Yahyâ
Bezme-i ‘aşka nitekim pervâne geldüñ ey gönül
Yan yakıl ol şam‘-i hüsne yâne geldüñ ey gönül / G. 176-1
Atâyî
Vâr ise dergâh-ı şâha dâda geldüñ ey gönül
Cevr-i derdi yâd idüp feryâda geldüñ ey gönül / G 137-1

c. Bâkî tesirine ait misaller:²⁷

Bâkî
Perîşân itmedi devrinde hergiz kimseyi kimse
Meger meclisde yârân-ı safâ gül-berg-i handânı / K. 1-21
Atâyî
Zamân-ı ‘ismetinde kimseyi aglatmadı kimse
Meger zâhidleri pîr-i tarîküñ vaz‘ u tezkârı / K 5-32

Bâkî
Getür câm-ı sürûr-encâmı ey sâki yiter çekdük
Cefâ-yı devr-i gerdûnı belâ-yı çarh-ı gerdânı / K. 1-30
Atâyî
Nisâr itseñ nola bârân-ı ihsânuñ yiter çekdük
Cefâ-yı dehr-i gaddârı belâ-yı çarh-ı mekkârı / K. 8-47

Bâkî
Aldanurdum gülbin-i ‘ömrüñ yüze güldüğine

²⁷ Fâruk Kadri TİMURTAŞ, Baki Divanı’ndan Seçmeler, KTB, Ank., 1987.

‘Ahdine dursa zamâne dönmese devrân eger / K 3-3

Atâyî

Aldanurduk kubbe-i nüh-tâk-ı çarhuñ nakşına

Sîmiyâda kıssa-ı gayret-nümâyı görmesek / G 133-4

Bâkî

Dikdi leşkergeh-i ezhâra sanavber tûgın

Haymeler kurdi yine sahn-ı çenemde eşcâr / K. 14-7

Atâyî

Sahn-ı gülzâra gelüp kondı yine şâh-ı bahâr

Haymesin eyledi çadır çiçeginden ezhâr / K. 14-1

Bâkî

Nev-‘arûs-ı çemene meşşâtadur fasl-ı bahâr

Ki anuñ hâme-i müşgînine beñzer sünbül / K. 5-12

Atâyî

Zülf-i nigâra var ise meşşâtadur bahâr

Bir la‘l şâne eyledi berg-i karanfili / G. 267-4

Bâkî

Eylemez kimse bu gün kimse elinden nâle

Bezm-i ‘işretde meger mutrıb elinden evtâr / 4-40

Atâyî

Zamân-ı devletinde kimseyi aglatmadı kimse

Meger kim mutrıb-ı hoş-nagme ‘uşşâk-ı dil-efgârı / K. 8-37

Bâkî

Turralar milket-i Çîn nâfe-i müşgîn ol hâl

Gözin âhû-yı Hoten gamzelerüñdür Tâtâr / K. 4-45

Atâyî

Ol gamzelerle hâl ü hatuñ ey yüzi güneş

Âşûb-ı Türk şûr-ı Hoten fitne-i Habeş / G. 108-1

Bâkî

Goncanuñ cânı mı var öykine la‘l-i lebûñe

Zülfüñe kaç başı var ola berâber sünbül

Atâyî

La‘lûñe gonca ruhuña âfitâb olmaz şebîh

Gonçanuñ dendânı yok beñzinde mihrüñ kanı yok / G. 126-2

Bâkî

Yansuñ yakılsuñ âteş-i hierüñla âfitâb

Derdüñle kara çullara girsün sehâbdan / M. 1-38

Atâyî

Yansun yakılsun âteş-i hasretle ins ü cân

Perrî yolinsun anuñ içün âdem aglasun M. 1. VI-6

Bâkî

Açılda dağlar sînemde çâk itdüm girîbânım
Muhabbet gülşeninde açılan gülnârı görsünler / G. 8-3

Atâyî

Ne âteş salduğın seyr eylesünler kişver-i câna
Yakam çâk ideyin sînemde yanan nârı görsünler / G. 77-3

Bâkî

Ten-i zârumda pehlûm üstühânım sayılır bir bir
Beni seyr itmeyen ahbâb mûsikârı görsünler / G. 8-4

Atâyî

Tenümde nây olup her üstühânım nâleler eyler
Beni seyr itmeyen ahbâb mûsikârı görsünler / G. 77-4

Bâkî

Sâkî zamân-ı ‘ayş u mey-i hoş-güvârdur
Birkaç piyâle nûş idelüm nev-bahârdur / G. 15-1

Atâyî

Sâkî bir iki câm-ı mey-i hoş-güvâr vir
Lutf etle nây-ı nâleme bir dem karâr vir / G.33-1

Bâkî

‘İşret-i bezm-i visâl-i yâr geldi yâduma
Gussa-ı dehr ü gam-ı devri ferâmûş eyledüm / G. 31-2

Atâyî

Bir şeb visâl-i yâri getürdüm hayâlûme
Ol gice subha dek gözime hâb gelmedi / G. 253-3

Bâkî

Zülfî sâhir turrası tarrâr şûh-ı şîve-kâr
Çeşmi câdû gamzesi mekkâr dirseñ işde sen / G. 38-4

Atâyî

Gamze câdû turrası zünnâr şeklin gösterür
Çeşmi câdûdur saçından mâr şeklin gösterür 7 G. 69-1

Bâkî

Biz dahi kâ’ilüz insâfa dilâ bûs u kenâr
Her gün olmazsa hele bâri her akşâm olsa / G. 45-2

Atâyî

Agyâr olup gark-ı ni‘am ‘âşık çeke cevri ü sitem
Lâyık mı ey şâh-ı kerem insâfa bir de kâ’ilüz / G. 97-2

Bâkî

Bâgda dûlâbı çok çekdi çevirdi bâg-bân
Öykünür diyü gamuñda nâle vü efgânıma / G.47-2

Atâyî
Anı çok çekdi çevirdi bâgda dülâblar
Var ise araya dil sokdılar mîz-âblar / 43-1

Bâkî
Çeşm ü ebrû hâl-i Hindû zülf-i câdû bulsa ger
Öykünirdi âfitâb ol âfet-i devrânıma / G. 47-3
Atâyî
Beñzerdi mâh-ı nev kaşuñña olmasaydı zerd
Mihr öykünirdi rûyuñña olsaydı lâle-veş / G. 108-2

Bâkî
Ya terk-i nâm u neng it ya ‘aşkı ko gönül gel
Neng ile nâm sığmaz ‘aşk ile bir arada / G. 51-3
Atâyî
Sâkiyâ sun kadehi mest-i ser-endâz olalum
Nâm u neng adını yâd itmeye ‘âr eyleyelüm / G. 147-4

d. Nef’î tesirine ait misaller:²⁸
Nef’î
Ol kadar el viridi ma’nâ feyz-i evsâfiyla kim
Gûyiyâ miftâh-ı genc-i şâygânîdür sözüm 7 K. 1-21
Atâyî
Tünd-bâd-ı ‘aşk ile ey hüsrev-i milk-i cemâl
Ayaguñña geldi genc-i şâygânîdür gönül / G. 140-4

Nef’î
Bu iktidâr-ı tab‘ ile ammâ ne fâ’ide
Ser-mâye-i tasavvuruma gam ziyân virür 7 K. 4-11
Atâyî
Dil müşteri visâline ammâ ki korkarın
Ser-mâye-i muhabbete tâ ki ziyân ola / 205-3

Nef’î
Degüldür lâle yir yir zâhir oldı anda âteşler
Zemâne dutdı çarh-ı âfitâbe tîg-i kühsârı / K. 16-5
Atâyî
Degüldür lâleler yir yir ‘ulûvler eyledi zâhir
Sabâ buldı çıkardı şimdi hep hâk üzre meknûzı / G. 223-3

Nef’î
Bahâr irse yine seyr-i gülistân olduğın görsem

²⁸ Abdükladir KARAHAN, Nef’î Divanı’ndan Seçmeler, KTB, Ank. 1985.

Güzel seyr eylemek ‘uşşâka âsân olduğın görsem / G. 21-1

Atâyî

Hevâlar açılup sahrâ gülistân olduğın görsem

Kenâr-ı cûda o servûñ hırâmân olduğın görsem / G. 152-1

‘ATÂYÎ DİVAN’NDA DİL VE ÜSLUP

Dil ve üslup çalışması için 85-135. gazelleri ihtiva eden 50 gazel esas alınmıştır. Divan’da çokluk sırasına göre kullanılan kelimeler, isim, fiil, sıfat, edat, zarf ve zamirdir. Metinde fiillerin çokluğu dikkati çeker. Haber kipleriyle kurulan cümleler (oldı, çıkar, tutmuş, gelmez, belürmedi vb.) ifadeye açıklık vermenin yanında monotonluk vasfı da taşırlar.

Paslanduğın bu gice bildürdi gamzesinden

Ol tîg-i hûn-feşânı zengâr-ı hâb tutmuş / G. 109-2

Örnekte olduğu gibi beyitte ikiden fazla fiil ve fiil cinsli kelime kullanılmış olması ahengi bozan bir undur olarak görülüyor. Ayrıca fiillerin kafiye veya redif yapılması da fiillerin tekrarını sağlamakta.

Hûblar ser-keş olur serv-veş âzâde olur

Döşenür sâya-sıfat ehl-i dil üftâde olur / G. 89-1

Emir kipleri kesinlik arzettiği ve sık kullanıldığı için, şiirin estetiğini bozup marş havasına döndürmektedir:

Yaşın alma başın al bir bölük üftâdelerün

Bâg-ı ‘aşkuñ bir iki kelle-i haşhâşın kes / 106-2

Gazellerde göze çarpan unsurlardan biri de mukayesedir. Mukayese insanlar arasında (âşık-sevgili, âşık-rakip), insan-tabiat (âşık-bülbül) ve tabiat içinde azlık-çokluk (güneş-zerre) nisbetiyle yapılmıştır. Mukayese için genellikle şart kipi (-sA) kullanılmıştır. Şart kipi ayrıca arzu, istek ve hayallerin ifadesinde, emir veya haber kiplerine nazaran ahengi sağlayan bir unsur olmuştur.

Dermân ide mi derd-i dile yâr ‘Atâyî

Söylesem eger müşkil olur tınmasam olmaz / G. 100-8

‘Atâyî, manayı ön planda tuttuğu için kelimelerin birbiriyle uyumuna pek dikkat etmemiş; bilhassa fiillerde kalın ünlü ve ötümsüz sesli kelimelere, uzun fiil çekimlerine oldukça fazla yer vermiştir.

Ruhsârına okurken mutrıb kitâb tutmuş

Nakşum çıkarmasunlar diyü nikâb tutmuş / G. 109-1

Soru eki manaya zenginlik katmakiçin, müspet-menfî zıtlıklarıyla oldukça güzel misallerde ele alınmış.

‘Aşk-ı dil-berden ‘Atâyî vaz gelmez gönlümüz
Bülbül-i şeydâ ider mi verd-i ra‘nâdan ferâg / G. 119-3

Edatlar fazla olmamakla berzber yerinde ve oldukça başarılı kullanılmıştır.

Mansıb-i ‘âlî hevâsından geçirdüm gönlümü
Hâtıra gelmez velî ol kadd-i bâlâdan ferâg / G. 119-2

Divan’da terkipler çok sık tasadüf edilir. Terkipler maksadı en kısa şekilde ifade eden kalıplar olarak, kelime tasarrufuna imkan vermiştir. Ancak üçlü, dörtlü terkipler de tenafür oluşturacak biçimde çok sayıda göze çarpar.

Fikr-i gîsû-yı girih-gîr ile pûyân olmuş
Merd-i zencîr-keş-i kûçe-i hırâmân idi Kays / G 107-3

Eserde Türkçe kelime ve terkiplere de çok tesadüf edilir. Yüzi güneş, yarûn ışığı taşı, dünya alemi, meh-pârelerûn yügrüğü, ciger kanı, kul oğlu, taşkın sular, şeytan kazası, altun deger hokka vb.

Cümleler genellikle düz ve basit cümlelerdir. ‘Atâyî, ifâde açıklığına ön planda yer verdiği için düz cümle kullanmayı tercih etmiştir. Sayıca fazla olmamakla beraber devrik ve içi içe cümleler de mevcuttur. Bunlar da genellikle nzairelerdir.

Cihâna saldı âvâze dem-i pür-hâlet-i nev-rûz
Dönüp çarh-ı felek geldi irişdi sâ‘at-i nev-rûz / G. 95-1

Tabiat tasvirlerinde renk ve ışık unsurları göze çarpar. Sarı ve kırmızı, renk ve ışık unsurlarıyla birlikte kullanılırken kırmızı-yeşli, sarı-siyah, siyah-beyaz gibi zıtlıklar da mevcuttur.

Bugün almış ele ol meh-likâ hurşîd-veş sâgar
Kızarmış tâb-ı mülden ruh güneşden tâb-nâk olmuş / G. 111-4

‘Asker-i zengî-i şâhı târumâr idüp fitîl
Egine giydürdi anuñ hil‘at-i zer-kâr şem‘ / G 118-4

‘Atâyî, deyim ve atasözlerinden çok sık istifade etmek suretiyle ifadeye kolaylık ve üzlubuna tabiilik kazandırmıştır.

Gelmez ten-i hâkîye o tîr-i müje bir kez
‘Âşıkları çok igne bıraksañ yire düşmez / G 94-1

Deyimler yoluyla mecaz da en çok kullanılan sanatlardan biri haline gelmiş. Meczaz, teşhis, mübalaga, tezat, iham-ı tenasüp, kinâye ve hüsn-i talil sanatları sıklıkla kullanılmıştır.

Mecaz:

Tebhâle degül cân ile hem-şîredür ol leb
Gördükde dil-i zârı hemân kaynadı kanı / G. 242-3

Teşhis:

Gonca-ı gül nakd-i cânın harc ider bûlbüllerüñ
Yıldı bir kez hüsrev-i nev-rûza defter gösterür / G. 90-4

Mübalaga:

Sûr-ı ‘aşkında seyr için o melek
Nâr-ı âhum yakar hevâyî fişek / G. 129-1

Tezat:

Yakalar çâki iner lâle-sıfat dâmâne
Gulgul-ı bezm-i safâ günbed-i devrâne çıkır / G. 86-3

İham-ı tenâsüp:

Sahrâ ile kühsâre varup eyleme feryâd
Kânûn-ı muhabbetde dilâ zîr ü bem olmaz / G 100-6

Kinaye:

Olma havâle üstine ol mâh-ı enverüñ
Ey mihr-i pür-fürûg ko germiyyeti tolaş / G 108-4

Hüsn-i talil:

Şîrîn lebûñi bûs ideli dil-berâ kabak
Bir boynı baglu bende olupdur saña kabak / G 125-1

Çok sık olmamakla beraber orijinal ifade ve farklı kullanımlara da tesadüf edilir Divan’da.

Tâbiş-i ‘aşk ile seyr eyle ‘Atâyî gazelin

Böyle olsa kişinüñ sözleri pür-sûz olıcak / G. 121-5

Sadelik, ‘Atâyî’nin üslubunda ilk sıradadır. Şair, bazen sadelikle samimi ve sanatkarâne ifadeler de oluşturur. Devrin yaşantısına ışık tutan beyitler de oldukça fazladır.

Duhter-i rezden harâbât ehlini ayırdılar

Şahneler birkaç fakîrûñ hânûmânın yıkdılar / G. 91-4

Sonuç olarak, ‘Atâyî’nin dili konuşma diline yakın sade bir dildir. Üslubu, kısa ve düz cümleler, kesin ve doğrudan anlatım, fazla sanatkarâne olmayan açık bir üsluptur. Eser muhteva olarak orijinal sayılabilir.

Atasözleri ve Deyimler:

Eserde atasözleri ve deyimler, doğrudan doğruya kalıp ifadeler olarak alınmış veya irsal-i mesel sanatıyla delil göstermek, fikri ispat etmek için kullanılmıştır. Bunlar, ifadeyi güçlendirdiği gibi, fikre yaygınlık da kazandırmaktadır.

a. Atasözleri:

“Su testisi su yolunda kırılır.”

Şikest olur ser-i ‘uşşâk la‘l-i yâr üzre
Niçe sebû kırılır gâhi çeşmesâr üzre G. 198-1

“Ateşle barut bir arada olmaz”

İştihâ-germ ü nerm-i sîne-i yâr
Od ile penbenüñ ne oyunu var G. 81-1

“Su üstünde nakış olmaz.”

Ol ‘izâr-ı pâkde olmak neden hatt-ı gubâr
Nev-civânüm âbda nakş olmaz iken bir karâr G 80-1

“Deli gamsız olur.”

Gam çekmem eger yoklamasa hâtır-ı zârı
Dîvâne-i bî-kayda zîrâ ki gam olmaz G. 100-5

“Deliden uslu haber.”

Deli krâldan alsun nasihatı zîrâ
Kadîmî dilde meseldür delüden uslu haber K. 15-63

“Su kosan bade olur”

Sâde Rûm ili ile düşer âteş-i hâl
Câm-ı Cemdür dil-i ‘âşık su kosañ bâde olur G. 88-2

“Gönülden gönüle yol vardır.”

İden te’sîr yâre dildeki tугyân-ı âteşdür
Gönülden gönüle yol var o da sûzân-ı âteşdür G.58-1

“Sen sağ biz selâmet.”

Bîmâr gözleründen irişdi câna âfet
Şimdengerü efendi sen sag biz selâmet G.15-1

“Gönül yapmak Kabe yapmaktır.”

Ka‘be yapmaktır gönül yapmak bilürsin dîstüm

Hayra girseñ hâtır-ı vîrânı âbâd eyleseñ G.128-2

“İşte meydân işte tîr.”

Yiter hâmem ‘arsa-ı nazm içre buldı menzilin

Kim ki teslîm eylemezse işde meydân işde tîr K. 28-43

“İyilik yap, suya sal balık bilmezse Halık bilir.”

Bu meseldür ki dinür eyliği eyle suya sal

Lutf idüp bu meselüñ hükmini irdi icrâ K. 22-10

“Akçe yüzü ıssıdır.”

Saňa elbetde yumşar akce yüzi ıssıdur ey dil

Zer-i pür-tâbı gün gibi görüp ol şem‘-i bezm-ârâ G. 6-2

“Sarhoşun sözü mazurdur.”

Temennâ-yı visâl eyleser ‘âşık aña incinme

Efendi mest-i rüsvânüñ sözi ma‘zûrdur dirler G.54-2

“Ne verdin de alamadın?” veya “Ne alıp vereceğın var?”

Sensin bu lu‘b ile uçuran yardan anı

Yohsa ne virdi alımadı ebrden peleng M.1, I-4

“Er ol da baş yar.”

Tîşe urmış Kûh-ken başa gam-ı Şîrîn ile

Ey ‘Atâyî sen dahi sa‘y it er ol baş yar hemân

b.Deyimler:

âfâkı tutmak Mu.6-1

ağzı altun değmek G.119-3

agzı dadın virmek G.128-4

agzı mühürlü olmak G. 2-4

agzına kira istemek G. 55-3

agzın sulandırmak G. 14-2

agzını hayra açmak G. 114-3

agzını tutmak G.125-4

akçe itmemek E. 14.

âkili divane eylemek G 92-4

aklı sıçramak G. 159-4

aklın almak G. 86-5

aklın aldurmak G. 33-4

aklını ugrılamak G. 9-3

akmasa da tamlamak E. 13

alayı bir yire gelmek K. 31-39

âlem çeşmine teng ü târ olmak
G.206-3

alına aldanmamak G. 9-3

altında kalmamak G. 83-2

aman virmemek G. 49-3

âr eylemek G. 146-4

araya vahşet bırakmak M.1, I-4

âsumâna irişmek K. 31-37

aşagı yukarı gezmek G.94-4

aşırı olmak G. 134-4

atduğı yire düşmemek K. 3-26

ayag üstinde turmak G. 22-5

ayagı tozu ile ...e geçmek K. 4-2

ayagı üzengide olmak E. 24

ayagına gelmek G. 139-4

ayagina seng tokınmak M.1, I-5
âyine düzmek G. 160-1
bagrı pişmek G. 56-3
bagrına basmak G 181-5
bagrını kebâb itmek G. 11-2
bagrının başın bağlamak G. 17-2
bahâr u hazânı bir olmak G. 99-3
bahse gelmek G. 9-1
baş egmek K. 4-43
baş egdürmek G. 193-2
baş göstermek g. 86-4
baş göz itmek K 26-8
baş üzre mekân itmek K. 7-18
baş yarmak G. 173-5
başdan çıkmak G 133-5
başın göklere ırgürmek G. 244-2
başında devlet olmamak K. 28-45
başında etmek parelemek G. 79-2
başıyla beâber olmak G. 81-4
bendini bendinden ayırmak K. 11-16
beñzinde kan kalmamak K. 4-3
beri gelmek G. 68-3
beş beş saymak G. 110-5
bile el virmek G.149-1
bili iki bükilmek G 72-2
bir dâne sıçratmamak G. 11-5
bir gönlek ile kalmak G 31-1
bir pula degmemek G. 60-3
biri birine komak K. 31-49
biri birine urmak G. 260-3
biri birini satmak K. 4-53
biri birini yimek M. 1, I-5
boyun virmek M.1, IV-4
boyınca yire çalmak M.1, IV-6
boyınca yire düşmek G. 175-3
boynı baglu kul olmak G. 217-4
boynı ...i görmek K. 31-70

boyın egmek G. 101-2
can cana olmak G. 152-3
cân bulmak G. 28-5
cana geçmek G. 114-5
canı yirine gelmek 41-4
ceybinde yılan bulmak K. 20-44
cigerde zahm açmak M.1, V-4
cigerinde oynamak G. 124-5
çarha minnet itmek K. 28-49
çenberden geçmek E. 5
dâmân öpmek K 23-14
def'-i humâr eylemek G. 146-3
defterini tayy eylemek Mu. 14-1
dersini tekrâr itmek G. 92-5
dîdeden nihân olmak M.1, IV-5
dike dike bakmak G. 130-3
dil almak G 170-3
dil bağlamak G. 48-1
dil dökmek G 42-4
dil uzatmak G 94-2
diller düşürmek G. 134-5
dillere ateş düşmek G. 113-1
dilinde izhâr itmek G. 22-1
dirhem dirhem satmak G. 150-1
dirîg itmemek K. 31-6
dîvâne olmak G. 97-3
döne döne gitmek G. 137-5
dünyaya sıgmamak G. 250-4
dünyayı tutmak G. 154- 2
el bağlamak M.3, III-1
el degmemek G. 49-4
el üzerinde tutmak K. 6-37
el virmek G. 113-5
el yumak G. 182-2
ele almak G. 49-4
eline bakmak G. 113-5
eser eylemek G. 254-3
eski dağı tazelemek G. 43-3
eyü nâm komak G. 143-5
farkına ateş yakmak K. 3-46
fûrû-nihâde itmek G. 53-3

gam çekmek G. 100-5
gam yimek G. 16-3
gazel bağlamak G. 140-4
geçmiş namazına tutmak G. 210-4
gına yakmak G. 209-2
gice rüyasında görmek G. 212-2
giceyi gündüz itmek G. 16-3
gökde aradığın yirde bulmak K. 1-33
gökden inüp hâkden birmek K. 30-6
göñli düşmek K. 14-35
göñli yazılmak G. 110-2
göñlin büyütmeK. 8-18
göñline girmek G. 85-6
göñül düşürmek G. 84-5
göñül geçürmek G. 119-2
göñül virmek G. 72-5
göñül yapmak G. 128-1
göñül yıkmak G. 54-5
göñülde çıkmamak G. 30-5
görmedüğe dönmek G. 244-7
göz açdurmamak G. 26-5
göz kulâg olmak G. 162-4
gözden geçürmek K. 15-36
gözden nihân olmak M. 2, III-6
gözden tolanmak G. 15-5
gözi bağlı gezmek G. 169-5
gözi göñli açılmak G. 87-4
gözi tolmak G. 152-3
gözi toymak K. 20-5
gözinden sakınmak K. 5-42
gözine kan görünmek G. 169-7
gözleri dört olmak K. 28-9
gözleri segremek G. 42-1
gözlerinden od çıkmak G. 138-4
gûş tutmak G. 45-2
gûşına girmemek G. 128-5
gûşına kurşun akıtmak G. 150-4
gül gül olmak G. 21-2
gül ile urmamak K. 4-29

gülse gül açılmak K. 30-2
güm itmek G. 241-2
gün gibi zâhir olmak G. 95-2
hâke yüz sürmek K. 29-7
hançer çekmek K. 19-48
harf atmak G. 219-1
hatı derlemek K. 12-8
hâtır yapmak Mu. 68-1
hâtıra gubâr virmek M. 2, I-2
hâtırı şikest olmak G. 26-6
hâtırından geçmemek G. 25-4
hazer kılmak G. 25-2
hisâbı dükenmemek G. 185-2
hükmin icrâ itmek G. 122-5
icâzet virmemek G. 16-5
içi bazarlı olmak E. 15
igne bıraksañ yire düşmemek G. 94-1
ihtimâle vücûd virmek G. 26-1
ihtiyârı kalmamak G. 112-3
iki ucın berâber getürememek E. 21
kalbi yıkılmak G. 154-1
kâm almak G. 143-3
kan içmek G. 81-5
kan kaşanmak K. 15-67
kan yalaşmak K. 8-10
kana şerîk olmak G. 130-5
kanı kaynamak G. 242-3
kanın boynına almak G. 144-4
kanın helal itmemek G. 153-5
kapu açmak Mu. 24-9
kara kaşına kara gözine mâil olmak G. 101-1
karâr eylemek G. 146-1
karâr itmek G. 137-5
katreden kem olmak G. 250-4
kef urmak K. 6-56
kendi hâline komamak G. 249-5
kendi yağı ile kavrulmak G. 185-6
kendi yüzün karasın görmemek G. 104-7

kendini yirden yire çalmak G. 13-2
kendüye sığışmamak K. 12-14
kesüp biçmek G. 6-1
keşf-i serâ'ir eylemek G. 93-4
koltuğına girmek M. 2, IV-2
koz kabına koymak K. 4-36
kulagı dibi ter olmamak E. 18
kulagı kapuda olmak K. 15-69
kulp takmak G. 125-3
kumda oynamak G. 76-4
kûşe kûşe gezdürmek K. 5-53
kürkini tersine giymek K. 5-38
laf urmak K. 31-67
mürüvvet görmek G. 158-2
nakış çıkarmak G. 109-1
na'1 kesmek G. 67-2
nâmı batmak K. 28-16
nârı dânelemek K. 8-35
nâz itmek K. 28-46
neye ugradığını bilmemek G. 144-2
nikâb tutmak G. 109-1
ocagına su koymak K. 1-37
okıyup üfürmek Mu. 25-1
ortada aracı olmak K. 4-4
öy virmek K. 26-15
özi bilmek G. 237-4
pâyine sarılmak G. 151-5
pây-mâl eylemek G. 46-4
raks urmak G. 128-3
râz açmak G. 42-4
rûhı şâd olmak M. 1, VIII-8
saçın sakılın yolmak G. 70-5
sad-pâre eylemek M. 1, V-2
safâ gelmek K. 13-66
safâ virmek K. 13-66
sagdan solı fark idememek G. 67-3
saman altından su yürütmek E. 59
seccâdesini suya salmak G. 39-2
ser-fürû itmek G. 11-8
sır açmak G. 88-2

sırdan kadem kılmak G. 62-3
sînede cân gibi saklamak G. 67-3
sînesin dögmek G. 179-4
sîneye çekmek G. 157-5
sitâresi barışmamak G. 69-1
soyınup 'arsaya girmek K. 15-68
söze gelmek G. 92-2
su üzre yürümek G. 59-4
suyı üfürüp içmek G. 212-3
şark u garbı tutmak K. 28-44
şerha çekmek M. 2, II-5
şeytana uymak G. 200-3
şeytândan imân ummak G. 41-1
tabanı kaldurmak G. 46-6
tâcını göklere atmak G. 28-2
tahammül eylememek G. 46-6
taşa te'sîr eylemek G. 272-2
tâze cân bulmak K. 20-7
ten postın soymak G. 155-1
terk-i diyâr eylemek G. 248-2
toz koparmak Mu. 10-6
ucını ortasını bulmamak K. 29-7
ucuz kurtulmak G. 70-1
ugrıya yol göstermek K. 5-43
ur tutmak G. 18-2
uyhuyı haram itmek G. 152-5
ümîdin sebz eylemek E. 37
üstine düşmek G. 19-2
üstine efsûn üfürmek G. 21-4
üstine havâle olmak G. 108-4
üstine sürmek G. 122-2
üstine yıkmak G. 67-4
vaz gelmek G. 119-5
yabana atmak G. 37-5
yabane bakmak G. 130-2
yabane ötmek G. 223-9
yâd eylemek G. 17-1
yâd illerde ölmek G. 223-9
yâdest tutmak G. 17-1
yagmaya virmek K. 31-68

yagmurdan kaçarken toliya
ugramak K. 3-39
yakasın çâk itmek G. 77-3
yalıñ kılıçla oynamak G. 131-2
yan basmak G. 214-4
yan başı gelmek G. 108-3
yardan uçurmak M.1,I-2
yeksân itmek G. 112-2
yelkeni suda olmak G. 124-4

yile virmek G. 175-2
yol bulmak G. 164-3
yüz urmak G. 113-1
yüz yumamak K. 14-7
yüzün ele almak Mu. 54-1
zahm urmak G. 156-1
zahmete koymak K 29-9
zârî kılmak E 92
zîr ü zeber kılmak M. 2, V-5

‘ATÂİYİ DİVANI’NIN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. Vezin

‘Atâyî Dîvânı’nda kullanılan vezinler (rübâî ve ebyât vezinleri hariç) şunlardır:

1.Bahr-i hezec:

- a.) me fâ ‘î lün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / mefâ‘îlün : 66
- b.) mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / fe‘ûlün : 7
- c.) mef‘ûlü / mefâ‘îlün / mef‘ûlü / mefâ‘îlün : 9
- d.) mef‘ûlü / mefâ‘îlü / mefâ‘î lü / fe‘ûlün : 33

2. Bahr-i recez

- a.) müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün / müstef‘ilün : 3
- b.) müfte‘ilün / mefâ‘îlün / müfte‘ilün / mefâ‘îlün : 2

3.Bahr-i remel:

- a.) fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilâtün / fâ‘ilün : 86
- b.) fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün : 45
- c.) fe‘ilâtün / fe‘ilâtün / fe‘ilün : 6

4.Bahr-i münserih:

- a.) müfte‘ilün / fâ‘ilün / müfte‘ilün / fâ‘ilün : 2

5. Bahr-ı muzârî:

- a.) mef‘ûlü / fâ‘ilâtü / mefâ‘îlü / fâ‘ilün : 58
- b.) mef‘ûlü / fâ‘ilâtün / mef‘ûlü / fâ‘ilâtün : 9

6.Bahr-i müctes

- a.) mefâ‘îlün / fe‘ilâtün / mefâ‘îlün / fe‘ilün : 33

7.Bahr-i cedîd:

- a.) fe‘ilâtün / mefâ‘îlün / fe‘ilün : 17

2. Aruz Hataları:

a.İmâle : İmâle “çekme” demek olup aruzda açık hacayı uzatarak kapalı okumak anlamına gelir. İmâle, özellikle Türkçe asıllı kelimelerde çok yapılan bir aruz hatasıdır. Bunun sebebi Türkçe’deki aslî uzun ünlülerdir. Türkçe imlada uzunlukları göstermediğimiz için, aruzda kısa hece gibi kabul ediyor ve imâle sayıyoruz. Diğer bir sebep de, Farsça asıllı kelimelerin etkisiyle, Türkçe asıllı kelimelerde âhenk arayışı olabilir. Divan’da genelde imâleler Türkçe asıllı kelimelerde bulunmaktadır.

Bizden yüzi dönüp dil-i a‘dâyı çâk ider
Azsa ‘aceb mi tîğüni gördükce yaramuz (yâremüz) G. 96-4

Visâl içiü sunar ol yâre her fütâde gazel
Dürûg-ı maslahat-âmîz olur arada (ârede) gazel G. 141-1

b.Med: Med, “uzatma” demek olup iki kapalı hece arasında bir açık hacc bulunması gereken durumlarda, sonu uzun ünlü ile ünsüz ve iki ünsüzle biten hecelerde heceyi bir kapalı, bir açık (- .) okumaktır. Anlamı kuvvetlendirmek için kelimeyi vurgulamak amacıyla da med yapılmaktadır. Divanda dikkati çeken Türkçe asıllı kelimelerin uzun ünlülü hecelerinde de med yapılmasıdır. Göz kulâg olmak (G. 162-4), az kaldı (G.7-2), al (G.9-4), var (G.116-5)

Ma‘den-i la‘l-i nâbdur çeşmüm (nâbdur= - . -)
Matla‘ -ı âfitâbdur gönüm (-tâbdur = - . -) G. 164-4

Cûy-ı dil-cûda habâb oldı nîgeh-bân-ı nesîm
Baş göz itse ‘aceb mi anı ihsân-ı nesîm (Baş = - .) K. 26-8

c.Zihaf: Zihaf, “kısmı” demek olup uzun heceyi kısa okumak anlamında kullanılır. İmâle ve medde göre daha büyük bir aruz hatası sayılır. Divan’da az da olsa zihaf bulunmaktadır.

Şöyle bırakduñ araya vahşet ki lüccede
Bulsaydı yirdi birbirini mâhî ve neheng M.1, I-5

Ey ‘Atâyî ‘âkıbet komaz alur cân nakdini
Bâzi-i ‘aşk oldı gûyâ ol kamer-ruhla kumâr G. 79-5

3.Kâfiye ve Redif

Divan’da bütün kafiye çeşitlerine rastlamak mümkündür. Şair, en çok cinas ve redifi tercih etmiştir.

Hañçerüñ gerçi dil-i zârı delüp göz göz ider
Nâveküñ yine gelüp geçse dem-â-dem göz ider G. 61-1

Cilâ virür câma sâki matla‘ü’l-envârı görsünler
Dile bir cür‘a feyz it mahzenü’l-esrârı görsünler G. 77-1

DÎVÂN METNİ

DİBACE

..-- / ..-- / ..-- / ..-

1.Eylesün Besmeleyi nakş-ı murâd

Mâh-ı zer levha-ı zerrîne sevâd

2.Levha ser-nâmede tâc-ı zerrîn

Anda sorgucdur o satr-ı müşgîn

3.Bir benândır o kişide gûyâ

Oldı şehr-i suhana râh-nümâ

4.Ser-i Kur'ânda turur her demde

Zâhirâ döndi livâû'l-hamde

5.Oldı der-bân-ı künûz-ı Kur'ân

Girelüm anuñ ile hamde hemân

Mâdâm ki nakş-ı kitâbe-i kitâb resm-i Besmele ile zîver bulmaya ebter 2. olması mukarrer ve her çend ki feth-i bâb-ı mecmu'a-ı müşgîn-nikâb 3.dest-yârî halka-i mîm hamd ile kurb-ı kabûle vusûl gayr-ı mutasavverdür. 4.Revâ budur ki Besmele-i cevâhir-i intizâm, gerden-bend-i şâhid-merâm ve gevher-i hamd-ı Hüdâvend-i 'allâm vâsıtatü'l-'ıkd-ı sübha-i manzûme-i kelâm 6. ola ki ser-rişte-i ezeli'l-âzâl ve peyvend-i ebedü'l-ebedîn cenâb-ı 7.ehadiyyetine muntehîdür ve cevâhir-i salavât-nisâr güzîde-i 8.mahlûkât kılına, silk-i şühûr u sînîn dürr-i beyzâ-ı 9. şerî'atı ile ve her derd-i bî-hisâb-ı sezâ-vâr hediye-i 10.âl ü ashâb görile ki a'lâ-i kelimetullah içün sa'y-ı bî-girânları 11.şeyh-hâne-i kubbe -i âsumân ile nidâ -yı penç-gâh-ı Muhammedîden pür-tanîn 12. ve sadâ-yı menhûs-ı nâkısdan tehîdür. Ba'd-ez-ân semere-i şecere-i 13. kalem ve nev-bâde-i bûtsân-ı fazl u hikem olan kelâm-ı nagz ki 14. piste-i dehân-ı fasîhaya nagzdır. Nakl-i meclis-i 'irfân olduğu 15. cihetden bu hakîr-i şikeste-zamîr dil-dâde -i her her-büt-i sitem-kâr 16. ya'ni ki 'Atâyî-i dil-figâr Nev'î-zâdeligin gencîne-i suhana 17.vâris olmağa bâ'is zann idüp beni Nev'î meyânında 18. rûchânı zâhir şâ'ir oğlu şâ'ir olmagla bir zamân hum-hâne-i nazmuñ cür'a-nûşı ve bâzâr-ı suhanuñ gevher-furûşı

5 b hemân : mihmân A,E

11 şeyh-hâne-i kubbe : kubbe-i şeyh-hâne B,C

11 nidâ : nevâ B,C

13. ki : ile E

15 şikeste-zamîr dil-dâde-i : nazm-ı dil-dâde B,C

16 gencîne-i suhana : gencîne suhanına B,C

18 olmagla : olmak hevâsıyla B,C

olmuş idi. 20. Ol bâ'isdür ki gûşe-i hizâne hâfızada bulunan cevâhir-i eş'âr-ı âb-dâr
21. silk-i müşgîn-satûra çekilmekle ta'lika-gerden-i rûzgâr 22. kılındı. Ve o gül-i gülzâr-
ı dil ü cân olan evrâk-ı perîşân 23. rişte-i şîrâze ile beste kılınup mânend-i gül-deste 24.
elden ele yâd-gâr olmaga sezâ-vâr görildi. Egerçi şî'r

26. Pes ân-gâh bu dîvân-ı müretteb sadrına bir sadr-ı edîb-i 27. 'âlî-şân ism-i serîfi
'ünvân kılınmagla reşk-endâz-ı dîvânü'-edeb 28. olmuşdur ki şa'sa'a-ı hûşîd-i fazîleti
pergâr-ı 29. dâ'ire-i sipihr-i kemâl ve pertev-i mihr-i mekremeti zîver-i sahâ'if-i eyyâm
u leyâldür. 30. Dest-i feyyâz-ı dür-nisârı sübha-ı 'ibâdetle deryâ-yı zühûd ü salâhuñ 31.
sadev-i sad-güheri ve nahl-ı müstakîm kâmeti ferş-i seccâde-i tâ'atle 32. gülzâr-ı fevz ü
felâhuñ serv-i sâye-güsteri ve safha-ı sîne-i bî-kînesi 33. mühre-i mihr ü muhabbetle
mücellâ ve âyine-i dil-i bî-gıllı envâr-ı 'aşk-ı İlâhîye mühallâdur. Şî'r: 34

Kân-ı 'irfân-ı İlâhî bahr-ı şer'-i Ahmedî
Sa'd-ı millet 35. seyyid-i ümmet imâmü'l-müttekîn
Mâh-ı 'âlem-tâb-ı dâniş mihr-i rahşân-ı kemâl 36.
Ka'be-i erbâb-ı bînîş ravza-ı rây-ı zerîn
Ya'ni cenâb-ı fezâ'il-penâh-ı bende- 37. perveri sadr-ı 'âlî-kadr Yahyâ Efendi Hazretleri
ki reşha-ı kalem-i 38. 'anber-nisârları ile çemenzâr-emânî sebz ü hürrem ve nefha-ı
hulk-ı müşg-bârları 39. birle bâg-ı cinân reşk-i bûstân-ı iremdür. 'Ulüvv-i fitratları ol
mertebede 40. degüldür ki bu hâk-dân-ı esfelüñ mansıb-ı 'âliyyesi ile dâmen-i
himmetleri 41. gubâr-âlûd ola. Ve sâhe-i devletleri ol dereceden 'âlidür kim 42.
hüsrev-i serîr-i çârûmîn çârûb-ı eşî'a-i pür-tâb ve sifenc-i sehâb 43. ile ferrâşî olmaga
ruhsat bula. Bir üstâd-ı suhandur ki her 44. matla'-ı bî-misâli satr-ı ser-meşk-i debistân-
ı hayâl ve her ma'nâ-ı 45. âb-dârı tecellâ-yı cemâl-i 'aşk ile bir gevher-i seyyâldür. Bir
hüsrev-i mülk-i 46. belâgatdür ki mânend-i İskander iklim-i nazma bahrler revân idüp
47. safha-i evrâkda beyâz-ı mâ-beynü's-satûrî deryâ-yı 'anber-i ber-kenâr ve 48. nazm-
ı pür-sûzî âteş-pâre mazmûnıla misâl-i micmer-i pür-ahker duhân-ı hutût-ı 49.
siyâhından bûy-ı muhabbet âşikârdur. Ve safha-ı evrâk-ı eş'ârı 50. bir gülşendür ki
ezhârı enfâs-ı Mesîhâ ile şügüfte ve zülâl-i Hızır ile 51. şâd-âbdur ve hâk-i 'anber-sirişt
hatt-ı müşgîni âteş-i 52. 'aşk ile pür-tâb olmuşdur. Habbezâ eş'âr-ı 'âm-gîr ü hâs- 53.
pesend ki esrâr-ı muhabbetle âmîhte omagla her satr-ı mânend-i tîg 54. dü-rûy -ı mecâz
yüzinden 'âşık-ı misgîni dil-figâr ü cihet-i 55 hakîkatde zâhid-i savma'a-nişîne kâr
eyler. Hakkâ ki eger gül-i ra'nâ 56. kâgaz-ı âl içre bir deste altun peydâ idüp tabak-ı

20 eş'âr-ı âb-dâr : âb-dâr A,E

şî'r: - A,D,E

28 ki: - D

29 leyâldür: leyâl C

36 rây-ı zerîn : huld-ı berîn D

38 mûkg-bârları : Bârleri B,C, bârı A

40 ki: - B

40 'âliyyesi : 'âlisi B,C

42 çârûmîn : - B

47 safha-i evrâkda: - B,C

51 şâd-âbdur: şâd-âb C

54 dü-rûy: meh-rûy E

55 eger: her B,C

lâlede 57. hall eylese tezhîb-i kitâb-ı midhatlerine henüz kifâyet kılmaya. 58. Ve evrâk-ı zer-efşân zanbak-ı hatt-ı reyhânî ile revnak bulup 59. şîrâze-i şu‘a‘-ı mihr-i ‘âlem-ârâ ile bir sefine-i zîbâ-bend olınsa 60 îfâ-i hakk-ı midhatleri mümkün olmaya. Hem-vâr-ı câm-ı cihân-nümâyı meşreb-i 61. ‘âlem-gîri ki kandîl-i eyvân-ı Hüdâdur zengâr -ı küdûrât-ı nâsûtiyyeden 62. mücellâ ve cevâhir-i neyyirât-ı lâhûtiye ile müzeyyen ve muhallâ olup 63. sahbâ-yı sâhib efgeni ‘aşk-ı cân-sûz ile leb-rîz ve kemterîn 64. reşha-ı şerâre-i te’essüri teşne-lebân-ı feyz-i talebâne şevk-i dil-firûz 65. ile âteş-engîz olmakdan hâlî olmaya. Âmîn! Bi-hürmet-i 66 Seyyidü’l-mürselîn el-garâz tabak-ı varaka vaz‘ olunup 67. ma‘rûz-ı südde-i devlet-masîr kılınan mîve-i şâhsâr-ı tab‘-ı 68. hakîr birkaç şi‘r-i hâm ta‘bîrdür. Câ-yı engüşt olan muvâzı‘ına 69. benân-ı hâme-i zer-efşânları ile işâret buyurup 70 ‘aybını gayb ideler.

KASİDELER

1.

Dürretü’t-tâc fî sıfati’l-mi‘râc
. - - - / . - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Şebângeh kim irüp hengâm-ı lutf-ı Hazret-i Mevlâ
Ferah-bahş u neşât-engîz idi şâm-ı visâl-âsâ
- 2.Meger bahr-ı sefid rûz-ı cezr ü medd ‘ayân itdi
Güherler zâhir oldı huşk olup ol bahr-i gevher-zâ
- 3.Giderdi cevşen-i sîmîn ile şemşîr-i zerrînin
Zemâne giydi altun tügmeli telli siyeh hârâ
- 4.Şihâb ögine zencîrin çeküp leşkergeh-i çarhuñ
Fıtılın yakdı funduk hâzır itdi encüm-i garâ
- 5.Kırıldı rişte-i tesbîhi sandum pîr-i gerdûnuñ
Şihâb oldukca encüm arasında nâ-gehân peydâ
- 6.Varaklanmış gıdâdur hokka-ı çarh içre gûyâ kim
Nola te’sîr iderse hâke necm-i âsumân-pîrâ
- 7.Degül encüm beyâz-ı rûz-ı kecdür zâil oldukda

56 varâk-ı lâlede : varakda C,D,E

57 eylese :itse D

57 henüz : - B

61 ‘âlem-gîri : ‘âfîleri B,C

61 zengâr : jengâr B,C,E

1: A, 3b, B 3b, C 3b, D 3b, E 3a

Dürretü’t-tâc fî sıfati’l- mi‘râc : - B,E

2a. ‘ayân : ‘inân B

3b. Hârâ : hâre A

Görindi kâh-ı zerdiyle binâ-yı köhne-i dünyâ

8.Nola hamâm-ı nüh-tâk-ı sipihr olursa pür-zulmet
Mu‘allâ kubbesine hurdedür ol câmlar zîrâ

9.Felek târ-ı şu‘â‘ından fitîle бүkdi hurşîdüñ
Uyardı şâm irince sad-hezârân şem‘-i bezm-ârâ

10.Gazâle gitdi sür‘atle sipihrüñ sebzezârından
Degül encüm nişân-ı pâyi kıldı câ-be-câ ammâ

11.Güm oldu Yûsuf-ı Mısr-ı sipihrüñ sâ‘-ı zerrîni
Tolınca gendüm encüm ile zarf-ı târem-i vâlâ

12.Murassa‘ câmı destinden düşüp mihrüñ şikest oldu
Tagıldı safha-ı çarh üzre nice gevher-i yektâ

13.Sikender-vâr idince mihr-i seyr-i bahr-ı zulmâtı
Çıkardı taşra vâfir şeb-çerâg-ı encüm-i zehrâ

14.Musahhar eyledi şâh-ı kevâkib mülket-i şâmı
Sipâhından pür oldu yine gök meydânı ser-tâ-pâ

15.Niyâmına kodı zâl-i felek şemşîr-i hurşîdi
Görinen kabza-ı sîmînidür anuñ hilâl-âsâ

16.Hilâlüñ sandalın aldı içine keşti-i gerdûn
Temevvüc eyleyüp çün kim karardı lücce-i hardâ

17.Dönüp cerm-i kamer çarh üzre kandîl-i firûzâne
Fitîl itmiş hilâli aña sun‘-ı kudret-i Mevlâ

18. Ya hod bir şem‘dür yanmış soñı bir şu‘le kalmışdur
Vücûdın hân-kâh-ı ‘aşk içre eylemiş ifnâ

19.Semâ içre feleklerden düşer bî-hûş olup encüm
Meger kim leyle-i mi‘râcı gerdûn eyledi ihyâ

20.Bu şebdür nakş-ı encümle zer-efşân sünbül-i müşgîn
Bu şebdür dürr ü gevherle müzeyyen turra-ı havrâ

12a. mihrüñ : mâhuñ D

15a sîmînidür : sîmîndür C

16b karardı : kızardı E

18. beyt : - C,D, E

19a semâ : semâ‘ C,D,E

19a feleklerden : fekellerde D

21. Bu şeb olındı da‘vet mahrem-i esrâr-ı hamiyet
Bu şeb oldu o hazret dayf-ı mihmân-hâne-i esrâ
22. Yegâne hâce-i kül ser-firâz-ı zümre-i kümmel
Sır-ı ehl-i tevekkül mühr-dâr-ı künzü lâ-yafnâ
23. Şeh-i Yûsuf-cemâl-i tahtgâh-ı mülk-i mahbûbî
Cem-i gerdûn-celâl-i bârgâh-ı kurb-ı Ev-ednâ
24. Meh-i burc-ı risâlet âfitâb-ı ‘âlem-i sûret
Dür-i dürc-i nübüvvet pâdişâh-ı kişver-i ma‘nâ
25. Çerâğ-ı nûr-ı Yezdânî delîl-i feyz -i Rabbânî
Rumûz-âmûz-ı Kur‘ânî muhît-i gevher-i takvâ
26. Cenâb-ı Hazret -i Levlâk tâc-ı târik-i eflâk
Resûl-i Hâlık-ı pâk âfitâb-ı evc-i isti‘lâ
27. Nebiyy-i müctebâ Ahmed mu‘allâ-pâye ced-ber-ced
Delîl-i devlet-i sermed habîb-i Kâdir-i yektâ
28. Ol şehen-şâh-ı a‘zam ol medâr-ı hilkat -i âdem
Ki anuñ müjde-i teşrîfidür dünyâ vü mâ-fihâ
29. Cemâl-i tâb-nâki matla‘ü’l-envâr-ı Kuddûsî
Derûn-ı sâf u pâki mahzenü’l-esrâr-ı Mâ-evhâ
30. Nem-i rûy-ı mutarrâsı huceste kevkeb-i dürrî
Ham-ı ebrû-yı zîbâsı mübârek gurre-i garâ
31. Yüzi dermânde-i şâm-ı zalâle neyyir-i a‘zâm
Sözi üftâde-i çâh-ı günâha ‘urve-i vuskâ
32. Felek hân-ı nevâlinde kemîne kâse-i Çînî
Kamer râh-ı celâlinde şikeste sâgar-ı mînâ
33. Biri gird-âbdur biri cezîre bahr-ı fazlında
Bu Nîlî kubbe-i gerdân ile bu tûde-i garbâ
34. ‘Aceb mi ümmetinden olmag için nâzil olursa
Ki gökde aradugın yirde bulur Hazret-i ‘Îsâ

22b lâ-yafnâ : lâ-yuhsâ A

25a feyz : fazl C

26a. hazret-i : mahzar-ı B,C

28a hilkat : hil‘at B,C

33a biri : berây-ı B,C

- 35.Meh-i bedr ol habîbüñ mübtelâ-yı sîne-çâkidür
Siyâh itse nola göğsin döğüp ‘aşk ile bî-pervâ
- 36.Bu bahr-i nîl-gûnda şeb-çerâğ-ı mâhı şakk itdi
Dü-nîm itmişdi dreyâyı egerçi mu‘ciz-i Mûsâ
- 37.Der-i gâr üzre dâm-ı ‘ankebûtı kıldı Hak peydâ
O bir deryâ-yı rahmet üzre konmuş ag idi gûyâ
- 38.Ocagına su koydı ehl-i küfrüñ geldüğü sâ‘at
Mecûsuñ âteşin tûfân-ı kahrı eyledi itfâ
- 39.Yagup bârân-ı rahmet seyl-i himmet şöyle geldi kim
Pül-i nâ-pâyidâra döndi tâk-ı gurfe-i kisrâ
- 40.Nola nahl-ı vücûd-ı pûd-ı pâki hâke sâye salmazsa
Olur mı safha-i ‘âlemde misli bir dahi peydâ
- 41.Görürdi her taraftan dîde idi cism-i pür-nûr
Süveydâ-yı dil-i âgâhı oldu merdüm-i bînâ
- 42.Hatı âyât-ı rahmet rûyı Mushaf nâmı Tâhâ’dur
Misâl-i besmele üstinde ol ebr-i felek-fersâ
- 43.Beyân-ı mu‘cizâtı mu‘ciz-i ehl-i belâgatdür
Revâdur olsañ ey dil kıssa-ı mi‘râc ile gûyâ
- 44.O şeb geldi berîd-i hoş-nüvîd-i hazret-i ‘izzet
Getürdi hidmet-i peygambere bir rahş-ı bî-hemtâ
- 45.Nice rahş ol Burâk-ı berk-i seyr-i nâzenîn-cünbiş
Ferişe-hû perî-rû ‘anberîn-gîsû melek-sîmâ
- 46.Sabâhü’l-hayr-ı garrâsı misâl-i matla‘-ı hûrşîd
Sevâd-ı çeşm-i şehlâsı süveydâ-yı dil-i havrâ
- 47.Nesîm-âsâ varur bir lahzada etbak-ı eflâke
Butûn-ı seb‘a-ı Kur’ân’da gûyâ kim dil-i dâna
- 48.Şu deñlü tîz-rev kim varmadın sakf-ı habâba bâd
Bunuñ olur eñ ednâ cilvegâhı günbed-i hardâ
- 49.Nola itsem anı şeb-dîz-i âh-ı ‘âşîka teşbîh
Ki varur bir nefesde kubbe-i gerdûna bî-pervâ

50. Binüp aña idince ‘azm-i râh-ı menzil-i maksûd
Olur bir dem ikâmetgâhı sahn-ı Mescid-i Aksâ
51. İmâm olup sufûf-ı enbiyâya kıldı çün tekbîr
O gül-bang ile makhûr oldu kaçdı düşmen-i hûrâ
52. İmâmetde vücûdı bir güherdür der-kenâr olmuş
Namâz içre o saflar oldu mecv-engîz bir deryâ
53. Namâzı çünki itmâm eyledi anlarla mescide
Virüp ol dem selâm itdi ‘urûc-ı ‘âlem-i bâlâ
54. Müşerref eyleyüp yirden götürdi anı lutfından
Ayagına sürüp yüz buldı sahra rütbe-i vâlâ
55. O demde tâk-ı ‘arşa nûrdan bir reh-güzâr oldu
Şu‘â‘ın nerdübân itdi meger mihr-i cihân-ârâ
56. Alup ol bahr-ı ihsânı çıkardı evc-i a‘lâyâ
Burâk-ı berk-rû deryâyâ inmiş ebr idi gûyâ
57. Peri pür-nûr Cibrîl aña zerrîn-gâşiye oldu
Burâkının öñince oldu şol dem kim felek-sîmâ
58. Çıkup eflâke ol çeşm-i çerâg-ı ‘âlem ü âdem
Zücâcî perdede çün merdüm-i çeşm eyledi me’vâ
59. Hilâl ol dem kenâr-ı mâha geldi itdi istikbâl
Sehâb-ı fazlına mîzâb-ı zerrîn eyledi peydâ
60. İdüp altun varaklar hall o şâhuñ yazdı târîhin
‘Amûd-ı tâk -ı ‘arşa kâtib-i dîvân-ı istîfâ
61. İrince feyz-i irşâdı kemânçe târını kırdı
Okın atdı kemânın yadsı ya‘ni zehre-i Zehrâ
62. Çerâg-ı tekve-i çârûmdan alup nakd-i envârı
Degül encüm nisâr itdi yolına Hazret-i ‘Îsâ
63. Çalışdı bir başıyla düşmeni kahr itmege Behrâm
Bu meydânda kılıcı ile buldı rütbe-i ‘ulyâ

53. beyit : - B

53a anlarla mescidde : mescidde anlarla C

54b vâlâ : ‘ulyâ B,C

58b. merdüm-i çeşm : çeşm-i merdüm A,E

60b tâk : sâk C,D

63a. düşmeni : düşmenin C

- 64.Kılup dârü'l-emân-ı çarha sa'd-ı ekberi hâkim
Nizâmın buldı yümn-i tâli'yle 'âlem-i bâlâ
- 65.Nühûset mi kalur hîç kevkeb-i keyvân-ı zengîde
Çün irdi hidmetine hazretüñ ol şeb Bilâl-âsâ
- 66.Basup kürsiye pâ-y-ı himmeti devletle 'izzetle
'Urûc itdi firâz-ı 'arşa sultân-ı şeb-i isrâ
- 67.Süm-i esbinden ol dem urdı tamga atlas-ı çarha
Şeref virdi 'aceb mi olsa kadri cümleden a'lâ
- 68.Kenâr-ı sidre oldı müntehâ-yı seyri Cibrîl'üñ
O mâh-ı bedre itdi hâle gibi sînesin me'vâ
- 69.Turup rahş-ı o mevkifde yüz urdı pâ-yine Refref
O bâlâ hurmetiyle kaldı anda vâlih ü şeydâ
- 70.Meger kim hacc-ı ekber itmege taht-ı revân oldı
Harîm-i 'izzete anuñla vardı hâce-i Bahtâ
- 71.İrişüp Ka'be-i maksûda çıkdı bahr-i kesretten
Cüdâ oldı o dem Refref k'ola beytü'l-harem tenhâ
- 72.Ne Ka'be Ka'be-i vuslat ne vuslat 'âlem-i vahdet
Muhabbet nûr-ı lâmi' ser-be-ser beytü'l-harem tenhâ
- 73.'İbâretdür o dem 'aynü'l-yakînüñ iki nûnından
Makâmı Kâbe Kavseyn olduğu ol hazretüñ gûyâ
- 74.Kenâr-ı kurb-ı Ev-ednâ'ya varup gûş-ı cânıyla
Sadâ-yı cûş-ı deryâ-yı nûr-ı eyledi ısgâ
- 75.Tekellüm her taraftan anda bî-savt u hurûf oldı
Masûn oldı megesden ya'ni şehd-i ma'nâ-yı zîbâ
- 76.Salât-ı hamse kim terkîblenmiş tâc-ı devletdür
'Atâ kıldı o gice kullarına Hazret-i Mevlâ
- 77.Olup maksûdına vâsıl murâdı oldı çün hâsıl
Nüzûl itdi misâl-i pertev-i mihr-i cihân-ârâ

67b olsa : oldı A,E

68a sidre : sūdde A,B

69a mevkifde : mevkî'de E

71b beytü'l-harem tenhâ : misâl-i keşf-i deryâ B,C

76 b, 77b ile yer değiştirmiş B,C

- 78.Bu hâli görmemişdür seb‘a-ı seyyâre seyrinde
Ki bir demde cihânı devr ide bir neyyir-i vâlâ
- 79.Delâ’il var iken mi‘râc-ı rûhânî diyen kimdür
Meger diye ser-â-pâ rûh idi ol zât-ı bi-hemtâ
- 80.‘Atâyî ola mı vassâf-ı hazret olmaga lâyık
Varur mı rütbe-i nazm-ı kerîme şî‘r ile inşâ
- 81.Garaz ‘arz eylemekdür hâlüm ol dergâha sultânüm
Kerîm olandan istimdâd idüp şâ‘ir olur gûyâ
- 82.Siyeh-rûz-ı günâhum bu ümîdüm feyz-i lutfuñdan
Ki ola zulmet-i âb-ı hayât ol leyle-i zumlâ
- 83.Hemîşe tâ yaka bahr-i siyâh-ı zulmet-i şebde
Delîl olmagiçün fânûs-ı zerrîn-i meh-i garâ
- 84.Hidâyet nûrî ile güm-rehâne reh-nümâ olsun
Be-hakk-ı sûre-i pür-nûr Sübhânellezî esrâ
- 85.Ola dâ’im salât ile selâm ol şâha Mevlâ’dan
Salât ile selâm oldukca kâmil tâ-dem-i ferdâ

2

Sa‘âdetlü Pâdişâh-ı ‘Âlem-penâh Hazretleri Sefere Gitdükde Virilmiştir

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.‘Azm-i rezm idüp şeh-i kişver-güşâ-yı kâm-yâb
Sarsar-ı kahırıyla saldı cân-ı hasma ıztırâb
- 2.Geldi ol demler ki enfâs-ı du‘â-yı ehl-i hâl
Hükmin izhâr eyleyüp ola felekden feth-i bâb

80b varur : vara A,B

84a güm-rehâne reh-nümâ : reh-nümâ-yı güm-rehân C,D

85b salât ile selâm : selâm ile salât C,D

2 A 6a, B 5a, C 5a, D 5b, E 5a virildi B,C

virilmiştir : virildi B,C

1b saldı cân-ı hasma : cân-ı hasma saldı B,C

- 3.Esdi ol bâd-ı sehergâhî ki dest-i lutf ile
Eyleye ruhsâre-i maksûddan ref'-i nikâb
- 4.İrdi ol günler ki sûr-ı pür-sürûr idüp guzât
Nev-'arûs-ı fethe hûn-ı hasm ola gül-gûn-hizâb
- 5.İtdi a'dâ-yı zagân girdâra kasd-ı intikâm
Her dil-âver şeh-per-i terkeşle mânend-i 'ikâb
- 6.Küre-nây-ı remze âheng oldu kûs-ı heft-cûş
Kâse-i tanbûra döndi yankılandı nüh-kıbâb
- 7.Deprenüp gark-ı şecâ'at merd-i remzüñ sînesi
Ceng-i harbîden hurûşân oldu mânend-i rebâb
- 8.Nîzeler sûzen-veş itdi çarh-ı atlasdan güzâr
Âsterdür şukka gûyâ riştedür târ-ı şihâb
- 9.Nevk-i rümh itdi kalem-kârı sipih-rûñ safhasın
Hatlarıyla levh-i usturlâba döndi âfitâb
- 10.Virdi hakkâ kim Süleymân bârgâhından nişân
Fîl-i çengîlerle bebr-i ser-keş ü Şîrân-ı gâb
- 11.Kûh-ı kûhân üstür-i ser-mest kim tutdı yükin
Virdi germiyyet-i zer surh aña çün sahbâ-yı tâb
- 12.Çıkdı bir 'asker ki olmaz kemterîn saffi anuñ
Gelse âlây ile Cemşîd ü Cem ü Efrâsiyâb
- 13.Kıldı ol deryâ gibi 'askerle 'azm-i haymegâh
İtdi bürrân içre bahr-ı sebzeârı pür-habâb
- 14.Döndi şem'-i şu'leye altun 'alemle ol sûtûn
Hayme-i zengâr-ı zerrîn-felek-i sîmîn-tınâb
- 15.Oldı dest-i nusretle altun göbeklü bir siper
Hayme-i zengâr-ı zerrîn felek-i sîmîn-tınâb
- 16.Hargeh-i gerdûn-nişân öñinde gûyâ tuglar
Oldı kapmaga hamâm cân-ı a'dâyı sehâb
- 17.İtdi orduyı ihâta top-ı gerdûn-kûblar

5b terkeşle : tîr-keşle A,B,D

9a kalem-kârı : kâm-kârı A,B,D

Hak bu kim özge tılısm oldu o genc-i pür-kıbâb

- 18.Cân bulur kazdıka gûyâ ejder-i efsurdedür
Utına degseñ ider her biri bir şehri harâb
- 19.Hasma karşı dâ'imâ atlamaga durur hemân
Zabt için zencîre çekmiş hüsrev-i mâlik-rikâb
- 20.Saff-ı âhen-pûş-ı ceyşin sedd-i İslâm eyledi
Bârekallah dâver-i Cem-kadr İskender-cenâb
- 21.Mâh-ı 'Âlî-menzilet hâkân-ı Haydar-menkabet
Şâh-ı kistrâ ma'delet Dârâ-yı Kârûn-ihtisâb
- 22.Pâdişâh-ı bahr ü ber kişver-güşâ-yı dâd-ger
Hüsrev-i 'âlî-nazar fermân-revâ-yı şeyh ü şâb
- 23.Kâhir-i Gîv ü Peşen a'dâ-küş-i düşmen-şiken
Kahramân-ı tîg-zen sâhib-kırân-ı kâm-yâb
- 24.Hazret-i Sultân 'Osmân Hân-gâzî kim virür
Gerd-i süm-i eşhebi çeşm-i nücûma fer ü tâb
- 25.Ol şehen-şâh-ı felek hargâh-ı 'âlî-câh kim
Tîg-i âteş-tâbı eyler zümre -i bed-hâhı âb
- 26.Ol şehen-şâh kim salup tabura top-ı haşmeti
Kabr-i kâfir-veş ider handekleri cây-ı 'azâb
- 27.Ol şehen-şeh kim ider deryâda hûn-ı hasm ile
Zevrakın câm-ı şarâb u güllesin yir yir hibâb
- 28.Ol şehen-şeh kim kılur sahrâda nûr-ı kahr ile
Hayme-i hasmı fîşek çadırları gibi harâb
- 29.Berk-i âteş-tef-i kahır hırmen-i a'dâya nâr
Bahr-i gevher kefi tîgi ravza-ı İslâma âb
- 30.Köhne çârûb-ı deri şeh-per-i fark-ı Keykubâd
Kemterîn ferrâşesi tâc-ı ser-i Efrâsiyâb
- 31.Virdi sıyt-ı top-ı gerdûn-kûbı çarha zelzele

18b şehri : dehri A

19a durur : turdı D

20b ceyşin : ceyş C,D

25b zümre : zeher C

- Saldı reşk-i tab‘-ı gevher-rîzi bahre ıztırâb
- 32.Pençe-i kahıryla hokkâ oldı nevk-i hâmesi
Fitne-bend ü dehr-i dūn müşkil-güşâ-yı şeyh ü şâb
- 33.Bend-i kahrı ger mesîl-i fitneyi sedd itmese
Yürimez kalurdı devrinden bu köhne âsiyâb
- 34.Bezm-âsâ pençe-gûr olurdu gâh idmân için
Lîk yokdur pençe-i hûrşîdde ol deñlü tâb
- 35.‘Âleme bast itdi yoluyla bisât-ı re’feti
Çarh-ı kej-rev nola ser-keşlikden itse ihtisâb
- 36.Kimseden hîç kimse bir kişverde incinmiş degül
Kat‘-ı Nîl-i Mısr’da ola meger kim şekker -âb
- 37.İrse sahn-ı bâga bûy-ı lutfınuñ bir nefhası
Penbe-i verd-i sefidî eyleye pür-müşg-i nâb
- 38.Berg-i gülbün mastar-ı pür-rişte olsa yaraşur
Yazsalar gül safhasına midhatinden bir kitâb
- 39.Matbah-ı in‘âmınuñ bir sürfe sahnı sanurın
Birbiri üzre göründükce sipihr-i nüh-kıbâb
- 40.Vakt-i rezm olsa olur her bir bendesi bir şîr-i ner
Hasm-ı mekkâr olur ol dem bere-i âhû-şitâb
- 41.Bahs idem dirse başın yir düşmen-i hayvân-sıfat
Kulları hasma sunar mânende-i şîrân-ı gâb
- 42.Birbirine urup a‘dâyı ider kanın revân
Nitekim gavgâ-yı mestânda sebûlarla şerâb
- 43.Dâne-rîz olur şecerde yarılup gûyâ enâr
Tamladukca nîzede fark-ı ‘adûdan hûn-ı nâb
- 44.Ehl-i küfri kâfir-i murtâz-veş perrân ider
Nâr-ı kahrı lagm idüp dîvâr-ı hasma salsa tâb
- 45.Kâlib-i düşmen nişân olmış seped gibi olur

35b nola ser-keşlikden : ser-keş nola kaj-rev B,D

36b şekker : sükker B

39a sanurın : sanurum D,E

42b sebularla : sebulardan D

- Karşu korsa tîrine meydânda hengâm-ı ‘itâb
46. Tîg-i cevher-dâr ile dest-i gevher-bâr ile
Düşmeni nâ-yâb iden dünyâyı eyler behre-yâb
47. Nev-bahâr-ı ‘adl ü re’ fetdûr nola mûnkâd ise
Emrine bâd-ı sabâ-veş eşheb-i sarsar-şitâb
48. Ol sabâ-cünbiş-semend-i ma‘delet-terfîb kim
Bassa çeşm-i gonca-ı ezhârı itmez def‘-i hâb
49. ‘Aksini sanur görenler cilve kılsa âbda
Şöyle nâzûk cünbiş eyler kim şikest olmaz habâb
50. Na‘l hârâyâ tokınsa nitekim âteş zene
Her yaña odlar saçar ol ablak-ı zerrîn-rikâb
51. Bir neheng-i ejdehâ-demdûr çerâgâh içre kim
Sebzezârı mevc urur deryâ iken eyler serâb
52. Mülhem ol dem ‘azm-i şâhîde bu beyt-i hûb ile
İki mısra‘ı iki târih olur itdüm hisâb
53. Eyledi Sultân ‘Osmân yine âheng-i cihâd
Açıla mülkini olup ‘avn-i Hak’dan feth-i bâb
54. Ey şehen-şâh-ı kerem-güster hidîv-i dâd-ger
Şâh-ı Keyhüsrev güher-hân-ı mürüvvet-iktisâb
55. Nûr-ı re’yûñden münevver dîde-i baht-ı cihân
Devr-i ‘adlûñ oldu çarh-ı pîr içün ‘ahd-i şebâb
56. Devletüñde ber-ter oldu kadri şî‘r ü şâ‘irin
Mülket-i nazm olalı mensûb-ı şâh-ı kâm-yâb
57. Ma‘rifet ahkâmını tecrîde himmet eyledüñ
Nazm u nesr erbâbına in‘âmuñ oldu bî-hisâb
58. ‘Arz-ı hâl itsem nola dünyâyâ ihsânüñ görüp
Dergehüñ erbâb-ı istihkâka olmışdur me‘âb
59. Pâdişâhum fazl ile akrânumuñ mümtâzıyam
‘İlme hidmet eyleyüp her fenne itdüm intisâb

55b ‘ahd-i şebâb : ‘add-i şihâb A,E

59b intisâb : intihâb E

- 60.Mülk-i ma'nâda kanı nazmum gibi sâhib-zuhûr
Meclis-i fazl içre yok hâmem gibi hâzır-cevâb
- 61.Sûz-ı şî'rümle yakar pür-tâb olup nevk-i kalem
Hep siyâh olsa nola erkâm-ı müşgîn-kitâb
- 62.Surh ile yazsam idüp enfâs-ı müşgînüm eser
Hûn -ı müşg-âsâ midâd-ı surh olur hep müşgîn-âb
- 63.Gevher-i ma'nâyı gâhi yaraşur nesr eylesem
Vezn olunmaz şâh-vâr olunca zîrâ dürr-i nâb
- 64.İki kazı-'askerüñ ma'lûmudur hâlüm benüm
Hamdülillah şâhidüm buldı 'adâletle nisâb
- 65.Vâlidüm hidmet idüp ecdâd-ı 'âlî-şânuña
Eyledi te'lîf anlar nâmına birkaç kitâb
- 66.Hazret-i Sultân Murâd ihsânı bî-pâyân olup
Hidmet-i ta'lîm-i şeh-zâdeyle oldı kâm-yâb
- 67.Emr olınsa baña da bu kilik-i gevher-bâr ile
Nazm iderdüm silk-i tahrîre dūr-i elmâs-tâb
- 68.Niçe gevherler bulurdum bahr-i vâsf-ı şâhda
Gavtagâh olsa baña ol kulzüm-i nâ-ka'r-ı yâb
- 69.Mû-şikâf olurdu nazm içre 'Atâyî hüsrevâ
Cûy-bâr-ı himmetüñ şemşîr-i tab'a virse âb
- 70.İtme tatvîl-i kelâm ey dil tazarrû' vaktidür
İtsün eflâka güzer tîr-i du'â-yı müstecâb
- 71.Tâ ki sultân-ı bülend eyvân-ı mihr-i hâverî
Bu teveccühle sala iklîm-i garba inkılâb
- 72.Feht idüp her kişveri şemşîr-i âteş-tâb ile
'Âlemi zîr-nigîn itsün misâl-i âfîtâb
- 73.Nân u ni'met der-yemîn esbâb-ı şevket der-yesâr
Feth ü nusret hem-'inân ikbâl-i devlet hem-rikâb

62b hûn-ı : çün A
66b oldı : itdi B,C,D
68a şâhda : şâhına A,D
73a nân : nâz A,C,D,E

3.

Müeyyidü'd-dîn Müşeyyidü'd-devle Sadr-ı a'zam Murâd Pâşâ'ya Haleb'den
Geldükde Virilmiştir.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Müjde ey keştî-nişîn-i bahr-ı hicr-i bî-girân
Oldı maksûda muvâfık rûzgâr-ı bî-emân
- 2.Müjde ey güm-kerde-râh-ı vâdi-i cevri ü sitem
İrişüp Hızır-ı hidâyet itdi kalbün şâd-mân
- 3.Müjde ey pejmürde-dil geldi Mesîh-i rûh-bahş
Şâd ol ey dîl-haste cân irdi tabîb-i mihr-bân
- 4.Biñde birin idemez bu müjdegânının edâ
Haşre dek olsa sabâya ebr-i nîsân dür-feşân
- 5.Bu peyâmı gûşına ırgürse bâd-ı subh-dem
Bir tabak altun nisâr eylerdi verd-i gülsitân
- 6.Nakd-i cândur böyle peygâmuñ muhassal müjdesi
Niçeler şimdi sürûrından 'aceb mi virse cân
- 7.Hayli demdür olmayup düzd-i havâdisden emîn
Çâr-sûy-ı dîn ü devlet bulmadı emn ü emân
- 8.Gayret-i Hak zâhir oldı geldi çıkdı 'âkıbet
Hâdi-i râh-ı sa'âdet Mehdi-i âhir-zamân
- 9.Neyyirüm kişver-güşâ a'dâ-küş-i efser-rübâ
Behmen-i zerrîn-kabâ sâhib-kırân-ı kâr-dân
- 10.Âsaf-ı Cem-menkabet destûr-ı 'âlî-menzilet
Hamletü'l-mülk -i fütüvvet dâver-i kişversitân
- 11.Kaht-rân-rezm ü Nerîmân-'azm Behrâm-intikâm
Kahramân-kahr Sikender-kadr ü Dârâ-âsitân
- 12.Ya'nî ser-dâr-ı cihân-sâlâr-ı haydâr-gîr ü dâr
Sadr-ı a'zâm server-i 'âlem vezîr-i kâm-rân

3. A 8a, B 6b, C 6b, D 7b, E 6b

3b mihr-bân : mihr-i cân A,D

10b hamletü'l-mülk : cümletü'l-mülk A

- 13.Ol süvâr-ı ‘arsa-ı ikbâl-i devlet kim olur
Gerd-i rahşî rûşenâyî bahş-ı çeşm-i ahterân
- 14.Nîze-i hârâ-güzârı ejder-i merdüm-rübâ
Nâvek-i a‘dâ-şikârı şâh-bâz-ı bî-emân
- 15.Âb-ı tîg-i bî-dirîgi cûy-bâr-ı bâg-ı dîn
Tâb-ı rûy-ı meh-fürûgi âfitâb-ı âfitâb-ı ‘izz ü şân
- 16.Bârekallah dâver-i Dârâ der-i Cem-bârgâh
Levhaş-allah sadr-ı vâlâ-kadr-i Keyhüsrev-nişân
- 17.Oldı yümn-i himmetüñle tîg-i fitne der-niyâm
Eyledüñ çün kim hüsâm-ı ihtimâmı der-miyân
- 18.Râst gelmez atlas-ı gerdûn kad-i ikbâlüne
Gerçi her şeb çırpılar anı şihâb-ı âsumân
- 19.Kâse-i zerrîn-mâhı çenber-i çarha koyup
Döndürür bezmünde lü‘bet-bâz gerdûn her zamân
- 20.Şâh-râh-ı devletünde mâh-ı bedr ile felek
Sâ’il-i cûduñ olup gûyâ tutar destinde nân
- 21.Sürmese toprak-sevâd-ı Şâmdan re’yüñle ger
Almaz idi kal‘a-ı eflâki şâh-ı ahterân
- 22.Pîlinüñ gûşı kulak sürfe ola bagrı kebâb
Gelse bezm-i rezmüne ger hâkim-i Hindûsitân
- 23.Keştî-i hâki yürüdür bâd-bân-ı hargehüñ
‘Azm-i râh itdükce eylerseñ nola tayy-ı mekân
- 24.Âşiyân-ı murg-ı nusretdür koluñda her siper
Şâh-ı gülistân-ı himmetdür elünde ol Sinân
- 25.Gâh yaprak geh kelem işler fezâ-yı cengde
Nahl-ı cism-i gülşene ol tîg-i tîz-i cânsitân
- 26.Atduguñ düşmez yire murg-ı hümâdur nâveküñ
Bu ‘acebdür kim dil-i a‘dâda eyler âşiyân

17b meyân: benân D

21a Şâm’dan : şândan D

24b şâh-ı gülistân : şâhi-i gülşân A,D,E

25b tîg-i tîz : tîg ü tîz B,C

- 27.Eyleyüp tîrin şihâb u yayını kavs-i kuzâh
Yaraşur kavvâsuñ olursa o gökce âsumân
- 28.İbtidâ küffâre salduñ âteş-i şemşîrûñi
Mahşer-i ceng içre virdi nâr-ı dûzahdan nişân
- 29.Güllesi seng-i siyeh-harrâkdur oldı külâh
Başına od yakdı âteş-berk-i tîg-i hûn-feşân
- 30.Darbet-i şemşîrûñi gördi tahammül idemez
Virdi sulh üzre harâc âc âhir krâl-ı bed-gümân
- 31.Hatt-ı dil-ber gibi çıkmışdı Celâlî her taraf
Yir yüzün pâk itdi anlardan o tîg-i zer-feşân
- 32.Safha-ı ‘âlemden itdi ser-te-ser tîgüñ tırâş
Beñzedi yañlış yazılmış satra saff-ı düşmenân
- 33.Kâse-bâz olınmışdı meydânda siper-dârân-ı ceng
Anlara a‘dâ nisâr itse ‘aceb mi nakd-i cân
- 34.Çarha irdi ser-‘âlem üstinde anuñ beñzeri
Cildi halkârî müdevver mushafa mihr-i cihân
- 35.Kollarıyla bir sebû idi seri üstinde sîb
Akıdup tîgüñ şarâbın hûn-ı hasm oldı revân
- 36.Kalb-i ‘askerde görüp sen Kahramân-ı ‘âlemi
Kuvvet-i kalbiyle eylerdi hücumı gâziyân
- 37.Sâye gibi gûşe gûşe gezinirdi hasm-ı şûm
Saldugınca şu‘le ol hurşîd-i tîg-i zer-feşân
- 38.Kelle-i düşmen öper cümle piyâz-ı lâledür
Cengde her düşdügi yir lâlezâr oldı hemân
- 39.Tîrden olup gürîzân eyledi fendin helâk
Toluya ugradı yagmurdan kaçarken düşmenân
- 40.‘Âkıbet buldı gubâr-ı fitne-i a‘dâ sükûn
Şöyle yagdı katre-i peykân-ı tîr-i cânsitân

29a harrâkadur : ü harrâka D,E

29b berk-i tîg : berke tîg A, berke D

32b yañlış yazılmış : bir hakk olınmış A

35b akıdup : aktırup B,C

41. Garbı teshîr eyledi tîgûn misâl-i mâh-ı nev
Şarka sal şimden geru mânend-i tîg-i hâverân
42. Âsaf-ı meh-tal‘atâ hurşîd-i gerdûn-kudretâ
Ey müşîr-i şîr-dil İskender-i sâhib-kırân
43. Âsitânun hâkine geldi ‘Atâyî çâkerûn
Çekdügi derd ü belâyı itmege bir bir beyân
44. Hâce-i bâzâr-ı ‘irfân olmuş iken serverâ
Sûret-i tahrîrümün çekdüm sevâdından ziyân
45. Gösterür ya hırmên-i âteş ya girdâb-ı belâ
İstese dehr-i denîden murg-ı dil bir âşiyân
46. Farkuma âteş yakıp itsem şikâyet çarhdan
Şem‘ gibi başuma kasd eyler ebnâ-yı zamân
47. Bî-dil ü cânım düşelden cây-ı derd ü mihnete
Kalmadı gitdi yiriyle sabr-ı dil ârâm-ı cân
48. Şerbet-i lutfuñla sîr-âb it bu ben dil-teşneyi
Olsun evsâf-ı şerîfuñle yine ratbü’l-lisân
49. Âhir oldu şâm-ı gam subh-ı as‘âdetdür dilâ
Vaktidür eyle du‘â-yı devletin vird-i zebân
50. Kande ‘azm itse ola Hızr-ı hidâyet reh-beri
Kande tursa hem-nişîni lutf-ı Rabb-i müste‘ân
51. Câh u şevket ber-devâm u ‘ömr-i devlet müstedâm
Baht u ‘izzet hem-rikâb u feth ü nusret hem-‘inân

4.

Berây-ı Tehniyet-Kudûm Hazret-i Sadr-ı A‘zam Nâsuh Pâşâ’ya Virilmişdür

. - . - / . . - . / . - . - / . . -

1. Sehergeh Âsaf-ı sâhib-kırân-ı ‘Osmânî
Müşerref eyledi kudûmıyla sadr-ı dîvânı

2. Ayagı tozu ile geçdi mesned-i câha
Münevver eyledi hakkâ ki çeşm-i a‘yânı

41a garbı : garba A

47a bî-dil ü : bî-dilüm A,E

50a reh-beri : râh-ber B,C

4. A 9b, B 8a, C 8a, D 9a, E 8a

3. Görünce savlet-i merdânesini şîr-i felek
Sarardı havf ile beñzinde kalmadı kanı
4. ‘Aceb mi sulha boyun virse hasm-ı gerden-keş
Çün oldu aracı ortada tîg-i bürrânı
5. Derâ-yı üştür-i ‘azmi münebbih oldu meger
Uyardı dîde-i pür-hâb-ı baht-ı erkânı
6. Usûle uydı ‘acem tutdı eski kânûnı
Salınca ‘âleme âvâze şevket ü şânı
7. Metâ‘ vü mülki ile germ-i pîle-veş âhir
Musahhar eyledi tedbîri Şâh-ı Îrânı
8. Zamân-ı emn ü emân irdi ‘ahd-i ‘adlinde
İder bu ‘ahd ü emân şâd ehl-i îmânı
9. Gül-i nev-âmede-i gülsitân-ı devletdür
Dil ehli olsa nola ‘andelîb-i hoş-hânı
10. Çemende mutrıb-ı bülbül nevâ-yı mehdin okur
Gülüñ defin nola pür kılsa ebr-i nîsânı
11. Olurdu atlas-ı gerdûn sezâ-yı pâ-y-endâz
Urılsa ger aña tamga-yı na‘l-i yekrânı
12. Gül-i murâd biter kande kim sala sâye
Nihâl-i bâr-ver-i kâmet-i hırâmânı
13. ‘Aceb degül mi bu kim bâg-bân-ı lutfi anuñ
Müdâm sâyede besler gül-i gülistânı
14. Sa‘âdet ol şeh-i devlet-karîne kim bahtı
Mukârin eyledi sâhib-kırân-ı devrânı
15. Vezîr-i şâh-nazar Âsaf-ı Süleymân-fer
Müşîr-i hûb-siyer lâyık-ı cihâniyânı
16. Her ne bir kûh-ı vegâ şîr-i bîşe-i heycâ
Dilîr-i ma‘reke-ârâ Tehem-ten-i sânî

5. beyit : - C

10b defîn : zevkin D

16a bîşe : pîşe D

- 17.Hidîv-i Gîv-salâbet Nâsûh Pâşâ kim
Çeker massâfina gelse peşîn peşîmânî
- 18.Ol âfitâb-ı cihân-tâb-ı nusret kim
Şu‘â‘-ı nîzesi âfâkî itdi nûrânî
- 19.Hıyâm-ı zerkeş ile tuğî âsumân-ı sehâb
Sihâm-ı terkeş ile tîgi berk ü bârânî
- 20.Kıbâb-ı zer-‘alem-i çetri câmi‘-i şevket
Münâdîdür iki yanında tuğ-ı sultânî
- 21.Harîm-i bezmine çârûb inâka-ı hüsrev
‘Aceb mi eylese ferrâşe târ-ı hâkânî
- 22.Vegâda zer ‘alemin çûp-ı nîze üzre gören
Sanur ki nîze kadar çıkdı mihr-i rahşânî
- 23.Sahîl-i esbini nâ-geh işitse ma‘rekede
Bıraga havf ile teb-lerze şîr-i gurrânî
- 24.Musahhar olsa nola hükmine rikâb-ı umûr
Dü-şâha urdı aña gülûñ ‘anber-efşânî
- 25.Olurdı mühresi nâfe şikeste pâresi ‘ûd
Tokınsa serv-i revâna nesîm-i ihsânî
- 26.İderdi zevrak-ı nüh-bâd-bân-ı çarhı şikest
Getürse sarsar-ı kahır hurûşa ‘ummânî
- 27.Kalurdı hâme-sıfat hasr olup tekellümden
Dil itse vasf-ı vekârında menkabet-hânî
- 28.Katâr-ı ebr-i bahâr u şihâb ile keyvân
Revâ budur ola hargâhınınuñ şütür-bânî
- 29.Gül ile urmadı devrinde kimseyi kimse
Meger ki gülbün-i gül ‘andelîb-i nâlânî
- 30.Nigâh-ı merhamet ümmîd ider zamânında
Gazâl-i bâdiyeden nere şîr-i gurrânî
- 31.‘Ulüvv-i süllem-i kasr-ı celâline nisbet
Kemîne pâyesidür kürsi-i Nerîmânî

19b terkeş : tîr-keş D, berk ü : berk-i A,D, E

29b gül : - D

- 32.Geçerdi cânına tâb-ı eşi‘a-ı tîgi
‘Adû göreydi vegâda o mihr-i rahşânı
- 33.Semendiniñ ayagı mîl-i hâlgâh oldı
Ser-i ‘adû-yı bed-endiş gûy-ı galtânı
- 34.Urıldı edhem-i şâha hilâlden tamga
Meger tavîle-i kadrinde oldı yekrânî
- 35.Konulsa levh-i zer-i mihre şeb-çerâğ kamer
Licâmına şafak olmaga olmaz erzânî
- 36.Keşef gibi nice baş göstere zamânında
Ki koydı koz kabına ehl-i zulm ü tugyânı
- 37.Ne yüzla da‘vâ-yı merdî ider ki şâh-ı ‘Acem
Virürdi sulh içün olsa yedinde biñ cânı
- 38.Revâ budur ki gelüp itdi tugını cârûb
Ola bu resm ile ferrâş-ı sahn-ı meydânı
- 39.Sahâda nice berâber tutar anuñla felek
Ki basdı pençe-i kahrı kefi zer-efşânı
- 40.Yiter zemîne sehâb-ı kefi zer-efşânı
Dökerse dürrini deryâya ebr-i nîsânı
- 41.Müşîr-i şîr-dilâ Âsaf-ı Hüdâvendâ
Eyâ vezîr-i cihân-gîr-i mülk-i ‘Osmânî
- 42.‘Atâyî bende-i dîrîne-i kemîneñdür
Mahaldür aña iderseñ nigâh-ı ihsânî
- 43.Zemânede benem ol şâ‘ir oğlı şâ‘ir kim
Baş egdi nazmuma dünyânuñ ehl-i ‘irfânı
- 44.Hezâr-hâce debistân-ı fazlumuñ tıflı
Tufeyl-zâde-i tab‘um hezâr-ı Hâkânî
- 45.Hizâne-hâne-i nazm oldı mülk-i mevûsum
Musahhir-i kalemüm hitta-ı suhan-dânî

32a tîgi : mihri A,E, tîri C

39a tutar : tartar A

40a zer-efşânı : kerîmi nola B,C

41a Âsaf-ı : Âsafâ B,C

43b dünyânuñ : dünya B

- 46.İderdi âyine vaz'ında anı pîş-nihâd
Safâ-yı tab'umı görse hakîm-i Yûnânî
- 47.Velî ne çâre cefâ-yı felekle ehl-i dilüñ
Yiriyle kalmadı sabr u karâra dermânı
- 48.Nevâ-yı nâle vü savt-ı figânum ile benem
Riyâz-ı ma'rifetüñ 'andelîb-i nâlânı
- 49.Niçe zamân idi kim devr-i çarh-ı kej-reftâr
Gubâr-ı gam ile virdi baña perîşânî
- 50.Zemîne resm-i cefâda zemâne olmuş idi
Olurdu geçdügi nakşuñ dil ehl-i hayrânı
- 51.Yed-i cefâ ile der-beste idi genc-i murâd
Zemâne tîg-i tılısm itmiş idi harmânı
- 52.Elinden almaga sa'y eyler idiler yolda
Ricâ-yı lutf ile cerrâr tutdugı nânı
- 53.Satardı Yûsuf-ı Mısr olsa bir dilim nâna
Biri birini bu kaht-ı keremde ihvânı
- 54.Bu demde gonce-i dil dest-i rûzgâra düşüp
Bir olmuş idi girîbânı ile dâmânı
- 55.Hüdâ bilür ki ümîd-i bahâr-ı lutfuñ idi
Tutup turan o dil-efgâr-ı hâr-ı hicrânı
- 56.Kudûmuñ ile olurdum dile tesellî-bahş
Sevindürüp bu hoş-âmedle cân-ı nâlânı
- 57.Müdâm eyler idüm tıfl-ı şîr-horde gibi
Nevâ-yı medhüñ ile medh-i sînede cânı
- 58.Hezâr-şükr-i Hüdâ kim emân-ı 'adlûñ ile
Alındı çarhuñ elinden bu gün girîbânı
- 59.Koyup cefâyı felek i'tizâra yüz tutdı
Ezelden itdügine gösterüp peşîmânî

46a vaz'ında : vasfinda B,D,E

49a kej :kec C

49b gam ile virdi : gamla virirdi D

60.Yine fütâdelerüñ döndi üstine gerdûn
Zemîn el üzre tutar oldı ehl-i ‘îrfânı

61.Dilâ çün eyleyesin bîkr-i pâk-fikri ‘arûs
Sevâd-ı hatt-ı suhandur anuñ şebistânı

62.Şu nakşı it aña kil-k-i güher-nisâr ile
Bakan revâ göre dâmâd-ı himmete anı

63.Simât-ı safhada hân-ı suhan çeküp andan
Du‘âya başla budur ‘âdet-i suhandânî

64.Hemîşe tâ ki çıkup âfitâb-ı ‘âlem-sûz
Gelüp nüvâziş ile güldüre gülistânı

65.Fürûg-ı ‘adli ile toslun âsumân u zemîn
Nesîm-i lutfi pür itsün sipihr-i gerdânı

66.Nehâr-ı devleti mahsûd-ı sâ‘at-i nev-rûz
Bahâr-ı ‘izzeti reşk-i riyâz-ı rızvânı

5.

Berây-ı Hazret-i Sadr-a‘zam Nâsûh Pâşâ

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1.Yine tâb-ı temîzî zerd idüp evrâk u eşcârı
Dönüp her kûh-ı Tûr’a itdi peydâ her şecer-bârı

2.Tokındı levh-i billûr-ı felekden pertev-i hurşîd
Misâl-i penbe sûzân eyledi gülşende ezharı

3.Suyın aldı bu demde âteş-i sûzânı hurşîdüñ
Şehâb itmîşdi gerçi âb-dâde tîg-i kühsârı

4.Tuyup anı hemân şehr-i çemenden kaçdı bülbüller
Ruh-ı zerdi-i varakda gördi çün âsâr-ı bîmârı

5.Leb-i cû huşk olup yarılmasun mı havf ile şimdi
Yürür üstine hurşîd elde yalın tîg-i zer-kârı

6.Harâretle biraz yanup yakılsa vechi var zîrâ

63b âdet-i suhandânî : şîve-i suhandânî B, şîve-i senâ-hânî C,D

64b nüvâziş : nevâş E

5. A 11a, B 9a, C 9a, D 11a, E 9b

1b dönüp : dutup B,C, şecer-bârı : seher-bârı B,D

‘Aceb od virdi gülzâra temûzuñ nâr-ı âzârı

7.Yanup şâh-ı şecer bir dîk-i cûşân oldu her lâne
Meger büryân ider tâb-ı temîzî bülbül-i zârı

8.Sararmış kâhlar döndi çemende nâr-ı kibrite
Temûz âteş kodı yakmaga gûyâ şehr-i gülzârı

9.Yanup bustân ocagı ser-be-ser güllre kül olmuşdur
Nihâl-i gül dibinde seyr idüñ hâkister-i nârı

10.Tokundukca misâl-i âb kibrît eyledi ifnâ
Şu‘â‘-ı mihr-i Enver atlas-ı sebz-i çemenzârı

11.Cihân-sûz olacagın ‘ilm-i kef erbâbı söyledir
Hutûtıyla göreliden pençe-i mihr-i pür-envârı

12.Bu za‘f ile bizi germî-i gerdûn öldürür bir gün
Belî bî-hûş ider pür-tâb olan germ-âbe bîmârı

13.Defîn yakdı tutarken nâr-ı mihre pâresi kaldı
Hilâl olmuş degül bezm-i sipihrüñ mâh-ı nûrânı

14.Meger sür‘at idüp gerdûne-i gerdûn tutuşmuşdur
Koşınca eşheb-i subh ile şeb-dîz-i şeb-i târı

15.Misâl-i nakş-ı ber-âb ola zâ‘il tâb-ı germâdan
Bu demde itşelerdi levh-i sîm üzre kalem-kârı

16.Sikender şimdi vaz‘ itse gerekdür mîl-i mir’âti
Olup mihr ile pür-âteş olurdu nûr-ı ebsârı

17.Beyâz-ı subh-ı kefdür kaynamakdan eyledi zâhir
Düşüp tâb-ı temûzuñ lücce-i hadrâya âsârı

18.Gelince murg-ı zerrîn-bâl-i mihr ol âb-ı germ içre
Dökildi per ü bâli sanma düşdi hâke envârı

19.Yine te’sîr idüp tâb-ı temûzı ham-be-ham kıldı
‘Aceb mi kûteh itse zûlf-i müşgîn-i şeb-i târı

20.Bu demde şeb meger iksîre mâlik magribîdür kim
Eritdi pûte-i gerdûnda kurs-ı mâh-ı nevvârı

15 b demde : demle A,B

16a gerekdür : eger kim B,C,D

- 21.Kelef sanma o kurs-ı kem-‘ayârı eyledi altun
Komişdur cevher-i hâk-i der-i sadr-ı kerem-dârı
- 22.Ser-efrâz-ı yegâne mesned-efrûz-ı ‘atâ-bahşî
Nesak-sâz-ı zemâne hânumân-sûz-ı sitem-kârî
- 23.Emîn-i dîn ü devlet sadr-ı ‘âlî-kadr Cem-rütbet
Mu‘în-i mülk ü millet mahz-ı lutf-ı Hazret-i Bârî
- 24.Vekîl-i muklak-ı şâh-ı cihân kim dil uzatdukca
Virür tîgi cevâb-ı da‘vî-i hasm-ı tebeh-kârı
- 250 kûh-ı pür-salâbet kim kemergâhında şemşîri
Su gibi sürdi bâg-ı memleketden hâr-ı âzârı
- 26.Rikâb-ı eşheb-i ‘azmi hilâl-i ‘âlem-i nusret
Tınâb-ı hayme-i kadri şihâb-ı çarh-ı sâlârî
- 27.Hatıyla nâme-i lutfi yem-i ‘anber kefi-i ihsân
Zülâl-i sârim-i kahrı zevâl-i nakş-ı gaddârı
- 28.Nişân-ı baht u ‘izzetdür mahall-i na‘l-i yekrânî
Hat-ı menşûr-ı devletdür gubâr-ı sümm-i reh-vârı
- 29.Güneş gibi cihân-efrûz ‘âlem-sûz olur bir gün
Cemâliyle celâl izhâr idüp hurşîd-i ruhsârı
- 30.Vezân olsa nesîm-i lutfi nüzhetgâh-ı dünyâyâ
Virirdi bûy-ı verd-i âteşîni ‘unsur-ı nârı
- 31.Olurdu her sadef bir micmer-i sîmîn-i pür-ahker
Semûm-ı kahrı âteş-bâr iderse ebr-i âzârı
- 32.Zamân-ı ‘ismetinde kimseyi aglatmadı kimse
Meger zâhidleri pîr-i tarîkûn vaz‘ u tezkârı
- 33.Tutar togrıtmaga nâr-ı şafakla dem-be-dem gerdûn
Hilâlî itmege der-bânına bir çûb-ı zer-kârî
- 34.Nizâmü’l-mülk aña hidmet yanaşdurmaga bulsaydı
Çekerdi pîş-keş esbin olurdu gâşiye-dârı

21a eyledi : itmege B,C,D

29a bir gün : dâ’im B,C

33a togrıymaga : turuşmaga B,B,E, şafakla : şafakda B,C

- 35.Yanında hoş geçüp dâ'im olurdu gark zer ü zîver
Dil-âverler misâli hançer-i tîz-i güher-bârı
- 36.Melah gibi 'adûyî kiştzâr-ı mülk ü milletden
Güzel def' eyledi sâz-ı hadeng-i tîz-i minkârı
- 37.Misâl-i rişte vü sûzen geçer pûlâddan tîri
Eger kim penbeden de olsa peykânı ider kârı
- 38.Perîşân itdi bûy-ı hulkını tokundurup sarsar
'Aceb mi kürkini tersine giyse müşg-i Tâtârî
- 39.Niçe ta'dâd ide ihsânın anuñ pençe-i hurşîd
İder der-kâr egerçi rûz u şeb engüşt-i envârı
- 40.Dönüp şekl-i kasîdem tâze-hat bir hûb-ı mevzûna
Meyânına sarıldı şâ'irüñ bu nazm-ı hem-vârı
- 41.Dili sûzân u giryân eyler alup zülf-i mekkârı
İder peydâ nitekim berk ü bârân ebr-i âzârı
- 42.Ruh-ı gül-fâmın öpmez sûz-ı dil soldurmadan korkar
Yüzün sürmez gözinden sakınur 'âşık hat-ı yârı
- 43.Hayâli dîdeye gelse çalar cân nakdin ol gamze
Dem-â-dem ugrıya yol gösterür çeşm-i siyeh-kârı
- 44.Niçe demdür ki gül-bangın çeker ol verd-i handânuñ
Ne var zindân-ı mihnetden halâsitse dil-i zârı
- 45.Hazân evrâkı hasret-nâmelerdür kim revân itdüm
Ser-i kûyına yârüñ peyk idüp bâd-ı çemenzârı
- 46.Hüdâvendâ benem ol hüsrev-i fermân-dih-i ma'nâ
Ki açdı mülk-i nazmı tab'umuñ tîg-i güher-bârı
- 47.Libâsı beytümüñ iller libâsına kıyâs olmaz
Olur mı hiç berâber âsterle Ka'be astârı
- 48.Bu tomârum yiter ma'nâsı mülk oldugına hüccet
Bi-hamdillâh ki yok mazmûnına hasmuñ da inkârı
- 49.Irakdan gösterür âyînedândur hâme destümde
İder zâhir kümûn-ı gaybdan ebkâr-ı efkârı

35b misâli : misâl A,C

49a gösterür : gösteren C,D

- 50.Olur nûr-ı siyâha gark kâğıd lafz-ı rûşenle
Sevâd-ı hatta salsa şeb-çerâğ-ı tab‘um envârı
- 51.‘Atâyîyem cihânda az düşer nazmum gibi cevher
Benümle müdde‘î bahsi demez terk itsün iksârı
- 52.Bulınmaz degme bir gencînede dil la‘l bu gerekdür
Velîkin zehr-i kahr itdi anı bâ-zehr-i zengârî
- 53.Egerçi gezdürürler gûşe gûşe cevher-i nazmum
Bu bâzâr içre âyâ kim bulınmaz bir harîdârı
- 54.Gamından niçe demlerdür ider şehr-i ‘adem ‘azmin
Ümîd-i lutfuñ egler serverâ tıfl-ı dil-i zârı
- 55.Bi-hamdillâh baña yitmez mi bu ser-mâye-i devlet
Ki oldum bir senüñ gibi kerem-kâruñ senâ-kârı
- 56.Bilürler kadrüñi ey dil ne lâzım hod-furûş olmak
Yiter germ eyledüñ fasl-ı temûzî gibi bâzârı
- 57.Du‘â-yı devlet ü ikbâl ile müşgîn-tırâz idüp
Dilâ tayy eyle tomâr-ı tavîlü‘z-zeyl-i eş‘ârı
- 58.Nitekim eyleye germâda tâb-ı âteş-i hurşîd
Hevâ-yı münkalib zîbâk gibi cûy-ı çemenzârı
- 59.Salup şemşîr-i âteş-tâbı dâ‘im Zülfekâr-âsâ
Güm ide leşker-i a‘dâyı deryâ-yı Necef-vârî
- 60.Müdâm olsun kef-i destinde âteş-berk-i şemşîri
Cihân-efrûz-ı re‘fet-hâne sûz-ı mülk-i gaddârı

6.

Der-sitâyiş-i Sadr-a‘zam ‘Ali Pâşâ

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

- 1.Hoşâ revâk-ı Havernak nişân-ı zerrîn-tâk
Ki sâk-ı ‘arş olamaz cûft-i zer nigârîne sâk

50b tab‘um : tab‘-ı B,C

52b zengâr : jengâr C,E

57b tûmâr : turma B

58b hevâ-yı : hevâyâ B

6. A 13a, B 10b, C 10b, D 12b, E 11a

- 2.Nedür bu kubbe-i gerdûn nümûne-i şeffâf
Nedür bu şemse-i hurşîd-i lem‘a-ı berrâk
- 3.Nedür bu nakş-ı minnet bu tarh-ı gûn-â-gûn
Nedür bu tâk-ı mukarnes bu zer-nigâr evrâk
- 4.Nedür bu kasr-ı mu‘allâ-yı âsumân işrâf
Nedür bu sakf-ı musallâ-yı âfîtâb-işrâk
- 5.Tılâsı verd-i mutarrâ gibi zer-ender-zer
Binâsı gonca-ı ra‘nâ misâli tâk-be-tâk
- 6.Kıbâb-ı çarh-sıfat feyz-i nûrî bî-hâ’il
Revâk-ı dîde gibi rûşenâ-terîn etbâk
- 7.Sipîhr o tâk-ı berînüñ kemîne pâyesidir
Mühendisâne bunuñ üstine ider atbâk
- 8.‘Amûd-ı subh ile hem-ser ‘imâd-ı pür-nûrî
O cüft-i zer-keş ider mâh-ı nevle meyl-i ‘inâk
- 9.Safâ-yı câminı kasr-ı cihân-nümâsında
‘Aceb mi câm-ı Cem’e beñzedürse ehl-i mezâk
- 10.Meger kitâbeleri seb‘a-ı mu‘allakadur
O kasr-ı hûba nola dinse Ka‘betü’l-‘uşşâk
- 11.Turur sûtûn-ı ruhâmî makâm-ı hidmetde
‘Aceb mi gerdenine taksa zer-nigâr etvâk
- 12.Misâl-i cebhe-i hûy-kerde levh-i selsâlî
Sûtûn-ı mermeri bir dil-rübâ-yı sîmîn-sâk
- 13.Eger ki şâd-revânı su sepmese her-bâr
Uyanmaz idi nücûm-ı sipîhr-i seb‘-i tabâk
- 14.Derûn-ı havzına gavnâs fikreti iremez
Ne deñlü şâ‘ir-i vassâf eylese igrâk
- 15.Revâk-ı vasfını yazdukca kilik-i meşâ’i
İder sahâ’ifî mahsûd-ı hikmetü’l-işrâk
- 16.Medîha-gûylara anda Şeyh Sa‘dî-vâr
Tabakla nûr saçar âsumâne-i zer-tâk

5a mutarrâ : mutallâ D

6a kıbâb : âfîtâb B,C

- 17.İçinde şemse-i zerle o kubbe-i zer-tâk
Nümûne-i gül-i ra'nâ-yı surh u zerd evrâk
- 18.Eşi'a saldı güneş gibi sanma riştesidir
O gûy-ı zer ki olinmış kıbâbına ilsâk
- 19.Meger ki gün çiçegidür o şemse-i zerrîn
Ki rûyı olmuş o gûy-ı mükellefe münsâk
- 20.‘Aceb mi birbirine baksa tâk u manzarası
Biri birisinüñ olmuş cemâline müştâk
- 21.Kaçan ki perde-i pür-nakş-ı bâbı tayy olına
Safâ virür dile mânend-i nâme-i eşvâk
- 22.Revâdur olsa bisât-ı birîşimîn rîşe
O sadr-ı suffice-i dîvâna perde-i ihrâk
- 23.Meger ki câmları perde-i zücâcîdûr
Ki itdi anı muvâfık nûr-ı dîde âfâk
- 24.Yegâne dâveriyem feyz-i hâtemiyü'l-kef
Sütûde Âsaf-ı Cem-câh tayyibü'l-i'râk
- 25.Galat-tırâş-ı sitem seyf-ı mutlak-ı İslâm
Temîme-bend-i kerem hâkim-i 'ale'l-ıtlâk
- 26.Vezîr-i a'zam-ı Dârâ-reviş-be-istiklâl
Müşîr-i Ekrem-i vâlâ-meniş be-istihkâk
- 27.Şerîf-i Ka'be-i muhkem esâs-ı dîn ü düvel
Emîr-i meclis-i 'izzet medâr-ı 'adl ü vifâk
- 28.Hilâl-i kavs-i şühûb tîr ü âfitâb-siper
Sitâre 'azm ü zülâl menzil ü mecerre nitâk
- 29.Cihân-güşâ-yı mü'eyyid-i himem 'Ali Pâşâ
Ki hâsdur aña mülk-i mekârim-i ahlâk
- 30.O kim müceddid-i devlet-serây-ı 'adl olalı
'Amûd-ı himmetine tayanur bu köhne revâk

17a zer-tâk : zerrâk A,E

19b mükellefe : mu'allaka B,C

21b mânend-i : mânende E

- 31.Zülâl-i ‘adli ile mülk-i ravza-ı hurrem
Şerâr-ı kahrı ile hasm-ı ‘arza-i ihrâk
- 32.Şifâ-yı lutfi virür zehre hâlet-i pâd-zehir
Emân u ‘adli kılur mârı mâye-i tiryâk
- 33.Sütûr-ı nâmesi silkü’l-le’âl-i gerden-i cân
Şikâf-ı hâmesi bend-i dü-şâha-i a’nâk
- 34.Eger ki olmasa re’y-i münîri mihre mu‘în
Burûc-ı çarha deger miydi bayrak-ı berrâk
- 35.Bu re’y-i rûşene nisbet ‘aceb mi İskender
Olursa âyinecilikle şöhre-i âfâk
- 36.Revâ budur ki olup cür‘a-hâh-ı ihsânı
Cem ola keçkül-i câm ile mahzar-ı işfâk
- 37.‘Aceb mi hâme-sıfat tutsalar el üstinde
Şu ki senâ-yı cemâlinde ide şedd-i nitâk
- 38.Benân-ı kâtibe nâzından istinâd eyler
Olinca hâme hırâmân-ı safha-ı evrâk
- 39.Garîk-i hayret olur fülk-i fikr vafından
Olursa hâme nola ser-be-ceyb-i istigrâk
- 40.Gülû-feşârî-i takvâsı zâhir itmîşdür
Sebû-yı meyde fuvâk u gülû-yı neyde hınâk
- 41.Dil-i müşevveş ile ser-nigûn u garka-i hûn
Devât-ı surh gibi hep revîş-i ehl-i nifâk
- 42.Hutût-ı surh u siyâhıyla tîg-i kikli yazar
‘Adûya nüsha-i kahr u muhabbet vefk ü vifâk
- 43.Müdâm mülk-i ‘adem seyrin itdürür hasma
Meger ki dûr-nümâdur o nâydan mızrâk
- 44.Felek-şükûh vezîrâ meh-i cihân-gîrâ
Eyâ mütemmim-i çarh-ı mekârim ü eşfâk

33a cân : cân B, câ C

34b bayrak : berk A,C

38b olınca : ola D, hırâmân : hırâm B

42a tîg-i tîg ü B,C

42b ‘adûya nüsha-i : şekl-i şikâk-ı B

45. Gulâm-ı halka-be-gûşuñ kapuñda cümle cihân
Ne ârzû-yı ‘atâk u ne ihtimâl-i ibâk
46. ‘Aceb mi müzdehim-i ehl-i dil olursa kapuñ
Gören cemâlûñi müştâk görmeyen müştâk
47. Serîr-i ma‘delete sadr-ı bende-perversin
Eger ki hâl-i dilümden iderseñ istintâk
48. Müdâm kâr-ı dilüm çarh ile keş-â-keşdür
Araya kevkeb-i bahtum meger bırakdı şikâk
49. Misâl-i hâme lebüm şakk olup metâ‘ibden
Niçe dem idi ki hâtır iderdi meşk-i meşak
50. Tamâm olmuş idi zûr-ı himmetine muhtâc
Felek der-i emeli şöyle iderdi aglâk
51. Hezâr şükr-i Hüdâ kim kemâl-i kudret ile
Kapuñı muksim-i erzâk eyledi Rezzâk
52. Alursa şimdi alur kâm ehl-i haysiyet
Olursa şimdi olur hakk-ı ma‘delet ihkâk
53. Terahhüm eyle ‘Atâyî-i zâre sultânüm
Cefâ-yı sabr-güdâz ile oldu tâkati tâk
54. Du‘â-yı devletüñ itsün zamîme-i evrâd
Fakîri bendelerüñ defterine kıl ilhâk
55. Menem ki nây-ı nevâ-sâz kikli alsam ele
Pür ola âh-ı ciger-sûz reşkden âfâk
56. Kalem ki baglaya bir tâze nakş-ı nev-peydâ
Te‘accübden urur kef suhanverân-ı ‘Irâk
57. Sözi uzatma ne hâcet kalur dilâ çün ola
Ol âsitânede ilhâk sende istihkâk
58. Garaz du‘â-yı bekâsıdur evvel ü âhir
Ko ‘arz-ı hâlî ne lâzım buña siyâk u sibâk

46. beyit : - B

50a himmetine : himmete C,D

52a kâm : kâmı B,E

53a zâre : âzâre E

59.Niteki turra-ı çarhı şafak idüp la‘lî
Dem-i seher yaza hurşîd bir gül-i berrâk

60.Hemîşe pençe-i kahruñda ola heft-iklîm
Niteki kâ‘im ola çâr-rûkn ü seb‘-tabâk

61.Kader mütâbi‘-i fermân kazâ muvâfık-ı hâl
Zemîn mütâvi‘-i hizmet zemâne bir mîsâk

7.

‘Allâme-i be-nâm Şeyhü’l-islâm Hazret-i Sun‘ullah Efendi’ye Virilmişdür

. - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Subh-dem kim geldi maşrıkdan şeh-i hâversitân
Bir tabak altun nisâr itdi yolına ahterân

2.Mühre-bâz âsumân izhâr-ı san‘at eyleyüp
Beyza-i nemci kebûdî kîsede kıldı nihân

3.Mihr sanma düşürüp bu sebze-zâruñ nergisin
Şîşe-i çarha kodı bir deste idüp âsumân

4.Olsa nâ-bînâ ‘aceb mi çeşm-i bî-dâr-ı nücûm
Karşu tutdı âteşîn-âyinesin mihr-i cihân

5.Mihr-i ‘âlem-tâb kim çeşmi çerâg-ı çarhdan
Nola hıfz itse zücâcî perde içre her zamân

6.Kurs-ı germ-i mihr ile mahv itdi gerdûn ser-be-ser
Gök yüzinde hâller kim gice olmışdı ‘ayân

7.Yûsuf-ı hurşîdi gerçi miske satmışdı felek
Mısr-ı gerdûnda bu gün oldu ‘azîz-i kâm-rân

8.Yazdı altun hulle-i meşşâta-ı kudret yüzün
Oldı mihr-i ‘âlem-ârâ bir ‘arûs-ı dilsitân

9.Rûşen itdi ‘âlemi mihr-i münevver nitekim
Tâli‘-i ferhunde- fâl müfti-i vâlâ-mekân

60a ola : - D

60b niteki : nitekim A,E

7. A 14b, B 12a, C 12a, D 14b, E 12b

1b yolına : yolında A,B,C

2a mühre : mihr D

9a fâl : fâli A,B

- 10.Neyyir-i burc-ı Hüdâ ‘allâme-i rûşen-edâ
Gevher-i kân-ı safâ üstâd-ı gerdûn-âsitân
- 11.Muktedâ-yı mülk ü millet müsteşâr-ı saltanat
Nükte-senc-i fazl u hikmet mültecâ-yı kâr-dân
- 12.Bâyezîd-i ‘asr Sun‘ullah Efendi kim odur
Rûkn-i dîn sadrû’s-südûr-ı devlet-i ‘Osmâniyân
- 13.Ol ki misli olmaya peydâ cihânda bir dahi
Kim mukarrerdür bedende bir olur elbette cân
- 14.Halbe-i takrîrde tab‘-ı şerîf-i tîz -rev
‘Arsa-ı tefsîrde fikr-i bedî‘i pehlevân
- 15.Nâme-i rengîn-edâsı nükte-dân-ı pür-hüner
Hâme-i müşkil-güşâsı tercemân-ı bî-zebân
- 16.Feyz-i ihsâniyka pür-zer pençe-i mihr-i Münîr
Gevher-i fazlıyla memlû dâmen-i âhir-zemân
- 17.Döndi bir yanmış buhûra kikli surh-âlûd olup
Mahber-i zerrîni gûyâ micmer-i müşgîn-dehân
- 18.Girse fetvâsı eline olur idi darb-ı dest
Her ne kim aldı çenâr-ı bâgdan bâd-ı hazân
- 20.Mevc urur üstinde ‘anberdür sûtûrı gûyiyâ
Safha-ı tahrîr-i pâki lücce-i fazl u beyân
- 21.Hâce-i fazlı öñinde eylediler ser-fürû
Tıfl-ı ebced-hân olup ser-cümle ebnâ-yı zamân
- 22.Dest-bûs içün çıkanlar süllem-i dergâhına
Pençe-i hurşîde karşı zerredür olmuş ‘ayân
- 23.‘Akd ü hal ser-riştesi dest-i ‘atâ-bahşındadır
Karşusunda nola el baglarsa eşrâf-ı cihân
- 24.Bir gülistân-ı hünerdür safha-ı tahrîri kim
Mâr-ı müşg-efşân kilki anda tutdırdur mekân
- 25.Şem‘-i nûr-efşân-ı bezmi necm-i gîsû-dârdur
Âfîtâb-ı ‘âlem-ârâdur o zerrîn şem‘-dân

26. Tekye-i ‘âlemde pervîn sanma hasmın kahr için
Ser-nigûn yakdıydı şem‘-i münevver âsumân
27. Ey şeh-i mülk -i fezâ’ıl ‘âlim-i ‘âlî-makâm
V’ey ser-efrâz-ı efâzıl server-i erbâb-ı şân
28. Hâk-rûb-ı dergehüñ ferrâşe-i zerle güneş
Farkına cârûbuñı eyler inâka kehkeşân
29. Sâye-bân-ı kasr-ı ‘adlûñ şeh-per-i rûhü’l-emîn
Âsitân-ı devletüñ ‘âcizlere kehfü’l-emân
30. Dergeh-i ikbâlûñe geldi ‘Atâyî çâkerüñ
Bende-i kemter olup bulmak diler nâm u nişân
31. Künc-i tarîk-i belâda görinürdüm düşmene
Mihr-i lutfuñ salsa bir kez üstüme pertev hemân
32. Hüsn-i ta‘bîrüm anuñ mazmûnına şâhid yeter
Hüccet-i şi‘rümle itsem da‘vi-i fazl u beyân
33. Nola yaş dökse dem-â-dem çeşme-sâr-ı çeşm-i ter
Hîç göz açdurmaz gubâr-ı rûzgâr-ı bî-emân
34. Olmasaydı sükker-i medhüñ eger kim serverâ
Böyle cârî olmaz idi hâme-i mu‘ciz-beyân
35. Âh-ı cân-sûz şikâyetden yübûset gelmedin
Vaktidür olam du‘âda hâme-veş ratbü’l-lisân
36. Niteki fânûs-ı zerrîni firûzân eyleyüp
Sala bahr-i adhara bu zevrakı nüh-bâd-bân
37. Tâ sabâh-ı haşr bî-dâr ola şem‘-i devletüñ
Rûzgârüñ cünbişi olsun muvâfık her zemân
38. Her sözüñ helk-ı cihân eyleye düstûrû’l-‘amel
Nefy ü isbât-ı şehâdet dilde oldukca revân

8.

26a pervîn : berrîn B

27a ey şeh : i‘âşe B

28b kehkeşân : ser-keşân B,D

31b pertev : bir kez B,C,D

35b ratbü’l-lisân : tıbbü’l-lisân B

38a cihân eyleye : cihâne ola B,C

8. A 16a, B 12b, C 12b, D 11a, E 13a

Berâ-yı Şeyhü'l-islâm Hâce-zâde Mehmed Efendi

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Yine hayl-ı bahâr itdi şeh-i Behmen'le peygârı
Degüldür lâle hûn-âlûde kıldı tîg-i kühsârı
- 2.Yine oldu mukâbil leşker-i sermâyile ezhâr
Öñine çekdi bâd subh-dem zencîr-i enhârı
- 3.Yine geldi berâber misk ü kâfûrî şeb ü rûzuñ
Kılup mihr ile mâhı keffe nev-rûz itdi 'attârı
- 4.Meger bâd-ı sabâ sûr-ı bahâre oldu âteş-bâr
Fişek çadırları gibi firûzân itdi gül-nârı
- 5.Varınca bâde düşdi 'aksi âbe sâyesi hâke
'Anâsır üzre düşmiş cemre sandum verd-i gülzârı
- 6.Çemen bahrinde döndi berg-i sûsen pullı mâhiye
Şu deñlü saçdı bâd-ı nev-bahârî aña ezhârı
- 7.Şeb-i kadr oldu gûyâ sâye-i ebr-i bahârî kim
Kenâr-ı cûda itdi secde bâguñ 'aks-i eşcârı
- 8.Gül-âb-âlûde yaprak sardı gonca başına şen-nem
Virince derd-i ser murgân-ı bâguñ itdüğü zârı
- 9.Sanur seyr eyleyenler buz kayar bir tıfl-ı çâbükdür
Kaçan cûy üzre itse berg-i gül sür'atle refâtı
- 10 'Aceb midür kanatsa sûzen-i hârıyla engüştin
Biri biriyle şimdi kan yalaşdı gonca ebkârı
- 11.Muhannâ pençeye döndi çemende kırmızı zanbak
Sunar gül destine bir dest-mâl-i al-i zer-târı
- 12.Tolanmış sebzeler içre görüp enhâr sandı kim
Belinden serv-i bâguñ salınurken düşdi zünnârı
- 13.Seher efsûn okuyup üfürür bâd-ı sabâ tâ kim
Perî-veş göstere mir'at-i cûda 'aks-i envârı

4b sûr : sûz D

6b nev : - B

7a gûyâ : - A,E

13b envâr : ezhâr A

- 14.Görenler lâlenüñ ‘aksin habâb-ı cûy-bâr içre
Sanur fânûs-ı mînâya komışlar şem‘-i nûrânı
- 15.Koyup mihr âteşine âb viridi subh-dem jâle
‘Aceb mi sûsenüñ tîz olsa şemşîr-i güher-bârı
- 16.Harîr-isebzeye tagıtdı nakdin şehr-i gülşende
‘Aceb mi sûsenüñ tîz olsa şemşîr-i güher-bârı
- 17.Meger bâd-ı bahârî oldı kırtâsiyeye mâlik
Sürer şehr-i çemende nukre-veş evrâk-ı ezhârı
- 18.Yine bâd-ı sabâ gönlin büyütdi gonca-ı bâguñ
Meger kim irdi hâk-i makdem-i sadr-ı nigû-kârı
- 19.Emîn-i dîn ü devlet muktedâ-yı ümmet ü millet
Muhît-i cûd u himmet dürr-i deryâ-yı kerem-dârı
- 20.Ser-efrâz-ı efâzıl nükte-senc-i ‘âlem ü fâzıl
Mürebî-i kavâbil ebr-i bârân-ı güher-bârî
- 21.Rumûz-âmûz-ı fetvâ rûkn-i dîn-i ‘âmme-i dünyâ
Re’is-i ehl-i takvâ reh-nümâ-yı râst-girdârî
- 22.Cenâb-ı müftî-i ‘âlem Muhammed-nâm ‘Îsâ-dem
Ki re’y-i sâ’ibidür şer‘ ü kânûnuñ nigh-dârı
- 23.O kim olmaz kitâb-ı midhatine kemterîn-levha
İderse mihr-i hâver lâciverd üstine halkârî
- 24.Dil-i sâfî rahîk-i ‘ilm ü fazluñ câm-ı şeffâfî
Ruh-ı pâki bahâr-ı feyz ü lutfuñ berg-i gülzârı
- 25.Devâtı bûtsân-ı hikmetüñ havz-ı pür-emvâcı
Yerâ’ı gülsitân-ı dânişüñ nahl-ı girân-bârı
- 26.Vücûdî ‘âlem-i cûd u nevâlüñ gevher-i kânı
Derûnı gevher-i fazl ü kemâlüñ bahr-ı zehhârı

14a cûy-bâr : rûzgâr A,E
15a subh-dem: dem-be-dem A,E
18b kim irdi : ırgürdi A,E
21a ‘âmme : ‘âlem A,E, ‘allâme D
22b nigh-dârı : nigh-bânı D
24b gülzârı : gülnârı B,C,D
25b dânişüñ : devletüñ A,D,E

- 27.Dilerse âb u âteş cem‘ i der çün verd-i pür-jâle
Murâd eylerse âteşden alur hâssiyyet-i nârî
- 28.Zer-efşân sünbül ihdâ itmek ister bezmine gerdûn
Degül bî-hûde çarh-ı nîl-gûnuñ necm-i nevvârî
- 29.Duhân-ı fazl u hikmetle dimâg-ı dehri pür kıldı
Olup bir lâle gûyâ micmer ile kilik-i zer-kârî
- 30.Nola fetvâsına reşk eylese Tâtâr Hâniye
Varakda hattı oldı penbe içre müşg-i Tâtârî
- 31.Midâdı surh-ı âteşdür devâtı micmer-i zerrîn
Aña ‘ûd-ı mülebbesdür münakkaş kilik-i sehhârî
- 32.Zebânından düşürmez muttasıl âyât-ı Kur’ânı
Kanı ol hâme-i Hindû’ya beñzer hâfiz-ı cârî
- 33.Vücûdı câmi‘-i lutf u ‘atâ vü zühd ü takvâdur
Muhassal anda hatm olmışdur âyât-ı nigû-kârî
- 34.Degüldür mümkün ihsân-ı firâvânın hisâb itmek
Eger kim haşr olunca akçe dökse ebr-i âzârî
- 35.Ziyâfet-hâne-i mihnetde mihmân eyleyüp dâ’im
Şerâr-ı kahrı hasm-ı bed-me‘âşa dâneler nârî
- 36.Eger olsaydı şer‘e devletinde târî tanbûruñ
Gerilüp çâr-mîha eylemezdi dem-be-dem zârî
- 37.Zamân-ı devletinde kimseyi aglatmadı kimse
Meger kim mutrıb-ı hoş-nagme ‘uşşâk-ı dil-efgârî
- 38.Eger dârü’ş-şifâ-yı lutfına bir dem güzâr itse
Çemende eylemezdi bâd-ı subh izhâr-ı bîmârî
- 39.Mukarrerdür bu kim itmez tahammül âteşe şîşe
İder bir gün şikeste câm-ı çarhı nâr-ı âzârî
- 40.Felek-dergâh-ı sadrâ âfîtab-ı âsumân-kadrâ
Meh-i burc-ı suhandânî dür-i dürc-i kerem-dârî
- 41.‘Atâyî bende-i hâs olmak ister âsitânuñda
Nola ta‘yîn olınsa hizmet-i medh ü senâ-kârî

- 42.Kapuňa yüz süregeldüm ümîdüm bu k'ide zâ'il
Gubâr-ı hâk-i pâyüñ nâr-ı kahr-ı çarh-ı gaddârî
- 43.Eger bir zerre deñlü iltifâta mahzar olsaydı
Tutardı şark u garbı tab'umuñ envâr-ı âsârı
- 44.Selef nazmıyla bir nice sefîne karaya atdı
Satûr-ı şî'rümüñ mevc uralı bahr-i güher-bârı
- 45.Sözüm pür-sûz u nâzûk lafzı rengîn ü muhayyeldür
Olupdur beytümüñ bu çâr-san'at çâr-dîvârı
- 46.Velî bahr-ı belâ kim pür-güherdür dürr-i eşkümden
Bu baht-ı ser-nigûnum oldı gavvâs-ı nigû-sârı
- 47.Nisâr itseñ nola bârân-ı ihsânuñ yiter çekdüñ
Cefâ-yı dehr-i gaddârı belâ-yı çarh-ı mekkârı
- 48.Çemenzâr-ı senâdur bu kasîdem sebzedür hattı
İder zâhir beyâzı ortada cûy-ı çemenzârı
- 49.Yahûd deryâ-yı Nîl-i şekkeristân-ı me'ânîdür
Du'âyile bu demde oldı Mısr-ı 'izzete cârî
- 50.Nitekim perde-i Nîl-i sûret-bâz olup cûlar
Görine bâğçe şeklinde bâğınuñ 'aks-i eşcârı
- 51.Felek âyinesinden sûret-i ikbâlî gör dâ'im
Misâl-i nakş-ber-âb ide zâ'il düşmenüñ Bârî
- 52.Hemîşe re'y-i mülk-ârâ ile zât-ı kerem-kâruñ
Sipîhr-i câhuñ olsun tîr-i rahşende-i envârı

9.

Berây-ı Sadrü'l-'ulemâ Hazret-i Es'âd Efendi Sellemallahu

- . / - . . / . . . / - . -

- 1.Evsâf-ı rûy-ı yâri ider ezber âyine
Dil-beste oldı 'ârızına beñzer âyine
- 2.Cebhe latîf sîne mücellâ 'izârı sâf
Endâm-ı pâkine nazar it her yir âyine

42b çarh : dehr D

43a envâr-ı âsâr : hurşîd-i nevvâr A,E

49a şekkeristân : sükkeristân D

9 A 17a, B 14a, C 13a, D 17a, E 14b

- 3.İtdi nigâr-hâne-i Çîn ‘aks-i ruhleri
Dükkâne câ-be-câ dizüp ol berber âyine
- 4.Bâzâr-ı hüsnüñ âyine cinsinden it hazer
Evvel nazarda sînesini eyler âyine
- 5.Âh eylesem hicâb ile gark-ı ‘arak olur
Gûyâ nefes tokımmagıla derler âyine
- 6.Beñzetdi zülfi halkasına kendin enebin
Hışm idüp aña itse nola çenber âyine
- 7.Mir’at-ı çarha olmuş idi deste dūd-ı âh
Mîl üzre yapmadın dahi İskender âyine
- 8.Dag-ı nigâr sîne-i zerdümde yaraşur
Pervâzı zer olursa bulur zîver âyine
- 9.Nakşın çıkardı pâk-cilâda güzellerüñ
Mânî-misâl olalı sûret-ger âyine
- 10.Meşşâta-ı ‘arûs-ı murâd olsa vechi var
Şol dem ki ola aña ruh-ı dil-ber âyine
- 11.Sürildügince mîskale-i cebhe-i kibâr
Olur ruhâm-ı ferş-i der-i dâver âyine
- 12.Es‘âd Efendi hazreti kim rûy-ı bahtına
Tutar felekde mihr ü meh-i envâr âyine
- 13.Ol hüsrev-i serîr-i fezâ’il ki gelmedi
Mânend ü misli bir dahi ‘âlem-serâyına
- 14.Bir kere eylese nazar-ı lutf ile nigâh
Tâvûs üzre görine her şeh-per âyine
- 15.Olsaydı nâr-ı kahrına ger bir nefes karîn
A‘dânuñ ide dîdelerin bî-fer âyine
- 16.İrse nesîm-i terbiyeti sahn-ı gülşene
Verd-i beyâzı ola safâ-güster âyine

3b dizüp ol : düzicek E

9a cilâda : cilâsın A,E

10b şol dem : şol dil B,C

13b mânend ü misli : mânend-i hüsnî A,E

17. Tîr-i kemân-ı himmetine tutmaga siper
Pûlâd-ı çarh olmaya bir kemter âyine
18. Sümm-i semendi mûkhûle-i çeşm-i rûzgâr
Rahşında na‘li mîh ile pür-cevher âyine
19. Sâgar gibi dü-rûy olup ayakda kalmadı
İhsân-ı rûyine olıcak mahzar âyine
20. Göstermege ‘Atâyî saña bîkr-i fikrini
Gâhî redîf-i şî‘r-i terin eyler âyine
- Yine dükân-ı medhûne her satrı şî‘rümün
Asdı siyâh rişte ile yir yir âyine
- İrdi şu dem ki âyine-veş kalbi sâf ile
İdem du‘ânı mihr-i bülend-ahter âyine
- Tâ kim nukûş-ı nîk virdi halk-ı ‘âleme
Göstermege felekde ola ahter âyine
- Her lahza saña sûret-i ikbâl gösterüp
Evbâr-ı şekli göre ‘adûlar her âyine
25. Dâ‘im bu gösterişle olup sadr-ı kâm-kâr
Re‘yün ‘arûs-ı mülke ola enver âyine

10.

Der-medh-i Hazret-i Sadrü’l-‘ulemâ Yahyâ Efendi Sellemallahu Te‘âlâ
. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1. Sepîde-dem ser-i kühsârda zalâm-ı gulâm
Duhâne döndi ki kış basdugın ider i‘lâm
2. Tökince cûyî çemen geçdi leşker-i sermâ
Yine memâlik-i gülzârı gâret itdi temâm
3. Soyındı tekye-i gülşende şimdi hep eşcâr
Bürindi her biri engine bir beyâz ihrâm
4. Safâ-yı gülşene dest âhir itdi serv ü çenâr
Habâb oldu bu gün ser-nigûn konılmış câm

19b ihsân-ı rûyine olıcak : ihsânına olursa nola B,C

10. A 18a, B 14b, C 13b, D 17b, E 15a.

3b her biri engine : engine her biri B,C

- 5.İhâta itdi yine kûy-ı hâki berf-i sefid
Derûn-ı penbede oldu misâl-i ‘anber hâm
- 6.Kapandı şiddet-i deyden derîçe-i hurşîd
Gögerdi bâd ile rûy-ı sipihr-i erzâk-fâm
- 7.Meyân-ı yahda toñup cûya saçılan cür‘a
Derûn-ı sengde la‘l itdi gerdiş-i eyyâm
- 8.Cihâne Behmen-i Rûyîn-ten-i şitâ gelicek
Görüp mehâbetini gökde ditredi Behrâm
- 9.Derûn-ı yahda turan hârı seyr idüp sandum
Geçürdi âyineye tîri bir dilîr be-nâm
- 10.Kaçarsa bülbül-i gülşen nola bu hâli tuyup
Tegerg-i cûya kodı halkalarla dâne vü dâm
- 11.Bulup yah ile cilâ yine tîgi kühsârûñ
İder kılıç gibi kış geldüğün bize i‘lâm
- 12.Döşendi yine çemenzâre berf ser-tâ-pâ
Misâl-i ebr-i sefid ü sepîd-i erzak-fâm
- 13.Zemâne eyledi peydâ sefid kâğıdlar
Tolınca penbe ile kâr-hâne-i eyyâm
- 14.Gelüp nesîm-i seher virdi aña pâk-cilâ
Ki ola safha-i medh-i edîb-i nigû-nâm
- 15.Güzîde sadr-ı zemâne emîn-i devlet ü dîn
Sütûde vaz‘-ı yegâne ser-i sūdûr-ı kirâm
- 16.Cihân-ı ma‘delete hüsrev-i felek-mesned
Serîr-i mekremete dâver-i bülend-makâm
- 17.Cenâb-ı Hazret-i Yahyâ Efendi kim oldur
Hudaygân-ı kuzât-ı ‘asâkir-i İslâm
- 18.O şehir-yâr-ı memâl,ıksitân-ı dâniş kim
Revâdur olsa derinde Zühal kemîne-gulâm

6a dey : bürd D

12b sepîd : sipihr D

14a virdi aña : aña virdi A,E

- 19.Reşâşe-i kalemi feyz-bahş-ı bâğ-ı emel
Nevâle-i keremi şâmil-i havâs u ‘avâm
- 20.Sipîhr-i mertebe-sadrâsın ol hümâsın kim
Bulur murâdın elüñ gölgesiyle cümle enâm
- 21.Nesîm-i terbiyetüñ irse hâk-i gülzâra
Şitâya karşı soyınmazdı nahl-ı tâze müdâm
- 22.Düşeydi kubbe-i çarha şerâre-i gazabuñ
Dem-i şitâda bulurdı harâret-i hamâm
- 23.Şihâb sanma atar top-ı çarhdan zencîr
Helâk-i hasmuñ içün bu sipîhr-i nâ-fercâm
- 24.Harîm-i bezmüñe nâ-gâh hüsrev-i re’yün
Murâd iderse eger şem‘-i mihr-i bî-hengâm
- 25.Hilâl ü ebr ile ola harraka ile âteş-berg
Şihâb u necm ola kibrît ile şerer dem-i şâm
- 26.Gubâr-ı kûyuñ olup gördi âb-ı ihsânüñ
Cüdâ olur mı kapuñdan ‘Atâyi-i nâ-kâm
- 27.Metâ‘-ı ma‘rifet ü fazlı baña bildürdi
Şu dem ki tutdı peder menzil-i ‘ademde mekân
- 28.Mahal-i bahs degüldür letâfet-i engûr
Safâ virür dile ammâ ki bâde-i gül-fâm
- 29.Benem ol âb-ı musaffâ ki aldılar yolımı
Revâ budur ola lutfuñ delîl-i râh-ı merâm
- 30.Zamîr-i âyine sîmâña çün degül mahfî
Ne hâcet itmege hâl-i derûnumı i‘lâm
- 31.Şeb-i şitâ gibi itdüñ sevâd-ı nazmı dırâz
Du‘â ile idelim vakti geldi hatm-i kelâm
- 32.Niteki mahv ide kâfûr berfî ser-tâ-pâ
Fürûg-ı âteş-i mihr ile gerdiş-i eyyâm
- 33.Müdâm nefha-ı müşgîn micmer-i ‘adlûñ

23a sanma : sanma ki B

32a dırâz : ziyâd A,E

32b âteş-i : âteşîn B

Ola nesîm-i keremle cihâna ‘itr-ı meşâm

34.Hemîşe halk-ı cihân ola zîr-i destüñde
Misâl-i pençe-i hurşîd bezlûñ ola müdâm

11.

Der-sitâyiş-i Şeyhü’l-islâm Yahyâ Efendi Rahmetullahı ‘Aleyh

-- . / . -- . / . -- . / . --

1.Zerd oldu dökildi çemenüñ bergi hazândur
Evrâk ile pür cûy-ı revâ kâh-keşândur

2.Eşcâr koyup rengine kurutmakda kumâşın
Gûyâ ki çemen kârgêh-i reng-rezândur

3.İksîr-i gerdûn ‘amel-i şems ile şimdi
Harc eyledügi hep zer-i pür-tâb-ı revândur

4.Zer-levh asılup gerden ü bâzûsına yir yir
Etfâl-sıfat şâh-ı şecer cilve-künândur

5.Gevherli direfş itdi Ferîdûn-ı hizâne
Şeb-nem ki nihâl üzre olan berge çekândur

6.Zeyn oldu varaklarla salıncak gibi eşcâr
Mihrüñ tokınup şa‘şa‘ası pür-leme‘ândur

7.Zerrîn varak üstindedür şeb-nemi seyr it
Beñzer ki çemen çâr-sûy-ı cevheriyândur

8.Mir’at-ı zamân gösterür eşkâlini hep zerd
Sanmañ ki çemen hasta-ı derd-i pür-kândur

9.Kavs-i kuzaha döndi olup bergi mülemma‘
Şâh-ı şecer-i tâze ki sarsarla kemândur

10.Bâd ile düşer günbed-i eşcârdan evrâk
San kubbe-i Nîlîde olan berk-i cihândur

11.Gâret-ger-i sermâyı tuyup bûlbül-i şeydâ
Kesdi sesi bir gûşede hevf ile nihândur

11. A 19a, B 15a, C 14a, D 18b, E 16a

5b berge : berg-i A,E

6.ve 7. beyitler yer değiştirmiş B,C,D

7. beyit : - E , 7a üstindedür : üstinde turan A,D

- 12.Evrâk-ı çemen kâgaz-efşân pere döndi
Kalmadı rutûbetden eser hayli zamândur
- 13.Pejmürdedür kadrüñe kitâb içre konılmış
Berg -i gül ü sünbül ki çemenlerde ‘ayândur
- 14.Hatt-ı çemeni berg-i rez altun ile basdı
Yazmag içün üstâd bahâra nigerândur
- 15.Cûlarda hazân yapragı sîm üzre tılâdur
Ya âyinedür berg aña zer âyinedândur
- 16.Hâk itdi felek bendini bendinden ayırdı
Eczâ-yı karanfîl ten-i hâkîye nişândur
- 17.Kıştûñ döneli destesi pîçîde hasîre
Bildük çemen erbâbı yirinden güzerândur
- 18.Her bir varak-ı zerd olup nâme-i hasret
Bakdıkca gelen hâtıra bir derd-i nihândur
- 19.Hatt-ı çemen-i tâze kurursa nola şimdi
Zerrât ile hurşîd-i felek rîg-feşândur
- 20.Berg-i zer olursa yaraşur levha-ı zerrîn
Mazmûn-ı çemen medh-i Hüdâvend-i zamândur
- 21.Ser-defter-i küî hazret-i sadrû’l-‘ulemâ kim
Nakkâd-ı suhan cevherî-i fazl u beyândur
- 22.‘Allâme-i a‘zam ki mübârek hat-ı desti
Ta‘vîze-i teshîri dil-i şevket ü şândur
- 23.Üstâd-ı felek-kevkebe kim gevher-i lutfi
Ser-mâye-i ârâyîş-i bâzâr-ı cihândur
- 24.Hurşîd-i Zuhâl-mertebe kim hânı dökilse
Nân Rîzeleri tam‘a-ı hût u seretândur
- 25.Cârû-keş-i bâb-ı kerem-i pençe-i hurşîd
Ferrâşe-i hâk-i kademi ta‘ne-i kândur

13b berg-i : berke A,D,E, ‘ayândur : nihândur A,E

16a hâk itdi felek bendini : hâk eyledi hem bendini A,E

19b rîg : reng A,E

25a cârû : cârûb D

- 26.Reşh-i nem-i lutfıyla felek şîşe-i ‘attâr
Feyz-i dem-i hulkıyla zemîn gâliyedândur
- 27.Lutfi çemen-efrûz-ı gülistân-ı keremdür
Kahrı gazab-âmûz-ı dem-i serd-i hazândur
- 28.Eş‘âr-ı dürer-bârı huliy-bend-i me‘ânî
Ta‘lîkası âvâze-i gûş-ı dil ü cândur
- 29.Mazmûn-ı sûtûrı güher-i rişte-i âmâl
İmzâ-yı kabûli sebeb-i nâm u nişândur
- 30.Mihr-i kerem şâmilinüñ şekl-i şu‘a‘ı
Pergâr-ı zer-i dâ‘ire-i kevn ü mekândur
- 31.Eltâfını i‘lâme gider bahr ile bere
Cûy ile sabâ her yaña sür‘atle revândur
- 32.Lutfıyla irer maksada erbâb-ı münâsib
İtdükleri hep tayy-ı mekân bast-ı zamândur
- 33.Mektûbı ile gösterür ahbâba velâyet
Tomârı ‘aceb devr-nümâ âyinedândur
- 34.Olursa nola garka-ı ikbâline müzd-ver
Câh ise kavî devlet ise tâze civândur
- 35.Himmet nazarın kılsa televvünde komazdı
Gülbin nice sûretle ‘aceb cilve-künândur
- 36.Re’yiyle gelüp çeşme-i envâr-ı hidâyet
Sahn-ı harem-i kadrine bir şâdurvândur
- 37.Peyveste şu‘â‘ıyla güneş sanma dem-i subh
Bir beyzadur üstinde ki bâlâ-yı cihândur
- 38.Bir gevher-i şeh-vâr-ı suhandur bu meyân-bend
Kim vâsîtatü’l-‘akd-i me‘ânî vü beyândur

26a reşh : reşk A,D,E

28a huliy : celî E

32a irer : irüp B,C ; ire D

34a garka : gurre A,E

gölbin nice sûretle : ki nece sûret ile B,C

37b beyzadur üstinde ki : beyza ki destindeki B,C,D

38a ‘akd-i : ‘ukde B

39. Leb çeşme-i cân nahl-ı kadûñ serv-i revândur
Hüsnuñ gül-i cennet gibi bî-hâr u hazândur
40. Eşcâr ider ‘aşkuñ ile kat’-ı ‘alâ’ik
Dervîş-i sebük-bâre murakka‘da girândur
41. Evrâk-ı murakka‘ gibidür bu dil-i sad-çâk
Seyr eyle ki her safhada tasvîr-i bütândur
42. Dest-i sitemin dâg-nih-i safha-ı dildür
Sultân-ı gamuñ sikke-zen-i nakd-i revândur
43. ‘Aşkuñ eseri mihr-i münevver gibi zâhir
La‘lûñ hevesi sînede cân gibi nihândur
44. Güftâr-ı lebûñ ‘ukde-güşâ-yı dil-i ‘uşşâk
Nâzûk suhanuñ rişte-keş-i cevher-i cândur
45. Elfâz-ı güher-bârı ile ma‘ni-i rengîn
Yâkût-ı revân kuvvet-i cân kût-ı cenândur
46. Hurşîd-i kefâ terbiyetüñle dil-i ‘âlem
Mânend-i tarab-hâne-i gülzâr-ı cinândur
47. Hükmüñle zemîn cevri-i sitem-gerden emîndür
‘Adlûñle zamân mugtenim-i emn ü emândur
48. Şekvâlar ider bâd-ı hazândan saña gûyâ
Râh-ı çemen üzre gül-i ter câme-dândur
49. Devrinde keder var ise mâh üzre kelefdür
‘Ahdinde hüzn var ise gülzâr-ı hazândur
50. Maksûdı bu kim düşe tura kûyuña vara
Evrâk-ı hazân her yaña hayretle revândur
51. Evrâk-ı hazândan ü hüzn-i murg-ı çemenden
Maksûd hemân hâl-i dil-i zârı beyândur
52. Biñ şîve ider bir kurı peymâne ile çarh
Gûyâ o da sâki-i safâ-bahş-ı mugândur
53. Ancak ter olan câm-ı safâsıyla sipihrüñ

48a şekvâlar : şekvâ mı E

50a maksûdı : maksûd B,C

51a evrâk : evsâf B,C,D

Bakdıkca leb-i perde-i çeşm-i nigerândur

54. Tâ key ola zindânî-i zencîr-keş-i gam
Gayretle şu kim şîr-i jiyân bebr-i beyândur

55. Mahsûd-ı dūr-i sūbha iken gevher-i nazmı
Gūyî dili ser-geşte-i dest-i melevândur

56. Gerdûn ne bilür kıymetini ol dūr-i pâkūñ
Gördüm dir ise dahi bir mislini yalandur

57. Diñletse ‘aceb mi sözini halka ‘Atâyî
Ol zât-ı felek-menzilete menkaba-hândur

58. Her ni‘met-i Hak kim baña itmişdi teveccüh
Hep râh-nümâ ol kalem-i turfa-beyândur

59. Öğretti nevâl-i kereme murg-ı dil-i zâr
Dâ’im kefi yem-pûşına nezzâre-künândur

60. Feryâd-res ol niteki şeh-bâz-tabî‘at
Ser-geşte-i bî-tâb u tûvân-ı tayerândur

61. Seyr it nic’olur cûşîş-i deryâ-yı me‘ânî
Bâd-ı keremüñ çünki dil-i zâre vezândur

62. Reşk ile nola çatlasa erbâb-ı hased kim
Âb-ı suhanum âfet-i efsurde-dilândur

63. Feyz-i nazar-ı lutfuñ ile kuvvet-i tab‘um
Halka-şiken-i kufl-ı der-i genc-i nihândur

64. Gûyâ ki şikeste hatıla beyt-i kasîdem
Mergûl-ı perîşân u dil-âvîz-i bûtândur

65. Hasma tokınan nükte ile ince hayâlüm
Hançer götürir bir sanem-i mûy-meyândur

66. Reh-zen mi olur baña edânî menem ol kim
Hayâl-i suhan-saf-der-i şemşîr-i zebândur

67. Bir hamle ile katmak olur biri birine
Evrâk-ı hazan niteki sarsarla vezândur

54a jiyân : ziyân D,E

58b beyândur : benândur D

59a öğretti : örgendi D

- 68.Vakt oldu ki vassâf kalem diye du‘âlar
Şimdengeru iksâr-ı suhan tab‘a girândur
- 69.Tâ kim irişüp feyz-i şifâ-hâne-i gaybî
Pejmürde iken tıfl-ı çemenzâr-ı çemândur
- 70.Ser-sebz ide Bârî çemen-i kadrini dâ'im
Kim gülşen-i ikbâle kadûñ serv-i revândur

12.

Berâ-yı Sadr-ı ‘Ulemâ Hazret-i Kemâl Efendi
. . . - / . . . - - / . . . - / . . . -

- 1.Sehergeh tâvir-i nev-rûz kondı sahrâya
Kumâşın aödü gülûñ ‘andelîb-i şeydâya
- 2.Meger ki şâh-ı bahâr aldı mülk-i gülzârı
Tonandı şehr-i çemen çıkdılar temâşâyâ
- 3.Şu‘â‘-ı hûr gül-i ra‘nâya oldu çehre-güşâ
Nigâh kıl kalem-i sun‘-ı Hak Te‘âlâyâ
- 4.Bırakdı meskeni gûyâ gazâle-i hurşîd
Düşince gülşene berg-i bahârdan sâye
- 5.Müşâbih olmadı mı bahr-i Nîl ü mikyâsa
Çemende sebze ile bak nihâl-i zîbâyâ
- 6.Nihâl bagrına basdı sanup anı kat kat
Gelince vakt irişüp tıfl-ı gonca dünyâyâ
- 7.Yanında bûlbüle gül oldu bir kulak süfre
Simât-ı sebzi bahâruñ döşendi sahrâyâ
- 8.Sehergeh düşdi leb-i cûda sebzeye şeb-nem
Zemâne döndi hatı derlemiş dil-ârâyâ
- 9.Bulandı bâd-ı bahâr ile cûylar gûyâ
Nefes tokındı bir âyine-i mücellâyâ

67b vezân : revân B

68a kalem : suhan A,E

70a Bârî : - A,E

12. A 21a, B 16b, C 15b, D 20b, E 17b

- 10.Çemende goncayı seyr eyle berg-i sebz içre
Konıldı san‘at ile sîb sanki mînâya
- 11.Cihâzdur aña her gûneden kumâş-ı bahâr
‘Arûs olup gül-i ter girmiş âl-i vâlâya
- 12.Döküp saçar zer-i surhı çemen gedâlarına
Meger tokındı sabâ câm-ı verd-i ra‘nâya
- 13.Çenâr el açsa nola teng-dest idi hayli
Saçınca sîm nesîm-i bahâr dünyâya
- 14.Sığışmaz oldu safâ ile kendüye gonca
Nesîm-i lutf-ı Hüdâvend’den alup pâye
- 15.Güzîde-i ‘ulemâ dâver-i felek-mesned
Yegâne-i fuzalâ sadr-ı âsumân-pâye
- 16.Meh-i temâm-ı sipihr-i kerem Kemâleddîn
Ki zât-ı pâki şeref virdi dîn ü dünyâya
- 17.O mîr-i meclis-i ‘izzet ki bezm-i ikbâle
Geline devlet ile geçdi sadr-i a‘lâya
- 18.Leâl-i süftesi gûş-ı cihâna âvîze
Zülâl-i güftesi bâg-ı kemâle pîrâye
- 19.Misâl-i mâh-ı felek gösterürdi şekl-i cemîl
Nazar ideydi bir âyine-i mücellâya
- 20.Çıkardı âteş-i sûzân yerine lâle vü gül
Tokınsa reşha-ı ihsânı seng-i hârâya
- 21.Yakardı ebr-i siyâhı misâl-i harrâka
Şerâre-i gazabı düşse çarh-ı vâlâya
- 22.Gül-âb olurdu derûnında çeşme-i hurşîd
İrişse nûkhet-i lutfi sipihr-i mînâya
- 23.Tokınmaz oldu zamânında kimseye kimse
Meger ki şâ‘ir-i pâkîze-gûy ma‘nâya
- 24.Hayâl-i hatt-ı siyeh-kâr-ı yârdan gayri
Gubâr gelmedi devrinde tab‘-ı dünyâya

16b dîn ü : dîn-i B

23a kimseye kimse : kimse kimseye B,C,D

- 25.Sarîr-i hâmesine öykünürdi tahrîri
Meger ki konmasa engüşt nagme-i nâya
- 26.Nevâ-yı ‘ûd ile diñlenmez oldu nagme-i nây
Şu deñlü zühd ile âvâze saldı dünyâyâ
- 27.Görile duhter-i rez belki câmdan nâ-geh
‘Aceb mi gelmez ise şimdi bezm-i sahbâyâ
- 28.Gubâr-ı kûyî ricâsıyla hâk alur yirden
Kaçan ki bâd güzer ide sahn-ı gabrâyâ
- 29.Bıragur üstine sahrânuñ idüp istişmâm
Görür ki beñzemez ol hâk-i ‘anber-âsâyâ
- 30.Bakar mı dirhem-i surh-ı nücûm ile mâha
Gedâ-yı kûyuña lutfuñdan ireli pâyê
- 31.Birisi bir zeheb-i kem-‘ayâr-ı nâkıs-vezn
Birisi dirhem-i bî-sikke-i fûrû-mâyê
- 32.Sipîhr-i mertebe sadrâ meh-i felek-kıdrâ
Eyâ Nihâl-i kadi bâg-ı dehre pîrâyê
- 33.Ben ol ‘Atâyî-i nâ-şâd u nâ-murâdem kim
Zamâne va‘de-i lutf ile saldı ferdâyâ
- 34.Felekde şâhid-i maksûdı görmedüm gitdi
Duhânı âhı keder virdi çarh-ı mînâyâ
- 35.Sirişk-i dîde saña mâcerâyı itmege ‘arz
Varurdu işigüñe su akaydı bâlâyâ
- 36.Dü-tâ-yı bâr-ı elem sîne-rîş-i erre-i gam
Kad-i hamîde dönüpdür kepâde bir yaya
- 37.Sarây-ı ‘âlemi çokdan yakardı âteş-i âh
Eger ki eşk-i revân girmeseydi araya
- 38.Nigâh kıl dil-i üftâde olmasun zâyî‘
Düşer mi aña bedel gevher-i girân-mâyê

28a hâk : - E

30b lutfuñdan : lutfından E

34a gitdi : gitdüm E

34b duhânı : duhân-ı A,D,E

35b akaydı : akardı A,E

- 39.Revâ mı fâ'idesin görmeyem zamânında
Elümde nakd-i hüner gibi ola ser-mâyê
- 40.Semend-i tab'umı tîg-i zebân ile şimdi
Suhanverân-ı cihân içre saldum âlâyâ
- 41.Dilâ murâd ise teshîr-i şâhid-i maksûd
Ko nakd-i nazmı yüz ur bârgâh-ı Mevlâ'ya
- 42.Müdâvîm ol yûri sıdk u safâ ile şeb ü rûz
Du'â-yı devlet ü ikbâl-i câh-ı vâlâyâ
- 43.Niteki pertev-i mihr ile serv-i bâlânuñ
Zemîne sâye-i müşgîni ola pîrâyê
- 44.Hemîşe târik-i ikbâli mihre hem-ser olur
Nihâl-i kadri ola sidre ile hem-sâyê

13.

Berây-ı Hazret-i Kemâl Efendi

. - . - / . - . - / . - . - / . - . -

- 1.Zihî muvafakat-ı tâli'-i hümâyûn-fâl
Hoşâ mukârenet-i fazl-ı İzîd-i müte'âl
- 2.Saçıldı reşha-i rahmet esüp nesîm-i safâ
Açıldı gonca-ı ra'nâ-yı gülbin-i âmâl
- 3.Atardı tâcını başdan hevâyâ şevkından
İletse şem'a bu peygâmı ger nesîm-i şimâl
- 4.Virürdi dürr-i bînâgûş-ı jâle-i müjde
Tokınsa gûş-ı güle bu nüvîd-i ferrûh-fâl
- 5.Bu müjde cûy-ı gülistâne mün'akis olsa
Habâb raksa girüp kef-zenân ola fi'l-hâl
- 6.Görilmemişdi meh-i rûze içre 'ıyd-ı sa'îd
Tekaddüm eyledi var ise gırre-ı şevvâl
- 7.Ya hod bûmlar için 'ıyd eylesün 'acele

40a tab'umı : tab' ile B,C, tab'uma D,E

42a müdâvîm : müdâm A,D,E

44b kadri : kaddi E

13 A 22a, B 17b, C 16b, D 22a, E 18b

5a olsa : oldı D,E

Zamân-ı devlet ü ikbâle itdi istikbâl

8. ‘Aceb mi sâye-sıfat zâ’il olsa zulmet-i gam
Sa‘âdet ile tulû‘ itdi neyyir-i ikbâl

9. Ne mihr olur bu ki târ-ı şu‘â‘-ı eltâfi
Cihâna dâ’im ider nesc-ı hil‘at-i efdâl

10. Ne gurre-i meh-i garâ-yı mekremetdür bu
Ne geldügi gibi burc-ı şerefde buldı kemâl

11. Güzîde-sedr-ı efâzıl Kemâl efendi meger
Sipihri-i câha şeref virdi âfitâb-misâl

12. O mihr-i burc-ı sa‘âdet ki itdi bir demde
Fürûg-ı ‘adli zemîn ü zemânı mâl-â-mâl

13. Yem-i ‘atâsı dür-efşân-ı sâhil-i ümmîd
Nem-i sahâsı safâ-bahş-ı gülşen-i âmâl

14. Cihân-ı ‘ilm-i hikem âsumân-ı lutf u kerem
Meh-i sipihri-i himem âfitâb-ı câh u celâl

15. Beyâz-ı subh-demidür aña sabâhü’l-hayr
Zemâne râyız-i kadrine rahş-ı turfa-ni‘âl

16. Duhân-ı micmer-i bezmi mu‘attar itmek içün
Felekde hâle bürür fark-ı mâha mâ’î-misâl

17. Defîni pâreledi dest-i redd-i nâhidüñ
Şikeste pâresi kaldı elinde sanma hilâl

18. Gedâlar itdi nisâr kef-i kerîminden
Zer ile hırkaların pür misâl-i şâl-i leyâl

19. Alaydı pertev eger çarh mihr-i lutfından
Olurdu safha-i zengâr-ı kevni levha-misâl

20. Elinde hâmesi bir tâk-ı katre-bâr-ı hüner
Ki kat‘ olınsa olur zîb-i gülşen-i iclâl

21. Derûnı mehbit-i envâr-ı vâridât-ı ‘ulûm
Vücûdı masdar-ı âsâr-ı himmet ü efzâl

- 22.Ezelde var ise nakş-ı cebîn-i kevkebîdür
Hidiv-i hûb-şiyem dâver-i ferîşte-hısâl
- 23.‘Atâyî bende-i gencîne-dâr-ı midhatidür
İderse nazm ile her dem ‘aceb mi nesr-i le’âl
- 24.Sevâd-ı hattı bu şî‘rûñ egerçi yek-şebedür
Ve lîk reşk-i hilâl oldu nice ince hayâl
- 25.Müyesser ola mı hîç kat‘-ı vâdî-ı medhi
O deñlü gelmez ise reh-revân-ı fikre kelâl
- 26.Du‘âya başla kıyâm-ı hıyâm-ı devletine
Ki sâyesidür iden halk-ı ‘âlemi hoş-hâl
- 27.Niteki bâd-ı bahâr ile pençe-i hurşîd
Ola tutuk-figen-i nev-‘arûs-ı gonca-ı âl
- 28.Nesîm-i mekremeti mihr-i devleti olsun
Hemîşe ‘ukde-güşâyî kılup ehl-i melâl
- 29.Sabâ-yı lutfi güşâ-bende-i gül-i maksûd
Ziyâ-yı ‘adli nümâyende-i rûh-ı âmâl

14.

Berây-ı Kâdı-ı İstanbul Nâdirî Efendi Sellemallahu

.. -- / . . -- / . . -- / . . --

- 1.Sahn-ı gülzâre gelüp kondı yine şâh-ı bahâr
Haymesin eyledi çadır çiçeginden ezhâr
- 2.Er yatağına döner püşteleri kühsârûñ
Gaybdan lâle idüp şem‘ini yir yir izhâr
- 3.Zîbak-ı cûyî nola bâgda zerrîn olsa
Tarh ider cevherini aña hâkim-i kühsâr
- 4.Goncalar agız açar sanki piristû-beççe
Dâne-i jâle getürdükce nesîm-i eshâr
- 5.Ne jîve bardagıdur gonca-ı pür-jâleyi gör
Bûlbûle karşı nice ‘işveler eyler her-bâr

24a şî‘rûñ : şî‘r B

14 A 23a, B 18a, C 17a , D 23a, E 19a

1a şâh : bâd A,E

- 6.Katre-i jâle nice dürr ü cevâhir takdı
Delicek duhter-i verdüñ kulagın sûzen-i hâr
- 7.Bülbüle yüz urmaz idi gül-i sad-berg-i çemen
Güher-i pendini bezl itmese ebr-i dür-bâr
- 8.Kâğıd uçurmasını oynadı gûyâ etfâl
Çıkıdı bâd ile hevâya yine berg-i ezhâr
- 9.Jâle şehr-i çemenüñ olmasa lü‘bet-bâzı
Tîg-i sûsende hüner gösterüp itmezdi karâr
- 10.Gülşene mâ’il idüp tab‘umuza bâd-ı sabâ
Gönlümüz sahn-ı çemenzâre akıtdı enhâr
- 11.Bezm-i şâhâne idüp taht-ı zümürürd üzre
İdelüm la‘l-i müzâb ile safâ-yı gülzâr
- 12.Kişiye deyne koyar ‘âmil-i fasl-ı nev-rûz
Cûyı zencîr ile gezdürse nola bâd-ı bahâr
- 13.Zanbakin goncası yol gösterür engüştü ile
Demidür gelse eger gülşene eşrâf-ı diyâr
- 14.Gözi yollarda yine muntazır ancak nergis
Seyr-i gülzâre gelür var ise ol fahr-ı kibâr
- 15.Serv zîbinde zılâl-i çemen-i dîn ü düvel
Mihr-i rahşında cemâl-i felek-i ‘izz ü vekâr
- 16.Âsumân-pâye Ganî-zâde Efendi kim odur
Hâkim-i mahkeme-i şer‘-i nebî-i muhtâr
- 17.O ser-efrâz-ı efâzıl ki murâd itse olur
Gonca sûzende-şerer ahker-i külhâh gül-nâr
- 18.Tab‘-ı çâlâki nüvâzende-i kânûn-ı hüner
Zihn-i derrâki tırâzende-i tarz-ı eş‘âr
- 19.‘Adl ile velvele-endâz sipihr-i nüh-felek
‘İlm ile nâdire-perdâz fûnûn-ı âsâr
- 20.İrse bahr-i çemene bûy-ı bahâr-ı hulkı
Ser-â-ser ‘anber ola hâk-i harîm-i gülzâr

12a ‘âmil : gâfil E
15b mihr : meh A,E

- 21.Nahl-ı ezhârı kılur cûd-ı sahâya mâ'il
Bûy-ı lutfıyla çemenzâra nesîm itse güzâr
- 22.Kimsenüñ göñline devrinde tokınmaz kimse
Sahn-ı gülşende meger goncalara bâd-ı bahâr
- 23.Diñlenür şimdi hele her kişinüñ feryâdı
Meger efgân-ı ney ü zezeme-i mûsîkâr
- 24.Öñine gelse hicâb ile ayak üzre turur
Niçe da'vâ-yı fazîlet iden ehl-i güftâr
- 25.Âsitânına gelüp hizmetin itmese güneş
Ura her şa'sa'ası başına kızmış mismâr
- 26.Oynar altun ile devrinde nihâl-i gülşen
Gülü tahrîk kılur sanma nesîm-i eshâr
- 27.Matbah-ı cûd u nevâline kifâyet itmez
Ser-be-ser toñsa eger memlaha mânend-i bihâr
- 28.Nem-i lutfıyla eger kuvvet ü kudret bulsa
Kemerinden yapışup kaldıra kühsârı çenâr
- 29.Nâmesi dil-ber-i müşgîn-hat u sîmîn-berdür
Miski çep-râst olur aña satûr-ı eş'âr
- 30.Hâmesi şem'-i şebistân-ı fezâ'ildür kim
Kat' olundıkca ider nûr-ı me'ânî izhâr
- 31.Cân meşâmına virür vâsf-ı bahâr itdükce
Nefha-i şî'ri ile hak bu ki bûy-ı 'attâr
- 32.Dâver-i mihr-i kefâ mehter-i 'âlfî-kadrâ
Ey güzîn-i 'ulemâ eşref-i eşrâf-ı kibâr
- 33.Cümle erbâb-ı dile feyz-i nevâlün şâmil
Nitekim goncalara terbiyet-i ebr-i bahâr
- 34.Bir nazar eyle bu nâ-çâre dahi sultânüm
Kalmışam bî-dil ü cân mihnete yok hadd ü şumâr

21a mâ'li : nâ',il B,C

25b ura : ola A,E

32a mihr : bahr B,C,D

- 35.Gülşen-i lutfuña şeb-nem gibi düşdi gûnlüm
Keremünden nola alsañ ele mânend-i çenâr
- 36.Dest-gîr ol dil-i üftâdeye ayaklandur
Yiter ayakladılar cür‘a-veş erzâl-i diyâr
- 37.Ber-murâd eylemege bendeñi himmet eyle
Hem-dem ü yârûñ ola himmet-i hayl-i ahyâr
- 38.Hîç yanuñda benüm ile o berâber ola mı
Müdde‘î eyler ise fazl u kemâlüm inkâr
- 39.Kadrümi nazm-ı musanna‘ nola efzûn itse
Çünkü zî-kıymet olur san‘at ile hidmet-kâr
- 40.Koparup bâg-ı suhandan yine dervîş-âne
Serverâ sundı bu gül-desteyi saña dil-i zâr
- 41.Feyz-i ihsân ile şâd eyle ‘Atâyî kuluñı
Reşha-i lutf ile kıl dîde-i bahtın bî-dâr
- 42.Turralardur bu satûr oldı kasîdem gûyâ
Harem-i vasfuña bir şâhid-i şîrîn-güftâr
- 43.Sıgmaya safha-ı evrâka kitâb-ı medhûñ
Demidür aña du‘âyı idelüm zîb-i kenâr
- 44.Tâ ki sultân-ı bahâr eyleye icrâ hükmin
Gayret-i bâg-ı cinân ola fezâ-yı gülzâr
- 45.‘Âleme şâmil olup bâd-ı bahâr-ı ‘adlûñ
İ‘tidâl üzre kıla niteki eyyâm-ı bahâr
- 46.‘İlm ü fazlıyla olup mîr-i serîr-i ‘irfân
Haşre dek eylesin sadr-ı sa‘âdetde karâr

15.

Berây-ı Tehniyet Vezîr İskender Paşa

. . . / . . . - / . . . - / . . -

- 1.Gazâ mübârek ola ey mücâhid-i ekber
Bu resmi görmedi hâbında Tugrul u Sencer
- 2.Nedür bu gûşiş-i merdâne-i cihân-gîrî

44a eyleye : eyleyüp B,C,D

15 A 24b, B 19a, C 18a, D 24a, E 20b

Nedür bu cünbiş-i pîrâne-i pîçiş-ejder

3.Nedür bu himmet-i Gûr-efgenî-i Behrâmî
Nedür bu heybet-i Fârûk u satvet-i Haydar

4.Nedür bu savlet-i Behmen-pesend-i Tehm-tenî
Nedür bu ‘azm-i şebâne nedür bu rezm-i seher

5.Basıldı gulgule-i kürre-nây rezmüñden
Sadâ-yı tantana-ı Kahramân-ı zûr-âver

6.Tagıldı cünbiş-i râyât ihtîşâmuñdan
Hamâme fevci gibi rûh-ı düşmen-i bî-fer

7.Çekildi safha-ı şemşîr-i âhenînüñden
Hudûd-ı mülket-i İslâma Sedd-i İskender

8.Zihî-peyâm-ı revân-bahş-ı nusret-i islâm
Hoşâ safâ-yı pey-â-pey nüvîd-i feth ü zafer

9.Zemîni zelzele-nâk itdi top-ı gerdûn-kûb
Pür oldı velveleden tâk-ı günbed-i ahdar

10.Açıldı şeh-per-i ‘ankâ-sıfat livâ-yı vegâ
Yüridi râ’yet-i zerrîn-i ejdehâ-peyker

11.Gören tutuşdı hayâl itdi bir neyistânı
Geline nîzede pervâze al bayraklar

12.Sahîl-i esb ü sadâ-yı nefîr ü na‘ra-ı merd
Zemîne ra‘şe virüp gûş-ı çarhı eyledi ker

13.Vezîr-i pâk-güher kalb-i ‘asker üzre turup
Misâl-i kal‘a-ı gevher-nigîn idi ‘asker

14.Yegâne saf-der-i düşmen-rübâ-yı hasm-efgen
Sütûde Âsaf-ı fermân-revâ-yı şâh-nazar

15.Cihân-penâh-ı melâ’ik sipâh-ı düşmengâh
‘Adû-güdâz-ı nesak-sâz-ı ma‘delet-güster

16.Peleng-i ma‘reke İsfendiyâr-ı kişver-gîr
Peşeng-i mankabe Efrâsiyâb-ı Dârâ-der

17.Müşîr-i şîr-reviş Kahramân-ı pençe-şiken
Hidîv-i Gîv-meniş neyyir-i Nerîmân-fer

- 18.Tılısm-ı genc-i himem nakd-i Bîjen ü Rüstem
Vezîr-i Şâh Süleymân cenâb-ı İskender
- 19.O kim mu‘ayyin-i sâhib-kırân-ı kevkebîdür
Fîrâz-ı sandelî-i çarh-ı âhenîn-peyker
- 20.O kim müneccim-i dergâhîdür Aristo-vâr
Sipîhr-i pîre suturlâb olup meh-i envâr
- 21.O kim mu‘asker-i câh u celâli içer felek
Tokuz hazîneli jengâr-ı kevn-i köhne çadır
- 22.Cihân-ı himmete zînet-ger-i nizâm-endûz
Serîr-i haşmete İskender-i cihân-dâver
- 23.‘Amûd-ı kelle-şikâf ile Hâşim-i yek-darb
Sinân-ı sîne-güdâz ile Kâsım-ı saf-der
- 24.Bülend-i sârimi şemşîr surh ile hem-reng
Elinde şeş-der-i kûpâl-ı Zâl ile hem-ser
- 25.Şu dem ki eyledi ser-hadd-i mülke darb-ı hıyâm
Kılup düşmen-i dîne bıraktı havf u hazer
- 26.Lehûñ siyeh-dili Bogdân ile olup yek-dil
Ol eşkıyâ iki başdan yüridiler yek-ser
- 27.Bucakda gaşber-i nâkıs-vücûd ile bir olup
Şerâr-ı şerleri hadd-i ‘adûdan itdi güzer
- 28.Temevvüc eyledi deryâ-yı fiten ü âşûb
Telehhüb eyledi nîrân-ı harb ü darb u zarar
- 29.Yüridi millet-i İslâma togrı taburı
Ne yirde konsa güdâz-âne hark idüp yer yer
- 30.Tuyup bu hâli o çâbük-süvâr-i ‘âlem-gîr
Yirinden eyledi ılgar ile o lahza sefer
- 31.Dili alındı şikest oldu düşmen-i hod-kâm
Dil almaga varıcak her dil-âver-i saf-der
- 32.Ayak tozıyla göz açdurmadı koyuldu hemân
Duhân içre şerer gibi cûş idüp ‘asker

33. ‘Adûyî tahta-cebe sikke-sûret itmiş idi
Sarardı havf ile beñzi misâl-i sikke-i zer
- 34.Kütük âlâyî ile bir mîşezâr idi düşmen
Üşürdi kırmaga ol mîşezârî tîg ü teber
- 35.Görince mîskab-ı elmâs-ı nâvekinî
Delindi havf ile kalb-i ‘adû-yî bed-gevher
- 36.Varınca düşmene tûmâr-ı tîrî nâme-misâl
Zirih-cebe anı gözden geçürdi ser-tâ-ser
- 37.Görenler anı sanur dâme urdı mâhîdûr
Urnca cevşen-i pûlâda âb-gûn hançer
- 38.Perenginüñ yirini tutdı nevk-i ser-tîzi
Külüngi döğdisi ile delindi çün migfer
- 39.Şu deñlü indi ser-i hasma âhenîn-kûpâl
Ki oldı migfer ile kârgâh-ı âhenger
- 40.Bucak o ma‘reke de yok hisâba sayılup
Vücûd-ı gaşberi hurd itdi derbet-i şeşper
- 41.Bırakdı ‘askeri anı firâra yüz tutdı
Komaz alur bucagı gördi kim dil-âverler
42. ‘Adûnuñ üstine ebr oldı yagdı top u tüfenk
Şu resme kim idemez dûd-ı âhî çarha güzer
- 43.Tahammül itmeyüp âhir bu darba düşmen-i dîn
Derûn-ı handek-i tâbûda girdi ser-tâ-ser
- 44.Tılısm-ı genc idi gûyâ ki handek-i pür-âb
Öñince top-ı şerer-bârı hıfz içün ejder
- 45.Otı yitişdi gıdâsın atışdurup seheri
‘Aceb getürdiler itdi tûfeng-i ceng-âver
- 46.Mecâl virmedi âhen-dilân-ı şîr-hücûm
Hisâr u handeki bir demde oldı zîr ü zeber
- 47.Şikârgâh-ı emîrâne oldı ol tâbûr
Tokâd içindeki heyvâna döndi kâfirler

35b havf : kahr B,C,D

47b Tokad : Tokat B,C

- 48.Kesüp ‘adûyî kılıç nîze-dil uzatmagla
Bozıldı ‘asker-i a‘dâ alındı ser-‘asker
- 49.Duhân-ı top ile zünbûr-ı hasmı def‘ itdi
Tüfengle şehd-i müşebbek gibi delindi siper
- 50.Bozup o leşkeri büstân-ı harbüze-mânend
Dökildi kaldı yire top u gülle vü migfer
- 51.Dikildi nîzeye Leh konsalarının başı
Niteki çûblara bûstânda kelle-i har
- 52.Bunuñ gibi nice ser-‘askerân-ı gerden-keş
Yüz urdı hâke kodı cümle pâ-yı esbine ser
- 53.O sedd-i râh gidince akın salup yir yir
Yüridi seyl-i revân-veş Tatâr-ı gâret-ger
- 54.Fişek hisârı gibi yandı nice kal‘aları
Guzâta sûr u sürûr oldu hasma nâr-ı sakar
- 55.Yanup künişt ü kütüb-hânesi harâb oldu
‘Aceb mi râhib-i bed küfri okısa ezber
- 56.Misâl-i zülf-i bütân oldu deste deste esîr
Kemend ile o şikâr-efgenân-ı deşt-i zafer
- 57.Satıldı kimisi orduda kimi ma‘reke de
Hezâr şükr-i Hüdâ kalmadı ‘adûdan eser
- 58.‘Adû-şikâr vezîrâ kemend-i kahruñdan
Sıkıldı cümle feşârîlik eyleyen ebter
- 59.Ezelde kevkebe-i bahtuñuñ eserleridür
Sipîhr-i kîne-veri var ise iden çenber
- 60.Niçe kralı kılup darb-ı tîg ile teshîr
Hezâr-ser-keşi kahr ile eyledüñ bî-ser
- 61.Bu ana dek nice baş agrısı gören düşmen
Çıkardı migferini zen gibi bağlanup çenber

49b tüfengle : tüfenge A,E

51a nîzeye Leh : nizelere A,E

55a künişt : kenîse D

59a bahtuñuñ : bahtuñ E

- 62.Varur tırâş ider âhir serini tahtında
Senûñ ki tîgüñe baş egmeye krâl eger
- 63.Deli kraldan alsun nasihatı zîrâ
Kadîmî dilde meseldür delüden uslu haber
- 64.Tamâm-ı mülket-i küffârı bahr-i zulmete dek
Musahhar it yûri mânend-i hüsrev-i hâver
- 65.Süyûl-ı hayl ile bahr eyle deşt-i Kıpçakı
Meyân-ı mülket-i a‘dâya var bırak lenger
- 66.Semend-i mevkib-i şâhen-şehi taşırğamasun
Garaz harâc ise her mülke bir kuluñ gönder
- 67.Garanbaş itse hizebrân-ı bebr-pûşânuñ
Görince kan kaşanur hasm nitekim ester
- 68.Delüleriñ soyınup girse ‘arsa-ı rezme
Yanında top-ı ‘adû gûy-ı savlecâne döner
- 69.Nice zamân idi kim intizâr-ı müjde ile
Kapuda idi kulagum misâl-i halka-ı der
- 70.Yapışdı gûşuma tebşîr içün bihamdillah
‘Ale’s-sabâh-ı peyâm-âverî huçeste haber
- 71.Bu ‘akd-i gevheri biñ şevk ile nisâr itdi
Berây-ı müjde ‘Atâyî-i menkabet-güster
- 72.‘Adû küşâsını kişver-güşâ-yı ‘âlem iden
Beni de eyledi sâhib-kırân-ı mülk-i hüner
- 73.Musahhir-i kalemüm oldı kâfdan kâfa
Perî-veşân-ı me‘ânî çü murg-ı fermân-ber
- 74.‘Arûs-ı hacle-nişîn-i hayâli hidmetüme
Getürdi mûy-keşân zûr-ı fikri gâret-ger
- 75.Menem ki hüsrev-i sâhib-zuhûr-ı ‘irfânem
Sunıldı tab‘uma tîg-i cihân-güşâ-yı zafer

62b senûñ ki tîgüñe baş egmeye : baş egmez ise tîgüñe B,C

65a bahr : geşt A, D,E

68a delüleriñ : delülerek A,E

70b huçeste haber : dest-i zafer A,E

- 76.Zemîn-i şî're yine tâze tarhlar saldum
Kodum kalem-rev-i fazl u hünerde nice eser
- 77.Şu beyti kim ide mi'mâr-ı himmetüm ma'mûr
Binâsı kasr-ı cinân gibi hep dür ü gevher
- 78.Ne vasfuña baña beñzer hüner-ver ide zuhûr
Ne medhe baña senûñ gibi bir hüner-perver
- 79.Suhan-şinâs-ı kerîmâne çâre neyleyeyin
Zemâne eyledi kahr ile 'âciz ü muztar
- 80.'Adû cefâsı unutturdı baña dünyâyı
Şedâ'id-i sitem-i rûzgârı hod kim eger
- 81.Zamîr-i gayb-pezîr oldu vâkıf-ı ahvâl
Ne hâcet itmege tasrî'-i zât-ı nîk siper
- 82.Garaz du'â-yı cenâbuñdur evvel ü âhir
Silâh-şûrî-i kil-k-i hüner bu deñlü yiter
- 83.Niteki şa'sa'-ı berk-i tîg-i hâverden
Hıyâm-ı çarhda gayb ola leşker-i ahter
- 84.Hemîşe zulmet-i a'dâyı mahv idüp kılıcuñ
Sipâh-ı düşmen-i dîn ola muztarib peyker
- 85.Kader mu'în ü kazâ yâver ü Hüdâ nâzır
Zemîn mutî' vü zamân bende vü zafer reh-ber

16.

Berây-ı Hazret-i Sadrü'l-'ulemâ Kemâl Efendi
- - . / - - . . / . - - . / - - .

- 1.Tahrîk idüp nihâli sabâ verd-i al ile
Başladı olynamaga yine dest-mâl ile
- 2.Kondı sipâh-ı jâle seher sebzezârda
Gül şâhı geldi leşker-i deryâ-misâl ile
- 3.Sahn-ı zemîne nûr-feşân itdi nev-bahâr
Nahl-ı gülûñ şemâ'ili bâd-ı şimâl ile

78b ne medhe baña : ola medhûñe A,D,E

80a 'adû : serd-i A,E

16 . A 27a, B 21a, C 20a, D 26a, E 23b

- 4.Hızruñ tokındı sanki yeşil tâziyânesi
Cûlar ki sür‘at eyledi ‘aks-i nihâl ile
- 5.Dârû kodı şemâmesine gonça var ise
Bî-hûş kıldı bülbül-i şeydâyı al ile
- 6.Diller güşâde güller açık câm tolı mey
Bülbül nevâda neşve-i bezm-i visâl ile
- 7.Taşdı cünûn-ı fasl-ı bahâr ile cûy-bâr
Hem-hâl olup ‘Atâyî-i üşkûfte-hâl ile
- 8.Bâd-ı bahâr-ı devlet-i sadr-ı zamân gibi
Meşhûrdur nesîm-i sabâ i‘tidâl ile
- 9.Ol dâver-i yegâne ki lâ-büd keder çeker
Kim bir tutarsa meşrebin âb-ı zülâl ile
- 10.‘Allâme-i zemâne ki olmaz aña bedel
İbn-i Kemâl fazl-ı muhît-iştîmâl ile
- 11.Hayl-i nücûm içinde şeref buldı âfitâb
Hâk-i harîm-i devletine rûy-mâl ile
- 12.Minnet Hüdâ’ya irdi göge kadr ile başum
Ol âsitâneye şeref-i ittisâl ile
- 13.Lâyık mıdur ki devlet-i muhlis-nüvâzda
‘Ömrüm geçe mülâhaza-ı bî-me’âl ile
- 14.Mahv-ı vücûd idem gibi berg-i hazân-sıfat
Hâk-i mezellet üzre gam-ı infisâl ile
- 15.Agyâr bî-tereddüd olup vâsıl-ı murâd
Kaldum reh-i talebde ba‘îd ihtimâl ile
- 16.Güncişk aldı tu‘mesini ‘âr kılmadı
Şeh-bâz-ı tîz-per bu kadar yâl ü bâl ile
- 17.Çokdur sözüm velîk ümîdüm bu kim irem
Maksûda lutf-ı dâver-i deryâ-nevâl ile

3b gülûñ : melik B,C,D

12a başum : serûm A,E; şeyem D

14a idem : itdüm B,C,D

18.Tâ kim dimâg-ı ‘âlemi ta‘tîr içün bahâr
Neşr ide nefha-ı gülî bâd-ı şîmâl ile

19.Hıfz eyleye Hüdâ sitem-i rûzgârdan
Ol nahl-ı sâye-güsteri birkaç nihâl ile

20.Devlet refîk ü mevkib-i ikbâl hem-‘inân
Lutf-ı Hüdâ ola reh-beri ‘avn-ı ricâl ile

17.

Berây-ı Hâce Efendi

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1.Sîne kim tahtgeh-i hüsrev-i gamdur şimdi
Cümletü’l-mülki anuñ cevır ü sitemdür şimdi

2.Düşdi dil şehrine âteş yine esbâb-ı tarab
Olsa endâhte çâh-ı gama demdür şimdi

3.Nola aglarsa gözüüm kâfile-i sabr u sükûn
Turmayup ‘âzim-i sahrâya ‘ademdür şimdi

4.Pür-fürûg-ı ruh-ı cânâne iken perde-i çeşm
Mevc-i hûn-ı dil ile reng-i bakamdur şimdi

5.Künc-i zulmet-gede-i kalba biraz şevk viren
Tâbiş-i şa‘şa‘a-ı sâgar-ı Cem’dür şimdi

6.Meyve-i vasluña ey nahl-ı çemenzâr-ı ümîd
Hayliden muntazırız olsa keremdür şimdi

7.Mülket-i gamda ‘Atâyî’yi sorarsañ cânâ
Nâ-murâdân-ı cihân içre ‘alemdür şimdi

8.Fülk-i selefeden ey dil bu şikâyet nice bir
Yâverüñ dâver-i şâhâne himemdür şimdi

9.O Hüdâvend-i kerem-kâr hüner-perver kim
Rûkn-i dîn nâzım-ı ahvâl-i ümemdür şimdi

10.Hâce-i fazl u kerem vâsıtâtü’l-‘akd-i kirâm
O cihân-dâver-i ferhunda-şiyemdür şimdi

11.Minnet Allah’a benüm gibi nice mûr-ı za‘îf

- Şehd-i ihsânı ile gark-ı ni‘amdur şimdi
- 12.Beni dūr itdi felek hidmet-i dergâhından
Künc-i mihnetde işüm âh-ı nedemdür şimdi
- 13.Geçdi hengâm-ı tarab geldi dem-i sūr u şa‘b
Kâmetüm bâr-ı gam-ı dehrile hamdur şimdi
- 14.Şeb-çerâğ-ı dil-i pūr-şevk girân-mâye dirîg
Şem‘-i zindân-ı kühen-hâne-i gamdur şimdi
- 15.Reşk-i câm-ı Cem iken bezm-i safâmuz sad-hayf
Zehr-i kahr ile göñül şîşe-i semdür şimdi
- 16.Dâm-ı agyârda pâ-beste olan murg-ı safâ
Baña nisbetle hemân sayd-ı haremdür şimdi
- 17.Bir ‘ilâc olmaz ise hâl katı müşkil olur
Dil ü cân haste-i endûh u elemdür şimdi
- 18.Hiç revâ mı ola pâ-mâl-i cefâ şol dil kim
Fahr-ı Rûm u hased-endâz-ı ‘Acemdür şimdi
- 19.Vaktidür kim kıla ter şâh-ı nihâl-i emeli
Hâsılı lâyük olan vaz‘-ı kalemdür şimdi
- 20.Hâl ma‘lûm dırâz itme kelâmı ey dil
‘İzz ü câhına du‘â bundan ehemdür şimdi
- 21.Meclisi reşk-i tarab-hâne-i câvîd olsun
Çünkü ‘adl ile cihân bâğ-ı İrem’dür şimdi

18.

Der-medh-i Hazret-i ‘Ali Kerremallahu Vechehu

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Merhabâ ey nokta-ı pergâr-ı çarh-ı bî-vefâ
Halkadur gûşî derûñ ser-halka-ı ehl-i fenâ
- 2.Pertev-i mihr-i sipihr-i lâ-fetâsın sendedür
Kuvvet-i hâssiyeti-i hurşîd-i burc-ı evliyâ
- 3.Ejdehâ-yı heft-serle sarılup ceng eyledûñ

14b şem‘-i : şimdi A,E

15a safâmuz : safâda B,C

16a agyârda : ahyârda A,D,E

19a kıla ter : tuta bir A,E

18. A, 28a, B 22a, C 21a, D 27b, E 23b.

Oldı pîç-â-pîç ‘ankâ ile gûyâ ejdehâ

- 4.Çeşm-i câmı kuhl-ı hâk-i merkadûn bînâ ider
Nitekim çeşm-i ‘alîlî hâk-i pâk-i Kerbelâ
- 5.Yaraşur olup mürîd-i sikke-dâruñ Zâl-i zer
İtse meydanuñda hidmet Behmen-i zerrîn-kabâ
- 6.Turma miknâtis-veş cezb eyler âhen-dilleri
İşigüñ taşında var hâssiyet-i âhen-rübâ
- 7.Genc-i medfûn üzre çün kurbân olınmak resmdür
Medfenüñde nola kurbân itse erbâb-ı recâ
- 8.Rûz u şeb çıkmakdadur mihmâne nân u ni‘metüñ
Nitekim kurs-ı meh-i tâbân u mihr-i pür-ziyâ
- 9.Sebz-veş olmuş mezâruñ kûh-ı pür-temkîn-i dîn
Câ-be-câ zerrîn çerâguñ nergis-i bâg-ı vefâ
- 10.Her nemed-pûş ol çerâga sûhte-pervânedür
Âyine-mânend kalbi sâf u dili rû-nümâ
- 11.Tâc-bahş-ı pâdişâhân-ı diyâr-ı ‘aşksın
‘Âlemüñ sultânı olur işigüñde her gedâ
- 12.Burclar kesmiş döner her biri tâcın terk idüp
Urdılar bu gerdiş-i zâtü’l-burûca püşt-i pâ
- 13.Ter gelür farkında yir yir şerha çekmiş başına
Serleridür kelle-i haşhâş-ı gülzâr-ı fenâ
- 14.Kim geçirür gerden-i teslîm-i tavk-ı hidmeti
Bâ-husûs ola muhibb-i hânedân-ı pür-safâ
- 15.Âsitânuñda ‘Atâyî himmetüñ eyler ümîd
Sen de lutf eyle ‘alîlûñ kıl be-nûr-ı evliyâ

19.

Kasîde-i Cûlûsiyye Berây-ı Sultân Myrâd Hân Der-sıfat-ı Taht-ı Pâdişâh

4b ‘alîlî : darîri B,C,D

6a eyler : eyle A,E

9a sebz : sebze A,E

10b kalbi sâf u dili rû-nümâ : sâfî-kalb u rûy-ı deryâ B,C,D

14a gerden : kelle A,D,E

A 28b, B 22b, C 21b, D 28a, E 23b

... - - / ... - - / ... - - / ... -

1. Subh-dem tahta geçüp şâh-ı Süleymân-te'yîd
Hamdülillah ki şeref burcına geldi hurşîd
2. Refrefü'ş-şerefdür ol taht-ı sa'âdet ki anı
Bulsa zer küngürelî tâc idinürdi nâhîd
3. Bârekallah zihî taht ki her mismârı
Oldı sandûka-ı pür-gevher-i ikbâle kilîd
4. Levhaşallah zihî destgeh-i 'âlî kim
Sahre-i leyle-i mi'râc gibi kadri mezîd
5. La'l-i rahşânı nigîn-dân ile altun kandîl
Oldı mişkât aña taht-ı hümâyûn-ı sa'îd
6. Çıkdı eyvân-ı şerefden yine bir şâh-nişîn
Dest-i mi'mâr-ı kazâ eyledi bir taht-ı cedîd
7. Buldı bârân-ı havâdisle hâlel olsa nola
Taht-bend-i harem-i 'izz ü sa'âdet tecdîd
8. Gören ol taht-ı zeri sahn-ı sarây içre sanur
Dür ü yâkût ile bir kasr-ı cinân-ı câvîd
9. Oldı gûyâ kemer-i bâb-ı hümâyûn mihrâb
Mahfîl-i câmi'-i iclâldür ol taht-ı sedîd
10. Bir güzel gûşedür anda o hümâyûn evreng
Hüsn-i matla'la o dergâha olup beyt-i kasîd
11. Yaraşur taht-ı zer ol pâ bu sîmîn üzre
Gûyiyâ taht-ı revânı götürür pîl-i sefid
12. Dîde-i düşmene bir menkal âteş güirinür
La'l ü yâkût ile ol hîrmen-i âmâl ü ümîd
13. Ta'ne taşın atar ol taht-ı murassa' felege
Eyledi çarh-ı sevâbit anı ol mürvârîd
14. Âyete'l-kürsî-i câh olmuş aña hırz-ı şerîf
Zer-kitâbe hat-ı pür kürsi-i ta'vîz-i müfid
15. Oldı ol taht-ı felek-kevkebe zâtü'l-kürsî
Anda tâc-ı zer-i pür-şa'sa'a resm-i hurşîd
16. 'Arş kandîlidür ol tâc-ı muşa'sa' gûyâ

- Buldı fer anuñ ile kürsi-i gerdûn temhîd
- 17.Habbezâ tâc-ı zer-endûd-ı murassa‘ ki anuñ
Oldı her la‘l-i teri cevher-i câm-ı Cemşîd
- 18.Nûr-bahş olmagiçün her tarafa şem‘ gibi
Geçdi tâc-ı serile tahta şehen-şâh-ı reşîd
- 19.Âfitâb oldı ziyâ-bahş-ı hilâl-i iclâl
Geçicek taht-ı zere hüsrev-i seyyâre-i ‘îd
- 20.Şeb-çerâğ oldı meger kim kafes-i zer-gerde
Ya o dîvâre-i zîver dür-i şeh-vâr-ı ferîd
- 21.Bârgâh-ı kereme açmış idi dest-i du‘â
Âhir irişdi murâda hele ol taht-ı sa‘îd
- 22.Dür-i dürc-i ‘azamet dürri-i burc-ı devlet
Meh-i gerdûn-ı hilâfet şeh-i pür-dâniş ü dîd
- 23.Şeref-i şems-i kerem sâ‘at-i nev-rûz-ı himem
Pertev-i nûr-ı kadem âyet-i nasr-ı te’bîd
- 24.Bahr-kef çarh-sadef emn-kenef ‘adn-şeref
Mihir tef şîr-telef mâh-hedef tîr-merîd
- 25.Âsumân-kevkebe Cem-mertebe Sultân Murâd
Ki olur mürşid-i iclâlîne ikbâl mürîd
- 26.Ol ki olmuş idi haddi hân-ı katar-câhı
Hevdec-i çarh-ı berîn üzre ezelden nâhîd
- 27.Ol ki olsa yaraşur hey’et-i garrâ-yı hilâl
Fazl-ı menşûrına zer-hulle-i tigrâ-yı cedîd
- 28.Ol ki virür derem-i encümi resm-i mu‘tâd
Vâli-i kişver-i subh itse berâtın tecdîd
- 29.Kasr-ı zer şemse-i mihre ‘alemi rûkn-i rekîn
Seyl-i idbâr-ı sipihre işigi sedd-i sefîd
- 30.Mîl-i iklîl-i zeri ta‘ne-zen-i tâc-ı zuhal

19b ‘îd : ‘abîd B,C
20b zîver : bu B, zer bu C
24b merîd : berîd B,C
27a yaraşur : irişür A,B,C

- Rîze-seng-i haremi ser-şiken-i hasm-ı ‘anîd
- 31.Nîzesi hâme-i fetvâ-dih-i katl-i düşmen
Hançeri defter-i ‘ömr-i siteme re’y-i resîd
- 32.Himemi genc-i tılısmât-ı Cem’e kufl-şiken
Kalemi mahzen-i pür-gevher-i fazla ıklîd
- 33.Levh-i sîmîn-i mehe böyle yazar evsâfın
Mihr-i zerrîn-kalem ol kâtib-i ferhunde-neşîd
- 34.Dem-i şemşîr-i muhâlîf-şiken-i şer‘-i nebî
Berk-i envâr-ı eşi‘a-fîgen-i Rabb-i mecîd
- 35.Ebr-i nîsân-ı kerem sâ‘ika-bâr-ı satvet
Âb u âteş-i behem hikmet-i lutf u tehdîd
- 36.Hariku’l-‘âde nüvâziş-geri-i tâli‘-i sa‘d
Dil-fîrîbâne kerem-güsteri-i baht-ı sa‘îd
- 37.Hamdülillah peder ü ‘amm u birâder mülkin
Vâris-i vâhid olup aldı o sultân-ı vahîd
- 38.Minnet Allah’a gidüp hevl-i zalâm-ı hayret
Oldı bir necm-i hüda evc-i sa‘âdetde bedîd
- 39.Baş kaldurmayup itse yiridür secde-i şükr
Oldı rûzı bize rû-mâl-i der-i şâha ferîd
- 40.Özge ‘îd oldı cihân halkına beyne’l-‘îdeyn
Bahşış-i ‘îddür erkâna ol in‘âm-ı sa‘îd
- 41.Nola dâ’im kemerin kâh-keşân eylese pür
Zer-feşândur eli yollarda misâl-i hurşîd
- 42.Himmetiyle şu kadar münbasit erbâb-ı gumûm
Dil-i pür-gamdan açılsa nola kufl-ı ta‘kîd
- 43.Şiddet ol deñlü muhâlîf hat-ı fermânına kim
Az kaldı ki gide mahv ola resm-i teşdîd
- 44.Tutar anuñ yirini zerre-i mihr-i re’yi
Dem-i subh olsa eger püf-zen-i şem‘-i hurşîd
- 45.İtse hurşîdi eger hâdis-i dîvânı taleb

- Uyarur bâd-ı seher hîzân-ı vakt-i temcîd
46. Pençe-i mihr-i şa‘â‘-efgene beñzer destî
Her kaçan rahş-ı felek-seyre binüp atsa harîr
47. Girse ‘abbâsi şî‘âre yaraşur şâh-ı ‘Acem
Oldı zîrâ işidüp kahrını cândan nevmîd
48. Bîm-i kahr ile irüp sarsar alur destinden
Devr-i ‘adlinde ki hançer çeke şâh-ı güle bîd
49. Agzını gonca-sıfat kana boyar dest-i kazâ
Kim ki devrinde eme la‘l-i leb câm-ı nebîd
50. Salsa ‘aksın kılıcı âyine-i pûlâda
Rîz rîz ola misâl-i dil-i ‘uşşâk-ı cedîd
51. İrse enfâs-ı nesîm-i keremi câ’izdür
Nergise bâsıra-bahş olsa rutûbetle cedîd
52. Behre-dâr olsa nemek-dân-ı yem-i lutfından
Mûmyâ hâssiyetin feyz ide ecsâm-ı kadîd
53. Hasta-i dâr-ı şifâ-yı keremi cân-ı ‘alîl
Beste-i tavk-ı ‘ubûdiyetidür habl-ı verîd
54. Zâhir olunca hemân kevkebe-i ikbâlî
Bezm-i devletde kesildi bu kadar güft ü şinîd
55. Göricek taht-ı ‘adâletde şeh-i devrânı
‘Arza girse yaraşur hâme-i ferhunde-nüvîd
56. Pâdişâhum benem ol mîr-i livâ-yı ‘irfân
Tarz-ı hâsum ki göre hüsrev iderdi taklîd
57. Sûretâ kemtein ammâ söze gelse tab‘um
Geçinür ‘âlem-i ma‘nâda şehen-şâh-ı ferîd
58. Hutbe vü sikkesi dîbâce ile mühr-i kabûl
Suhan ahkâmını dîvân idüp itdüm tecdîd
59. Dür-i menşûrına inşâlarumuñ öykünemez
Fıkrasın itse murassa‘ ne kadar mürvârîd
60. Kılsa tahrîr kaçan mû-şikâf-kalemüm

Lafzdan itmek olur rûh-ı kelâmı tecrîd

61.Zâde-i tab‘-ı güher-rîzüme taklîd idemez
Gerçi zu‘mınca falan ibn-falan ider hasîd

62.Kankı hayâl-ı suhandur ki cerîden ide red
Girse meydâna kaçan kilk-i kümeýt-âne tarîd

63.Dildür işrâk-ı ma‘ârifle muşa‘şa‘ mülki
Ki ola bir tarafı kulzüm-i pür-dürr-i ferîd

64.Bu kadar gevheri bir gavtada tahsîl itdüm
Yümn-i bahtuñ ile ey şâh-ı Sikender-te’bîd

65.Nola lutfuñla ‘Atâyî’yi ser-efrâz itseñ
Fazl ile oldı benî-Nev‘i mayânında ferîd

66.Nakl-i şeh-nâme-i medhüñ yiter itdi demidür
Eyleye hayr-du‘â hâme-i zîbende-neşîd

67.Nitekim tahta geçüp hüsrev-i mülk-i hâver
Ala bahşîşle terakkîsini mâh-ı nev-i ‘îd

68.Dâ’imâ taht-ı sa‘âdetde olup genc-efşân
Kıla her emrde tevîk-i îlâhî te’bîd

69.Nâme-i câhına ‘unvân olup âyât-ı zafer
Zely-i menşûr-ı celâli ola kayd-ı te’yîd

70.‘Ömr-i devlet müterakkî ‘azamet rûz-efzûn
Câh u şevket mütezâ‘if dem-i ikbâl mezîd

20.

Berây-ı Hazret-i Sultân Murâd Hân

. . . . / / /

1.Bihamdillah yine ikbâl ü devlet ‘izz ü şân buldı
Zemîn ser-mâye-i re’fet zamân emn ü emân buldı

2.Yine te’sîr idüp iksîr-i enfâs-ı sehergâhî
Du‘â-yı şeh revâ-yı dîl revâc-ı zerr-kân buldı

3.Yine gösterdi pür ‘akl-ı kül-i tagyîr-i mâhiyyet

61b ider hasîd : idi hafîd D,E

64b bahtuñ ile : tahtuñladur A,E

20. A 30b, B 24a, C 23a, D 30a, E 25b

2b zerr : zerre D

Cihân-ı bî-sebat ârâyîş-i bâg-ı cinâg-ı cinân buldı

4.Yayıldı pertev-i hurşîd-i ‘adl ü dâd âfâka
Fezâ-yı bahter-i fer ü ziyâ-yı hâverân buldı

5.Çekildi hân-ı ihsân kurs-ı germ-i âfitâb-âsâ
Gözi toydı nücûmuñ mâh-ı nev bir pâre nân buldı

6.Salındı bahr-i gevher-rîz feyz-â-feyz dünyâya
Dür-i maksûdını nâ-kâm-ı hayret râygân buldı

7.Yakup tâb-ı sitem leb-teşne-i ihsân idi ‘âlem
Yine mâ’ü’l-hayât-ı lutf irişdi tâze cân buldı

8.Züleyhâ gibi dehri Yûsuf-ı ‘ahd eyledi tâze
Kemâl kuvvet ü kudret cemâl hüsn ü ân buldı

9.Felek feyz-i bahâr-ı ma‘deletle nev-civân oldu
Zemâne devlet-i şâhîde ‘ömr-i câvidân buldı

10.Kurıldı taht-ı zerrîn pîşgâh-ı kasr-ı ‘âlîde
Hümâ-yı himmet-i şâhî ne a‘lâ âşiyân buldı

11.Ayak dîvânın itdi pây-i taht-ı heft-kişverde
Ne kim fermân bururdu cümle baş üzre mekân buldı

12.Kılıç çıkdı salındı şark u garba zülfekâr-âsâ
‘Adû-yı kâfir ile dilleşür bir tercemân buldı

13.O şekva sît-i gül-bang-ı senâ irişdi eflâke
Du‘â-yı seyfdür kurb-ı kabûl-i müste‘ân buldı

14.Çıkardı dahmeden gûyâ Nerîmân tîg-i Dahhâk’ı
Bulup sâhib-kırân tîgin kılıç sâhib-kırân buldı

15.Siperden çıkdı dirlikler dirildi eski gâzîler
Gedâlar genc-i pinhân mürdeler rûh-ı revân buldı

16.Nice ser-keş nihâli bend idüp ber-târ ile re’yi
Riyâz-ı mülk ü millet hayli kâmil bâd-bân buldı

17.Nesîm-i feth ile bayrak açılsın yürisin ‘asker
Muvâfık rûzgâr esdi münâsib bâd-bân buldı

8a dehri : devri A,E

10a kasr : taht A,E

13a irişdi : irmişdi B,C,E

- 18.Kemîne-iltifât-ı pâdişâh-ı dâd-güsterle
Memâlik ferr ü ‘adl-i devlete Nûşirevân buldı
- 19.Cihân-cû hüsv-i ‘âdil ki devr-i lutfı geldükde
Sipihri-i Zâle kuvvet virdi hayli nâ-tüvân buldı
- 20.‘Adâlet-pîşe hayr-endîşe sultân-ı suhanver kim
Nihân-ender-nihân bir nükte-i nâzik-beyân buldı
- 21.Sikender-menkabet Dârâ-dirâyet şâh-ı deryâ-dil
Ki Eflâtûn-re’yi imtiyâz u imtihân buldı
- 22.Şeh-i kişversitân Sultân Murâd-ı bende-perver kim
Zamân-ı re’fetinde çarhı herkes mihr-bân buldı
- 23.O server kim rikâb-ı ‘azme çeşbân itmedin pâyin
Zimâm-ı devleti der-kef sipihri zîn-rân buldı
- 24.O şeh kim feyz-i ‘adl-i Hızır irişdi halk-ı dünyâya
Zülâl-i çeşme-i râhat-resân-ı ins ü cân buldı
- 25.O şeh kim ‘ahd-i lutfi ‘âleme bast-ı zamân itdi
Semend-i ‘ömr-i çâbüv-rev fezâ-yı bî-girân buldı
- 26.O şeh kim dâg-ı mühri haykel-i vefk-i murâd oldu
Hulûs-ı ehli misâl-i sîm ü zer nâm u nişân buldı
- 27.Sevinsin baht-ı devlet dergehine intisâb itdi
Ögünsin ‘ahd-i ‘adli böyle şâh-ı kâm-rân buldı
- 28.Nice teşbîh idem devletde aña hân u hâkânı
Ne hâkân böyle bir devlet ne devlet böyle hân buldı
- 29.Begendi pîr ü bernâ ser-te-ser evzâ’ vü etvârın
Ki fikr ü dâniş-i pîrâne baht-ı nev-civân buldı
- 30.Meger levh-i derûnı pertev aldı ‘akl-ı evvelden
Ki ma‘kûlûlât-ı ‘ilmi rütbe-i hüsn ü ‘ayân buldı
- 31.Sevâd içre zülâl-i Hızır’dur hatt-ı hümâyûnı

19b nâ-tüvân : bâd-bân A,E

23b zîr-rân : zîrân B, zîn-rân C

25a zamân itdi : vâkıf itdi E

28a baht-ı : baht u A,E

28b hân : cân B,C

29a pîr ü bernâ : pîr bernâ D

- Cihânda ölmez ol kim böyle bir âb-ı revân buldı
- 32.Midâd-ı surh-ı la‘li reng ile ol hatt-ı mevzûnı
Görenler kıt‘a-ı yakutdan kadrin girân buldı
- 33.Nigâh-ı nâz iderse nola çeşm-i encüm eflâke
Süm-i rahşî cihân-gerdî gibi bir sürme-dân buldı
- 34.Olur hâsiyeti sad-bâr gâlib tîn-i mahtûme
Ne yir kim na‘l-i rahşından nişân-ı dilsitân buldı
- 35.Varak-gerdân bâd evrâk-ı verd-i bâg-ı lutfından
‘Îlâc-ı nâfi‘-i teb-lerze-i fast-ı hazân buldı
- 36.Olaldan pâs-ı hıfzı hâris-i ma‘mûre-i ‘iffet
Metâ‘-ı sabr-ı dil çeşm-i tebândan dîde-bân buldı
- 37.Bulaldan dest-gîr-i lutfını çün pençe-i hurşîd
Kef-i dest-i temennâ ceyb-i kân içre mekân buldı
- 38.O gark-âb-ı belâ kim sıdk ile kıldı du‘âsın yâd
Kenâr-ı bahr-i istingâda kendin kâm-rân buldı
- 39.Hat-ı şâ‘ir-veş itdi tefrika tîg ile kalbin çâk
Anuñ kim hâkim-i vicdânı kolında yılan buldı
- 40.‘Adû-yı devleti kûpâl-ı kahrı ser-nigûn itdi
Bu hâletden zemâne neşve-i ritl-ı girân buldı
- 41.Musallat olmuş iken aña bir gûl-i beyâbânî
Hele râh-ı ümîd-i bî-kesân emn ü emân buldı
- 42.Kazâ kıldı delâlet yâr olup tevîk-i Rabbânî
Yeñiden hâtem-i mülkin Süleymân-ı zamân buldı
- 43.Tılısm-ı sihri ibtâl eyledi efsûn-ger-i hikmet
Gidüp ol şekl-i münker halk genc-i şâygân buldı
- 44.Hadeng-i tîg-i kahrı oynadı bögrinde a‘dânuñ
Görince ‘aklı gitdi sanki ceybinde yılan buldı
- 45.Zihî üstâd-ı tîz-endâz-ı çâbü-k-dest kim tîri

36a ‘iffet : devlet A,E

37b mekân : revân A,E

41b bî-kesân : be-kesân D

44b ceybinde : cebinde B,C,D

- Dahi pervâze ruhsat bulmadın nevkinde kân buldı
- 46.Eger kim kabzaya alsa kemân-ı Rüstemî dirler
Henüz bâzû-yı Rüstem zûrına lââyık kemân buldı
- 47.Sadâ-yı zih tuyup mihr ile gerdûn sînesin yoklar
Her ok kim şast-ı destinde halâs-ı cânsitân buldı
- 48.Güneş yazdı ‘umûr-ı sâk-ı ‘arşa zerle târîhin
Meger kim menzil-i tîr üzre sehminden nişân buldı
- 49.Şehen-şâhâ şu nusretler ki buldı hasma ecdâduñ
Ne Sâsânîlerüñ girdi eline ne keyân buldı
- 50.Kimi taht-ı kadîme tâbi‘ itdi mülk-i Yûnânı
Kimi Rûm illerin açdı nice genc-i nihân buldı
- 51.Uyurdı baht-ı hâb-âlûd düşmen gaflet almışdı
Ser-â-ser çâr-sûy-ı mülketi bî-pâsbân buldı
- 52.Ölup miftah-ı kişver tîg-i pûlâdı ebü’l-feht’üñ
Be-rây-ı nusreti yolında dâmen der-meyân buldı
- 53.Selîm-i kâhir itdi çünki Mısr-ı Kâhire ‘azmin
Fütûhı hem-rikâb u ‘izz ü bahtı hem-‘inân buldı
- 54.Şu‘â‘-ı berk-i tîgi gözlerin korkutdı A‘câmuñ
‘Arab gül-bang-ı topından kıyâmetden nişân buldı
- 55.Süleymân Hân-ı Gâzî bahr u berri eyledi teshîr
Metâ‘-ı magrib ü maşrık harâc-ı bahr ü kân buldı
- 56.Şeh-i İrân-zemîn hâk-i dirîne ser-fürû itdi
Ayagı toprakında feyz-i kuhl-ı Isfahân buldı
- 57.Dimâg-âsûde kıldı cevher-i tîgi ‘adem mülkin
Yemen ser-keşlerin kûpâl-i kahrı pek yaman buldı
- 58.Kimi saldı vezîr-i şîr-gîri deşt-i Şîrvâne

47b şast : şaşt E

49b Sâsânîler : Sâmânîler A,E

52a olup : öpüp D

52b berây : livâ D

55a bahr ü berri : berr ü bahri B,C,D

55b metâ‘ : harâc D, harâc : metâ‘ D

57b ser-keşlerin : ser-leşkerin A,E

58a gîri : GîRİN a,e

- Varup sayd-ı pelengân itdi niñ bebr-i jiyân buldı
- 59.Ser-â-ser mülk-i mevrûsı gibi zabt itdi âfâkı
Kılâ‘-ı mülk-i Azerbaycân buldı Revân buldı
- 60.Muhammed Hân-ı Sâlis Egri gibi bir kal‘ay ı aldı
Bozup tabur-ı hasmı mülk ü malı râygân buldı
- 61.Atañ geldi Celâlî fitnessin def‘ itdi ‘âlemden
Memâlik gülşeni dest-i erâzilden emân buldı
- 62.Bi-hamdillâh bu gün şâd eyledüñ ecdâduñ ervâhın
Kadîmî intizâmın devlet-i ‘Osmâniyân buldı
- 63.Revâdur sübha-i medh ü senâya fâsıla itsem
Bu vâdide kalem bir gevher-i hâtırsitân buldı
- 64.Dil-i zâruma dil-ber dâg-ı ‘aşkından nişân buldı
Nice şâd olmasun mühr ile bir genc-i nihân buldı
- 65.Nola makbûl olursa gamze-i hûn-rîzi yanında
Ki her bakdıkca tîgin elde tîrin der-kenâr buldı
- 66.Görince tâb-ı meyle gamzesi hûnîlîgin bildi
Meger tîginde ‘âşık reng-i hûn-ı küşteğân buldı
- 67.Çıkardı çünki takvîm-i cedîdi hatt-ı ruhsârı
Bakanlar anda remz-i fitne-i âhir-zamân buldı
- 68.Reh-i derd ü belâda zâyî‘ itdi çün dil-efgârı
Bu gün bir hûb-sevdâ itdügin ol dilsitân bildi
- 69.Ham-ı zilfinde şâne yoklayup dil-besteler hâlin
Dirilmiş meşveret eyler hezârân-nâ-tüvân buldı
- 70.Ayagı topragı kim cevher-i iksîr-i devletdür
Düşen tıfl-ı sirişküm gibi nakd-i bî-girân buldı
- 71.Ne bâg-ı cennet-âsâdur çemenzâr-ı muhabbet kim
Ne sarsar şiddetin tuydı ne âsîb-i hazân buldı
- 72.Makâm-ı emn ü ‘uzletde asfâ rindân-ı bî-kayduñ
Husûsâ ol ki göñlince bir iki yâr-ı cân buldı

58 biñ bebr : biñ bir B,C

59b mülk : - E

- 73.Şehâ kişversitânâ dâd-kârâ devr-i ‘adlũñde
Bi-hamdillâh cihân cevri-i sitem-gerden emân buldı
- 74.Dil-i zârûm olup mânend-i murgân-ı hazân-dîde
Ne gerdûndan emân buldı ne mihnetden zamân buldı
- 75.Düşüp ser-menzil-i ümmîd içün sahrâ-yı heyhâta
Cefâ-yı der-kemîn ü tîr-i kahrı der-kemân buldı
- 76.Elümde hâme vü kâgıd görüp gerdûn cefâ itdi
Elümde şahne gûyâ lûle vü berg-i duhân buldı
- 77.Güm oldu vâdi-i hayretde dil akrân ise geçdi
Reh-i ser-menzil-i maksûdı bulmadı bulan buldı
- 78.‘Atâyî ‘arz-ı hâle cür’et itmezdi bu lehceyle
Velî zu‘mınca bir hünkâre lâyık armagan buldı
- 79.Devâtın azgın arar dâ’imâ kıl-ı suhan-çînüm
Hezârân sırr-ı ser-beste nice râz-ı nihân buldı
- 80.Tevârih-i selefde çok nevâdir eyledüm inşâ
Talup gavvâs-ı tab‘um anda dürr-i bî-girân buldı
- 81.Şakâ’ik zeyline bir vech ile oldum tırâzende
Gören didi tırâzın dâmen-i âhir-zamân buldı
- 82.Tetebbu‘ eyleyüp âsâr-ı Firdevsî gibi tab‘um
Mücellâ tîgine efsânenen seng-i fesân buldı
- 83.Nizâmî hamsesi kim pençe-i pûlâd-ı nîrûmdür
Yorılmadı nice Delhî vü Câmî’den emân buldı
- 84.Tılâ-yı surhı dest-i dūr-feşân gibi himmetle
Elümde hâlet-i nermî-i deşt-i meh-veşân buldı
- 85.Nice te’lîfüm oldu mu‘teber ism-i şerîfûñle
Misâl-i nakd-i hâlis sikkeden nâm u nişân buldı

73b cevri-i sitem : cevri ü sitem A,E

74a olup : deli B,C

75 : - A,E

76b elümde : yüzinde B,C, elinde D

77 b bulmadı : bulmadın B,C,D

79a çînüm : cebînüm B,C ; b sır : tîr A,E

84a surhı : surh B,C, dūr-feşân : ifşâ-zih B, efşâre C

84 b : deşt: - A,D,E

- 86.Nice garâ zemîn-de bûtsân-ı tâze tarh itdüm
Selef ammâ ki hâzır dâstân-ı bâstân buldı
- 87.Eger aş‘âr-ı mevzûnum eger âsâr-ı menşûrum
Bulanlar gevher-i sencîde vü nakd-i revân buldı
- 88.Görüp dîvân-ı eş‘ârum nice meyl itmesün âdem
Anuñ her safhasında nefha-ı bâg-ı cinân buldı
- 89.Peder Sultân Murâd-ı Sâlis’üñ olmışdı manzûrı
Nice yıl hidmet-i ta‘lîm-i şeh-zâdeyle şân buldı
- 90.Baňa da iltifât-ı şâh-ı ‘âlem olsa dirlerdi
Murâda irdi kâmin ol fakîr-i nâ-tüvân buldı
- 91.Kuluñ oğlu kuluñdur hidmet emr itseñ nola dinse
Kadîmî bende-i mevrûsuñı şâh-ı cihân buldı
- 92.Kalem kim hayliden ser-der-girîbân-ı tefekkürdür
Nigâh-ı lutfâ lâyük çok nikât-ı dilsitân buldı
- 93.Olur efsurde ger keş ü ‘asâ-yı âhenîn olsa
Devât u hâme vasfuñda ne hadd ü ne girân buldı
- 94.Du‘â-yı devletüñdür lâzım olan evvel ü âhir
Suhan hüsn-i hıtâm u hâtime lutf-ı beyân buldı
- 95.Dile şevk-i icâbet mûcib-i tekrâr olur gûyâ
Du‘â erbâbı enfâs-ı eserle hem-‘inân buldı
- 96.Makâm-ı kuddise her biñ niyâzı kim idem irsâl
Du‘âlar didi geçdi menzil-i kerrûbiyân buldı
- 97.Du‘âmuz bu Hüdâ’dan ‘ömr ü devlet müstedâm olsun
Ki ‘âlem devletüñde ni‘met-i bî-imtihân buldı

21.

Der-sitâyîş-i Sultân Murâd Hân ‘Aleyhi’r-rahme ve’l-gufrân

86 a tarh : tar E

89 b hidmet : hizmet A,B,E

91 a hidmet : hizmet A, nola : ne var B

93 a keş ü : keş-i A,D,E

95 b enfâs-ı : enfâsın A,D,E

97 a ‘ömr ü : ‘ömr-i B,C

21 A 33a, B 26a, C 25a, D 33a, E 27b

Berâ-yı Sultân Murâd Hân D,E, -A,C

. - . - / . - . - / . - . - / . - . -

1. Seher-geh gonca-sıfat kıldı ‘âlemi dil-şâd
Nesîm-i müşğ-dem-i müjde-i mübârek-bâd
2. Açıldı hâtır-ı ümmîd uyandı çeşm-i emel
Yayıldı nefha-ı gül-berg-i ârzû-yı fu’âd
3. Şeneldi feyz-i bahâr-ı safâ ile ‘âlem
Tonandı sûr-ı sürûr eyleyüp bilâd u ‘ibâd
4. Ne sûr-ı nakd-i nisârı şu‘â‘-ı subh-ı zafer
Ne subh-ı pertev-i nûr-ı cevâhir-i es‘âd
5. Fûrûg-ı pençe-i mihrinden ebr-i gam sad-çâk
Nesîm-i subh-deminden gubâr-ı dil ber-bâd
6. Fezâ-yı çâr-cihet tûde tûde gevher-i kâm
Metâ‘-ı zevk ü safâ tâ-be-sakf-ı seb‘-i şedâd
7. Gül-i sabâh-ı emel burc-ı nusrete çeşbân
‘Amûd-ı subh-ı emânî sarây-ı şevke ‘imâd
8. Misâl-i keyf-i dü-bâlâ sürûr pey-â-pey
Çü mihr ü mâh-ı şeb-ârâ fûrûg-ı neşve ziyâd
9. Zihî sürûr-ı dem-â-dem ‘arûsî-i ‘âlem
Kur’ân-ı neyyir-i a‘zam visâl-i ehl-i vedâd
10. Rahîk-i kâm leb-â-leb ferâg-ı dil sâki
Harîf-i ‘ayş ‘âlem-dâr-ı ârzû-yı fu’âd
11. Zimâm-ı kâr be-kef ‘arsa-ı zafer pehnâ
Semend-i şevk revân tûsen-i recâ münkâd
12. Vekîl-i harc-ı emânî hazîne-dâr-ı emel
Harîf-i ‘ayş ‘amel-güster-i murâd-ı fu’âd
13. Cebîn-i tûsen-i tahta zafer sabâhü’l-hayr
nigîn-i hâtem-i mülke fûtûh nakş-ı sevâd
14. ‘Aceb mi şevk-i derûn-ı dil olsa rûz-efzûn
Ki irdi subh-ı safâdan talî‘a-ı imdâd

4 a subh : tâb A,E;

4 b nûr : nûr-ı A,E

5 a mihrinden : kahrından A,E

12 : - B,C

- 15.İrişdi gûş-ı Sürûş'a sarîr-i bâb-ı fütûh
Açıldı dest-i zaferle kilîd-i genc-i murâd
- 16.Takallüb eyleyicek Ka'beteyn-i bîm ü ümîd
Yed-i mü'eyyid-i takrîrden görildi küşâd
- 17.Pür oldı gulgule-i şevk ile devâ'ir-i dehr
'Irâk'dan 'aceb âvâze eyledi üstâd
- 18.Sabâ getürmese bu müjde-i revân-bahşı
Niçün nisâr olınurdu yolında müşg-i ziyâd
- 19.Ne müjde 'arse-i mezkûm u nakşa-ı masdûr
Ne müjde âh-ı belâ-keş teneffüs-i nâ-şâd
- 20.Ne müjde râhat-ı rûh u devâ-yı haste-dilân
Ne müjde kuvvet-i kalb ü kıvâm-ı hayy-ı cemâd
- 21.Ne müjde hâtime-i intizâr-ı 'âşık-ı zâr
Ne müjde nâmiye-i re'fet ü hazân-ı 'inâd
- 22.Zuhûr-ı dîn ile mülk-i 'Acem tezelzülde
Misâl-i zelzele-i tâk u mu'ciz-i mîlâd
- 23.Yine nevâ-yı 'Acem darb usûline uydu
'Aceb mi göklere irişse nâle vü feryâd
- 24.Fütûh-ı mülk-i 'Acem makdem-i şeh-i 'âlem
Bize safâ-yı dem-â-dem 'adûya zahm-ı ziyâd
- 25.Ne şâh-ı dâver-i rûy-ı zemîn be-istiklâl
Ne şâh-ı hüsrev-i devr-i zamân be-istibdâd
- 26.Sütûde gevher-i yektâ-yı ma'den-i ibdâ'
Dür-i 'azîz vücûd-ı sadeğçe-i îcâd
- 27.Nücûm 'asker ü gerdûn hıyâm u subh livâ
Hilâl hançer ü hurşîd tîg ü şu'le nicâd
- 28.Siper-şikâf Peşen Kahramân-ı pençe-şiken

17 a şevk lid devâ'ir-i dehr : şevkden pûte-i perde B,C

18 b müşg-i : müşg ü B,C

19 a mezkûm : mezkûm D

20 a rûh u : rûh-ı A,E

25 a dâver-i rûy-ı zemîn : rûy-ı zemîn dâveri A,D,E

26 a ibdâ' : yerâ'

Kemîn-rübâ-yı Tehem-ten keşende-i Kışvâd

29.Sipîhr-kevkebe Dârâ-nihâd Cem-efser
Bülend-mertebe vâlâ-nijâd kisrâ-dâd

30.Cem-i huçeste-siyer pâdişâh-ı her kişver
Serîr-bahş-ı Sikender harâc-gîr-i Kûbâd

31.Şu‘â‘-ı cevher-i ‘âlem güzîde-i âdem
Cihân-güşâ-yı mu‘azzam re’îs-i ehl-i cihâd

32.Cenâb-ı hazret-i Sultân Murâd-ı kişver-gîr
Ki oldu râ’yet-i mansûrî tâk-ı dîne ‘imâd

33.O şeh ki levha-ı şeh-nâme-i sa‘âdetîdür
Sipîhr-i ahdar-ı hurşîd bâhirü’l-es‘âd

34.O şeh ki râdde-i defter-i mehâbetîdür
Sufûf-ı ‘asker öñinde selâsil-i pûlâd

35.O şeh ki bende-i dîrîn-i bâb-ı devletîdür
Gerek nebîre-i Rüstem gerekse pûr-ı Kubâd

36.Muhît-i merkez-i kadri devâ’ir-i eflâk
Hudûd-ı hıttâ-ı mülki nihâyet-i eb‘âd

37.Hutût-ı cebhe-i ikbâli hayt-ı subh-ı zafer
Satûr-ı safha-ı iclâli şâh-râh-ı sedâd

38.Şu‘â‘-ı kevkeb-i kadri revâk-ı çarha cilâ
Zılâl-i kevkebe-i ‘azmi rûy-ı ‘arza mihâd

39.Gubâr-ı hâk-i rehinden recâ karîrû’l-‘ayn
Nesîm-i bâr-gehinden ümîd gülşeni şâd

40.Yed-i mü’eyyidi hurşîde sunsa tâb vire
Niteki bâzû-yı nîrûmle pençe-i pûlâd

41.Olur zemîn ü zamân vakt-i lutf u kahrından

28 b kemîn : kemer B,C,D

29 a nihâd : Nihâl A

30 : - E

33 b ahdar-ı : ahdar u B,C

35 b gerekse : gerek D,E

36 a devâ’ir-i eflâk : revâk-ı çarha cilâ D

37, 38 : - D

40 a yed-i : yedi E

- Misâl-i kîse-i nakkâd ü kâse-i fassâd
42. Tirâşedür dil ü dest-i güher-feşânından
Harâc-ı hitte-ı Bahreyn ü tuhfe-i Bagdâd
43. Eger kim şemme-i lutfi tokınsa bir hâke
Güli güşâde-zuhûr ide tâ-be-yevm-i tenâd
44. Ne'ûzibillah eger nâ-gehânî bir yirde
Birisî sebk-i lisân ile itse tîgini yâd
45. Nümâ-yı kat' ide bir yirde bil ki dil kesile
Eser kılup o nefes zîr zîr ola ecsâd
46. Eger ki nâme-i tehdîdi varsa bir mülke
Misâl-i zâl ola etfâli pîr-i mâder-zâd
47. Olursa zerre-i re'y-i münîri pertev-sâz
Zühalde kalmaya hergiz nişân-ı hâl-i sevâd
48. Dimâg-ı dehre ki lezzet-resân ola ni'amı
İde bu günbed-i mînâyı şîşe-i kannâd
49. Nücûm-veş ura deryâ yüzine gevher-i mevc
İletse kulzüme ebr-i kefi peyâmını bâd
50. İde tarab-gede-i Kahkahayı beyt-i hazen
Egerçi çûpe-i ta'vîni aındurur üstâd
51. Şükûh-ı devlet ü ikbâli itse devlet ile
Reh-i mücerrede seyr-i menâzil-i es'âd
52. Rikâbınuñ ola sa'deyn peyk-i zer tâcı
Mevâkibinde kevâkib ola ekall-i 'ibâd
53. Sebât-ı pâ-yi semendin görince meydânda
Bilindi kim nic'olurmuş cibâlinden evtâd
54. Tahammül eylemege tâbiş-i mehâbetine

41 a lutf u : lutf-ı D
42 a dest-i : dest ü D
44 a bir yirde : her bir yir A
48 a ni'amı : kalemi A,E
50 a tarab-gede : kulzüm C
50 b egerçi : eger ki B,C,D
51 a devlet ü : devlet-i B,C
53 a semendin : kemendin B

Misâl-i berf ola yah-beste burc-ı seb‘-i şedâd

55.Müseccel oldu zamân-ı zafer Kur’ân’ında
Zemîn-i mülk-i ‘Acem’de hasâd ehl-i fesâd

56.Metâ‘-ı cânı kesâd üzre idi a‘dânuñ
Hele varup kapu açdı hadeng-i saht-güşâd

57.‘Aceb mi âh-ı derûnı şerer-feşân olsa
Tokındı seng-i dil-i hasma hançer-i pûlâd

58.Revâne itdi Revân’ı hayl-ı seyli girdârın
Kuşatdı her yaña handekler eyledi îcâd

59.‘Azâb içün küre-i âteş itdi a‘dâya
Şu dem ki top-ı hevâyîden oldu hışmı ziyâd

60.Tokındı sadme-i şâhî yıkıldı kalb-i ‘adû
Bozıldı leşker-i düşmen alındı ehl-i fesâd

61.İrişdi kal‘aya çün top-ı savlet-i kahrı
‘Aceb degül yakasın yırtup eglese feryâd

62.Meger ki makdem-i şâhîden eyledi müjde
Yolında her nesi var ise eyledi ber-bâd

63.Degül tezelzül-i bârû segirdi hep bedeni
Zafer nişâneleri itdi kal‘ayı dil-şâd

64.Kadîmî bendesi olmaklığa dirildi hemân
Tevâzı‘ eyledi pervâz-ı burc-ı hâk-i nihâd

65.Dinildi fethine tevîk-i Hak ile târîh
Revân’ı döge döge aldılar be-vefk-i murâd

66.Fütûh-ı hazret-i şâh-ı cihâna fâl tutup
‘Irak’dan idelüm nagme-i mübârek-bâd

67. Kalem geçirmez iken sözde hîç kâfiyeyi
İnlemesün mi ya Sultân Murâd ile Bagdâd

54 b ola : - D, berf : lüce B

56 a kesâd : güşâd B,C,D

57 b pûlâd : fûlâd A,E

62 a şâhîden : şâhîde D

64 a olmaklığa : olmak ile : B,C,D

64 b eyledi pervâz-ı : itdi yir öpdi B,C

66 b nagme : nefha E

68. Bu feth-i bâba ki mâh-ı saferde oldı zafer
Tamâm-ı sâle dek eyler fütûhı istitrâd
69. Cem-ıktidâr şehâ hüsrevâ cihân-gîrâ
Eyâ hüceste-zılâl Cenâb-ı Rabb-i ‘ibâd
70. Sen ol Sikender-i devr-i zemânesin ki olur
Peyâm-ı ma‘deletüñle Revân-ı Kısra şâd
71. Sen ol Tehemten-i sâhib-kırân-ı ma‘rekesin
Ki bozılır yed-i kahruñla sûret-i Bihzâd
72. Sen ol güzîde-halefsin ki dürr-i medhûñden
Güher-tırâz kıla cân kulagını ecdâd
73. ‘Ulüvv-i şânuña nisbet menâkıb-ı eslâf
Olur nümûne tamâm-ı merâtib-i a‘dâd
74. Cihân-nümâ-yı celâlünde câm-ı manzaradur
Olan Sikender’üñ âyînesine pîş-nihâd
75. Benân-ı dest-i güher-bârda refîme-sıfat
Gören o mühr-i Süleymânı nigîn eyler yâd
76. Kıbâb-ı mülk-i ‘Acem savletüñle efgende
Harâbezâr-ı sitem re’fetüñle efgende
77. Hücûm-ı pençe-i kahruñ açar demür kapuyı
Misâl-i hamle-i Haydârdur pençe-i pûlâd
78. ‘Acem’de de komayup feth-i cedd-i a‘lâñı
Revân-ı Hazret-i Sultân Murâdı kılduñ yâd
79. Siyâh-ı mühre-i dâg-ı derûnıdur hasmuñ
Eger ki şeş-dere-i mihnet içre görse güşâd
80. ‘Adû Revân ile Toprak Hisârın aldurdu
‘Aceb mi cân u tenin nâr-ı gayret itse remâd
81. Cüzûr-ı tâc-ı serin togradı Kızılbaş’uñ

71 b yed-i kahruñla : kahruñ ile B

73 b tamâm-ı : nümâ-ger B, nümâ-yı C

74 a câm : - A,D,E

75 a bâr : pâr B,C

75 b eyler : eyleye B,C

77 b pençe-i : derîçe D

Refâfizuñ kökini kesdi tîg-i berk-nihâd

82.Guzât-ı gürz-i girân ile başına kakdı
O turfa tâcını çün mîh-i âteş-i cellâd

83.Sarîr-i şeh-per-i nâvek nevâ-yı na‘ra-ı merd
Misâl-i nagme-i sâz u sürûd-ı hayl-i cerâd

84.Emân ile şu ki, buldı necât kahruñdan
Yıkık gönüllerini lutfuñ eyledi âbâd

85.Revân’ı cân gibi hıfz eyledüñ bedenlerde
Kıyâmet olsa ‘aceb mi teceddüd-i ecsâd

86.Şikâf-ı handeki zahm urdı püşt-i mâ’îye
Tokındı burc-ı beden rûy-ı mâha saldı sevâd

87.Misâl-i sürme-i dîde kala kenârında
Eger o handeke toprak süreydi sarsar-ı ‘Âd

88.Eger ki her birine konsa âteş-i Nemrûd
Hezâr lagm ile bir hıştı olmaya ber-bâd

89.Kef-i kifâyetüñe geldi minnetullaha
Nigîn- mülk-i Süleymân kilîd-i best ü güşâd

90.Misâl-i hadde-i haddâd safha-ı bâbı
Burûc-ı küngüresi resm-i şedde-i Şeddâd

91.Kanı o mülhid-i sûfi-nijâd-ı Îrânî
Nesebde nakd-i zebâd hasebde ibn-i Ziyâd

92.Çerâğı gerçi yakar Şeyh Erdebîli’dan
Velîk pertev-i nûrî şerer-i şerr ü fesâd

93.Şereng-i ni‘met-i millet semûm-ı gülşen-i dîn
‘Acîn-i zındıka vü Rafz-mâye-i ilhâd

94.Ne fâ’ide ide şâh-ı velâyete nisbet
Çü nâ-halefdür olur dîvden beter evlâd

83 a nevâ : sadâ D

83 b hayl : katl B,C

85 a Revân’ı : Revân C

85 b olsa : oldı B,C ; ecsâd : ecdâd D

86 a mâ’îye : mâhîye

91 b zebâd : ziyâd D, ziyâd : zebâd D

94 b Ki nâ-halef olıcak dîvdür hemân evlâd B,C,D

- 95.Neseb gibi hasebi de nasîb-i a‘dâdur
Misâsı devlet ü dîne tekâbül ile tezâd
- 96.Unutdı mı kılıcın Hân Selîm-i kakhhârûñ
Ki bûy-ı hûn getirür dahi ol taraftan bâd
- 97.Ne tâc kaldı ne hod tâclı harâb oldı
Ne tîg çaldı hele Çaldıran’ı itsün yâd
- 98.Tarîk-i terk-i tecerrüd tutup firâr itdi
Masaffâ tevbe idüp oldı fâ’iz-i irşâd
- 99.Bir iki kez tokınup mevkib-i Süleymânî
Sipihre çıkdı figân-ı emân u nâle-i dâd
- 100.Zamân-ı devlet-i Sultân Murâd-ı Sâlis’de
Ne stilleler yidi bilmez mi kûr-ı mâder-zâd
- 101.Alındı kişveri mânend-i şahs-ı Tebrîzi
Görinmedi gözine hîç hem-ser ü evlâd
- 102.Revâ budur gözedüp râh u resm-i âbâyı
Şeh-i ‘Acem tuta pend ü nasihat-ı ecdâd
- 103.Kalenderâne çalar kande varsa yuf borusın
Ne sûd eylese biñ kerre nây ile feryâd
- 104.Işıklığı koyup añsun cenâb-ı şeyhini
Ki oldı her birisi mürşid-i tarîk-i şidâd
- 105.Başını hırkaya çeksün görünmesün tâcı
Ki tîr-i kahra hedefdür nişâne-i ilhâd
- 106.Gurûr tâcını terk eylemezse hâzırdur
Tabanca-ı kef-i ‘Osmâniyân-ı şîr-nihâd
- 107.Hemîşe kabza-ı tîg-i belâ be-dest-i kader
Hadeng-i tîr-i kazâdur kemân-ı isti‘dâd
- 108.‘Atâyî bende-i dîrînedür cihân-dârâ
Kapuñ kullı olalı oldı gussadan âzâd

98 a firâr : karâr B,C

99 a mevkib : sadme B,C

101 a alındı : elinde D

108 b oldı : - D

109. Medîhe-senc-i şehân şâ'ir oğlu şâ'irdür
Râzî'-i sedy-i edeb bîkr-i fikr ile hem-zâd
110. Dem-i suhanda benî nev'inüñ ser-efrâzı
Cemî'-i fende yegâne hüner-ver-i üstâd
111. Benât-ı 'âlem-i dil dürr-i nazmuma meftûn
Hudûd-ı kişver-i cân tab'uma münkâd
112. Añlasa âdem okurlar 'aleyke 'aynallah
Cevâd-ı tab'uma dirler Tebârekallah ücâd
113. Kümeýt-i hâme ile rişte-i kalem-dânem
Cünûd-ı fîrkate âmâde sâfînât-ı cinâd
114. Semend-i hâme nola meyl-i ittîrâd itse
Urınca râ'yiz-i tab'um dem-i nizâl ü tîrâd
115. Zülâl-i kîlk-i terüm vâridât-ı gaybîdür
Karîhada ne cümûd u ne ihtimâl-i nakkâd
116. 'Aceb midür mütehayyir olursa heft-evreng
Cevâb-ı hamsese çok nûkte eyledüm îrâd
117. Nice karâr ideyin zû-fünûn-ı 'âlem iken
Zemâne eyledi yek-fenn-i nâle vü feryâd
118. Velî ne çâre ki gerdûn zebûn-keş ü gaddâr
Varup anuñ tarafın dutdı tâlî'-i nâ-şâd
119. Nice tagılmaya 'aklum ki gerdiş-i nâ-sâz
'Ukûd-ı nazmımı nesr itdi nesrümi ber-bâd
120. Hezâr hamle hatâ geçmiş iken ortada
Sipihri-i zâl ider yini tâlî'ümle 'inâd
121. Sipihri sehl idi bahtum gibi zebûn itmek
Olaydı himmet-i şehden tîlâye-i imdâd

109 sedy : rüşd A,D,E

110 b yegâne hüner-ver-i : hüner-ver-i yegâne vü B,C

111 a nazmuma : nazmumda E

112 a 'adem : nazmum B,C

113 b sâfînât : hüner-ver D

114 b tab'um : tab'-ı C

117 b yek-fen . yek-fî B,C

- 122.Du‘âya başlatalum kim zamân-ı nusretdür
Fütûh birbirine lâ-büd eyler istimdâd
- 123.Hemîşe tâ ki mürekkeb dem-i bahârîden
Güşâde ide çemende tilâl-i goncayı bâd
- 124.Hemîşe tâ ki gülidtânda ola şehr-âyîn
İrince perk-i seherden peyâm-ı feth ü güşâd
- 125.Müdâm nagme-i bezmüñ nevâ-yı feth ü zafer
Nesîm-i gülşen-i ‘azmüñ dem-i mübârek-bâd
- 126.Nefîr-i hâb ola sâz-ı sürûr-ı baht-ı ‘adû
Sarîr-i bâb-ı fütûh ola nagme-i senc-i ‘ibâd

22.

Berâ-yı Hazret-i Kapudan Ca‘fer Pâşâ
.. - - / .. - - / .. - - / .. -

- 1.Hamdül’illah irişüp ‘âleme lutf-ı Mevlâ
Oldı şâhuñ dil-i âgâhına eltâf-ı Hüdâ
- 2.Mezra‘-ı tohm-ı hidâyetdür o kalb-i sâfi
Hayr-mahz olur aña her ne olınsa ilkâ
- 3.İtdi tahrîk der-i kistrâ-ı devrânda yine
‘Adl zincîrini bir tâ’ir-i ferhunde-likâ
- 4.Levhaş’allah zihî tâ’ir-i ferruh-pey kim
Beste-i peri ola nâme-i tevîk-i Hüdâ
- 5.İhtilâc eyledi ‘ırk-ı kerem-i sultânî
Nitekim silsile-i ‘adl-i revâk-ı kistrâ
- 6.Oldı takdîr-i İlâhiye muvâfık tedbîr
Hâtif-i gaybdan ahsentü diyü irdi nidâ

122 b birbirine : birbirini B,C

123 a mürekkeb : meheb B,C

123 b tilâl : kılâl E

124 a şehrâyîn : şerâyîn D

124 b feth ü : feth-i D,E

126 a sâz-ı : sâz u D

22 A 36a, B 28b, C 27b, D 36b, E 30 b

Berây-ı Hazret-i Ca‘fer Paşa D, - A,B,C

1 b eltâf . ilhâm B,C, D; 1b ile 2b yer değiştirmiş C

4 b tevîk-i : tevîk ü B,C

- 7.Habbezâ lâyiha-i hayr-eser-i re'fet ü dâd
Bârek'allah zihî re'y-i memâlik-ârâ
- 8.Eyledi bir kulına ya'ni 'inâyet nazarın
Bahr ü ber mâliki sultân-ı serîr-i Dârâ
- 9.Bahrüñ ısmarladı ahvâlini bir bendesine
Tâ ki teskîn olına şûriş-i rûy-ı deryâ
- 10.Bu meseldür ki dinür eyligi eyle suya sal
Lutf idüp bu meselün hükmini itdi icrâ
- 11.Bir çerâg itdi anı saldı bu gün deryâya
Oldı fânûs-ı zeri 'âleme hurşîd-i ziyâ
- 12.Nâ-gehân bir kapudan çıkdı ki olmaz mânend
Matla'-ı subh-ı sa'âdetde aña şems-i duhâ
- 13.Dil-i ümmîd açılup dest-i sitem-bend oldı
Hall ü 'akdi katı hûb itdi şeh-i 'ukde-güşâ
- 14.Bahre sür'atle salup dâver-i ferruh-fâlı
Uçdı himmetle hemân Ca'fer-i Tayyâr-âsâ
- 15.Bende-i sâdık-ı sultân-ı Sikender-te'yîd
Hande-i subh-ı zafer dâ'ire-i 'izz ü 'alâ
- 16.Kahramân-ı vüzerâ sâhib-i sâ'ib-tedbîr
Âsaf-ı saff-ı safâ sadr-ı memâlik-pîrâ
- 17.Mâlik-i behr-ı himem dâver-i ferhunde-şiyem
Bermekî lutf u kerem hazret-i Ca'fer Pâşâ
- 18.O güher-pâş hatâ-pûş 'atâ-bahşâ kim
Buldı zâtıyla şeref rişte-i silk-i vüzerâ
- 19.Güher-i zâtı olup vâsıtâtü'l-'akd-i kerem
Buldı anuñla şeref rişte-i silk-i vüzerâ
- 20.Lücce-i ahdar-ı zerrîn-'alemi kevkebe-bahş
Dîde-i ahtere hâk-i haremi kuhl-ı cilâ

9 b şûriş : sûziş A,D,E

10 a eyligi : eylûgi D

15 b zafer : sa'âdet B,C,D

18 b silk : - E

19 : - A,B,C,E

20 a kevkebe : kevkeb A,D,E

- 21.Lenger-i ‘ilm ü vekâr ile zemîn pür-temkîn
Filke-i fülki ile hayme-i gerdûn ber-pâ
- 22.Dil-i deryâ-veşi esrâr-ı Hüdâ’ya mahzen
Kef-i zer-bahşı ‘atâ itmede keyl-i evfâ
- 23.Pençe-i mihr-i zer-efşândur o kefi keremi
Eline baksa nola mihr-i giyâ-veş dünyâ
- 24.İnbisât-ı keremi bast-ı zamân itdi meger
İrdi maksûdına anda hezârân fukarâ
- 25.Nûkhet-i lutfinuñ evsâfı çıkar her varakı
Goncanuñ yoklasa destârını gülşende sabâ
- 26.Kabzaya almagiçün dehri şehen-şâh-ı cihân
Oldı çün kılıc ihrâcına fermân-fermâ
- 27.İbtidâ zât-ı güher-bâruñı salduñ bahre
Habbezâ tîg-i cihân-gîr-i kefi dest-i gazâ
- 28.Muntazam eyledüñ ıslâh ile deryâ kalemin
Bâg-ı şâhî gibi tîmârdan itdüñ ihyâ
- 29.Şimdi saf saf dizilür nîzeler ile elde
Taraf-ı cûda neyistân gibi erbâb-ı du‘â
- 30.Unudurlarsa nola halk kılıç Paşa’yı
Ki anuñ gibi hezârân kılıç itdüñ peydâ
- 31.Dahme-i mülketine tîg tılısm itmişdür
İki koldan kılıcı vaz‘ idene erbâb-ı gazâ
- 32.Zâhir ü bâtın olur iki silâh ile zafer
Biri şemşîr-i gazâdur birisi tîr-i du‘â
- 33.Katı yabana atılmaz suhan ehli hüsrev
Ki olur tîr-i du‘â tîg-i vegâdan evlâ

23 a keremi : keremin D, kâfi B,C

25 a varakı : tarafı D

27 b gazâ : garrâ D

28 a deryâ kalemin : der-i kalemin E

28 b itdüñ : oldı B,C

31 a mülketine : memlekete B,C

31 b koldan : kolda B,C

33 a katı : kanı D; hüsrev : hired B,C,D

- 34.Vüzerâyâ sebeb-i şevket ü şân olmışdur
Cevher-i tîg-i cihân-gîr senâ-yı bülegâ
- 35.Lâyık oldur ola keskin kılıcuñ yanuñda
Gevher-i sıdk u safâ ile zebân-ı şu‘arâ
- 36.Fikr olınsa selef ahvâli zarar mı itdi
‘Ulemâ vü şu‘arâ terbiyet iden vüzerâ
- 37.Eyledi her biri çün hâl-i cebîn-i hûbân
Nâmını zîver-i dîbâçe-i şî‘r ü inşâ
- 38.Cümleden biri ‘Atâyî gibi ‘abd-i mahlas
Bulsa ger kurb-ı kabûlüñle senüñ ‘izz ü ‘alâ
- 39.Feyz ü medhüñle basup rütbe-i i‘câze kalem
Vasfuñı tâk-ı sipihr üzre iderdi imlâ
- 40.Garazum devletüñe dâ‘i-i ihlâs olmak
Şâhidüm rütbe-i ihlâsa o kalb-i dâñâ
- 41.Nakd-i nazmum ki zer-i Ca‘ferî-i hâlisdür
Sikke-i nâm-ı şerîfüñle bulur zîb ü bahâ
- 42.Demidür dest-i ber-âverde-i ihlâs olmak
İdelüm sâ‘ili-i dergeh-i lutf-ı Mevlâ
- 43.Dirhem-i jâle gibi yaga ese bâlâdan
Beñzeyeye kefe-i mîzâne kef-i dest-i du‘â
- 44.Tâ ki feyyâz-ı ezelden irişüp lutf-ı ‘azîm
Ni‘met-i Hak’dan ala hisselerin bay u gedâ
- 45.Dâ’imâ mahzar-ı eltâf ola zât-ı pâküñ
Gûne gûne ola eltâf-ı İlâhîye sezâ

23.

-- ./ - . - . / . - - . / - . -

33 b tîg : tîr A,E

35 b şu‘arâ : hevâ B,C,D

40 a ihlâs : halâs B,C,D

40 b 42 b ile yer değiştirmiş A,E

41 a ki : - B,C

23. A 38a, B 29b, C 28b, D 37b, E 31b

- 1.Bâd-ı bahâr saldı yine sebzâra mevc
Döndürdi sahn-ı bâğı yem-i bî-karâra mevc
- 2.Az kaldı kim letâfet-i âb u hevâ ile
Hârâ-misâl zâhir ide seng-i hâre mevc
- 3.Hoş âb u tâb virdi çemenzâre bâd-ı subh
Kim itdi sûf-ı sebz-i çemen âşikâre mevc
- 4.Seng-i havâdis urdı meger dest-i rûzgâr
Mînâ-yı rûy-ı âb urur pâre pâre mevc
- 5.Durdı bisât-ı sebzini kaldurdu ‘âkıbet
Râhat komadı lücce-i gevher-nisâre mevc
- 6.Yok çâre karşılaşmaga çün rûzgâr ile
Düşse ‘aceb mi dâmene-i kûhsâre mevc
- 7.Leb-rîz eyle sâgarı lutf ile sâkiyâ
Hûn-ı dil urdı şiddet ile her kenâre mevc
- 8.Teslîmdür garîk-i gama görinen ‘ilâc
Elbette bir kenâre atar vara vara mevc
- 9.Şemşîr-i yâr yâreleri tende bellüdür
Eyler eser ‘Atâyî uruldukca yâre mevc
- 10.Deryâ-yı fazl hazret-i üstâd kim anuñ
Saldı satûr-ı hâşiyesi her kenâre mevc
- 11.Reşş ile pâre pâre olur ebr-i nev-bahâr
Kılsa yem-i yemîni kaçan âşikâre mevc
- 12.Redd ü kabûli ehl ile nâ-ehle hep be-cây
Bahır-ı muhît-i ‘adli urur bir karâra mevc
- 13.Virür habâb-veş nice kûh-ı gama fenâ
Salsa nesîm-i ‘âtıfeti kûhsâra mevc
- 14.Dâmânını öpüp çekilürsem ‘aceb midür

5 a sebzini kaldurdu : sebzeyini B, C; sebzi kaldurırdı E

6 a karşılaşmaga : karşılamaga B

8 a ‘ilâc : hemân B,C

10 a saldı : salsa D

11 b yem : - B

13 b ‘âtıfeti : ‘âsıfeti B,c

14 a dâmânını : dâmânın E, 14. 15 ile yer değiştirmiş B,C,D

‘Âdet budur kaçan ki vara kûhsâra mevc

15.Güm-kerde râh-ı zulmet-i cehl ü dalâlete
Deryâ-yı kahrı zâhir ider pür-şerâre mevc

16.Oldı redîf-i bahr-ı gazel tâ bu semt ile
Yüzler süre varup der-i devlet-medâra mevc

17.Tâ kim nesîm-i nâmiye-bahş ile bahâr
Görinmez ola kara düşüp sebzezâra mevc

18.Dâ'im garîk-i ni'meti olsun bütün cihân
İrsün firâz-ı günbed-i erzak-şî'âre mevc

19.Nâ-geh tokınsa nice kayalık şikest olur
Mevci Efendi burnı gibi sevk-pâre mevc

20.Olsun hemîşe südde-i iclâli bûse-gâh
Sür'atle varduginca leb-i cûy-bâre mevc

24.

Berâ-yı Hazret-i Kâdı'asker Efendi

1.Ol gonca-leb alınca ele sâgar-ı Cem'i
Berg-i gül-i neşât ile leb-rîz olur femi

2.Pîrân-ı 'aşka bâde-i cân-bahşdur habâb
Besdür biri 'asâ birisi tâc-ı Edhemî

3.Öz 'âleminde saltanat eyler gedâ-yı 'aşk
Hâlî komaz mürîd-i muhabbet bu 'âlemi

4.Pendüñ müdâm sûret-i zerk ü riyâyâ sevk
Şeytân ider senüñ sözüñ ey sûfî âdemi

5.Câm-ı şarâb ile etine tolı goncalar
Bezmüñ o mâh-ı bedri bu cism-i mücessemi

16 b varup : vara B,C,D

19 : - B, C

20 a iclâli : dergâhı B,C,D

20 b cûy-bâr : kûhsâr E

24 A 38a, B 30a, c 29a, D 38a, E 32a

Berâ-yı Hazret-i Kâdı'asker Efendi : - A,B,C,D

1 b femi : hamı B,C

5 b femi : hamı B,C

- 6.Ol şâh-ı hüsne bu dil-i pür-hûnı añdurur
Kalb eylese elinde olan la‘l-i hâtemi
- 7.Destârını çıkardı güzel dökdi kâkülin
Zîbâ yaraşdı hil‘at-i garâ-yı perçemi
- 8.Genc-i melâhat üzre girih urdı sad-hezâr
Çözmek olur mı bend-i meyân-ı mihnetümi
- 9.Esbâb-ı bezm ü rezm ‘Atâyî hâlel-pezîr
Kırdı zemâne câm-ı Cem’i tîg-i Gamgam’ı
- 10.İrse nesîm-i himmet-i sadr-ı kerem-güzâr
Keşti-i dil koparsa yine lenger-i gamı
- 11.Kâdü’l-kuzât-ı ‘asker-i mansûr-ı şeh-r-yâr
‘Asruñ ferîdi ‘arsa-ı nazmuñ müsellemi
- 12.‘Adlûñ bahâr-ı dil-keş ü hatt-ı mu‘addili
Sadr-ı güzîn ü masdar-ı âsâr-ı hürremî
- 13.Sâhib-kırân-ı fazl u ma‘ârif ki kadrinûñ
Kaddine tâ-pey-i şafak olmaya Rüstemi
- 14.Haddâm-ı âsitân-ı sipihr-iştibâhınuñ
Subh oldı câme-dârî-i gül-gûn mu‘allimi
- 15.Üstâd-ı nazm u nesr ki şâkirdinûñ benem
Kim zerreden hakîri hazf-ı rîzeden kemi
- 16.Ammâ bu hâlet ile yine kande oynadur
Tab‘um ki zîr-rân ide kil-k-i mu‘allemi
- 17.‘Âlem mutı‘ emrine dinse ‘aceb midür
Kes-rân dâde-end berâr-ı müsellemi
- 18.Hemvâre kim latîfe-i gaybiyye-i nesîm
Bî-ihliyâr güldüre ezhar-ı bâdemi
- 19.Olup hemîşe hem-nefes-i himmet-i ricâl
Olsun nesîm-i lutf-ı Hüdâ y□r u hem-demi

7 a : kâkülin : kâkül B,C,D

14 a sipihr-iştibâhınuñ : sipigr-i iştibâhuñ D

15 a nesr ki : nesrûñ B,C

16 b Hunûk sipihri tab‘umuñ esb-i mu‘allemi B,C

25.

Berâ-yı Hazret-i Şeyhü'l-islâm Efendi

-- ./ - - - / - - ./ - - -

1. Seyl-âbı kûhsâruñ gark itdi deşti âbe
Gerdüne döndi anda gerdende-âsiyâbe
2. Âb üzre her 'arâba bir zevrak-ı sebük-pâ
Gird-âblar düşürdi sükkânı ıztırâbe
3. Kaldı gil içre âhir devr itmez oldı çarhı
Bir âsiyâbe olduk mihmân o da harâbe
4. Eşkeste-bend-i Mecnûn boynuna geçdi rahşuñ
Takdı tâk âs-ı bahri esb-i ziyâ-şitâbe
5. Yârâne karşı yârân itmekde tâze kârı
Her âsitîn-i câme âb ile pür-karâbe
6. Turmaz tegâfûl eyler minnetler itseñ ebre
Rû-keş ider sehâbı yalvarsak âsiyâbe
7. Bu cevri şçyleşürdük tâlib olayduk aña
Gerdûn-ı dún 'Atâyî Sâlih degül hitâbe
8. Ne ihtiyâc-ı minnet ne ihtimâl-i saffet
'Arz eyle hâl-i zârı mollâ-yı kâm-yâbe
9. 'Allâme-i mu'azzam müşkil-güşâ-yı 'âlem
Fetvâ-penâh-ı Ekrem sadr-ı felek-cenâbe
10. Sahrâ-yı ebr-i lutfi deryâ-yı ahdar eyler
Deryâyı tâb-ı kahrı hem-reng ider serâbe
11. Dâ'im riyâz-ı kadri ser-sebz ü hürrem olsun
Eşcârı ta'ne kılsun bu sebz-gûn kıbâbe

26.

Bahâriye Der-Sitâyiş-i Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi

25. A 39 a, B 30 b, c 29 b, D 39 a, E 32 b

Berâ-yı Hazret-i Şeyhü'l-islâm Efendi : - A,B,C,E

8 b 'arz eyle : 'arz-ı hâh eyle B

11 b sebz-gûn : nîl-gûn D

26 A 39 b, B 30 b, C 29 b , D 39 a, E 32 b

Bahâriye Der-Sitâyiş-i Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi : - A,C,D,E

... - - / ... - - / ... - - / ... -

1. Mülket-i bâga irüp peyk-i şitâbân-ı nesîm
Eyledi gülleri şen müjde-i pinhân-ı nesîm
2. ‘Ömr-i ‘ayyâr gibi goncayı açsun da görüñ
Bu kadar bergi nice gizledi enbân-ı nesîm
3. ‘Aks-i gülbinle sular perde-keş-i zıll-ı hayâl
Düm-i tâvûsı ‘ayân eyledi cevlân-ı nesîm
4. Jâleden gördi ‘arak-rîz gül-i gülzârı
İtdi hizmetler aña mervaha-cünbân-ı nesîm
5. Sahn-ı gülzâra gelüp eyleye mahfî gül-geşt
Şâh-ı gülden tuyılur makdem-i sultân-ı nesîm
6. Tokınup gûş-ı gül-i bâga pür-âteş itdi
Vaz‘-ı âşufte vü güftâr-ı perîşân-ı nesîm
7. Çîn’den geldi ‘Atâyî yüki hep ‘itr-ı ‘abîr
Yaydı kâlâsını sûdâ-ger-i dükkân-ı nesîm
8. Cûy-ı dil-cûda habâb oldu nigeş-bân-ı nesîm
Baş göz itse ‘aceb mi anı ihsân-ı nesîm
9. Gird-bâd ile çıkup bûy-ı bahâr eflâke
Virdi âfâka ziyâ micmere-gerdân-ı nesîm
10. Açılup güller olur berg-i menefşe perrân
Revnak-efrûz-ı nebât oldu meges-rân-ı nesîm
11. Beni teklîfe gelüp itse ferâmûş nola
Bâgda nergis ü gül olalı yârân-ı nesîm
12. Bülbüli mâ’il ü servi mütemâ’il eyler
Nakş-ı nev-beste-i gül nermî-i elhân-ı nesîm
13. Cûlara oldu sabâ silsile-cünbân-ı cünûn
Kıldı ser-geşte habâbı yine devrân-ı nesîm

5 b makdem-i : nihânî B,C; tuyılur : - A,E

7 a ‘Atâyî : - A,E

10 a olur : olup D

10 b meges-rân : meger ân A,E

11 a beni teklîfe : bî-tekellûf B,C,D; gelüp : - D

12 b elhân : ihsân A,B,C

- 14.Dil-i şeydâ-yı ‘Atâyî’ye nümûne besdür
Vaz‘-ı mestânesi çün hâl-i perîşân-ı nesîm
- 15.Hem-dem olmagıla üstâd-ı Mesîh-enfâse
Cândan oy virdi yine kâfiye-sencân-ı nesîm
- 16.Bûy-ı hulkıyla bahâr-ı kerem ü ihsânı
‘İtr-ı hoş-lahlaha-ı ceyb-i girîbân-ı nesîm
- 17.Rûzgâra şeref ol nefha-ı cân-bahş iledür
Devlet-i güldür olan revnak-ı devrân-ı nesîm
- 18.Bahr-i lutfından eger katrete fâ’iz olsa
Sîm-i sâfiden ola günbed ü eyvân-ı nesîm
- 19.Muttasıl ‘âleme ser-çeşme-i eltâfi revân
Çün nüvâziş-geri-i bî-had ü pââyân-ı nesîm
- 20.Nev-be-nev hande kıla berg-i gül-i ikbâli
Dem-be-dem tâ ki ola güllere ihsân-ı nesîm
- 21.Tâcını kapdı urup dîde-i ezhâre gubâr
Gonçanuñ ceybini çâk eyledi düzdân-ı nesîm

27.

Der-sitâyîş-i Şeyhü’l-islâm Yahyâ Efendi Der-nazîre-i Gazeleş

. . . / . . . - / . . . - / . . . -

- 1.Nice dem oldu ki hâk-i recâya yüz sürerüz
Ümîd odur sürerek hâk-i pâye yüz sürerüz
- 2.Hulûsumuz mihek-i imtîhâna ‘arz iderüz
Varur o südde-i feyz-âşînâyâ yüz sürerüz
- 3.Fütâde-i müjesi oldugum yiter takrîb
Bu semt ile ser-i zülf-i dü-tâyâ yüz sürerüz
- 4.O şeh-süvâruñ olup pâ-y-bend-i fitrâki
Rikâb-ı nâzûk-i zerrîn-tılâyâ yüz sürerüz
- 5.Sirişk-i hasretümüz silmez ise dâmen-i zülf

14 b mestânesi çün : mestâneyi çü D

15 b virdi yine : virür A,E

20 a kıla : ide A,E

27 A 40a, B 31a, C 30a, D 40a, E 33a

Der-sitâyîş-i Şeyhü’l-islâm Yahyâ Efendi : - A,C,E

1 a oldu : odur E

Varur niyâz ile ol keff pâya yüz sürerüz

6.Tuyınca âhumı kalkar koparsa hâk-i rehi
Dü-çeşm-i terle pey-i müşg-sâya yüz sürerüz

7.‘Atâyî gibi hemân mest-i ser-efgende olup
Bahâne ile der-i dil-rübâya yüz sürerüz

8.Ümîd odur ide çîn-i cebînümüz münhal
Cenâb-ı müftî-i müşkil-güşâyâ yüz sürerüz

9.Güneş gibi başumuz göklere de irse eger
Ol âsitân-ı sipîhr-i‘tilâyâ yüz sürerüz

10.Medâr-ı rıf‘at olan süllem-i müsellemine
Degerse nevbet eger pâye pâye yüz sürerüz

11.Nisâr-ı lutf umup ol şâh-sâre himmetden
Misâl-i sâye varur bî-nihâye yüz sürerüz

12.Du‘â-yı devlet ile el yüze sürüp dâ‘im
‘Atiyye-veş kef-i dest-i du‘âyâ yüz sürerüz

28.

Der-Sitâyiş-i Kapudân Hasan Pâşâ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Hayr-makdem ey vezîr-i saf-der-i rûşen-zamîr
‘Azm-i mas‘ûduñ mübârek fâl ide Hayy-ı kadîr

2.Var ise bâd-ı sabâ virdi kudûmundan haber
Müjde kıldı mevcler etrâfa mânend-i beşîr

3.Şu‘le-i fânûs-ı zerden güldi deryânuñ yüzi
Ferş-i râh itdi safâdan yolına mâ‘i harîr

4.Bîm-i yop-ı satvetüñden zerd ü zâr oldı neheng
Sundı ‘aks-i râyet-i zer def‘ içün âb-ı zerîr

5.Virdi bahre gül tonanmasından artuk zîb ü fer
Al bayrakla tonandı zevrak-ı deryâ-mesîr

11 a ol : - D

28 A 40 b, B 31 b, C 30 b, D 40 a, E 33b

Der-Sitâyiş-i Kapudân Hasan Pâşâ : - A,B,C,E

2 a kudûmundan : kudretüñden A,E

- 6.Ebr-i deryâ-bâr fülküñ seyri derken didiler
Bahre indi âb-ı rahmet olmaga ebr-i mafîr
- 7.Keşti-i gerdûn şükûhuñdan bilür ehl-i hîred
Kim su üstinde nice ârâm ider çarh-ı esîr
- 8.Peyker-i şîr-i zer-endûdı gören başında dir
Hasma salındı yine bir ejdehâ-yı şîr-gîr
- 9.Heybetinden gözleri dört oldu çarh-ı çârumuñ
Çıkdı üç fânûs ile çün keşti-i gerdûn-nazîr
- 10.Seyr ider taht-ı Süleymândur meger kim bâd ile
Dîvlerdür gûyiyâ zencîr-i kahr içre esîr
- 11.Pür-cilâ âyine-i İskenderîdür ol ‘alem
Kim ser-i mîl üzre olmuş hem-ser-i peykân-ı tîr
- 12.Dest-i kudret dikdi envâr-ı hidâyet salmaga
Ol sûtûn-ı ser-fîrâzı bü’l-‘aceb şem‘-i Münîr
- 13.Nârlardur katre-i cârî ‘alemdür şu‘lesi
Hidmete pervânelerdür murg-ı cân-ı her dilîr
- 14.Bâd-bân-ı ebr-sâdan bahr-ı ahdar müstefîz
Râyet-i revnak-fezâdan mâh-ı Enver müstenîr
- 15.Virdi bahre zelzele saldı sipihre velvele
Gulgul-ı top-ı sadâ-yı darb-zen bang-ı nefîr
- 16.Nâmı batdı fülk-i deryâ-sîr ile İskender’uñ
Çünkü çıkdı ferr ü şevketle müşîr-i Cem-serîr
- 17.Saf-der-i vâlâ-cenâb u dâver-i gerdûn-cenîb
Server-i ‘âlî-nazar kişver-güşâ-yı bî-nazîr
- 18.Mâlik-i bahr-ı kerem hâtem-kef-i sâhib-kerem
Kâhir-i ehl-i sitem ‘âciz-nüvâz-ı dest-gîr
- 19.Sadr-ı haydar-menkabet destûr-ı Kısra‘ma‘delet
Sâhib-i Cem-menzilet reşk-i hezârân Erd-şîr
- 20.Âsaf-ı ‘âdil Hasan Pâşâ-yı deryâ-dil k’odur

9 a heybetinden : hey’etinden E

13 a nârlardur : târlardur D

13 b hidmet : hizmet A,E

- Hem kapûdân-ı memâlik hem vezîr-i dil-pezîr
- 21.Ol hidîv-i Gîv-salvet kim zamân-ı bezm ü rezm
Lutf u kahrı dûtsânı sîr ider hasmı esîr
- 22.Cûy-bâr-ı şevketinde tâk-ı gerdûn pür-habâb
Sebze-zâr-ı devletinde heft-yem katmer-gadîr
- 23.Re'fet-i kişver-tırâzı kâr-sâz-ı her za'îf
Şefkat-i 'âciz-nüvâzı sâz-kâr-ı her-fakîr
- 24.Fikretiyle hall olur eşkâl-i sad farz-ı muhal
Himmetiyle sehl olur hâtırdaki emr-i hatîr
- 25.Kahr iderse gurbeden kemter olur derinde bebr
Lutf iderse gurbe-i nâcîz olur 'izzinde şîr
- 26.Bî-tevakkuf indirürdi fülk-i zer-fânûsını
Olsa mellâh-ı felek âheng-i 'azm,inde habîr
- 27.Bir işâret itse katmer bendesi vakt-i rahîl
Kaldurırdı tentesin fülk-i felekden çarh-ı pîr
- 28.Bezl-i cûdıyla Cezâyir lücce-i ihsâna gark
Feyz-i 'adliyle leb-i deryâ zülâl-i lutfâ şîr
- 29.Mevc-hîz-i şer ü şûrı kıldı limânı-i emân
Hak budur kim görmemişdük böyle lengerli vezîr
- 30.İtdi mülk-i Kaydefâ'yı garka-ı bahr-ı sefid
Oldı gûyâ Kasr-ı Şîrin çevresinde cûy-ı şîr
- 31.Nûr-ı re'yi itmese imdâd şâh-ı hâvere
Gark iderdi lücce-i sîm-âb-gûn-ı bahr-i kîr
- 32.Cem-dirâyet dâverâ Cemşîd-himmet serverâ
Ey mücessem lutf-ı Bârî pertev-i nûr-ı Kadîr
- 33.Hân-ı cûd-ı ni'metüñ perverdesi bay u gedâ
Tâk-ı bâb-ı devletüñ efgendesı bernâ vü pîr
- 34.Çok mudur olsa 'Atâyî gibi zâr u müstemend

22 a pür : bir A,D,E

23 a re'fet : râyet A,E

27 b kaldururdu : kaldurur E

28 a Cezâyir : Cezâ'ir A,D,E ; lücce : - D

33 a ni'metüñ : himmetüñ B,C,D

- Âsaf-ı Cem-nesfetüñ yanında bir mûr-ı hakîr
35. ‘Âleme mûr-ı Süleymân gibi virsün iştiḥâr
Âsaf-ı Cem-nesfetüñ yanında bir ‘abd-ı hakîr
36. Şi‘r ü inşâmı müselleḡ tutdı yârân-ı ‘Acem
Nazm u nesrüm oldu reşk-endâz-ı Vassâf u Zahîr
37. Şâh-ı ‘âlem nânına ben itmişidüm beş kitâb
Penç beyti hamse erbâbına olur pençe-gîr
38. ‘İlm ü fazl ile bu gün mümtâziyem akrânumuñ
Reşk ider tab‘-ı hümâ-pervâzuma bâlâ vü zîr
39. Bâ-husûs ihlâs ile olup senâ-hân-ı kadîm
Nâmı hizmet-nâmede olsa du‘â-gûy-ı fakîr
40. Hod-furûş olmak huzûruñda ne lâzım bendeñe
Gevheri a‘lâ bilür gördükde nakkâd-ı basîr
41. Şâh-ı ‘âlem nâmına nazm eyleyelden beş kitâb
Himmetüñle hamse erbâbıyla oldum pençe-gîr
42. ‘Arz ide mişginliğin inşâmı seyr itse Mu‘în
Nazmumuñ tuysa zuhûrın reşk ide rûh-ı zahîr
43. Yiter hâmem ‘arsa-ı fazl içre buldı menzilin
Kim ki teslîm eylemezse işte meydân işte tîr
44. Şark u garbı tutdı âsârum velî bî-fâ’ide
Hâme haybet-kâra ‘âmil tâb-ı bî-ücret ecîr
45. Bende-i pür-san‘atımmâ bulunmaz müşterî
Neyleyin başımda devlet yok velî san‘at kesîr
46. Hayf kim tab‘um gibi tûti-i şeker-hâlara
Çarh-ı dûn biñ nâz ider tâ virmeye nân u pezîr
47. Himmetüñle cevher-i feyz-i nigâhuñdur garaz
Zerresinden mâlik-i iksîr olur kalb-i kesîr
48. Bendeñe lâzım du‘â-yı devletüñdür subh u şâm

34 b yanında : bâbında B,C

35, 36, 37, 38 : - B

35 b hakîr : fakîr E

37 a ben : - D

40 b gevheri : gevher B,C

Devletüñ zımnında hep âmâdedür mâ-fi'z-zamîr

49.Kıl 2atâyî bendeñi manzûr-ı çeşm-i iltifât
Çarha minnet itmeden kurtar olup ni'me'n-nasîr

50.Tâki deryâ-yı felekde sandal-ı mâh-ı nevi
Mevc-i tûfân-ı havâdis eyleye bâlâ vü zîr

51.Tâ ki fânûs-ı zer-endûdın firûzân eyleye
Birbiri üzre tokuz yelkenli bu mellâh-ı pîr

52.Dâ'im olsun mesned-i 'izzete zâtuñ ber-kenâr
Rûzgâr olsun muvâfık düşmenüñ hor u hakîr

53.'Ömr-i Nûh olsun müyesser devlet ü ikbâl ile
Garka-ı ihsânüñ olsun ger sagîr ü ger kebîr

54.Hem-demüñ feth ü zafer Hızr-ı hidâyet râh-ber
Tîg-i nusret der-kemer 'avn-i İlâhi dest-gîr

29.

Berâ-yı Hazret-i Şeyhü'l-islâm

... - - / ... - - / ... - - / ... -

1.Goncalar şöyle kavuşdurdı girîbânı ucın
Güllerüñ bûlbüle göstermedi cûzdânı ucın

2.Sebz-gûn câmesinüñ bâd açaldan ceybin
Tıfl-ı zanbak çıkarur sîm-i kalemdân-ı ucın

3.Mebhas-ı 'aşka gelince dili yandı şem'üñ
Gerçi ıslatdı biraz âteş-i pinhânı ucın

4.Pây-mâl-i gamına gerçi geçer âhir-i kâr
Hayli demdür o sürür zûlf-i perîşânı ucın

5.Bulmaduk hiç ucını ortasını 'âlemde
Gerçi tutduk emelüñ târ-ı firâvânı ucın

6.İdemez kimse 'Atâyî dil-i şeydâyı halâs
Bir kez ilişdüricek nîzede peykânı ucın

50 : - B,C

29. A 42 a, B 32 b, C 31b, D 41b, E 35a

Berâ-yı Hazret-i Şeyhü'l-islâm : - A,B,C,D

3 b pinhânı : nihânı B,C

6 b peykânı : müjgânı B,C

- 7.Ser-firâz-ı ‘ulemâ hazret-i şeyhü’l-islâm
Yüz urup hâke öper her biri dâmânı ucın
- 8.Meh-i nev kâse-i der-yûzesin almış eline
Şehr içinde bula tâ kûçe-i ihsânı ucın
- 9.‘Âleme tarf-ı lisân ile işâret besdür
Koymasın zahmete hiç kîlk-i dür-efşânı ucın
- 10.Dâ’imâ bezl idüp âfâka simât-ı ni‘amı
Şarkdan garba dek irişdüre Hak hânı ucın

30.

Der Hakk-ı Medh-i Selânik

- - . / - . . / . - - . / - . -

- 1.Gird-i zekanda kim hat-ı ‘anber-şiken biter
San‘atla sîb ü miskde gûyâ çemen biter
- 2.Bir tıfla mâ’ilem kim dem-i sihr-sâz ile
Gülse gül açılur dür-i pâk-i Aden biter
- 3.Teb-hâle zâhir olsa lebinde ‘aceb degül
Şehd-i latîf dânelenür her kaçan biter
- 4.Besler zemîn-i râzda tohm-ı niyâzı dil
Berg-i murâd hâsıl olunca suhan biter
- 5.Çıkmaz gönülden o ruh u o sîne hasreti
Hâk olsa da o yirde gül ü yâsemen biter
- 6.Gül meyl ider cemâlûne tûbâ nihâlûne
Baña rakîb gökden iner hâdken biter
- 7.Bî-hûde çekme zahmeti bu sebze-zârda
Bîrmez ber-i murâd-ı ‘Atâyî biten biter
- 8.Bir ehl-i himmet açdı yine bir zemîn kim
Tohm-ı giyâh ekilse eger nârven biter
- 9.Salmakda tâze nazm-ı bülendi cihâna sûz
Ol gülbin üzre şu‘le-i âteş-figen biter

8 b bula tâ : tolanur B,C

30. A 42 a, B 32 b, C 31 b, D 42 a, E 35 a.

Der Hakk-ı Medh-i Selânik : - A,C,D,E

4 a râzda : zârda D, râz u E

7 b ‘Atâyî : - A

- 10.Lutfuñ umar diñlese nola karşusunda halk
Mihr olmasaydı mihr-giyâlar neden biter
- 11.Bu hâkdânı kâse-i reyhân ider hemân
Kande teveccüh itse gül ü nesteren biter
- 12.Ey bâd-ı subh semt-i Selânîk'e kıl şitâb
Berg-i piyâze menn yagar anda minen biter
- 13.Kalkındı feyz-i makdem-i makdûm ile zemîn
Sanmañ gubâr-ı hâkda misk-i Hotan biter

31.

Der-Sitâyiş-i Kapudân Mustafa Pâşâ

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Nice zabt eylesem bilmem bu cân-ı nâ-şekîbâyı
Safâdan turmayup 'azm eyler istikbâle Pâşâyı
- 2.Yeñilmez bir taraftan ıztırâb eyler dil-i şeydâ
'Acebdür zâyî' itmezsem o tıfl-ı bâde-peymâyı
- 3.Hayâl-i rûy-mâl-i Âsaf-ı gerdûn-cenâb ile
Birisi mâl-i hulyâya döşenmiş biri sevdâyî
- 4.Tuyup eşkümle âhum birbirinden eyledi sebkât
Biri sıkâ-yı râh oldu süpürdi biri sahrâyı
- 5.Şu deñlü çekildi gûş-ı ümîdüm halka-veş derde
Ki hiç fark itmez oldum hâlet-i ye's ü temennâyı
6. Dü-çeşmüm oldu iki çeşme râh-ı intizâr üzre
Gözetmekden de kaldum râh u resm-i müjde-pîrâyı
- 7.Misâl-i sâye düşdi yollara kaldı ten-i hâküm
Zebân-ı nükte-verden gitdi tâb-ı kâr-fermâyî

10 b giyâ : künâ E

11 a hâkdânı : hâke anı A

11 b itse : itse anda D; nesteren : nesrîn B,C,D

12 b piyâz : niyâz B,C,D

31 A 45 a, B 38 a, C 37 a, D 49 b, E 37 b.

Der-Sitâyiş-i Kapudân Mustafa Pâşâ : - A,C,E

4 a eşkümle : eşk ile B,C,D

5 a çekildi : geldi A,D,E; halka-veş : halka-i A,D,E

5 b ye's ü : ye's-i A,D,E

6 b de : - D

7 a hâküm : hâk-i B,C

- 8.Lisân-ı hâli kıldum ‘âkıbet ol hidmete ta‘yîn
Ki pürsân vakt-i makdem-i sadr-ı saf-ârâyı
- 9.Felek râh-ı ümîdi hâr-ı gamla gâhi sedd itdi
Zemâne çeşmüme teng itdi bu sahrâ-yı penhâyı
- 10.Nesîm-âsâ irişdi nâ-gehân bir peyk-i ferruh-pey
Getürdi bir peyâm-ı rûh-bahş-ı râhat-efzâyı
- 11.Gubâr-ı makdeminden dîde-i behcet karîr oldı
Karâr itdi dil-i şûrîde-hâtır cân-ı her-câyî
- 12.Bi-hamdillâh geçüp eyyâm-ı hâr-ı dil-hırâş-ı gam
İrişdi nev-bahâr-ı gonca-hîz-i gussa-fersâyı
- 13.Zihî gül-gonca kim revnak-firûz-ı tâc-ı devletdür
Der-âgûş eylemiş bir nev-hat-ı gül-bûy-ı zîbâyı
- 14.Ne nev-hat nâme-i ikbâl-i ‘âlî-kadr destûrı
Ki itmişdür hacel-i şevk-vürûdı verd-i ra‘nâyı
- 15.Halâs itdi derûnı hâriş-i hâr-ı tereddüdden
‘Aceb mi secde-gâh-ı şükre kılsam çehre-fersâyı
- 16.Zihî cem‘iyyet-i esbâb-ı şevki meclis-efrûzı
Hoşâ germiyyet-i bâzâr-ı kâr-ı ‘âlem-ârâyı
- 17.Revâdur kim ola her heft-gîrde günbed-i gerdûn
Yaraşur kim çerâgân ide encüm çarh-ı mînâyı
- 18.Safâsından sığışmaz kendüsine halkı Üskûb’ün
Cebîn-i secde-senc-i şükr tutdı rûy-ı gabrâyı
- 19.Nice maglûb-ı keyf-i şâd-mânî olmasa ‘âlem
Safâ geldün safâsı virdi keyf-i câm-ı sahbâyı
- 20.Nice germ olmasun ol neşve-i cân-bahş ile ‘âlem
O şehre pertev-endâz ola mihr-i evc-i dâmânı
- 21.Ne mihr-i evc-i dânnâyı sipihr-i âfitâb-efrûz

8 a lisânı : lisâna C, hidmet : hizmet A,E

9 b pehnâ : tenhâ B

10 a ferruh-pey : ferruhı A,E

15 b şükre : şükr B,C

17 b çarh : tâk B,C,D

18 a Üskûb : üslûb D

19 b geldün : salduñ A,E

- Sipihir ammâ ki mihri tîg ü mâh-ı bedrdür re'yi
- 22.Cenâb-ı şâh-ı şâhân-ı cihânuñ mîr-i mîrânı
Sütûde gevher-i deryâ-yı mevc-engîz-i Dârâyı
- 23.Vezîr-i Âsaf-ı himmet müşîr-i müşterî fitnat
Hizebr-i bebr-i savlet merd-i meydân-ı saf-ârâyı
- 24.Sikender-menkabet Dârâ-dirâyet Mustafa Pâşâ
Ki levh-i tîg-i pûlâdı güzel sedd itddi a'dâyı
- 25.O sâlâr-ı cihân-dâver hidîv-i dîn-perver kim
Esîr-i kahr idüp hasmı kul itdi lutfi dünyâyı
- 26.Zemîn ma'mûr-ı ihsânı zamân me'mûr-ı fermânı
Nüvâziş kıldı kutfindan dil-i a'lâ vü ednâyı
- 27.Cebîninde (...) hayt-ı subh-ı 'âlem-efrûzı
Yemîninde hutûtı mevc-i deryâ-yı güher-zâyı
- 28.Sipihir-i 'âlem-i kahr u 'atâdur mihr ü mâh-âsâ
Tutar bir elde nân bir elde mir'ât-i mücellâyı
- 29.Görenler pençe-i hurşîde beñzetmiş kefi destin
Şu'â'-ı hûr sanup kilik-i hilâl-engîz turgâyı
- 30.Hıyâm-ı devleti ser-pûş-ı sahn-ı 'izz ü rıf'atdûr
Bisât-ı meclisi çekmiş simât-ı hân-ı yagmâyı
- 31.Döşenmiş berg-i ezhâr-ı cinân nakş-ı nihâlîsi
Kenârında misâl-i nehr-i cennet nat'-ı sermâyı
- 32.Nizâmü'l-mülk-i 'âlem Âsaf-ı Rüstem-salâbetdûr
Nesak-sâz-ı cihân-cûy-ı ser-endâz-ı teberrâyı
- 33.Sipihrüñ atlas-ı bâlâ-yı câhı Rüstemî kılmaz
Begenmez şukka-ı râyât kadr-i çarh-ı vâlâyı
- 34.'Ali Şîr-i zemâne Âsaf-ı mülk-i Süleymânî
Civân-baht-ı yegâne dâver-i iklîm-i kübrâyî

21, 22 : - A,E

24 b a'dâ : deryâ A,E

25 a dîn : ehl B,C

27 a (...) eksik kelime

29 b hûr : hûrşîd D

34 b kübrâ : isrâ D

- 35.Zihî mihr-i celî-te'sîr-i subh-ı 'adl ü re'fet kim
Fezâ-yı pür-bahâr oldı sipâh-ı Rûm'ıñ âlâyı
- 36.Delûler bîd-i mecnûndur yeşil yahalı.kisvetle
Kubâdî surh-yelken lâleden pür kıldı sahrâyı
- 37.İrişdi âsumâne nîzede gül-gûni bayraklar
Hicâb altında kor râyât-ı kadrüñ çarh-ı vâlâyı
- 38.Kılıç ıslâhına şemşîr-veş olduñ meyân-beste
Sunuldu saña el-hak kabza-ı iklîm-i pîrâyı
- 39.Mukâbil olmaya bir sâfına ol ceyş-i vâlânuñ
Şehân-ı şark u garbuñ bir yire gelseydi âlâyı
- 40.Vezîrân-ı cihân kim muntazam bir silk-i gevherdür
Felek ol 'akde zîver eyledi sen dürr-i yektâyı
- 41.O vâlâ-mesned-i feyz-i nigîndür cevher-i zâtuñ
'Aceb a'lâ yirin buldı makâm-ı kişver-ârâyı
- 42.Görenler mesned-i 'izzetde sen Dâdâr-ı din-dârı
Begenmez sadr-ı evvelde geçen dârât-ı Dârâ'yı
- 43.'Adûlar sulha mâ'il hizmetüñde hep cihân yek-dil
Eger böyle kalursa kılmaya hergiz teberrâyı
- 44.Felek 'afv olmak isterse günâhı ser-fürû kılsun
Zemâne hoş geçem dirse medâr itsün müdârâyı
- 45.Bahâr-âsâ giyüp hil'atlerin teşrîf-i lutfından
Kabûl itmez kemîne kullaruñ zer-beft-i Dârâ'yı
- 46.Revâdur degse kâm-nâm-ı humûle hisse-i gâ'ib
Simât-ı hân-ı ihsânuñ ziyâfet itdi dünyâyı
- 47.Süvâr olsañ kaçan ol rahş-ı rahşân-ı sebük-pâya
Gubârından ider fersûde çarha rûy-ı gabrâyı
- 48.Zihî âteş 'inân-ı berk-seyr-i şu'le-cünbüş kim
Felek tâc ide pür-tâb itdügi na'l-i mücellâyı

37 a nîzede : - B,C

42 a dîn-dâr : dîdâr D

43 a hidmet : hizmet A,E

44 a olmak : itmek A,E

44 b geçem : hikem E

47 a sebük-pâ : şekîbâ A,E

- 49.Biri birine kor ol na‘l-i sîmîn hâk ü eflâki
Berâber olmag ister kılmaga her biri da‘vâyı
- 50.Kemâl-i sür‘atinden sâye resmin alamaz zîrâ
Serin nakş eyler iken hâmesin perrân ider pâyı
- 51.Eger kim nerm-i reftâr itse sahn-ı Türksitâne
Uyarmaz hâb-ı nâzından o ra‘nâ çeşm-i şehlâyı
- 52.Kıyâmetler kopar ger tünd-i pîçân kopsa câniden
İder çeşm-i nücûma sûde sürme seng-i hârâyı
- 53.Yedekler kim olupdur pûşîşi bebr ü pelengâne
Gören sanur atılmaz kûha bebr-i şîr-sîmâyı
- 54.Kırup zencîr-i zerrîni şihâb-âsâ olur perrân
Cenîbet-keş elinden atsa ‘azm-i bâd-peymâyı
- 55.Melâ‘ik çarha zer zencîr ile ejder çeker sandum
Kapuñda seyr idüp ol ejdehâ-dem rahş-ı zîbâyı
- 56.Göñülden togdı bir ra‘nâ gazel çün pençe-i hurşîd
Bu matla‘da yine seyr it fûrûg-ı mîhr-i ma‘nâyı
- 57.O gül ruhsâr giymiş nâz ile bir sebz-i cüllâyı
Temâşâ eyle nahl-ı Tûr ile nûr-ı tecellâyı
- 58.Revâdur yazmaga hâl ü hatı vasfını hall itsün
Sevâd-ı dîde-i terle dil-i ‘âşık süveydâyı
- 59.Meyâna konsa lâyık puhtedür bu nazm-ı şîrînüm
Egerçi âhir-i hânda çekerler şehd-i helvâyı
- 60.Dirîg itmezdi gâhî sâyesin ben hâksârından
Komaz tahrîk ider ammâ ‘adû ol serv-i bâlâyı
- 61.Şafakda mihre beñzer kim libâsı surh-ı tâbîdür
Kabâ-yı lâle-gûn açmış yine ol verd-i ra‘nâyı
- 62.Kefî pâyı taleb efkâr-ı hâristân-ı nevmîdi

49 a hâk ü eflâk : hâk-i eflâk E

50 b eyler iken . euliyorken B,C

52 a tünd-i : tünd ü B,C

54 b cenîbet-keş : - A, E cenîbet : - D

55 a zer : - D

59 a şîrîn : sebzîn B,C,D

Ser-i râh-ı recâ neştersitân-ı kahr-fermâyı

63. ‘Adû-fersâ vezîrâ olmasaydı makdemüñ şevki
Nice tenhâ bozardum gam gibi bir kara âlâyı

64. Bi-hamdillah zemâne hidmetüñle eyledi teşrîf
İdüp baht-ı hümayûn yâveri ikbâl-i yârâyı

65. Zebânum hayliden pür-jeng idi tîg-i hatîb-âsâ
Bozılmışdı tılısm-ı genc-i nazm-ı hikmet-ârâyî

66. Safâ geldüñ gubâr-ı makdemüñ câna şifâ virdi
Dil-i işkeste buldı hâlet-i câm-ı musaffâyı

67. Nigâh-ı iltifâtüñdan ‘Atâyî hisse-mend olsa
Benî nev‘i meyânında ururdi lâf u da‘vâyı

68. Nizâmî gibi şekl-i hamsesi hams-ı mürvârîd
Sunup yagmâya virdüm hân-ı bî-pâyân-ı ma‘nâyı

69. Le’âl-i müne’âtum görse âb-dâr-mürvârîd
İderdi fırkasına gevherinden nokta pîrâyı

70. Kasîdem kim simât-ı hikmet-i rûhâniyân oldı
Hümâ-yı himmet alsa boynı görürdi na‘îmâyı

71. Bu kemter mâ-hazardur kâr-ı hân sâlâr-ı gâ’ibde
Tutar mâ-beyn-i şark u garbı çeksem hân-ı yagmâyı

72. Du‘â-yı devletin eyle ki oldur bendeye lâ’ik
Nice bir bü’l-fuzûlî hod-furûşı lâf-ı ra‘nâyı

73. Hemîşe tâ ki teşrîf eyleyüp mihr-i cihân-ârâ
İder zer-beft ile ziynet felek bu tâk-ı mînâyı

74. Vücûduñ tâk-ı dîvân-hâne-i ikbâle sadr olsun
Cemâlüñ Rûşen itsün dest-gâh-ı sadr-ı vâlâyı

75. Fûrûg-ı neyyir-i necmüñ çerâg-ı meclis-i devlet
Şu‘â’-ı şam‘-i ikbâlüñ delîl-i ‘âlem-ârâyî

64 a hidmet : hizmet A,E

67 b lâf u da‘vâ : lâf-ı garrâ B

68 a Nizâmî : nizâ B

69 a Le’âl-i âb-ı münşe’âtum görse mürvârîd B,C,E

70 a kim : ki D

71 a hân : hûn D

76.Ne yirler kim sala nazm ile nahl-ı semen-sâye
Revâdur hûr-ı pâ-y-endâz ide zülf-i semen-sâyı

MUSAMMATLAR

1.

Terkib-i Bend-i Mersiye-i Sultân ‘Osmân Hân ‘Aleyhir’rahmetü’r-rızvân *

-- ./ - . - . / . - - . / - . -

I.

- 1.Ey nakş-bend-i kârgah-i câh-ı bî-direng
Lâyık mı sâde dillere bu gûne gûne reng
- 2.Senden bilür konılsa kimüñ sâgarına zehr
Senden tutar tokınsa kimüñ ayagina seng
- 3.Sen kazmaduñ mı Rüstem içün çâh-ı kîneyi
Sen düzmedüñ mi dîde-i Rûyîn-ten’e hadeng
- 4.Sensin bu lü‘b ile uçuran yardan anı
Yohsa ne virdi alımadı ebrden peleng
- 5.Şöyle bırakduñ araya vahşet ki lüccede
Bulsaydı yirdi biri birini mâhî vü neheng
- 6.Seng-i sitemle münkesirü’l-bâl idüp kimin
Magrûr idüp kimine takarsın per-i küleng
- 7.Bir âh çekdi göçdi bu köhne revâkdan
Hasretle ‘âkıbet nice Keyhüsrev ü Peşeng
- 8.Ne şâha ne gedâya olur mülk-i câvidân
Meşhûrdur şe‘âmet ile hâne-i cihân

II.

- 1.Kanı o şeh ki destine alsaydı şeş-peri
Sahn-ı musattah eyler idi tâk-ı şeş-deri
- 2.Havf ile nesr-i tâ’ir gerdûn dökerdi kim
İrseydi bâz-ı nâvekinüñ sît-i şeh-peri

76 a nahl : kuhl A,E

1. A 42 b , B 33 a, C 32 a, D 42 b, E 35 b

* : - A,C,D,E

- 3.Zerrîne zeyn idi aña evreng-i zer-nigâr
Keffinde dest-hûş idi kûpâl-i cevheri
- 4.Halk-ı zemâne sadme-i kahruñ götürmeyüp
Mehdi-i rûzgâra hilâf itdi ‘askeri
- 5.Pergâr-ı ‘ömri devresin itmâm kılmadı
Bedr itmedi hilâlini bu çarh çenberi
- 6.Kabrinde sûf-ı sebzi olup bahr-ı mevc-zen
Sandûka girdi kılmaga seyr-i Sikenderi
- 7.Tâb-ı sitemle bulmadı yir istirâhata
Zîr-i zemînde vardı hâb-ı râhata

III.

- 1.Rûbâh-ı hasma hamle kılup şîr-i ner gibi
Himmatler itdi geldi bu meydâna er gibi
- 2.Rezm içre sıçradurdu peleng olsa da ‘adû
Salsaydı bir kolın aña tîg-i zafer gibi
- 3.Kendi salâbet ile dür-i bahr-ı serverî
Zeyn olmuş idi aña nigîn-dân-ı zer gibi
- 4.Çıkıldıkca seyre bâd-ı bahâr-ı sehâ ile
Altun saçardı devha-ı gül-berg-i ter gibi
- 5.Taht-ı mücevher olmadı ol şâha pâ-y-dâr
Düşdi hatâ ile yire sengîn-güher gibi
- 6.‘Osmân Hân ki düşmene haydâr-ı hücûm idi
Oldı şehîd dest-i kazâda ‘Ömer gibi
- 7.‘Osmâniyâne olmuş idi onbeşinci şâh
Aşşamladı bu şeb meh-i pür-nûr-ı fer gibi
- 8.Cân murgı âşiyân-ı kadîmin idüp makâm
Eski Sarây’a vardı şeh-i müşterî-gulâm

IV.

- 1.Nakş üzre pâdişâh-ı memâlik-güşâ mıdur
Taht-ı fenâda hüsrev-i mülk-i bekâ mıdur

6 a idi : idüp A,D,E

8 b gulâm : gulâm gibi D

1 a nakş : rahş E

- 2.Çıkdı kenâra mevce-i tûfânı kahr ile
Bir tahta üzre garka-ı bahr-i belâ mıdur
- 3.Nakş-ı sevâd tâc-ı zeri hatt-ı ser-nüvişt
Hamm-ı kemend ya‘nî rızâ-yı kazâ mıdur
- 4.Yüz yire kodı Hakk’a boyun virdi ‘âkıbet
Bir boynı baglu ‘abd-ı mutı‘-ı Hüdâ mıdur
- 5.Ey çarh-ı kîne-cû gele insâf eyleye
Kasd itdügüñ senüñ olıcak müdde‘â mıdur
- 6.Ol serv-i nâz-perver-i ikbâli sâye-vâr
Boyınca kara yirlere çalmak revâ mıdur
- 7.Sümm-i muvakkati felegüñ eñ soñ öldürir
Her gün vazîfe-i keremi kân-bahâ mıdur
- 8.Alur benden hisârını bu çarh-ı hîle-ger
Setr it kubûrı gör ki nice lagmlar ider

V.

- 1.Sanmañ zebûn-ı mevce-i bahr-ı belâ idi
Anı bogan keş-â-keş-i dest-i kazâ idi
- 2.Eflâke çıkdı nâleler olup direk direk
Sanmañ minârelerde sadâ-yı salâ idi
- 3.Na‘şî öñince her taraf âh-ı şerer-feşân
Gûyâ o rûz-ı mâteme nahl-ı ‘azâ idi
- 4.Yâ Rab zılâl-i ‘arşda âsûde kıl anı
Rûy-ı zemîne sâye-i lutf-ı Hüdâ idi
- 5.Tahtında Erd-şîr-i nigû-kâr-ı ‘asr idi
Rahş üzre gelse Haydâr-ı Hayber-güşâ idi
- 6.Taldı yem-i fenâyâ nihân oldu dîdeden
Deryâ-yı feyz ü ma‘rifete âşinâ idi

1 b mülk : silk B

6 a serv : - D

6 b boyınca : bunca B

7 a eñ soñ : bir gün A,E

2 b sadâ-yı salâ : salâ-yı sadâ : D

3 a öñince : öñinde A,D,E

7. Peymâne pür oldı bu meclisde ‘âkıbet
Bir nev-zuhûr gırırra-ı zulmet-zidâ idi
8. Her ne yazılsa başa ider anı rûzgâr
Kilk-i kazâya ya‘ni o ser-meşkdür medâr

VI

1. Kanlar döküp bu mâteme Câm-ı Cem aglasun
Derd ile çeşmi halkalanup Hâtem aglasun
2. Sad-pâre eylesün dil-i pür-hûn goncayı
Âh eyleyüp sabâ gice de şeb-nem aglasun
3. Bu gussa ile pâreleyüp câmesini gül
Dönsün sirişki kana gül-i bâdem aglasun
4. Tîr-i belâ cigerde açup zahm-ı hûn-feşân
Gözlerde nem dükendi dil-i pür-gam aglasun
5. Gözden çıkup habâb-ı yem-i ‘aşkı çağlasun
Döksün yaşını taşlara cûlar hem aglasun
6. Yansun yakılsun âteş-i hasretle ins ü cân
Peri yolunsun anuñ için âdem aglasun
7. Sadr-ı safâda görmeyicek şâh-ı ‘âlemi
Mâtem tutup ‘Atâyî gibi âdem aglasun
8. Sâki-i devr câm-ı fenâ sundı ‘âkıbet
Bezm-i cihâna gelmedüğe döndi ‘âkıbet

VII.

1. Yâ Rab o şâha ravza-ı cennet makâm ola
Nüzhetgehi hazâ’ir-i dârü’s-selâm ola
2. ‘İtr-ı meşâm-ı cânı olup nefha-ı cinân
Câm-ı rahîk hâteme müşgîn-hitâm ola
3. Sâki-i havz-ı Kevser idüp lutf ile nigâh
Dâ’im nasîbi cür‘a-ı ke’sü’l-kirâm ola

7 b bir nev : pertev A,E

2 b de : - D

3 a gül : gülse D

3 b gül-i : dahi A,E

- 4.Göz yumdı bahtı gibi dahi nev-civân iken
Dîdârı özledi nazarı ber-devâm ola
- 5.Bâd-ı sabâ-yı ravzası bir der-selâm olup
Âb-ı zülâl-i rahmet ile şâd-kâm ola
- 6.Yatdukca yirde ol şeh-i rûy-ı zemîn kim
Kutb-ı zemâne devlet ile müstedâm ola
- 7.‘Adliyle dâdı eyleye teshîr ‘âlemi
Ecdâdı gibi hüsre ve gerdûn gulâm ola
- 8.Oldukca bunda şâhumuzuñ devleti ziyâd
Ol şâhuñ ola ravza-ı cennetde rûhı şâd

2.

Segbân-zâde Hüseyin Çelebi Merhûma Mersiyedür *

. . - - / . - . - / . . -

I.

- 1.Dem-be-dem virmede derûna gubâr
Harekât-ı sipihr-i kec-reftâr
- 2.Hâk-i kabr ile basılır âhir
Âh kim nice âteşîn-ruhsâr
- 3.Mevcler tûde tûde hâk-i siyâh
Oldı yir yir nişâne seng-i mezâr
- 4.Zevrak-ı cismümi bu bahr-ı fenâ
Bir gün eyler şikeste âhir-kâr
- 5.Kurı tâbût tahtasıyla hemân
İdesin bir dem ola ‘azm-i kenâr
- 6.Kanı ol burc-ı hüsne mâh Hüseyin
Diyelüm haşır olunca âh Hüseyin

II.

- 1.Âh elüñden senüñ hezârân âh
Ey felek neyledüñ kanı ol mâh

7 b hüsre ve : hüsrev D

2 : A 44 a, B 34 a, C 33 a, D 44 a ; E 36 b

* : - A,C,D,E; Terkib-i bend-i mersiye B

2. ve 3. beyit yer değiştirmiş B,C

- 2.Cilvegâhında görmedüm anı
Yohsa hâ'il mi oldu dūd-ı siyâh
- 3.İtdüñ ey mîz-bân-ı merdüm-küş
Gice mihmânuñı fütâde-i çâh
- 4.Mâtem-i Kerbelâ'yı tâzeleyüp
Ehl-i 2aşk itdi nâle-i cângâh
- 5.Şerhalar çekdi gice sanma şihâb
Çarh bu mâtemi tuyup nâ-gâh
- 6.Yiridür çarha irse dūd-ı kebûd
Elif-i âhı idelüm memdūd

III.

- 1.Tutulıp bûlbûl-i hoş-elhânı
Kodı pejmürde gülşen-i cânı
- 2.Nahl-ı mâtem gelür o gabgabsız
Bâgda nahl-ı sîb-i elvânı
- 3.Kanı ol yâr-ı hoş-hısâlüm kim
Aña virmişdi fazl Rabbânı
- 4.Hüsn-i Yûsuf sadâ-yı Dâvûd'ı
Hulk-ı Ahmed hayâ-yı 'Osmân'ı
- 5.Çok görüp çeşm-i ahvâli gerdûn
Gömdi hâke o genc-i pinhânı
- 6.Yog olup ortada meyânı gibi
Gözden oldu nihân dehânı gibi

IV.

- 1.Altun üsküfle şem' idi gûyâ
Nâ-geh aña tokındı bâd-ı fenâ
- 2.İtmege seyr-i gülşen-i cennet
Girdi gûyâ ki koltugına vebâ
- 3.Aña zehr oldu içdügi pâ-zehr
Şübhe yok oldu pey-rev-i şühedâ

2 b elvân : eyvân B,C,D

1 b nâ-geh : tâ ki B,C,D

4.Gitdi yanınca beg bürâderi de
Gül ile sanki gonca-ı ra'nâ

5.Oldı pejmürde iki tâze Nihâl
Giricek ikisi o lahte dilâ

6.Didi târîh için karîb ü ba'îd
İdelim mâtem-i Hüseyin-i şehîd

V.

1.Hâke düşdi ol la'l-i pür-gevher
Çeşme-i câna irdi hayf keder

2.Saçdı aña gubâr dest-i fenâ
Tâze hat var idi ruhında meger

3.Dûd-ı dil itdi rûzumuz şeb-i târ
Hâk içinde o mihr idince makar

4.Oldı kabri esâs-ı kasr-ı bekâ
Dâr-ı fânîyi kıldı zîr ü zeber

5.Derde sabr eyle ey 'Atâyi-i zâr
Nazm-ı bî-rûh ise bu deñlü yiter

6.Eyle dest-i du'âyı Hakk'a güşâd
Müjde-i rahmet ide rûhını şâd

3.

Müseddes Berâ-yı Sultân Murâd Hân 'Aleyhi'r-rahme ve'r- rızvân *

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

I.

1.Bârekallah sadr-ı vâlâ kadr-i eşrâf-ı Güzîn
Levhaşallah dâverinüñ ahteri 'izzet-karîn

2.Sît-i 'adlûñ eyledi güş-ı bilâdı pür-tanîn
Okudı bu matla'ı göklerde Cibrîl-i emîn

3.Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-hak oldı 'ıydü'l-mü'minîn

II.

5 a ey : - C,D

3. A 47 b, B 35 a, C 34 a, D 45 a, E 39 b.

* : - A,C,D,E

I. 2 a bilâd : hilâl B,C

- 1.Çünkü teşrîf eyledüñ zâtuñla sadr-ı devleti
Mürde-i gam tâze cân buldı görüp bu şevketi
- 2.Çarha ırgürdüñ bu gün âvâz-ı kûs-ı şöhreti
Sâ'im-i hırmâna bezl itdüñ firâvân ni'meti
3. Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-hak oldu 'ıydü'l-mü'minîn

III.

1. 'Avn-ı Bârî yâver oldu zât-ı 'âlî-şâmuña
'Akd ü hal ser-riştesi geldi kefi-i ihsânuña
- 2.Cân u dilden her biri münkâd olup fermânuña
Hep ahâlî turdılar el bağlayup dîvânuña
3. Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-hak oldu 'ıydü'l-mü'minîn

IV.

- 1.Bu peyâmı gûşına ırgürse ger bâd-ı vezân
Bir tabak altun nisâr eylerdi verd-i gülsitân
- 2.Nakd-i cân virilse müjde yine olur râygân
Niceler şimdi sürûsından 'aceb mi virse cân
3. Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-hak oldu 'ıydü'l-mü'minîn

V.

- 1.Kâmetüñdür serv-i mevzûn-ı gülistân-ı sahâ
Hil'at-i garâ-yı mansıb râst gelmişdür saña
- 2.Sâye-i 'adlünde hoş geçsünler erbâb-ı recâ
Eski 'âdetdür yeñi hil'at giyen itmek 'atâ
3. Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-hak oldu 'ıydü'l-mü'minîn

VI.

- 1.Gördiler te'sîrin âhir bende-i muhlislerüñ
Subh olunca giceler âh-ı dil ü çeşm-i terüñ

II. 1 b mürde : müjde B,C

III.1 b 'akd : 'add B

V.1 b saña : aña B,C,D

2.Âsitânuñda ‘Atâyî-veş olup fermân-berüñ
Muntazır ihsânuña her biri ‘abd-ı kemterüñ

3. Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-hak oldu ‘ıydü’l-mü’minîn

4.

Müseddes Berâ-yı Sultân Murâd hân ‘Aleyhi’r-rahme ve’l-gufrân*
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

I.

1.Bi-hamdillah idüp tahrîk bâd-ı lutf-ı Yezdânî
Hırâm itdi sa‘âdet bagınuñ serv-i hırâmânı

2.Çeküp hâk-i rehin mânende-i kuhl-ı Sıfâhânî
Seher bu matla‘ı gördüm okur hayli senâ-hânî

3.Safâ geldüñ eyâ dūd-ı sipihrüñ mihr-i rahşânı
Gubâr-ı mekdemüñle rûşen itdüñ çeşm-i a‘yânı

II.

1.Cemâlün âfitâbından zemâne pür-ziyâ oldu
Ayagüñ toprağı çeşm-i zamâna tûtiyâ oldu

2.Misâl-i çarh-ı mînâ sîneler sâfî safâ oldu
Dil-i târîk rûşen dîde-i cân rûşenâ oldu

3.Safâ geldüñ eyâ dūd-ı sipihrüñ mihr-i rahşânı
Gubâr-ı mekdemüñle rûşen itdüñ çeşm-i a‘yânı

III.

1.Ekâbir hidmetüñde bende-i fermânuñ olsun hep
Gedâlar devletüñde mahzar-ı ihsânuñ olsun hep

2.Kudûmuñ gûş idenler hâzır-ı dîvânuñ olsun hep
İşigüñde dil ü cândan kuluñ kurbânuñ olsun hep

3. Safâ geldüñ eyâ dūd-ı sipihrüñ mihr-i rahşânı
Gubâr-ı mekdemüñle rûşen itdüñ çeşm-i a‘yânı

IV.

1.Haleb’den şehr-i istanbul’a geldüñ ‘izz ü devletle

4 A 48 a, B 35 b, C 34 b, D 46 a, E 40 a

* : - A,C,D,E

III. 1a hizmet : hizmet A,E

Garîk-i bahr-ı ihsân itdûn ol etrâfı himmetle

2.Muhassal cezr ü medd izhâr idüp esbâb-ı şevketle
Çekildûn yine geldûn yiriñe şimdi sa‘âdetle

3.Safâ geldûn eyâ dûd-ı sipihrüñ mihr-i rahşânı
Gubâr-ı mekdemüñle rûşen itdûn çeşm-i a‘yânı

V.

1.Rikâbuñ şu‘lesiyle feyz-i mihri tâb-dâr itdûn
Cemâlûñ perteviyle deşt ü kûhı tâb-dâr itdûn

2.Karâr it burc-ı devletde yiter geşt ü güzâr itdûn
Bizi yol gözlemekden hîre-çeşm-i intizâr itdûn

3.Safâ geldûn eyâ dûd-ı sipihrüñ mihr-i rahşânı
Gubâr-ı mekdemüñle rûşen itdûn çeşm-i a‘yânı

VI.

1.Şarâb-ı rûh-bahş-ı nazma humdur çün dil-i dâna
Müseddes ol şarâba sâgar-ı şeş-hânedür gûyâ

2.O sahbâdan ‘Atâyî kaldurup bir câm-ı gam-fersâ
Sunar ma‘zûr tut ey dâver-i devrân-ı mülk-ârâ

3 Safâ geldûn eyâ dûd-ı sipihrüñ mihr-i rahşânı
Gubâr-ı mekdemüñle rûşen itdûn çeşm-i a‘yânı

5.

Müseddes *

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

I.

1.Şâm-ı hicrân içre şem‘üñ âh-ı âteş-bâr olur
Görinen yanumda ancak sâye-i dîvâr olur

2.Meskenüm künc-i belâ yârüm gam-ı agyâr olur
Ülfet itmek derd ü mihnetle ne müşkil kâr olur

IV. 1a Haleb : Kaleb B,C,D

IV. 2 a cezr : cüzv B

IV. 2 b şimdi : devlet B,C,D

V.2 b gözlemekden : gözlemeden D

VI. 1 a hum : Cem A,D,E

5. A 48 b, B 36 a, C 35 a, D 46 b, E 40 b

* : - A,C,D,E

I. 2 b derd ü : derd-i B,C,D

3.Kande bir gam yârsız kalsa benümle yâr olur
Bir belâ kim sâhibin bulmaz baña gam-hâr olur

II.

1. ‘Âşık-ı zâruñ kimi mehcûr-ı bezm-i dil-rübâ
Kiminüñ bâr-ı gam-ı agyâr ile kaddi dü-tâ

2.Kısmet olaldan cihâne mihnet ü derd ü belâ
Her kişi bir gamda herkes bir belâyâ mübtelâ

3.Kande bir gam yârsız kalsa benümle yâr olur
Bir belâ kim sâhibin bulmaz baña gam-hâr olur

III.

1.Gûşe-i râhatda iller eyleyüp ‘ayş u demin
‘İşret-âbâd itdiler dehrüñ sarây-ı mâtemin

2.Halk-ı ‘âlem def’-i gam itmekde buldı hem-demin
Baña mı ısmarladılar cümle dünyânuñ gamın

3.Kande bir gam yârsız kalsa benümle yâr olur
Bir belâ kim sâhibin bulmaz baña gam-hâr olur

IV.

1.Eyleyüp hicrûñ beni hem-hâl-i Kays u kûh-ken
Gerçi olmışdur yirüm peygûle-i derd ü mihen

2.Herkesin göñlince var eglencesi ey sîm-ten
Künc-i mihnetde beni tenhâ mı sanduñ şimdi sen

3.Kande bir gam yârsız kalsa benümle yâr olur
Bir belâ kim sâhibin bulmaz baña gam-hâr olur

V.

1.Çıksam eflâke eger âh-ı şerer-bârum gibi
Zîr-i hâke girsem eşk-i çeşm-i hûn-bârum gibi

2.Bulur elbette yine baht-ı siyeh-kârum gibi
Gam-güsârum hem-demüm yâr-ı vefâ-dârum gibi

3.Kande bir gam yârsız kalsa benümle yâr olur
Bir belâ kim sâhibin bulmaz baña gam-hâr olur

III. 1 a eyleyüp ‘ayş u demin : def’ idüp derd ü gamın A,E

III. 2 a buldı . bulup B,C,D

IV. 2 a sîm-ten : gonca-fem A,E

VI.

1. Mübtelâ-yı ‘aşk olaldan hâtır-ı âşufte-hâl
Deşt-i vahşetdür ‘Atâyî menzilüm Mecnûn-misâl
2. ‘Uzlet itmişken cihândan kılmaga def‘-i melâl
Gussa vü gamdan yine kurtulmaga yokdur mecâl
3. Kande bir gam yârsız kalsa benümle yâr olur
Bir belâ kim sâhibin bulmaz baña gam-hâr olur

6.

Tahmîs-i Gazel-i Sultân Ahmed Hân ‘Aleyhi’r-rahme ve’l-Gufrân*

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

I.

1. Dil ü cânâ belâdur kadd-i bâlâ dil-rübâlarda
2. Belâ üzre belâdur bir yaña zülf-i dü-tâlar da
3. Dilâ bir sen degülsin bend-i zencîr-i cefâlarda
4. Ne diller var o zülf-i pîç-pîçe mübtelâlarda
5. Ne âdem cânları kurtulmadı kaldı belâlarda

II.

1. Meyân-ı hûb-rûlarda görüp sen dil-beri cânâ
2. Göñül virdümse kâfir olmadum ben ey büt-i ra‘nâ
3. Yüzine bakmayup sad-pâre eylersin hazef-âsâ
4. Çalarsın kahr ile mir‘at-i dili yirlere ammâ
5. Ele alur çoğ olur anı şâhum dil-rübâlarda

III.

1. Dirîğ ol yâr agyâre olaldan hem-dem ayrılmaz
2. Dil-i mecrûh-ı ‘âşıkdan nitekim merhem ayrılmaz
3. Göñül sırr-ı gam-ı ‘aşkuñla olmuş mahrem ayrılmaz
4. Ferah gelmez gamuñ âvâre dilden bir dem ayrılmaz
5. Beni bir şâd ider yok yâdlarda âşinâlarda

IV.

1. Hoş ol dervîş kim pâ-mâl iken hâk-i mezelletde
2. Gınâ-yı kalb ile dâ‘im ola devletde ‘izzetde
3. Misâl-i serv-i âzâde turup kûy-ı ferâgatde
4. Kanâ‘at gencine mâlik olup künc-i selâmetde
5. Fakîr olur şeh-i devrâna baş egmez gedâlar da

6. A 49 b, B 36 b, C 35 b, D 37 a, E 41 a.

* : - A,C,D,E

I. 1 dil-rübâ : meh-likâ B,C,D

II. 4 çalarsın yirlere kahr ile mir‘at-i dili amma B,C; dili : kalbüm A,E

IV. 1 ol : - B

IV. 4 selâmet : melâmet A,E

V.

- 1.Hat-ı dil-ber gibi tutdı çemen taraf-ı gülistânı
- 2.Esüp bâd-ı sabâ itdi nevâ murg-ı hoş-elhânı
- 3.‘Atâyî gibi bî-dâr eyle sen de dîde-i cânı
- 4.İrişdi yine Yahyâ-feyz ebr-i lutf-ı Yezdânî
- 5.Tarâvet var çemenlerde letâfet var havâlarda

7.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

I.

- 1.Ey gül-i bâg-ı letâfet iltifât itdükce sen
- 2.Gülşen-i kûyuñda oldum çeşm-i a‘dâya diken
- 3.Gayret-i ‘aşkuñla olmuşdur muhammer hâk-i ten
- 4.Rûzgâr ile gubâr olursa da cânâ beden
- 5.Komıyam tenhâ hayâlüñ dîde-i agyâre ben

II.

- 1.Cevri nedür gerdiş-i dâlâb-ı çarhuñ devrine
- 2.Yârüñ ammâ itdügi mümkün degüldür kim dine
- 3.Devr elinden ‘ukde-i gamla pür olmuşken yine
- 4.Cân uzatmak neydi çarhuñ döne döne cevrine
- 5.Nev-civânım rişte-i cânım ideydi pîrehen

III.

- 1.Pîr-i mey-hâneyle dün seyr-i sarây-ı deyr idüp
- 2.Gördüm itmiş nice sahbâ ile pür-hayr idüp
- 3.‘Ârifâne sohbet itdük hâneyi bî-gayr idüp
- 4.Humlar içre bâdenüñ mestâne cûşın seyr idüp
- 5.Didüm ey pîr-i mugân yok mı bize ol bâdeden

IV.

- 1.Dâg u şerham ‘arz idince itdi dil-ber iltifât
- 2.Tâblanmış zer gören elbette eyler iltifât
- 3.Sînede bir eski dâgum tâzeler her iltifât
- 4.Tâze dâgum gördüğince yâr eyler iltifât
- 5.Reşkden yanup tutuşsa vechi var dâg-ı kühen

V.

- 1.Şâhid-i mazmûn ki eyler cilvegeh şi‘r-i teri

7. A 49 b, B 36 b, C 35 b, D 37 b, E 41 a.

II. 5 rişte : dîde D

III. 4 seyr : pîr B

IV. 1 dâg u şerham : dâg-ı surhum B,C

IV.2 elbette eyler : eyler mukarrer B,C

V 1 ki : - A,D,E

- 2.Âşikâr olur ‘Atâyî şîşede gûyâ perî
- 3.Tûti-i tab‘um gibi söyletse ehl-i dilleri
- 4.Şi‘r-i Yahyâ-veş olup jeng-i tekellüfden beri
- 5.Bikr-i ma‘nâyı güzel gösterse mir‘ât-i suhan

8.

Tahmîs-i Gazel-i Yahyâ Efendi*

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

I.

- 1.Dergehüñdür matla‘-ı hurşîd-i ‘âlem-sûzumuz
- 2.Zerre-veş oynar güler dâ‘im dil-i bî-hûdumuz
- 3.‘İyd-ı nev-rûzı nider tâb-ı safâ-âmûzumuz
- 4.Tal‘atuñdur hüsrevâ mihr-i cihân-efrûzumuz
- 5.Kadr ü bahtuñdur cihânda ‘ıydumuz nev-rûzumuz

II.

- 1.Günbed-i gerdûna döndi gülbin-i firûze-fâm
- 2.Gün gibi çıkdı kûsûf-ı goncadan güller temâm
- 3.‘Ukde-i hâtır-güşâd oldu şeneldi hâs u ‘âm
- 4.Gül açıldı güller oldu şâd u diller şâd-mân
- 5.Hamdü‘lillah kim müsâ‘id tâli‘-i firûzumuz

III.

- 1.Ahker-i şevke olup hâkister-i gam perde-dâr
- 2.Bir nefes göz açmaga kor mıydı cevri-rûzgâr
- 3.Olmış iken şiddet-i ‘asrıyla derhem gonca-vâr
- 4.Esdi çün bâd-ı bahâr-ı iltifât-ı şehr-yâr
- 5.Âteşin gül gibi açıldı dil-i pür-sûzumuz

IV.

- 1.Biz ki ser-mest-i şarâb-ı ‘aşk rind-i ‘âlemüz
- 2.Rûz u şeb câm-ı safâ-encâm ile ferruh-demüz
- 3.Rûze-i hicre vedâ‘ itdük ferâmûş-ı gamuz
- 4.Devletinde Hazret-i Sultân Murâd’uñ hürremüz
- 5.Kadrdür her gicemüz bayrâmdur her rûzumuz

V.

- 1.Künc-i dilde mahzen-i hâtırda her üstâd-ı kâr
- 2.Sakladı hünkâre lâyık la‘l ü dürr-i şâh-vâr
- 3.Gevher-i nazmum ‘Atâyî’ye kim eyler i‘tibâr

V.2 şîşe : sîne A,E

8. A 50 a, B 37a, C 36a, D 48a, E 41a

* : - A,C, D, E

I. 2 bî-hûd : pür-sûr A,E

I. 3 ‘ıyd-ı : ‘ıyd u A,E

I. 5 kadr ü : kadr-i B,C,D

IV. 2 encâm ile : encâme-i D

- 4.Tab‘-ı Yahyâ medhûne makdûrını eyler nisâr
5.Hâk-i pâyûne varur mahzûnumuz mekzûnumuz

9.

Tahmîs-i Gazel-i Nev‘î Efendi*

- . - - / - . - - / - . - / - . -

I.

- 1.Hâk-i cismi zer kılanlar kîmiyâyı neylesün
- 2.Gözi açıklar cilâ-yı tûtiyâyı neylesün
- 3.Şâh-ı mülk-i ‘aşk olan sırça sarâyı neylesün
- 4.Kalbini sâf eyleyen câm-ı safâyı neylesün
- 5.‘Aşk ile dem-sâz olan sân u nevâyı neylesün

II.

- 1.Dehre istingâ satan olup emîr-i tâc-dâr
- 2.Başına almaga zerrîn-efseri itmez mi ‘âr
- 3.Câme-i zer-beft ile lâzım mı çetr-i zer-nigâr
- 4.Bûriyâ-yı fakr ile besdür sıfâl-i kûy-ı yâr
- 5.Mahrem-i bezm-i fenâ tâc u kabâyı neylesün

III.

- 1.Kûyına geçdükce cânânı heber-dâr eylemez
- 2.Kişî agyârı nedîm-i meclis-i yâr eylemez
- 3.Râh-ı ‘aşkı bilmeyen ümmîd-i dil-dâr eylemez
- 4.Sâlik-i ‘ârif vücûdun kendüye yâr eylemez
- 5.Garka-ı emvâc-ı himmet âşinâyı neylesün

IV.

- 1.Âh kim irişmez ol sîb-i zenahdâna elüm
- 2.Dost düşmen gayreti bükdi kemân itdi belüm
- 3.Dahl iderler yog iken arada hergiz medhalüm
- 4.Sabr idermiş yâdlar ta‘nına ‘âşık turalum
- 5.Âşinâlardan gelen seng-i cefâyı neylesün

V.

- 1.Sûz-ı sînem ‘arza kılmaga ‘Atâyî dil-bere
- 2.Nâr-ı ‘aşkumdan dönüpdür her sözüm bir ahkere
- 3.Künc-i gamda bir nazar kılmaz dil-i gam-pervere
- 4.Âteş-i nazmın Yakup Nev‘î çıkaldan göklere
- 5.Ol şeh-i ‘âlî-nazar görmez gedâyı neylesün

V. 3 nazmum : nazm-ı D

9. A 50 b, B 37 b, C 36 b, D 49 a, E 41 b.

* : - A,C,D,E

II. 3 çetr : tâc B,C

III. 1 cânânı cânı B,C

V. 3 kılmaz : itmez B,C,D

Gazel-I

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Va‘de-i vasl itse gelmez şûh-ı bezm-efrûzumuz
Geçdi bu efkâr ile hep ‘ıydumuz nev-rûzumuz
2. Raks iderdük pençe-i hurşîde karşı zerre-veş
Dest-bûse kılsa yâri tâli‘-i firûzumuz
3. Berk sanmañ şu‘le-i peykân-ı âhumdur benüm
Oynadı beñzinde çarhuñ tîr-i dîn-firûzumuz
4. Sözlerümden oldı esrâr-ı muhabbet âşikâr
Eyledi izhâr-ı mezmer matla‘-ı pür-sûzumuz
5. Tâbiş-i meyden ‘Atâyî çarha minnet kalmadı
Mâh-ı bezm-efrûz ile nev-rûzdur her rûzumuz

Gazel-II.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Müdde‘îye virelüm ‘âlemi gavgâsı ile
Kim kabûl eyler o vîrâne-yi da‘vâsı ile
2. Baña besdür o büt-i sîm-beden ey hâsid
Zen-i gerdûnı yûri var saña dünyâsı ile
3. Dile ta‘n itmeyelüm olsa esîr-i gam-ı ‘aşk
Gelüñ anı koyalum hâline Mevlâsı ile
4. ‘Arz-ı hâl idemezüz bîm-i ‘adûdan hergiz
Kurkudur ol şeh-i hûbân bizi pâşâsı ile
5. Bende-i dergeh-i lutfı geçinürken dünyâ
Sıgmadı gitdi ‘Atâyî dil-i şeydâsı ile
6. Hamdü’lillah bizi alçaklayamaz çarh-ı denî
Sadr-ı sâhib-keremüñ himmet-i vâlâsı ile
7. Âsitânında kemîne kulu olmak besdür
Behre-mend olmaz isek mansıb-ı a‘lâsı ile
8. Kalemüm görse çemen safha-ı evrâk üzre
Ser-fürû ide felek sidre vü tûbâsı ile
9. Dâ’imâ Hızır irişüp garka-ı deryâ-yı gama
Niçe dil-mürdeyi ihyâ ide enfâsı ile

I : - A, E ; B 37 b, C 36 b, D 48 b.

II : A 51 a, B 37 b, C 36 b, D 48 b, E 42 b

GAZELLER

Evvel-i Dîvân-ı Gazeliyyât harfû'l-Elif*

1.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Cânuma bir lem‘a salsa âteş-i ‘aşk-ı hüdâ
Câm-ı kalbi eylese kandîl envâr-ı hüdâ
- 2.Tas-ı dil olmaz sezâ-yı nakş-ı tamga-yı kabûl
Cevher-i ‘aşk eylemezse anda kâr-ı kîmiyâ
- 3.‘Aşkdur ol berk-i hırmên-sûz-ı temkîn ü şekîb
Kim virür güldükce kâh u kûha bir yirden fenâ
- 4.‘Aşkdur sûzende-i hâr-ı mugaylân-ı emel
‘Aşkdur şûyende-i nakş-ı rûsûm-ı mâsivâ
- 5.Kâse-i işkesteñi ey dil tehî korlar mı hiç
Sen hemân der-yûze-i dergâh-ı ‘aşk it dâ‘imâ
- 6.Pây-ı dilde tâ ki vardur âb u gil âlâyîşi
Hiç duhûl-i bezm-i ‘aşka ruhsat olur mı saña
- 7.Tîr-i hâmem aldı meydânı ‘Atâyî her elif
Mîl-i menzildür kenârında satûruñ gûyiyâ

2.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Gurre-i garâ-yı ebrûsı yiter yârûñ baña
Saña şimdi ey meh-i rûze ırakdur merhabâ
- 2.Reşk-i İskender degül mi devrûñ ey mâh-ı siyâm
Oldı bir mîl üzre niñ âyine-i ‘âlem-nümâ
- 3.La‘l-i rahşân ile bir nahl-ı murassa‘ sandılar
Her menârı şu‘le-i kandîl idince pür-ziyâ
- 4.Yâm-ger bir gird-bâd alup hazân evrâkını
Raks ider şeb-tâ-seher menzilgehi evc-i hevâ

* : - A,B,C,E

1. A 51 b, b 40 b, C 40 b, D 51 b, E 43 b.

1 b, envâr : eyvân B,C,D

3 a temkîn ü : temkîn-i B,C,D

2. A 51 b, B 40 b, C 40 b, D 51 b, E 43b.

- 5.Görinür yir yir müşebbek olmagın ahkerleri
Her minâre destine bir micmer olmuş gûyiyâ
- 6.Nesne geçmez şimdi hiç ansız bogazdan hâsılı
Şâhid-i ‘ıyda katı müştâk yârân-ı safâ
- 7.Ey ‘Atâyî bûse-i la‘lin temennâ eyledüm
nâz ile agzum mühürlidür didi ol dil-rübâ

3.

- . . - / - . - / - . . - / - . -

- 1.Şu‘le-i âh-ı derûn râh-nümûndur baña
Şimdi hemân görinen semt-i cünûndur baña
- 2.Halka-i gird-âb-ı eşk hey’et-i tavk-ı cünûn
Garkageh-i bahr-i gam cây-ı sükûndur baña
- 3.Dehr göz açdurmadı düş gibi geçmekde ‘ömr
Var ise hem vâkı‘a baht-ı nigûndur baña
- 4.Kulle-i bahr-ı gama bebr-i peleng-efgenüm
Teb-zede şîr-i jiyân hasm-ı zebûndur baña
- 5.Virdi ‘Atâyî şarâb şem‘-i ruh-ı yâre tâb
Câm-ı cihân-sûz-ı mey şevk-i füzûndur baña

4.

- 4.‘Aşkdur sûzende-i hâr-ı mugaylân-ı emel
‘Aşkdur şûyende-i nakş-ı rûsûm-ı mâsivâ
- 5.Kâse-i işkesteñi ey dil tehî korlar mı hiç
Sen hemân der-yûze-i dergâh-ı ‘aşk it dâ’imâ
- 6.Pây-ı dilde tâ ki vardur âb u gil âlâyîşi
Hiç duhûl-i bezm-i ‘aşka ruhsat olur mı saña
- 7.Tîr-i hâmem aldı meydânı ‘Atâyî her elif
Mîl-i menzildür kenârında satûruñ gûyiyâ

2.

5 b her minâre destine : bir minâre dest-rîz B,C

3. A 52 a, B 40b, C 40 b, D 52 a, E 43 b.

4 b jiyân : ziyân A, E

4. A 52 a, B 41 a, C 41 a, D 52 a, E 44 a

2. A 51 b, B 40 b, C 40 b, D 51 b, E 43b.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Gurre-i garâ-yı ebrûsı yiter yârûñ baña
Saña şimdi ey meh-i rûze ırakdur merhabâ
2. Reşk-i İskender degül mi devrûñ ey mâh-ı siyâm
Oldı bir mîl üzre biñ âyine-i ‘âlem-nümâ
3. La‘l-i rahşân ile bir nahl-ı murassa‘ sandılar
Her menârı şu‘le-i kandîl idince pür-ziyâ
4. Yâm-ger bir gird-bâd alup hazân evrâkını
Raks ider şeb-tâ-seher menzilgehi evc-i hevâ
5. Görinür yir yir müşebbek olmagın ahkerleri
Her minâre destine bir micmer olmuş gûyiyâ
6. Nesne geçmez şimdi hîç ansız bogazdan hâsılı
Şâhid-i ‘ıyda katı müştâk yârân-ı safâ
7. Ey ‘Atâyî bûse-i la‘lin temennâ eyledüm
Nâz ile agzum mühürlidür didi ol dil-rübâ

3.

- . . - / - . - - / - . . - / - . -

1. Şu‘le-i âh-ı derûn râh-nümûndur baña
Şimdi hemân görinen semt-i cünûndur baña
2. Halka-i gird-âb-ı eşk hey’et-i tavk-ı cünûn
Garkageh-i bahr-i gam cây-ı sükûndur baña
3. Dehr göz açdurmadı düş gibi geçmekde ‘ömr
Var ise hem vâkı‘a baht-ı nigûndur baña
4. Kulle-i bahr-ı gama bebr-i peleng-efgenüm
Teb-zede şîr-i jiyân hasm-ı zebûndur baña
5. Virdi ‘Atâyî şarâb şem‘-i ruh-ı yâre tâb
Câm-ı cihân-sûz-ı mey şevk-i füzûndur baña

4.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

5 b her minâre destine : bir minâre dest-rîz B,C

3. A 52 a, B 40b, C 40 b, D 52 a, E 43 b.

4 b jiyân : ziyân A, E

4. A 52 a, B 41 a, C 41 a, D 52 a, E 44 a

- 1.Kaçup gamdan diyâr-ı ‘aşk ser-gerdâniyuz cânâ
Anuñçün her gice bir tekyenüñ mihmâniyuz cânâ
- 2.Dem olmaz kim dil-i nâlânumuz kılmaya âzurde
Gam-ı ‘aşkuñ egerçi eskiden yârâniyuz cânâ
- 3.Gelenler bizden evvel bunda bulmış ‘âlemi biz de
Gedâ-yı kûy-ı ‘aşkuz ‘âlemüñ sultâniyuz cânâ
- 4.Kul eylesin zarûrî âdemi lutf-ı hıtâbuñla
Anuñçün sen şehüñ hep bende-i fermâniyuz cânâ
- 5.Ne arardın kapumda diyü cevır itme ‘Atâyîye
Muhabbet ehlinüñ cûyende-i dermâniyuz cânâ

5.

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- 1.Eyleseñ Mushaf-ı ruhsârüñ içün fâl baña
Lâm-ı zülfüñ ola dil derdi içün dâl baña
- 2.‘Âkıbet nolacagum dâg u elifden bilürem
Safha-i sîne yiter tahta-i remmâl baña
- 3.Eksük olmaz zer-i pür-tâb gibi dâg-ı derûn
Hasene yazsun anı kâtib-i a‘mâl baña
- 4.Vâ‘izâ ta‘nı gider ‘âşık-ı dem-bestelere
Kısmet olmuş ezeli kâl saña hâl baña
- 5.Beslemişken nice biñ hûn-ı ciger ile anı
Gör neler itdi ‘Atâyî dil-i meyyâl baña

6.

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1.Libâs itdi civâne ‘ıyd olunca ‘âşık-ı şeydâ
Velî tenhâda hayli kesdi biçdi gûş idüp a‘dâ
- 2.Saña elbette yumşar akçe yüzi ıssıdur ey dil
Zer-i pür-tâbı gün gibi görüp ol şem‘-i bezm-ârâ
- 3.Tutuşdı hârdan havlîsi çeşmüñ nâr-ı âhumla
Degül etrâf-ı dîdemde turan müjgân-ı hûn-bâlâ

5. A 52 a, B 41 a, c 41 a, D 52 a, E 44 a.

2 a bilürem: bilürin B,C,D

6. A 52 a, B 41 a, C 41 a, D 52 b, E 44 a.

4.Kurı bir gösterişdür Câm-ı Cem mir'ât-i İskender
Ruhın seyr eyle 'âlem bundadır ey dîde-i bînâ

5.Felek sâkisi hoş geldüñ diyü câm-ı belâ sundı
'Atâyî bezm-i dünyâya gelince bu dil-i rüsvâ

7.

-- / -- / -- / --

1.Zâhir olunca sünbül-i şeb-reng-i dil-rübâ
Açıldı gönlümüz yine mânend-i seb-güşâ

2.Bir gün gelür yoluña bulursun hep itdüğün
'Uşşâkı zâyî' itme reh-i gamda dil-berâ

3.Harc itdi bunca bâde-i surhı döke saça
Mey-hâredür sunarsa nola câm-ı pür-safâ

4.Şemşîri tograyup okını senci der oyar
Bagrum hezâr-pâre kebâb oldu gûyiyâ

5.Gördi ki la'l-i yâre tolaşur 'Atâyî câm
Sâkî ele virürse tutub âl ile nola

8.

... / ... / ... / ...

1.Cûylar toñdı geçüp mevsim-i seyr-i sahrâ
Yürimezse ne 'aceb zevrak-ı câm-ı sahbâ

2.Ferş-i mînâya dönüp âb-ı zülâl-i gülşen
Az kaldı ki toña memlaha gibi deryâ

3.Sâgar-ı bâde şikest olacağı bellü idi
Bezm-i meyde anı çatlatmış idi bâd-ı şitâ

4.Ayagın cûy soguklandurup oldu meflûc
Basdurup örter anı gerçi ki berf ile hevâ

5.Tâb-ı mihr idemedi bezme 'Atâyî te'sîr
'Acabâ toñdı mı bu şiddet ile nûr u ziyâ

Harfû'l-bâ

9.

7. A 52 b, B 41 b, C 41 b, D 52 b, E 44 b.

8. A 52 b, B 41 b, C 41 b, D 52 b, E 44 b.

9. A 52 b, B 41 b, C 41 b, D 52 a, E 44 b.

. - . - / . - . - / . - . - / . - . -

- 1.Egerçi bahse girüp eylemişdi hayli şitâb
Görince âteş-i âhum hemân ip oldu şihâb
- 2.Belürdi hatt-ı ruhı kad çeküp o serv-i revân
Kıyâmet oldu sanasın göge çekildi kitâb
- 3.Güler yüz ile sakın ‘akluñı ugırlamasun
Efendi âline aldanma ekşidür mey-i nâb
- 4.Düzüpdür al cebînlik ‘arûs-ı duhter-i rez
Dizerse aña gümüş pulların ‘aceb mi habâb
- 5.Görüp o yâri yanumda yıkıldı gitdi ‘adû
Şarâb-ı reşk ile oldu ‘Atâyî mest ü harâb

10

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1.Sâkiyâ zevrak yürürken kalmadı nâ-geh şarâb
Kalmışuz ‘ummân-ı gamda teşne yok bir katre âb
- 2.Zevrak-ı mey gibi keştî ser-girân itdi beni
Bâd-bânı oldu üstinde anuñ gûyâ habâb
- 3.Tıfl-ı câna oldu keştî bahr-i pür-emvâcda
Bir ‘aceb gehvâre kim salınduginca gitdi hâb
- 4.Bahr-i ‘aşk içre dil-i ehl-i gama keştî-sıfat
Gâlib oldukca hevâ eksük degüldür ıstırâb
- 5.Cûş idüp ‘aşk ile gösterme gubâr-ı hâtıruñ
Rîg-i deryâ-veş gerek olsun ‘Atâyî bî-hisâb

11.

- . . / - . . / - . . / - . .

- 1.Rez duhteriyle pür olıcak sâgar-ı şarâb
Kızkulesi gibi görünür ortada habâb
- 2.Agyâr ile yiyüp içre o şûh-ı bî-vefâ
Ben yaşımı şarâbi derin bagrumı kebâb

4 b mi : - D

5 b mest ü : mest-i B,C,D

10. A 53 a, B 41 b, C 41 b, D 53 a, E 45 a.

1 a nâ-geh : tâ ki B,C

3 b salınduginca : salındukca B

11. A 53 a, B 41 b, C 41 b, D 53 a, E 45 a

- 3.Şehd-i latîfdür ki yutup oldı dâne-dâr
Teb-hâlelerle var ise sâkî o la‘l-i nâb
- 4.Gird-âb-ı cûy-ı raksa girüp tâs-bâz-veş
Yir yir çıkardı taşraya tâs habâb-ı âb
- 5.Seyl-i sirişkûn itse cihânı ‘Atâyî gark
Bir dâne sıçradur mı saña gör bu âsiyâb

12.

. . . - / . . . - / . . -

- 1.La‘l-i yâre tokınsa câm-ı şarâb
Zehremüz çâk olur misâl-i habâb
- 2.Kal‘a-ı ‘işrete su kullesidür
Hum yanında sebû-yı bâde-i nâb
- 3.Gûyiyâ sagdı sihr idüp sâki
Şîşe kim oldı mâh-ı ‘âlem-tâb
- 4.Her elif döndi tîr-i dil-dûza
Nâmede harf atup idince ‘itâb
- 5.Sıgmaya deftere ‘Atâyî eger
Eylesem derdümi hisâb u kitâb

13.

- . . - / - . . - / - . . - / - . -

- 1.Cismümi hâk eyledüm hâk üzre cevânûn görüp
Sînemi çâk eyledüm çâk-i girîbânûn görüp
- 2.Sâye gibi kendümi yirden yire çaldum hemân
Pertev-i mihr-i ruhuñ serv-i hırâmânûn görüp
- 3.Mest-i ‘aşkum ihtiyârum kalmadı kan agladum
Sâkiyâ sâgarda ‘aks-i la‘l-i handânûn görüp
- 4.Eyledüñ dem-beste ‘arz idüp ruhuñ mir’âtini
Dem-be-dem âh itmezem ol lutf u ihsânûn görüp

12. A 53 a, B 42 a, C 42 a, D 53 a, E 45 a.

1 b zehremüz : zehrümüz E

3 a gûyiyâ : gübreyi E

5. : - B

13. A 53 b, B 42 a, C 42 a, D 53 b, E 45 a

1 a cismümi : cismüm B

1 b sînemi : sîneyi C

5.Derd-i ‘aşk ile ‘Atâyî şöyle olduñ hasta-dil
Hep tagıtduk kendümüz zülf-i perîşânuñ görüp

14.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Gamzeler mahmûr kana çeşm-i şehlâ teşne-leb
Hep anuñçün katlûme tîg-i mücellâ teşne-leb
- 2.Zahmumuñ azgın sulandursa nola peykânlaruñ
Katreye olur sadef ey dürr-i yektâ teşne-leb
- 3.Rûzgâr ile varursa kendin artuk alamaz
Cûy-bâre şol kadar gül-berg-i ra‘nâ teşne-leb
- 4.Toyılır mı lutfuña ey kâm-bahş-ı cân u dil
Çeşme-i cândur aña Hızır u Mesîhâ teşne-leb
- 5.Neylesünler ‘arz-ı hâle kimsede tâkat mı var
La‘lûne ‘âlem ‘Atâyî gibi cânâ teşne-leb

15.

Harfû’t-tâ*

- . . / - . - - / - . . / - . - -

- 1.Bîmâr gözlerüñden irişdi cânâ âfet
Şimden geru efendi sen sag u ben selâmet
- 2.Mânend-i âb u âteş bî-sabr u bî-sükûnem
Cismümde âb-ı hasret göñlümde nâr-ı firkat
- 3.Devr-i felek beni bir meh-pâreden ayırdı
Kaddüm hilâle döndi düşdi dile harâret
- 4.Dil-ber vedâ‘ iderken nola helâlleşirse
Zîrâ bilür komaz sag ben zârı derd ü hasret
- 5.Necm-i sirişk-i demdür olsa ‘Atâyî zâhir
Gitdi tolandı gözden ol âfîtâb-ı tal‘at

16.

4 b ol : - B,C,D

14. A 53 b, B 42 a, C 42 a, D 53 b, E 45 a

1 b katlûme : katlûmi D

15. A 53 b, B 42 a, c 42 a, D 53 b, E 45 b

* : - A,C,E

1 a irişdi cânâ : cânâ irişdi B,C,D

4 a helâlleşirse : helâlleşse B,C,D

-- . / . -- . / . -- . / . --

1.Yir yir görünür sâgar-ı Rahşân-ı harâbât
Döndi kafes-i zer-gere vîrân-ı harâbât

2.Dil minnet ile hân-kah-ı pîre varur mı
Başına yıkılmadı ya eyvân-ı harâbât

3.Yanında sürâhîsi pür oldukca ne gam yir
Dervîş-i gedâ kim ola mihmân-ı harâbât

4.Yandurdu ‘arak her tarafa sâki-i meclis
Pür-şevk yine gûşe-nişînân-ı harâbât

5.Çok bekledüñ olmadı mı insâf ‘Atâyî
Virmez mi icâzet dahi pîrân-ı harâbât

17.

. . -- / . . -- / . . -- / . . -

1.Kimse yâd eylemez öldürse beni ol gözi mest
Üstühânumla meger itleri duta yâ dest

2.Bagrumuñ bagladı başın o tabîb-i dil ü cân
İtdi tîmârını gûyâ ki sipâhî ser-best

3.Penbe-i dâg-ı dili tâzelese lutfından
Ursa ol sîm-beden sîne-i efgâruma dest

4.Câmdur câmi‘-i ‘işretde firûzân kandîl
Her gice anı uyandursa nola bâde-perest

5.Beli dirse ne ‘aceb neşve-i merd-efgenine
Ey ‘Atâyî anı kim mest ide sahbâ-yı elest

18.

- . -- / - . -- / - . -- / - . -

1.Gâh elüñde sübha gâhî sâgar-ı pür-şûr tut
Hîç olmaz ise habâbı sübha-ı billûr tut

2.Zülf ü gamzeñ bildi murg-ı dil şikâr olduğunu

16. A 54 a, B 42 a, C 42 a, D 54 a, E 45 b

1 a görünür : görünüp C

1 b vîrân-ı : vîrâne D

17. A 54 a, B 42 b, C 42 b, D 54 a, E 45 b

1a gözi mest : gözi köz C,E

2 a dil ü cân : dil-i cân C

3 b efgâruma : efgârıma B,C, D

18. A 54 a, B 42 b, C 42 b, D 54 a, E 45b

‘Âkıbet bir bûseye bâzâr itdûñ ur tut

3.Bî-sûtûn-ı gamda kûh-endâz olan ‘âşıkları
Kûh-ken-veş nakd-i vasluñ va‘d idüp müzdûr tut

4.Bezm-i gamda sîneye geh sille geh nâhûn urup
Uy nevâ-yı ‘aşka gâhi def gehi tanbûr tut

5.Safhada her penç-beytûñ pençe-tâb-ı hamsedür
Satr-ı mâ-beynin ‘Atâyî pençe-i pür-zûr tut

19.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1.Muhabbet olmasa meyden gelür mi câna germiyyet
Ki âteş yanmasa şem‘ ile bulmaz hâne germiyyet

2.Bu bâzâr ile ancak üstine düşmekle aldandı
Metâ‘-ı vaslı şem‘e gösterüp pervâne germiyyet

3.Şarâb-ı bezm şevkinden meger bir kâse kaldırdı
Neden düşdi bu deñlü mihr-i nûr-efşâna germiyyet

4.Geçüp şâdî vü gamdan sogumışdı cümle ‘âlemden
Teb-i ‘aşkuñla buldı bu dil-i dîvâne germiyyet

5.‘Atâyî tâb-ı mey pîr-i mugânı nev-civân itmiş
Ki elde âteşîn-meyle satar yârâne germiyyet

20.

Harfû’s-sâ*

- - . / - - . / - - . / - - .

1.Hûbân ile yaraşmaz o ‘âlî-cenâbe bahs
Lâyık mı hîç zerre ile âfitâbe bahs

2.Kimdür ki la‘lini eme bî-hûş olmaya
Mimkin midür şarâb ile mest-i harâba bahs

2 a zülf ü gamze : zülf gamze B

2 b ur tut: ugr tut ma‘nâsına dahi münâsibdür buyurdılar Mes‘ûd Efendi. Ur tut, Rûm’da darb-ı meseldür.
“Neylediysen eyledûñ ur tut bâzâr eyledûñ” dirler. B (der-kenâr)

4 a geh : - E ; nâhûn : tâcın E

5 b mâ-beynin : mâ-beyn E

19. A 54 b, B 42 b, C 42 b, D 54 b, E: -

4 b ‘aşkuñla : ‘aşk ile A

20. A 54 b, B 42 b, C 42 b, D 54 b, E 46b

* : - A,C,D,E

2 a kimdür ki : kim kidür D

- 3.Hattına kimi misk didi kimisi ‘abîr
Çıkamaz beyâza gerçi ki gelmez hisâba bahs
4. İhyâ-ı mürde eylemege bir cevâb ile
Kim pîşedür o dil-ber-i hâzır-cevâba bahs
- 5.İnkâr iderse hûn-ı dil ü dîdeñi o yâr
Eyle ‘Atâyî sen iki şîşe şarâba bahs

21.

Harfû’l-cîm

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Ey göñül derd-i derûnuñ sırrını dil-dâre aç
Sîneñi sad-pâre kıl şemşîr-i gamla yâre aç
- 2.Bezm-i meyde tâb-ı mülden gül gül oldu rûy-ı yâr
Bak ruhına kasr-ı cânuñ revzenin gülzâre aç
- 3.Dürr-i dendânuñla ‘arz it zülf-i pür-çînüñ baña
Cevherüñ sarrâfa göster nâfeñi ‘attâra aç
- 4.Derdi def^{*} olsun okuyup üstine efsûn üfür
Gül kitâbın ey sabâ gel bülbül-i bîmâra aç
- 5.Ey ‘Atâyî tîr-i bârân eyledükce gül gibi
Nâvek-i dil-dâre karşı sîne-i sad-pâre aç

22.

Harfû’l-hâ*

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

- 1.Olalı mest-i şarâb-ı leb-i dil-dâr kadeh
Nesi var ise dilinde ider izhâr kadeh
- 2.Keyf-i ‘aşkum nola olursa selefdan efzûn
Artırur tolı içen ‘aşkını her-bâr kadeh
- 3.Mâh-ı nevdür küpesi encüm-i rahşende habâb
Oldı bu bezm-i gama günbed-i devvâr kadeh

3 a misk : müşg A,E

21 A 54 b, B 43 a, C 43 a, D 54 b, E 46 a

2 a oldu : olsun B,C

2 b cânuñ : câmuñ A,E

3 b nâfeñi : tenüñi A,D,E

5 a Tîr-i bârân ey ‘Atâyî B,C

22 A 55 a, B 43 a, C 43 a, D 55 a, E 46a

* : - A,C,E

2 b ‘aşkını : bezmde B,C

4.Dâ'im olmaz dolusı meclis-i 'âlemdür bu
Kimi mahrûm olur içer kimi tekrâr-ı kadeh

5.Ey 'Atâyi tolusun içmek için şâh-ı gülün
Ayag üstinde tutar lâle-i gülzâr kadeh

23.

-- . / - . - . / . - - . / - . -

1.Subh-ı safâ ruhuñ zekanuñ sâgar-ı subûh
Habb-i siyâh-ı hâl-i lebûndür gıdâ-yı ruh

2.Âsân degüldi göñlüne girmek güzellerün
Sâki elinden oldu bize 'âkıbet fütûh

3.Rahşân olunca sâgar-ı İslâm-ı sûz-ı mey
Bir şu'lesine döymeye biñ tevbe-i nâsûh

4.Tûfân-ı 'aşk-ı yâr kaçan mevc-hîz olur
Başlar hemân tedârûke keştî-süvâr Nûh

5.Fikr-i hatıyla sîne-i pür-dâg-ı gülsitân
Gûyâ 'Atâyi oldu aña şerhalar şürûh

24.

Harfû'l-ha*

-- . / - . - . / . - - . / - . -

1.Câm-ı safâ-sıfat kanı bir yâr-i sâde-ruh
Âyine gibi sâf-derûn u güşâde-ruh

2.Mânî gibi ki pâk cilâ vire nakşına
Gösterdi yâr câm-ı mey-i pür-safâda ruh

3.Mir'at-i câm 'aks-i ruhuñdan mı surh olur
Âyine-veş alur mı ya reng-i bâde ruh

4.Ferzânelükler eyledi nat'-ı zemânede
Atı öñince süren o şûhuñ piyâde ruh

5.Geldi 'Atâyi sîneme ol tîg-i hûn-feşân

3 b, bu bezm-i gama : bezm-i gama bu B,C

23. A 55 a, B 43 a, c 43 a, D 55 a, E 46 b

5 a dâg : tâg C

5 b şürûh : sürûh E

24. A 55 a, b 43 a, C 43 a, D 55 b, E 46 b

* : - A,C,E

4 b öñince : öñünde A,D,E

Gûyâ ki girdi koynuma bir yâr-ı sâde-ruh

25.

Harfû'd-dâl

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Şîve-i refâtârûña öykünmez ey serv-i bülend
Saña nisbet kebgdür bürkân ayaklı derd-mend
- 2.Tutmasun âhum hazer kıl kaçma ey serv-i bülend
Halka halka dūd-ı sîne oldu bir müşgîn kemend
- 3.Âbda ahker söyündürdüm degül göz merdümü
İtmek için hasta çeşmünden senün def-i gezend
- 4.Deldi geçdi sūzen-i dil-dūz gamzeñ bagrumı
Hâtırumdan geçmedi ammâ o zūlf-i bend bend
- 5.Ey 'Atâyi pür kılan fıkı-i lebiyle gönlümü
Meclis-i rûhâniyâne eylemiş bir şîşe kand

26.

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

- 1.Ümîd-i vasl ile itdi vücûdını nâ-bûd
Muhabbet ehli şehâ ihtimâle virdi vücûd
- 2.'Aceb mi ehl-i gamuñ hâtırı şikest olsa
Dürüst olur mı o şîşe içinde kim ola od
- 3.Nefesde olmaz eser nâr-ı 'aşka düşmeyicek
Yanup yakılmayıcak bûy-ı hûb vire mi 'ûd
- 4.Helâllaşmaga başlar esîr-i 'aşkı hemân
Görince gamze-i ser-mest-i yâri hûn-âlûd
5. 'Atâyi baña göz açdurmaz oldu çarh-ı denî
Meger ki nâr-ı derûn itdi hânesin pür-dûd

27.

25. A 55 b, B 43 b, C 43 b, D 55 b, E 46 b
1 a, şîve-i : şîveñe E; refâtârûña : refâtârına A,D,E
2 b, bir : - A,C,D,E
26. A 55 b, B 43 b, C 43 b, D 55 b, E 47a
2 b, od : dūd A,C,E
3 a, Nefesde olmaz başlar esîr-i 'aşkı hemân B
3 a vire : virür D
4 a Helâllaşmaga esîr-i 'aşka düşmeyicek B
3 b ile 4 b yer değiştirmiş B

Harfû'z-zâl*

... - - / ... - - / ... - - / ... -

1.Kadd-i mevzûnuñı yâd eyledi beñzer kâgaz
Şevk ile sînesine çekdi elifler kâgaz

2.Gam-ı hâlûñle siyeh nokta degüldür görinen
Dâglar yakdı yine cismine yir yir kâgaz

3.Bunca dem gîtmez iken çîn-i cebîni anuñ
Göñli yazıldı idüp vasfuñı ezber kâgaz

4.Varma bâzâre meded miski 'akîde alma
Korkarın kim sunalar destüñe bir zer kâgaz

5.Ne yazıldıysa 'Atâyî gibi alnında görüp
Bir gün olur şerer-i kahruña mahzar kâgaz

28.

Harfû'r-râ Berâ-yı Nâdirî Efendi*

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.'İyd-ı ekber geldi sandum kim iriştî nev-bahâr
'İydgâhı berg-i sebz itmiş ser-â-ser sebzezâr

2.Bâm-ı eflâk üzre sanmañ zâhir oldı mâh-ı 'ıyd
Göklere atdı safâdan tâc-ı zerrîn menâr

3.Karşumuzda salınur gayr ile ol serv-i revân
Kendümi reşk ile ber-dâr ideyim Mansûr-vâr

4.Devr usûlin tutdılar cevır itmede dolablar
Seyr idem diyü o mâhı eylemez bir dem karâr

5.'İydgehde raksa başlar cân bulur taht-ı revân
Her kaçan rûh-ı revânum nâz ile olsa süvâr

6.Bir döner tasvîri çok fânûsa beñzer fi'l-mesel
Şem'-i rûyî şevkine raks itmede leyl ü nehâr

27. A 55 b, B 43 b, C 43 b, D 56 a, E 47 a.

* : - A,C,E

5 b kahruña : kahr ile E

28. a 55 b, B 43 b, C 43 b, D 55 b, E 47 a.

* : - A,C,E

3 b ideyüm : ideyin B,C,D

5 a 'ıydgehde : 'ıydgehünde A,E; bulur : bulup B,C,D

6 b şem'-i rûyî şevkine : şevk-i şem'-i rûy ile B,C,D

7. Dil-berüñ taht-ı revânda devrini seyr eyleyen
Olur elbette ‘Atâyî gibi ser-gerdân u zâr
8. ‘İyd-ı ekber ol zamân olur ki ‘abd-i hâlisüñ
Dest-bûsıyla müşerref eyleye sadr-ı kibâr
9. Ol gül-i bâg-ı fazîlet kim dem-i lutf-ı Hüdâ
Eylemiş mahsûd-ı ‘ıyd u reşk-i eyyâm-ı bahâr
10. Bu du‘âmuz kim ola devr eyledükce mâh-ı ‘ıyd
‘İzz ü rıf‘at müstedâm u ‘ömr ü devlet pâ-y-dâr

29.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Firkatüñde dil gül-i gülzâre bakup eglenür
Aglasa bî-ihliyâr enhâre bakup eglenür
2. Zülf-i pür-çînüñde bend itseñ de kılmaz ihtiyâr
Dil ham-ı müyuñdan ol ruhsâre bakup eglenür
3. Va‘de-i vasl itse dil-ber Kays-veş ehl-i cünûn
Nice yıllar reh-güzâr-ı yâra bakup eglenür
4. Sâyesiyle eylese ülfet dil-i tenhâ-nişîn
Künc-i ‘uzletde der ü dîvâra bakup eglenür
5. Ârzû-yı mihr-i rûyuñla ‘Atâyî her gice
Subh olunca matla‘ü’l-envâra bakup eglenür
6. Serverâ lâ-yık mı ben ser-geşte-i devrân olam
İl safâda sebze vü enhâra bakup eglenür
7. Dâstânum oldı halk-ı ‘âlemüñ eglencesi
Seyr iden bu âh-ı âteş-bâra bakup eglenür
8. Hâsılum oldı benüm sîm-sirişk ü rûy-ı zerd
Ehl-i dünyâ dirhem ü dînâre bakup eglenür
9. Bende-i muhlis du‘â-yı devletüñ eyler müdâm
Muntazır ihsânuña yollara bakup eglenür

10 a kim: - B,C,D

29. A 56 a, b 44 a, C 44 a, D 56 b, E 47 b.

2 a bend itseñ de: bend oldısa A,E

3 a itse : itdi A,E

6 a Serverâ ser-geşte-i devrân olam lâ-yık mı ben A,E

9 a devletüñ eyler müdâm : hayruñ eyler subh u şâm B,C,D

30.

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. 'Uzlet-gede-i 'aşka dili cân ile gönder
Ol hân-kâha hastañı kurbân ile gönder
2. Nûş eyleyüp ol mug-peçe 'aşkına şarâbı
Ey sûfî yûri tövbeyi î mân ile gönder
3. Etfâl üşüp vâdi-i hicrâna düşürsün
Mecnûn-ı dili şevket ü 'unvân ile gönder
4. Cânân ile cân dil-ber ile dil gider olmuş
Gel cismi dahi eşk-i firâvân ile gönder
5. Egletme hemân kâfile-i 'aklı 'Atâyî
Câmı pür idüp meş'al-i rahşân ile gönder

31.

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Cûlarda berf levh-i yah üzre olup nisâr
Bakdukca geldi âyine-i hâtıra gubâr
2. Ol deñlü soydı düzd-i şitâ yolda anı kim
Bir gömlek ile kaldı reh-i bâgda çenâr
3. Yahdan urıldı pâyine bir bend-i âhenîn
Şimdi uzatmaz ayagını bâga cûy-bâr
4. Yah-beste oldu sâgar-ı zerrîn ile şarâb
Hâtem gibi ki fassı ola la'l-i âb-dâr
5. Câmuñ kulagina kodı bârid sözün şitâ
Nâzûk-mizâcdur ne 'aceb virse inkisâr
6. Elmâsa dutdı kim dür ü gevher delüp döger
Yah-pâre taraf-ı bâmdan oldukca katre-bâr
7. İtmişsin erba'îne girüp bâdeden ferâg
Katlan 'Atâyî gelmeye mi bir dahi bahâr

30. A 56 b, B 44 a, C 44 a, D 56 b, E 47 b.

2 b yûri : yüz C

4 a dil : - C

5 b meş'al : bâde C

31 A 56 b, B 44 a, C 44 a, D 56 b, E 47 b

2 b gömlek : gönlek B,C

32.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bakmadı murg-ı dile ol çeşmi mestüñ nâzı var
Neylesün bir uyhusı alınmaduk şeh-bâzı var
2. Alur ey bülbül sakın esbâb-ı sabruñ al ile
Gonca ferzînin gözet kim güllerüñ açmazı var
3. Nakş-i dîbâ-yı çemenzârı yukardan tarh ider
Kârgâh-ı gülşenüñ üstâd-ı nakş-endâzı var
4. Bâd ile evrâk uçup âfâka tagıldı yine
Bir nazar kıl sakf-ı gerdûna ‘aceb pervâzı var
5. Ey ‘Atâyî başladı bülbül seherden nagmeye
Bî-karâr itdi bizi el-hak ‘aceb âgâzı var

33.

- . . / - . . . / . - - . / - . -

1. Sâkî bir iki câm-ı mey-i hoş-güvâr vir
Lutf eyle nây-ı nâleme bir dem karâr vir
2. Senden ne gelse hâsıl-ı ‘ömri bilür gönül
Ey nahl-ı tâze ya gül-ı gonca ya hâr vir
3. Dil gaflet üzre ‘ayşda ey gamze-i nigâr
Gel şahne-i muhabbete anı şikâr vir
4. Esrâr-ı ‘aşk fikrin iden ‘aklın aldurur
Müşkil lugâzdur ol bilemezseñ hisâr vir
5. Ferhâd’a pey-rev olma ki kâr-ı kadîmdür
‘Aşk içre ey ‘Atâyî yeñi iştihâr vir

34.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. ‘Aceb mi girye-i mestâne itse çeşm-i şehlâlar
Dökilmez mi ya geçgin mest elinden câm-ı sahbâlar

32 A 57 a, B 44 b, C 44 b, D 57 a, E 48 a.

1 b alınmaduk : alınmamış A,E

2 a ey bülbül sakın : bülbül sakın bir C

33 A 57 a, b 44 b, c 44 b, D 57 a, E 48 a

2 b nahl : gül D

5 b ey : - E

34 A 57 a, B 44 b, C 44 b, D 57 a, E 48a

- 2.Şarâb-ı nâz kesgin gamzeler tîg-i cilâ-dâde
Halâs olmaz ol iki mest elinden cân-ı şeydâlar
- 3.Gül üzre sünbûli düşmüş perîşân-ı humâr olmuş
Ne mümkün devşürilmek şimdi ol zülf-i semen-sâlar
- 4.Felek gümler figânum sadmesinden kûhsâr iñler
O mest-i fitne-engîzüñ degül mi hep bu gavgâlar
- 5.‘Atâyî bâde-i eşküm içüp mestâne olmuşdur
‘Aceb mi mest olup biri birine girse deryâlar

35.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Kitâb-ı hüsnüñe tab‘ ehli mir’atü’s-safâ dirler
Ruh-ı pür-tâbuña mû gelse hatt-ı dil-güşâ dirler
- 2.Görüşmek düşmediyse şâhum öğren Rûm ilidür bu
Öperler bunda ‘âşıklar seni de merhabâ dirler
- 3.Niyâzın diñleyüp efsâne sanmañ yâre ‘uşşâkuñ
Aña ‘aşk ehli cümle kıssa-ı mihr ü vefâ dirler
- 4.Tedârük üzre ol gûş eyle pendüm varıcak yirdür
Yakında bir mahal var râhat-âbâd-ı fenâ dirler
- 5.Kelâm-ı mu‘ciz-âsâruñ meger enfâs-ı ‘İsâdur
‘Atâyî medh idenler aña şî‘r-i cân-fezâ dirler

36.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

- 1.Resen-i zülfüñ ile dil o zenahdâna iner
Sanki Câmasb-ı belâ-keş çeh-i mârâna iner
- 2.Reh-i ‘aşkuñ ötesin sordı gönül Mecnûn’a
Didi bu yoluñ ucu vâdi-i hicrâna iner
- 3.Ser-i kûyında atar sengi rakîbe o melek
Âsumândan sanasın sâ’ika şeytâna iner
- 4.Dûd-ı âhum giceler ‘aşkuñ ile çarha çıkar

5 a mestâne : şûrîde B,C

35. A 57 a, b 44 b, C 45 a, D 57 b, E 48 a

5 b aña : anı B,C,D

36. A 57 b, B 45 a, C 45 a, D 57 b, E 48 a.

1 b mârân : bârân B

Aglamakdan gözümün yaşları dâmâna iner

- 5.İki şâhîni süzildiler o şâh-ı hüsnüñ
Ey ‘Atâyî var ise murg-ı dil ü câna iner

37.

... - - / ... - - / ... - - / ... -

- 1.Bagrumuñ başını gel tâzeleyüp eyle karâr
Bir ser-i kâr da sen ol ey tîr-i nigâr
- 2.Tîr-i âhum irişür menzil-i maksûda diyü
Germ olup aşırı atma katı ey ‘âşık-ı zâr
- 3.Eline aldı kemânçe okını mutrıb-ı bezm
İtdi her pîş-revi tîr-sıfat tîr-sıfat cânuma kâr
- 4.Sîneme şerha çeküp kâmetümi ham kılalı
İtdi kullâb-ı cefâsına kepâde dil-dâr
- 5.Tîr-i bî-rişteye döndürdi ‘Atâyî gerçi
Düşerin pâyine yâbâna da atsa beni yâr

38.

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1.‘Aşk ile girer ‘arsa-ı merdâna girenler
Göñlinde olandur yine meydâna girenler
- 2.Hûn-ı müjeñüñ havfı ile şimde yatakda
Peykân-ı ciger-dûz gibi kana girenler
- 3.Havf ile yem-i gamda şinâverlük olur mı
Bî-bâk gerek lücce-i ‘ummâna girenler
- 4.Koynına giren dil-berüñ el sunmamak olmaz
Küstâh olur elbette gülistâna girenler
- 5.Mestâne yine râzını fâş itdi ‘Atâyî
Şûrîde çıkar halka-ı rindâna girenler

39.

4 b gözümüñ : gözimin B,C,D

37. A 57 b, B 45 a, C 45 a, D 57 b, E 48 b

1 a başını : yaşını B,C,D

4 a kâmetümi : kâmetini A,E

38. A 57 b, B 45 a, C 45 a, D 58 a, E 48 b

1 a ‘arsa : ‘arza E

3 b bî-bâk : bî-pâk C,E

. - . - / . - . - / . - . - / . - . -

- 1.Fütâdeler dil-i zârı o la‘l-i nâba virür
Cihânda ‘aklı olan varını şarâba virür
- 2.Bu demde zühd ile seccâdesini suya salan
Şarâba rehn idüp esbâb-ı zühdi âba virür
- 3.Muhabbet ehli görüp yâri aldurur kendin
Göñül memâlikin ol şâh-ı kâm-yâba virür
- 4.Edâniye düşer elbette ni‘met-i dünyâ
Virürse pâre-i nânı yine kilâba virür
- 5.‘Atâyî künc-i harâbâtı ‘âleme virmez
Şarâb bulmayıcak ‘âlemi harâba virür

40.

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

- 1.Burc-ı hamelde revzen-i hûrşîdden saçıldı zer
Çıkdı ‘adâlet kasrına nev-rûz-ı sultânî meger
- 2.Idüp şeh-i hâver-zemîn hayl-i bahârî der-kemîn
Kıldı yine zîr-i nigîn rûy-ı zemîni ser-te-ser
- 3.Şâh-ı bahârî her sene hükmin yürüdür gülşene
Tûmâr-ı zanbakdan yine geldi ‘adâlet-nâmeler
- 4.Bülbül idüp her-sû nidâ şâh-ı şecer açdı livâ
Mülk-i çemen üzre sabâ ezhârdan ‘asker sürer
- 5.Bâd-ı bahâr olup vezân her gonca açdı câmedân
Gül engine giydi hemân bir câme-i pür-zîb ü fer
- 6.Şâh-ı gül üstinde meger bir âşiyândur verd-i ter
Uçmaga her bergi açar mânend-i lücce bâl ü per
- 7.Yine ‘Atâyî lâleden micmer-firûz oldı çemen
Oldı mu‘attar pîrehen gülzârda her verd-i ter

41.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1.Sûfi-i zerrâkdan şûrîde-dil dermân umar

39. A 58 a, B 45 a, C 45 a, D 58 a, E 49 a.

4 b nânı : nâbı D

40. A 58 a, B 45 b, C 45 b, D 58 a, E 49a.

6 b lücce : beççe B

41 A 58 a, B 45 b, C 45 b, D 58 b, E 49 a.

Gör ne gâfildür bu kim şeytândan î mân umar

- 2.Hat belürdi cân ümîd eyler belâ vü derdüñi
Mîz-bân ahşâma karşı gûyiyâ mihmân umar
- 3.Dag-ı surhum gösterüp lutfuñ recâ itsem nola
Bir gedâ kim şâha gül ‘arz eyleye ihsân umar
- 4.Yâr gelmezse yirine cânumuz gelmez bizüm
Dil ümîd eyler zamân-ı vasl-ı yâri cân umar
- 5.İhtiyârı yok ser-i kûy-ı mugana varmada
Mest-i rüsvâdur ‘Atâyî himmet-i merdân umar

42.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Firkatüñde gözlerüm segrer sirişk-i ter döker
Beñzer ol mahmûra ki peymânesin dîtrer döker
- 2.Hatt-ı rûyın tîg ile oldukca yârüñ ser-tırâş
Sanurın bahr-i melâhat mevc urup ‘anber döker
- 3.Sûz-ı ‘aşk ile olaldan mübtelâ-yı mahreke
Şem‘-i meclis subha dek yanar tutuşur der döker
- 4.Râz-ı ‘aşkı açma gör deryâyı kim hâmûş olur
Her taraftan cûylar gerçi gelüp diller döker
- 5.Pür kılur merd-i muhabbetle ‘adem sâhillerin
Bahr-i gamda zevrak-ı gerdûn ‘Atâyî er döker

43.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Anı çok çekdi çevirdi bâgda dülâblar
Var ise araya dil sokdılar mîz-âblar
- 2.Pâyüñe su koymaga ey serv lâ’ik olmaya
Taşt-ı sîm olsa kefinde cûlaruñ gird-âblar

3 a lutfuñ : lutfin A,E

42 A 58 b, B 45 b, C 45 b, D 58 b, E 49 b.

1 a sirişk-i : sirişküm D

2 b ‘anber : gevher D

4 b gelüp . gelür B,C,D

5 b er : ez B,C,D

43. A 58 b, b 45 b, C 45 b, D 58 b, E 49 b

3. Tâb-ı ‘aşkuñ sînem üzre eski dagum tâzeler
Genc-i şâh-ı ‘aşk içün gûyâ ki altun tâblar
4. Koymasa şeb-nem peyâmın gûşına bâd-ı sabâ
‘Andelîbe yüz yumazlardı gül-i sîr-âblar
5. Zevrak-ı bahr-i melâhatdür ‘Atâyî kaşları
İki zülfi rîsmân ile iki kullâblar

44.

- - . / - - . / - - . / - - .

1. Ney gibi ol ki bagrı delinmişdür âh ider
Surâhını duhan-ı derûnı siyâh ider

2. Aglañ o nâ-murâde ki şâm-ı firâkda
Şem‘-i cemâl-i yâre ırakdan nigâh ider

3. Geşt ümîdin itse nola ceşş-i gam tebâh
Ol kim fenâ yolında tenin hâk-i râh ider

4. Câm-ı cihân-nümâ-yı habâb-âver-i şarâb
Bakdıkca döndi hüsrev-i Cem-bârgâh ider

5. Olsak nola gedâ-yı der-i pîr-i mey-furûş
Bir himmeti ‘Atâyî bizi pâdişâh ider

45.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. İrmedi yâre sirîşk-i çeşm-i bînâdan haber
Gerçi sür‘atle varur dirlerdi deryâdan haber

2. Gûş tutsañ ‘âlem-i bâlâ peyâmın diñleseñ
Zâhidâ virsem saña ol serv-i bâlâdan haber

3. Bûlbûl-i şûrîdeye gül-berg ile mektûb uçur
Vâr ise ey bâd-ı gülşen verd-i ra‘nâdan haber

4. Bî-haberdür dahi dünyâdan o tıfl-ı nev-resüm
Diñlemez gelse eger ‘uşşâk-ı şeydâdan haber

5. Bezm-i yârüñ vasfını itmeñ ‘Atâyî’den su’âl

44. A 58 b, B 46 a, C 46 a, D 59 a, E 49 b

2 a şâm-ı firâkda : şâm u deher dirâk A,E, firâkda, D ki: kim B,C

4 a habâb : habbât A,E

45. A 59 a, B 46 a, C 46 a, D 59 a, E 49 b

2 a tutsañ : dutsañ B, C; peyâm . kelâm A,E

2 b serv . kadd B,C,D

Mümkün olur mı alınmak mest-i rüsvâdan haber

46.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Def-i gam eyler şu kim rıtl-ı girânı kaldurur
Destine meş'al alup bir kâr-bânı kaldurur
- 2.Berg-i sebzın kaldurup gül-goncasın açsa sabâ
Gûyiyâ ser-pûş-ı câm-ı erguvânı kaldurur
- 3.Bir mu'allem tevsene beñzer ki yirden tîg ala
Berg-i bîdi her kaçan bâd-ı hazânî kaldurur
- 4.Pâye-i rif'at umarken pâ-y-mâl eyler felek
Cevri der gerdûne senden nerdbânı kaldurur
- 5.Kehrübâ gibi tenin zerd eyleyen erbâb-ı gam
Kendüye cezb eyleyüp ol mû-miyânı kaldurur
- 6.Bezme geldüğine ol tıfluñ tahammül eylemez
Hâce-i tıflı görüñ bir gün tabanı kaldurur
- 7.Ey 'Atâyî pür ider gerdûn simât-ı sıfleyi
Ehl-i dil-hâneñdeki bir parça nânı kaldurur

47.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

- 1.Leb-i cûya tokınup dem-be-dem enfâs-ı bahâr
Pür-sadâ oldu neyistân nitekim mûsikâr
- 2.Hâr derdinden ider bûlbûl-i şeydâ nâle
Yohsa urmaz gül ile anı nihâl-i gülzâr
- 3.Hattuña dil uzadur sebze diyü sâye degül
Yiri kaldı yüzine sille urup berg-i çenâr
- 4.Gül-i bâdâmuñ olursa ne 'aceb zehresi çâk
Haber-i gamzeñi ırgürdi nesîm-i eşcâr
- 5.Ey 'Atâyî geçemem câm-ı leb-i dil-berden
Bâde-i mihnet ile gerçi ki oldum evkâr

46. A 59 a, b 46 a, C 46 a, D 59 a, E 49 b

2 a sebzın : sebzüñ C

3 a ala : ile E

5. ve 6. beyitler yer değiştirmiş: B,C,D

7 b dil : - A

47. A 59 a, b 46 b, c 46 b, D 59 b, E 50a.

48.

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Dil bağlamayan zülfüne âzâde degüldür
Yoluñda helâk olmayan üftâde degüldür
2. Dil teşne-i gam görmeye toymazsa degül gam
Hakkâ ki lebûñ gördüğümüz bâde degüldür
3. İzhâr-ı zekâ eyledi vuslat hevesinde
Dîvâne gönül şimdi o sevdâda degüldür
4. Âsâyış-i dil râhat-ı cân didüğün ey dil
Fî'l-cümle eger vâr ise dünyâda degüldür
5. Bakmaz zürefâ sâde söze gerçi 'Atâyî
Ammâ görinen sen didüğün sâde degüldür

49.

. - - . / . - - . / . - - . / . - -

1. İrişse 'ıyd-ı visâli safâya el mi deger
Ayagına düşerüz merhabâya el mi deger
2. Döğünmeden girih-i dâm-ı zülf-i pür-hamda
Nevâziş-i zekan-ı dil-rübâyâ el mi deger
3. Dile emân mı virür fikr-i mûy-ı pîç-â-pîç
Keş-â-keş-i gam u çâk-i kabâyâ el mi deger
4. O şeh alurmuş ele 'arz-ı hâlûmi tatalum
Yazarken aglamadan müdde'âya el mi deger
5. Hemîşe sînemi nâhunla çizmedür kârum
Kitâb u hâme-i müşkil-güşâyâ el mi deger
6. Esîr-i 'aşkını zülf-i dü-tâyâ ısmarlar
Dil-i belâ-keşe cevır ü cefâyâ el mi deger

5 a geçemem: geçeyüm A,E

48. A 59 b, B 46 b, C 46 b, D 59 b, E 50 a

2 a degül gam : gam degül D

2 b gördüğümüz : gördüğümüz B,C,D

3 a hevesinde : hevesinden C

3 b gönül : degül D

49. A 59 b, B 46 b, C 46 b, D 59 b, E 50 a

4 b aglamadan . aglamakdan A

5 a sîne : şîşe B

7.Rakîbi ellemege dil tenezzül eyler mi hîç
Meger ki ol hâr-ı bî-dest ü pâya el mi deger

8.Dimeñ ki ‘âşık dil-dâr dest-gîr olmaz
Fütâde-i çeh-i derd ü belâya el mi deger

9.‘Atâyî dîde-i pür-hûnı silmeden dâ’im
Safâ-yı sâgar-ı ‘âlem-nümâyâ el mi deger

50.

.. - - / . . - - / . . - - / . . -

1.Sanmañuz kim görünür âh idicek şu‘le-i nâr
Dehenümden iderem dil-bere ‘arz-ı dînâr

2.Rûyuñ seyr eyleyeli gitdi dil-i zâr elden
‘Aşk elinden güzelüm hâsılı kaldum bî-zâr

3.Üzerine düşicek silsile-i zülf-i siyâh
Oldı Zincirlikuyu çâh-ı zenahdân-ı nigâr

4.Olsa ‘uşşâk nola tâlib-i kırtâsiye
Kesdürür akceyi kâğıddan o şûh-ı mekkâr

5.Ey ‘Atâyî yine derd-i serümüz olmışdur
Niçe kez çekdüñ egerçi mey-i nâb ile humâr

51.

- - / . - - / . - - / . - -

1.Teklîf-i visâl eyleme cânâne cefâdur
Zâr olma gönül yok yire bu cânâ cefâdur

2.Ey ‘âşık-ı şûrîde varup yâre yanaşma
Hidmet degül ol husrev-i hûbâne cefâdur

3.Vâ‘iz bilür anlar mey ü mahbûbsuz olmaz
Ancak garazı zümre-i rindâne cefâdur

4.Gül bezmi savıldı nice bir eylesün efgân
Diñlenmeyicek bülbül-i nâlâne cefâdur

5.Derd ü gam ile sohbet-i hâs eyle ‘Atâyî

50. A 60a, B 46 b, C 46 b, D 60 a, E 50 b

1 b ‘arz-ı dînâr : ‘arz u niyâz D

2 a eyleyeli : ideli B,C,D

51. A 60 a, b 47 a, C 47 a, D 60 a, E 50 b.

1 b gönül : - D

3 a mey ü : mey-i B,C,D

Bî-gâne koma hâneye mihmâne cefâdur

52.

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

1. Gül-ruhân kim kadd-i bâlâ ile kâkûl kodılar
Nahl-ı güldür sanasın farkına sünbül kodılar
2. Kıl nazar sîne-i dil-dâre bak o hâllere
Sanki kâkûl içine bir iki fülful kodılar
3. Sîtede dil gam-ı ‘aşkuñla pür olmuş gûyâ
Künc-i mey-hânede bir şîşe ile mül kodılar
4. Bülbül-i haste için gonca-ı nev-reste meger
Gird-bâlişdür içine varak-ı gül kodılar
5. Nola pergâr-sıfat râst-rev olsa ‘uşşâk
Çünkü bu dâ’ireye pâ-yı tevekkül kodılar
6. Ol geçer cûy-ı fenâdan ki geçe cisminden
Kadd-i ham-küşte ile araya bir pül kodılar
7. Ruh-ı gülgûn ile meh-pârelerüñ yügrüğine
Ey ‘Atâyî dil-i âvâreyi ögdil kodılar

53.

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

1. Füzûn olur gam-ı ‘âşık kaçan ki bâde ider
Dem-i firâkda hûn-ı dili ziyâde ider
2. Tolı sürâhi kümeyt-i dırâz-gerden olup
Aña benânını sâki gümüş kılâde ider
3. Kaçan ki yâr ile mahmûrlık yazar ‘âşık
Geçen gumûm-ı firâkı fûrû-nihâde ider
4. Fûrûg-ı tal‘at-ı sâkî ziyâ-yı câm-ı şarâb
Derûna şevk virür hâtırî güşâde ider
5. Sakın keş-â-keş-i kullâb-ı zülf-i dil-berden
‘Atâyî gibi alup kabzaya kepâde ider

52. A 60 a, B 47 a, C 47 a, D 60 b, E 50b

7 b ögdil : ol dil B

53. A 60 b, B 47 a, C 47 a, D 60 b, E 51 a

1 a gam : dil B,C,D

2 a tolı : dolı D

54.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Beni bîmâr iderse gözlerüñ mahmûrdur dirler
Safâ virse lebüñ mest-i mey-i engûrdur dirler
2. Temennâ-yı visâl eylerse ‘âşık aña incinme
Efendi mest-i rüsvânuñ sözi ma‘zûrdur dirler
3. Fitl-i dâğı yaksan sîneñ üzre bâde şevkiyle
Yakar hurşide karşu penbeyi billûrdur dirler
4. Visâl ümmîd iderseñ yorgala sen de biraz derle
Dilâ ser-menzil-i maksûda gâyet dûrdur dirler
5. ‘Atâyî gam degül halk-ı cihân göñlüñ yıkarlarsa
Bi-hamdullah hele erbâb-ı dil ma‘mûrdur dirler

55.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Göñül ki yâre niyâz eyleyüp vefâ ister
Tabîbe derdini ‘arz eylemiş devâ ister
2. Bu gün o Yûsuf-ı sâni inder terâzûdan
Metâ‘-ı valsa anuñcün ağır bahâ ister
3. Tekellüm eylemez almayıcak göñül nakdin
O gonca-leb var ise azgına kirâ ister
4. Muhabbet ehli ki cânlar virür belâlarına
Döner şu tâlibe kim mansıb-ı kazâ ister
5. Varur mı menzile ‘aşk olmayınca nâvek-i âh
‘Atâyî zor ile olmaz buña hevâ ister

56.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Ten-i hâkî ezelden cur‘a-ı meyle alışmışdur
Hele bir neşveden hâlî degül zîrâ karışmışdur
2. Tuyup Pervîz’e meylin Kûh-ken incindi Şîrîn’e
Yine terk itmedi ol kârı var ise barışmışdur

54. A 60 b, B 47a, C 47 a, D 60 b, E 51 a

3 a sîneñ : seng D

4 b maksûda : maksûdı A,E; dûrdur : dûr C

55. A 60 b, B 47 b, C 47 b, D 61 a, E 51 a.

56. A 61 a, B 47 b, C 47 b, D 61 a, E 51 b.

- 3.Kebâb oldu ciger şimden gerü gel yakma lutf eyle
Dil-i pür-ıztırâbuñ hidmetinde bağı pişmişdür
- 4.Tekellüfsüz sunar bâdeyle pür bir câm-ı gam-fersâ
Meger kim gülbin-i gül gonca-leblerle içişmişdür
5. ‘Atâyî murg-ı dil görünmez oldu âşiyânında
Meger şehriñ yine bir tıfl-ı zîbâsı yitişmişdür

57.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Gam-ı ‘aşkuñla cânâ sîne kim sûzân-ı âteşdür
Şerâr-ı ‘aşk ile dil kürre-i cûşân-ı âteşdür
- 2.Gül-feşân yakdı sûz-ı ‘aşka göñlüm şevk-i rûyuñla
‘Ulûvle çâk-i sînem sanma şâdurvân-ı âteşdür
- 3.Yine tâb-ı gamuñla hûn-ı eşküm başdan aşmuşdur
Meger tennûr-ı dilden cûş iden tûfân-ı âteşdür
- 4.Olur mı Tûr-ı dilden hiç peydâ sebze-i şâdî
Tarâvet bulmaz ol sûzân-ı tâbistân-ı âteşdür
5. ‘Atâyî ‘aşkdan hâlî degül dâ’im ser ü sîne
Birisi kûh-ı âteşdür birisi kân-ı âteşdür

58.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.İden te’sîr yâre dildeki tугyân-ı âteşdür
Göñüldeñ göñüle yol var o da sûzân-ı âteşdür
- 2.Söyünmez âteşi ‘aşk ehlinüñ hâk-i mezâr ile
Dil-i zârı gömilmiş ahker-i pinhân-ı âteşdür
- 3.Niçün hiddetle âteş-pâre oldu şem‘-i bezm-ârâ
Ne var pervâne de bir gicelük mihmân-ı âteşdür
- 4.Sakın deryâ-yı ‘aşka girme sen döymeysin ey zâhid
Semenderdür bunuñ mâhîleri ‘ummân-ı âteşdür
- 5.Dil-i pür-gam ‘Atâyî çekdi esbâb-ı safâdan el
Konılmaz gayrı kâlâ bunda kim dükkân-ı âteşdür

4 b gül : dil A,E

57. A 61 a, B 47 b, C 47 b, D 61 a, E 51 b.

3 ile 4 yer değıştirmiş B, C

58. A 61 a, B 47 b, C 47 b, D -, E 51 b.

4 a girme sen : - A,E

59.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Şiddet-i sermâ ile dil gonca-veş pejmürdedür
Her yaña akmaz gönül câlar gibi efsurdedür
- 2.Katre katre nem düşüp toñmış giyâh-ı huşkda
Fi'l-mesel şol rişte-i bârîke beñzer dürdedür
- 3.Bir elek çarh-ı müşebbek çarh ise şekl-i dakîk
Altına turmaz geçer üstinde ol kim hurdadur
- 4.Çille çekdürdi kerâmât ehli itdi erba'în
Halk su üzre yürür gûyâ ki me'âli berdedür
- 5.Ey 'Atâyî bir gün akar cûylar tugyân idüp
Ejdehâ gibi bu fasl içre egerçi mürdedür

60.

- . . / . - . . / . - . . / . - .

- 1.Zer harc ider ol kim garazı bûs-ı lebidür
Şeftâlûsı ol kadd-i nihâlûñ zehebîdür
- 2.İhsânına her biri virürdi dil ü cânı
'Âşıklarını öldüren ammâ gazabîdur
- 3.Bu şeş-der-i 'âlemde dilâ bir pula degmez
Yârân ile şunlar ki konuşmaz çelebîdür
- 4.Bilmem nice mest itdi beni bâde-i la'li
Bir katre ter ü tâze şarâb-ı 'inebîdür
- 5.Ol yâre iden hâlûmi i'lân 'Atâyî
Âh-ı seher ü sûz-ı dil-i nîm-şebidür

61.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

- 1.Hançerüñ gerçi dil-i zârı delüp göz göz ider
Nâvekûñ yine gelüp geçse dem-â-dem göz ider

5 b kim : bu B,C

59. A 61 b, B 48 a, C 48 a, D 61 a, E 51 b.

2 a toñmış : tolmuş B

2 b beñzer : beñzer ki D

4 b ki: - B,C,D

60. A 61 b, B 48 a, C 48 a, D 61 b, E 51 b.

1 a harc : harâc A

61 .A 61 b, B 48 a, C 48 a, D 61 b, E 52 a.

2.Hâk-rûb-ı derûñ olmış güzelüm bâd-ı sabâ
Nice aglamayayın kim ser-i kûyuñ yoz ider

3.Meş‘al-i âh ile hâcet mi kalur hurşîde
Müstedâm ola gamuñ gîcemüzi gündüz ider

4.Dâne-i hâl-i ruhuñ sûfî gönülden geçirür
Dilde tesbîhi olur sübhayı elde yüz ider

5.Cevrüñi nazm ile itmişdi ‘Atâyî meşhûr
Gayra lutfuñ işidürse anı da bir söz ider

62

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1.Felek bezm-i belâda çekdüğüm câm-ı muhabbetdür
İçinde cürm-i garbâ cür‘a-i sahbâ-yı mihnetdür

2.Dem-â-dem kaddin egüp hîçe satılmak gerek âşık
Budur sûdı şu kim sûdâ-ger-i şehr-i melâmetdür

3.Ser-i kûyuña gıtdükce nola sırdan kadem kılsam
Nişân-ı sümm-i yekrânuñ başumda tâc-ı devletdür

4.Kaçan kim râst gelse saña tokınmaz geçer dâ’im
Hadeng-i gamzeñ ey kaşı kemânum özge âfetdür

5.Cefâdur gerçi senden umduğı dâ’im ‘Atâyî’nüñ
Eger kim va‘de-i vasl eyleseñ cânâ mürüvvetdür

63

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1.Bî-çâre dil ki bâr-ı gam-ı erguvân çeker
Bir pehlevân gibi saga sola kemân çeker

2.Gûyâ çeküp ider gülünü hârdan cüdâ
‘Âşık kaçan rakîbüñ elinden civân çeker

3.Ol şeh-süvâr gayrıları çignedür dirîg
Görseydi ben fütâdeyi nâ-geh ‘inân çeker

5 b anı da : âhında C

62. A 62 a, b 48 a, C 48 a, D 61 b, E 52 a.

1 b mihnet : muhabbet B,C

3 b başumda : başuma A,D,E

5 a umduğı : umduğı A,E

63. A 62 a, B 48 b, C 48 b, D 62 a, E 52 a.

1 a bâr : nâr D

4.Sabr u karâr tutdı yanup dilde nâr-ı ‘aşk
Hicrân şebinde sanma ki ‘âşık duhân çeker

5.Âh-ı şerer-feşân ile ‘aşk ehli bellüdür
Dâ’im ‘Atâyî bir ‘âlem-i zer-nişân çeker

64.

- - . / - - . / - - . / - - .

1.Gerdûne içre yâr ile ben mübtelâyı gör
Taht üzre pâdişâh ile kemter gedâyı gör

2.Mecnûn-ı zâr mahmil-i Leylâ’ya girdüğün
Gel görmedünse şimdi dil-i bi-nevâyı gör

3.‘Âşıkla dil-beri didi gerdûnede gören
Bir murg-ı zâre hem-kafes olmuş hümâyı gör

4.Gerdûne içre tal‘at-ı cânâne kıl nazar
Halvetde sûfi pertev-i nûr-ı Hüdâ’yı gör

5.Cânâneden şikâyete ‘ahd eyle bir dahi
Gözle rızâ-yı yâri ‘Atâyî vefâyı gör

65.

- - . / - - . / - - . / - - .

1.Gird-i ruhında sanma ki hat-ı nûr meyledür
Bir kıt‘adur ki yâ kaşı anda keşîdedür

2.Gûyâ berât-ı hüsne yazılmış resîdedür
Pür-ham saçı ki tâ bün-i gûşe-resîdedür

3.Ol nahl-ı nâze şem‘ ile gül nice öykünür
Gîsû bürîde dâmen-i ‘ismet derîdedür

4.Rıtl-ı girân-ı gussayı çekme bu demde kim
Sâkînüñ elde bâde-i nâbı çekîdedür

5.Câm-ı safâda kim görine ‘aks-i la‘l-i yâr
Gûyâ ‘Atâyî şîşe içinde ‘akîdedür

64. A 62 a, b 48 b, C 48 b, D 62 a, E 52 a.

1 a gerdûne : gerdûn D

3 b kafes : nefes A,E

65 A 62 a, b 48 b, C 48 b, D 62 a, E 52 b.

1 a nûr : nev B

2 a gûyâ : gûyâ ki D

2 b pür-ham : perçem A,D,E

66.

... - - / ... - - / ... - - / ... -

1. Tokınup şâha sabâ berg-i gül-i ter dökülür
Nitekim ditrese mahmûr eli sâgar dökülür
2. Ağız açsa söze biñ nâz ile ol gonca-dehen
Hokka-ı teng feminden dür ü gevher dökülür
3. ‘Asker-i fitne dil almag içün iki kul olur
İki yanına ki ol zülf-i mu‘anber dökülür
4. Katre-bâr itdi geçüp yâr hayâli gözden
Şâh sür‘at idicek yollara ‘asker dökülür
5. Müşk-bâr oldı ‘Atâyî hatı vafında kalem
Rîgdândan nitekim hurde-i ‘anber dökülür

67.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Aldı nakd-i sabrın anuñ şâhid-i kâşâneler
Gerçi şem‘uñ üstine devr eyledi pervâneler
2. Mâh-ı nev sanma gelüp hüsnüñ temâşâsına çarh
Câmesine na‘l kesmiş ‘âşık-ı ferzâneler
3. Hasta-diller sînede cân gibi saklar dâgını
Anı bir derdine dermân sanur ol dîvâneler
4. Sâgar-ı la‘linden idüp ‘âşıkı mest ü harâb
Câmuñ üstine yıkarlar bezmde cânâneler
5. Ey ‘Atâyî gözlerine gelmeyince tâb-ı mey
Devr-i meyde birbirine bakmadı mestâneler

68.

- - . / - . - . / - . - . / - . -

1. Görse o şûh âyine-i dilde inkisâr
Sanur ki saçlarından aña düşdi ‘aks-i nâr
2. Gör lutfını ki gamzesi kân itdüğün görüp
Dâmânı ile örter o gîsû-yı müşg-bâr

66. A 62 b, B 48 b, C 48 b, D 62 b, E 52 b

3 a fitne dil : fitneyi A,D,E

67. A 62 b, B 49a, C 49 a, D 62 b, E 52 b.

3 a cân : dâg D, zer B,C

68. A 62 b, B 49 a, C 49 a, D 62 b, E 53 a.

3.Vasf eyledüm rakîbe ser-i kûy-ı dil-beri
Gördüm ki öteden beri geldi o nâ-be-kâr

4.Su koyma âteş-i meye ey pîr-i mey-gede
Baña gerekmez ancılayın la‘l-i âb-dâr

5.Aldı ‘Atâyî ‘aklumuza hatt-ı ‘ârızı
Bî-hûş ider saçılma kaçan âteşe gubâr

69.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

1.Gamze kâfir turası zünnâr şeklin gösterür
Çeşmi câdûdur saçından mâr şeklin gösterür

2.Rûy-ı yâri gösterür destinde tîg-i âb-dâr
Cûydur gûyâ gül-i gülzâr şeklin gösterür

3.Sînemün her gûşesinde cilve-gerdür ‘aks-i dost
Dâg-ı dil âyinedür dil-dâr şeklin gösterür

4.Sîmyâgerdür felek bu köhne gülşende saña
Yıldı bir kez nahl-ı pür-ezhâr şeklin gösterür

5.Nokta-ı encüm ‘Atâyî tahta-i eflâkde
‘Âşık-ı bî-çâreye edbâr şeklin gösterür

70.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

1.Mahbus-ı tenden çıkanlar gamdan âzâd oldılar
Nakd-i cân ile halâs olup ucuz kurtuldılar

2.Mevc-hîz-i gamda gird-âb-ı belâya ugrayup
Mihnet ehli düşdiler gâyet sıkıldı ehl-i dil

3.Teng-nây-ı dehrden gâyet sıkıldı ehl-i dil
Geldiler küstâhlar her gûşesine toldılar

4.Şahne-i dey gülşeni ezhâra zindân eyledi
Lâle vü gül zerd olup gün geldüginde soldılar

69. A 63 a, B 49 a, C 49 a, D 63 a, E 53 a.

2 b gül-i : gül ü B,C

3 a cilve-ger : cilve A, B

4 a sîmyâ-gerdür : sîmyâ-ger B,C,D

4 b yılda : yâre A,E

70. A 63 a, B 49 a, C 49 a, D 63 a, E 53 a.

2 a belâ : fenâ B,C

5.Ey ‘Atâyî zülf ü hatt-ı yâr ile bahsin görüp
Sünbül ile sebzenüñ saçın sakalın yoldılar

71.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Sînem üzre çâklerden âteş-i sûzân çıkar
Hâdken gûyâ ki yir yir lâle-i nu‘mân çıkar
- 2.Çeşm-i pür-hûn râz-ı ‘aşkı halka fâş itdi diyü
Kırpügüm çep-râstlar urdukca andan kân çıkar
- 3.Girmesün câna ‘adû efsâne ile koynunu
‘Âşık-ı sâdık geçer ammâ sakın yalan çıkar
- 4.Küş-t-gîr-i ‘aşk-ı dil-berle çıkışmaz kimse hiç
Gerçi kim meydâna biñ Rüstem-i destân çıkar
- 5.Nazmum âfâkı tutar dirdüñ sözüñ çıkmaz mı gör
Ey ‘Atâyî sen hele tertîb idüp dîvân çıkar

72.

- - . / - - . / - - . / - - .

- 1.Dil fikr-i lebüñ cânda nihân eylemek ister
Cânım tarılır âh u figân eylemek ister
- 2.Ten zâr u nizâr oldu belüm iki bükildi
Cân rihlet idüp tayy-ı mekân eylemek ister
- 3.‘Aşk odı Yakup sînede bir şem‘-i firûzân
Esrâr-ı dili halka ‘ayân eylemek ister
- 4.Cân nakdi virüp sarılan o rûh-ı revâne
Başdan ayaga cismini cân eylemek ister
- 5.Bir gamzesi Tâtâr’a gönül virdi ‘Atâyî
Dil kişverine var ise hân eylemek ister

73.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

71. A 63 a, B 49 a, C 49 b, D 63 a, E 53 a.

1 a sînem : şeb-nem D

2 a râz : zâr B,C,D

2 b andan : gûyâ A,D,E

72. A 63 b, B 49 b, C 49 b, D 63 b, E 53 b

1 b tarılır : tarılup E

73. A 63 b, B 49 b, C 49 b, D 63 b, E 53 b.

- 1.Sâye-i zülfinde hatt-ı müşg-nâbın gösterür
‘Âlem-i hüsnüñ zevâl-i âfîâtâbın gösterür
- 2.Her habâb-ı bâde kim olur hevâya münkalib
Kubbe-i mînâ-yı çarhuñ inkılâbın gösterür
- 3.‘Âlem-i âb içre gör mânend-i mülk-i Kaydefâ
Bâde zühdüñ nice biñ şeh-r-i harâbın gösterür
- 4.Safha-ı ruhsâre bakmakda hatâ egler gibi
Men‘ ider ‘âşıkları zâhid kitâbın gösterür
- 5.Kible-i ‘uşşâkı eyleseñ ‘Atâyî’den su’âl
O şeh-i hüsnüñ der-i devlet-me’âbın gösterür

74.

-- . / . -- . / . -- . / . --

- 1.Dil-berle dil-hastayı tenhâya komazlar
Bir hûb-ı perî-sûdı ki peydâya komazlar
- 2.Bî-vakt tolaşma harem-i kûyını yârüñ
Her dem kişiyi Ka‘be-i ‘ulyâya komazlar
- 3.‘Uşşâka virür gamzeler elbette cevâbın
Bir söz yiri ol la‘l-i güher-zâya komazlar
- 4.‘Aşk ile yanup vâsıl olur maksada ‘âşık
Zühhâd gibi vuslatı ferdâya komazlar
- 5.Ceng eylesün gonca içün bülbül-i ser-mest
Zîrâ ki tutarlar anı gavgâya komazlar
- 6.Sûfî nedür erbâb-ı harâbâta bu kînüñ
Anuñla seni cennet-i a‘lâya komazlar
- 7.Tenhâ konuşur yâr ile agyâr ‘Atâyî
Şatranc-ı vefâda bizi araya komazlar

75.

1 a hatt-ı : hat kim B,C
3 b bâde : bâde-i B,C ; zühdüñ : zühdin D
74.A 63 b, b 49 b, C 49 b, D 63 b, E 53 b.
1 a tenhâya : tenhâ D
1 b perî : per B
4 a ‘âşık : ‘uşşâk B,C,D
5 a içün: ile A,e
7 b bizi : seni D

. . . - / . - . - / . . -

1. Ruhlaruñ ile dil-figâr alınur
İki şâhidle bir hisâr alınur
2. Bir kadeh mey tolı bahâsıdur
Sâkiyâ bûse-i nigâr alınur
3. Nakd-i cân ile müşterî olsam
Tuyup ol şûh-ı şîve-kâr alınur
4. ‘Arsa-ı gamda niceler satılır
Gâh olur kim nice şikâr alınur
5. Ey ‘Atâyî olursa nakş-ı murâd
Şeş-der-i ‘âlem içre yâr alınur

76.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Kiyâmet ‘arsasıdur sanma zevraklarla deryâdur
Sütûnı bâd-bân ile kefen-ber-dûş-mevtâdur
2. Ne mümkündür geçilmek bahr-i pür-emvâcdan şimdi
Nice emvâc gûyâ pâre pâre ferş-i mînâdur
3. Görenler cünbiş-i emvâc ile keştîleruñ dirler
Hazîzi evci ider evci hazîz eyler bu dünyâdur
4. Dilâ şimden geru erbâb-ı keşti kumda oynasun
Ki kumlar kımme-i hardâ-yı gerdûndan mu‘allâdur
5. ‘Atâyî şimdi deryâ menzil-i maksûda yol virmez
Bogazlar kesmege her mevci bir tîg-i mücellâdur

77.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Cilâ vir câma sâkî matla‘ü’l-envârı görsünler
Dile bir cür‘a feyz it mahzenü’l-esrârı görsünler
2. Şeker handüñle gâhî nakd-i ihsâna nemek-pâş ol
Mezâk erbâbı cânâ lezzet-i güftârı görsünler
3. Ne âteş salduğın seyr eylesünler kişver-i cânâ

75. A 64 a, B 50 a, C 50 a, D 64 a, E 53 b.

2 a tolı : tolu A,E

76. A 64 a, B 50 a, C 50 a, D 64 a, E 54 a.

77. A 64 a, B 50 a, C 50 a, D 64 a, E 54 a.

3 a salduğın : saldığın A,E

Yakam çâk ideyin sînemde yanan nârı görsünler

4.Tenümde nây olup her üstühânım nâleler eyler
Beni seyr itmeyen ahhâb mûsikârı görsünler

5.Nazîrûn bulunur mı bir dahi ey Yûsuf-ı sâni
‘Atâyî-veş meded cân virürüz bâzârı görsünler

78.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Ser-be-ser gözden geçürdi düşmeni ol gamze-kâr
Sanki küffâre kılıç altından itdürdi güzâr

2.Sag kolda seyr idün ol Rûm ili şeh-bâzını
Her salındukca nice cân murgını eyler şikâr

3.Germ olup ol şûh-ı âteş-pâre şevkiyle gice
Yakdılar bezm ehli pîrâhenlerin pervâne-vâr

4.Rûz-ı hicr-i yârde görmez cihânı gözlerüm
Neyleyin dünyâ müsâ‘id olduğın yâr olsa yâr

5.Bâde-i gül-gûnı sürdün def‘-i gam kasd eyleyüp
Sahn-ı sîne oldı sürdükce ‘Atâyî pür-gubâr

6.Şîşe içre sükket-i tâbende sandum sâkiyâ
‘Aks-i engüştin olınca cân-ı meyde âşikâr

79.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Sîm-i eşküm gördüğince hande eyler ol nigâr
Yine bizden harcanur turmaz güzelüm şîve-kâr

2.Gûyiyâ tıfl-ı dilün başında etmek pâreler
Zahm-ı sînem üzre kurs-ı dâgumı çâk itse yâr

3.Agzuma alsam eger yâkût-ı rümmânî gibi

4 b itmeyen : eyleyen A,E

78. A 64 b, b 50 a, C 50 a, D 64 b, E 54 a.

2 b salındukca : salındukda E

4 b olduğın : olduğın A,E

5 a eyleyüp : eyledün A,D,E

6 : - A,B,C,D,E

79. A 64 b, B 50 a, C 50 b, D 64 b, E 54 a.

1 a hande : handeler B,C

2 a etmek : ekmek D

3 a agzuma : agzıma A,E

Eyleye ben teşneyi sır-âb o la‘l-i âb-dâr

4.Dâmen-i sabrı tutuşmış ‘âşık-ı ser-geştenüñ
Bî-karâr olsa ‘aceb mi ‘aşk ile pervâne-vâr

5.Ey ‘Atâyî ‘âkıbet komaz alur cân nakdini
Bâzi-i ‘aşk oldu gûyâ ol kamer-ruhla kumâr

80.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Ol ‘izâr-ı pâkde olmak neden hatt-ı gubâr
Nev-civânum âbda nakş olmaz iken bir karâr

2.Geldi basdı hatt-ı ruhsârûñ o saçma beñleri
Dânelerden zâhîr oldu gûyiyâ bir sebzezâr

3.Hat degül şâhîn-i zülfüñ eyleyince zîr-bâl
Peççedür kim bayza-i gabgabdan oldu âşikâr

4.Nüşa-ı mihr ü muhabbetdür ki konmuş âteşe
Gûyiyâ ruhsâr-ı âl üzre o hatt-ı müşg-bâr

5.Safha-ı ruhsârdan nola kazıtsa ol perî
Ey ‘Atâyî neylesün yañlışdur ol hatt-ı ‘izâr

81.

. . - - / . - - - / . . -

1.İştihâ-germ ü nerm-i sîne-i yâr
Od ile penbenüñ ne oyunu var

2.Okuma feth tılısm-ı vuslatı hîç
Biñ kılıcdur o gamze-i hûn-hâr

3.Hışm ile didi var yûri şuradan
Râh-ı kûyın sorınca ‘âşık-ı zâr

4.Hedef-i tîr-i ‘aşk olup âhir
Başumuzla berâber oldu nigâr

5.‘Âfiyetler ola ‘Atâyî eger
İçe kânum o gözleri bîmâr

4 a tutuşmış : tutuşmak A,E

80. A 64 b, B 50 b, C 50 b, D 64 b, E 54 b.

3 a zîr-bâl : bâl ü per D

81. A 65 a, B 50 b, C 50 b, D 64 b, E 54 b.

82.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Sîne pür-âteş göñül ser-mest cân âlûdedür
Şehr vîrân olmada dîvâneler âsûdedür
2. ‘Âşık-ı pür-gam nice çîn-i cebîn izhâr ide
Âsitân-ı yârda her gün yüzi fersûdedür
3. Cem‘ olup yârûñ ‘arak çîninde kâkûl gûyiyâ
Kâse içre şem‘-i hüsnüñden dirilmil dûdedür
4. Sahn-ı sahrâ-yı fenâda günbed-i çarh-ı berîn
Şâh-ı ‘aşkum reh-güzârumda yapılmış tûdedür
5. Ey ‘Atâyî çün gül-i mest-i şarâb-ı câm-ı ‘aşk
Hân-kahda zâhidüñ hep na‘rası î-hûdedür

83.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Kûhı bir âh ile deşt it resm-i Ferhâdî budur
Söyle ol Mecnûn-ı sahrâ-girde kim vâdî budur
2. ‘Ayşını lutf añlayup altında kalma ey göñül
Çünkü dünyânuñ sarây-ı süst-i bünyâdı budur
3. Bâdenüñ sâfı dükendi dürdi kaldı şîşede
‘Âşık-ı zârûñ gubâr-ı kalb-i nâ-şâdı budur
4. Hârlarla salınur gül diñlemez şekvâsını
Bûlbül-i bî-çârenüñ gülşende feryâdı budur
5. Kabrine gelse ‘Atâyî’nüñ dise erbâb-ı ‘aşk
Bendesin hâk eyleyen ol serv-i âzâdî budur

84.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Sırr-ı bûs-ı lebüñi câma sürâhî söyler
‘Aks idüp hattüñ anı ayledi dilli defter
2. Gelse meydâna sürâhî meyini kullansak
Gerdenin itse o gül-gûn-ı sebük-pâyı kemer

82. A 65 a, B 50 b, C 50 b, D 65 a, E 54b.

1 b olmada : olmadadır A,E; âsûde : âlûde D

83. A 65 a, B 50 b, C 50 b, D 65 a, E 54 b.

2 a kalma ey : kalmadı E

5 a gelse : gelseñ B,C,D

84. A 65 b, b 51 a, C 51 a, D 65 a, E 55 a.

3.Feyz-i la‘lûñle olur şehd-i müseddes-hâne
Bâde-i nâb ile ol sâgar-ı şîş-hâne-i zer

4.Zekan-ı dil-beri gör derlemege başladı hat
Beyzadur derlerdi nâr dahi tâb ile meger

5.Seyr iderken yine bir hûba düşürdi göñülin
Kûçe-i gamda ‘Atâyî tolaşup anı arar

85.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Mevsim-i gül irdi gül-bang-ı hezâr eyyâmıdur
Devr-i âm u na‘ra-ı bî-ihitiyâr eyyâmıdur

2.Tutmada sûdâ-ger-i fasl-ı bahârî bârını
Akçe peydâ eylesün her şâh kâr eyyâmıdur

3.Oldı hatt-ı rûy-ı dil-ber gibi cân-perver çemen
Rûz-ı Hızır oldu safâ-yı sebzêâr eyyâmıdur

4.‘İydgâh oldu çemen ‘âşık görüşsin yâr ile
Tolular sun sâkiyâ bûs-ı kenâr eyyâmıdur

5.Vaktidür sür zevrakı yandur gül-efsûnı baña
‘Âlem-i ‘aşkuñ dem-i hicri yanar eyyâmıdur

6.Leblerinden bûseye sa‘y it kirâsuñ faslıdur
Göñline gir dil-berüñ seyr-i hisâr eyyâmıdur

7.Zahm-ı pür-hûn-ı dili açma ‘Atâyî gonca-vâr
Sanma bu eyyâmı şerh-i inkisâr eyyâmıdur

86.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1.Nev-bahâr oldu güzeller yine seyrâna çıkar
Tonanup her biri gül gibi gülistâna çıkar

2.Hûblar bâdeye meyl eyledi nev-rûz irişüp

5 a hûba : hûna B,C

5 b tolaşup : dolaşup A,D,E

85. A 65 b, b 51 a, C 51 a, D 65 b, E 55a.

2 a bârını : kâr-bân A

4 b bûs-ı : bûs u A,D,E

5 a efsûnı : efsûn B,C,D

6 b seyr : şîr A

86. A 65 b, B 51 a, C 51 a, D 65 b, E 55 a.

Yine sohbet göresin ‘âşık-ı nâlâne çıkar

3.Yakalar çâki iner lâle-sıfat dâmâne
Gulgul-ı bezm-i safâ günbed-i gerdâne çıkar

4.‘Aşkuñ âvâreleri şevk ile mânend-i habâb
Baş göstermez iken her biri meydâne çıkar

5.‘Aklum aldı diyü ‘uşşâk şikâyetler ider
Korkarın bu dil-i şeydâ dahi dîvâne çıkar

6.Bezm-i meyde dökilür sîm-i sirişk-i ‘uşşâk
Sen de ey dîde-i gam-dîde harîfâne çıkar

7.Eyleseñ râh-ı muhabbetde ne deñlü tek ü pû
Ey ‘Atâyî ötesi vâdi-i hicrâna çıkar

87.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1.İrişdi devr-i gül rindân-ı hûn-âşâm hurremdür
Kudûm-ı bâdeden câm-ı sürûr-encâm hurremdür

2.Safâ geldün küdüret gitdi ‘âlem güldi açıldı
Peyâm-ı makdem-i nev-rûz ile eyyâm hurremdür

3.Nice magmûm u hâmûş ola ‘âşık genc-i mihnetde
Kedû pür-kahkaha humlar hurûşân câm hurremdür

4.Gözi gönli açıldı ‘âlemüñ fasl-ı bahâr oldı
Güşâde gonca-ı ra‘nâ gül-i bâdâm hurremdür

5.Bahâr-ı hüsn-i rûz-efzûnunuñ şeydâsıdır ‘âlem
Hat-ı sebzüñ mutarrâ ‘ârız-ı gül-fâm hurremdür

6.Nezâret-bahş-ı ‘âlem feyz-i kilik-i sadr-ı ekremdür
Pey-â-pey reşhasından ravza-ı İslâm hurremdür

88.

- - . / - - . / . - - . / - - .

1.La‘lûñ görince ‘âşık-ı mehcûr mest olur

3 a çâki : çâk A,E

3 b gerdân : gerdûn D

7 a tek ü pû : tek ü pâ B,C

87. A 66 a, B 51 b, C 51 b, D 66 a, E 55 b.

1 a hûn : dûd B,C,D

3 a magmûm : megnûn B,C,D ; mihnet : firkat B,C

88. A 66 a, B 51 b, C 51 b, D 66 a, E 55 b.

Cüzvî-i şarâb ile mahmûr mest olur

2.Câm-ı lebûñ figendesidür dûtsum göñül
Açmaz bu sırrı gayra mestûr mest olur

3.Bir şu‘le ile âteş-i mey kızdurur defî
Bir kâse ile bezmde tanbûr mest olur

4.Nâ-çîç iseñ de feyze ne mânî ki cür‘adan
Gâhî olur ki hâkde tanbûr mest olur

5.La‘lûñ emüp ‘Atâyî visâl ârzû ider
Küstâh olursa da hele ma‘zûr mest olur

89.

... - - / ... - - / ... - - / ... -

1.Hûblar ser-keş olur serv-veş âzâde olur
Döşenür sâye-sıfat ehl-i dil üftâde olur

2.Sâde Rûm ili ile câna düşer âteş-i hâl
Câm-ı Cen’dür dil-i ‘âşık su kosañ bâde olur

3.Ham-ı zülfünde göñül çille-i merdân çıkarur
Hat-ı ‘ârız aña âb üstine seccâde olur

4.Dilde cân gibi nihân eyle hayâl-i yâri
Vuslat isterseñ eger yâr ile tenhâda olur

5.Ni‘met-i valsa mey-i la‘le tekellûf mi kalur
Ey ‘Atâyî dil ü dil-ber ki bir arada olur

90.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Germ olup ‘uşşâkını hûbâne dil-ber gösterür
Mîr-i mülk-i hüsndür gûyâ ki ‘asker gösterür

2.Bâr olur diyü meyân-ı nâzüke imdâd ider
Kabzaya el ursa dil-ber sanma hançer gösterür

3.‘İzzet idüp dilde cây itsem nola peykânına
Nâvek-i hûn-rîzûñ ögine düşer yir gösterür

2 b gayra : - A,E

3 a defî : dahi A,D,E

89. A 66 a, b 51 b, C 51 b, D 66 a, E 55 b.

5 a kalur : olur A,D,E

90. A 66 b, B 51 b, C 51 b, D 66 b, E 56 a.

2 b kabzaya : kabza D

4.Gonca-ı gül nakd-i cânın harc idüp bûlbüllerüñ
Ylıda bir kez hüsrev-i nev-rûza defter gösterür

5.Ey ‘Atâyî vasl umar ‘âşık yüzün alup ele
Ehl-i kudret dil-ber-i sîmîn-tene zer gösterür

91.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Hûblar bezmüñ ki mest-i ser-girânın yıkdılar
Al ile sultân-ı ‘aşkuñ pehlevânın yıkdılar

2.Gonca ebkârın temâşâ itdügiyçün bûlbülüñ
Üşdiler şâh üzre murgân âşiyânın yıkdılar

3.Bir nefes kesb-i hevâya kâdir olmadı habâb
Başına ol hayme-i gerdûn-nişânın yıkdılar

4.Duhter-i rezden harâbât ehlini ayırdılar
Şahneler birkaç fakîrûñ hânumânın yıkdılar

5.Kesret-i gamdan ‘Atâyî çökdi cism-i şerha-dâr
Mestler deyr-i mugânuñ nerd-bânın yıkdılar

92.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Her nigâhın ehl-i dil cân ile bâzâr ider
Devr-i hüsn-i yârde ol gamze hayli kâr ider

2.Gamze-i hûn-rîz ile yâr öldürür ‘âşıkları
La‘l-i cân-bahşı söze gelse yine inkâr ider

3.Çîn-i zülf-i yâre ugrarsa ider cümle nisâr
Nefha-ı miski sabâ bî-hûde niçün bâr ider

4.Bir nefes yanımdan ayrılmaz gam u endûh-ı derd
Hep dil-i bî-çâreye bunca cefâyı yâr ider

5.Ezber eyler var ise bûlbül ‘Atâyî şî‘rini
Subha dek gülşende turmaz dersini tekrâr ider

93.

91. A 66 b, B 52 a, C 52 a, D 66 b, E 56 a.

92. A 66 b, B 52 a, C 52 a, D 66 b, E 56 a.

1 b hayli : hayâli E

2 b bahşı : bahş A,E

4 a endûh u : endûh C

Harfû'z-zâ

-- . - / - - . - / - - . - / - - . -

- 1.Çeşmüñ beni gamzeñ kader âzâde-hâtır eylemez
Cânâ ne zulm olur bu kim kâfirce kâfir eylemez
- 2.Dil kand-ı la'lüñ yolına harc itdi cümle varını
Hakkâ ki Mısır'a varsa da ol kârı tâcir eylemez
- 3.Mey-hâne sadrında varup rindâne câm-ı Cem çeker
Kemter gedânuñ itdügin bunda ekâbir eylemez
- 4.Eşk-i revânından bilür hâl-i dil-i 'uşşâkı yâr
Suya bakanlar ol kadar keşf-i serâ'ir eylemez
- 5.Eyler 'Atâyî nazm ile mâ'il perî-peykerleri
Şâ'ir degül efsûn ile ol kârı sâhir eylemez

94.

-- . / . - - . / . - - . / . - -

- 1.Gelmez ten-i hâkîye o tîg-i müje bir kez
'Âşıkları çok igne bıraksañ yire düşmez
- 2.Hâsid göricek mâr-sıfat dil uzadursa
Lutf eyle anuñ seng-i sitemle başını ez
- 3.Sâkî sunıcak câm-ı habâb-âveri sandum
Emdürdi lebin duhter-i gül-pîrehen-i rez
- 4.Mecnûn ile Ferhâd'a mahal kalsa yabanda
Kim dirdi koyup yâri aşagı yukarı gez
- 5.'Âşıkda 'Atâyî yog ise şeh-per-i himmet
Bî-hûde gezer 'arsa-ı gamda nitekim gez

95.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Cihâna saldı âvâze dem-i pür-hâlet-i nev-rûz
Dönüp çarh-ı felek geldi irişdi sâ'at-i nev-rûz

93. A 67 a, B 52 a, C 52 a, D 67 a, E 56 a.

1 : - A,E

2 a cümle varını : nakd-i cânını B,C,D

4 b serâ'ir : serâyir B,C,D

94. A 67 a, B 52 a, C 52 a, D 67 a, E 56 b.

1 b igne : engine B

95. A 67 a, b 52 b, C 52 b, D 67 a, E 56 b.

1 a pür : bir E

1 b sâ'at : nevbet E

2. Seher kaldırdı altun sâgar ile keh-rübâyî mey
‘Aceb mi zâhir olsa gün gibi germiyyet-i nev-rûz
3. Yine sultân-ı gül taht-ı zümür-rüd-fâmına geçdi
Nola ezhâr u eşcâra çıkarsa hil‘at-i nev-rûz
4. ‘Aceb mi göricek ebr-i bahârı giryeler itse
Nice vakt olmuş idi kim çekerdî fîrket-i nev-rûz
5. ‘Atâyî kesret-i meyden nihâl-i erguvân-âsâ
Bedende kan hurûş itsün budur hâsiyet-i nev-rûz

96.

- - . / - - . . / . - - . / - - .

1. İncindi seg-rakîbe yine mâh-pâremüz
Barışmasa anuñla ‘aceb mi sitâremüz
2. Dermân iderdi derd ile ol tabîb-i cân
Ammâ ki yok işigine varmaga çâremüz
3. Hayli dem oldı dilde yanar nâr-ı ‘aşk-ı dost
Her dem hevâ-yı vasl ile artar şerâremüz
4. Bizden yüzi dönül dil-i a‘dâyı çâk ider
Azsa ‘aceb mi tîgini gördükce yaremüz
5. Ara görinüp ara görünmez bize ol mâh
Bilmem ‘Atâyî nic’ olur anuñla aramız

97.

- - . - / - - . - / - - . - / - - . -

1. Mey-hâne vü mescid gezen ‘ayyâş u merd-i kâmilüz
Sâgar-sıfat sâfi-derûn kandîl-veş Rûşen-dilüz
2. Agyâr olup gark-ı ni‘âm ‘âşık çeke cevri ü sitem
Lâyık mı ey şâh-ı kerem insâfa biz de kâ’ilüz
3. Turmaz yakar seng-i cefâ taşmakda seyl-âb-ı belâ
Dîvâne-i ser-der-hevâ üftâde-i pâ-der-gilüz

3b ile 4 b yer değiştirmiş E

4 a göricek : anuñla A,E

96. A 67 b, B 52 b, C 52 b, D 67 a, E 56 b.

1 b anuñla ‘aceb mi : ‘aceb mi anuñla A,E

5 a ol : o A,E

97. A 67 b, B 52 b, C 52 b, D 67 b, E 56 b.

3 b gilüz : - D

4.İtseñ nola fîfl-ı dili bezm-i gamuñ lâ-ya'kılı
Dîvâne eyler 'âkili bir şîve-kâra mâ'ilüz

5.Pendi ko nâsih aña sen geçmez 'Atâyî bâdeden
'Aşka gelince şeyh-i fen semt-i riyâda râcilüz

98.

- - . / - . - . / . - - . / - . -

- 1.Tûfân-ı pür-hurûş tenûr-ı muhabbetüz
Tennûre-pûş-ı tekyegeh-i vecd ü hâletüz
- 2.Âhir nasîb-i nâr-ı fenâdur vücûdumuz
Biz kim bürîde şâhı kühen tâk-ı mihnetüz
- 3.Mecnûnlaruz ki baş açup itmekdeyüz du'â
Bed-hâh-ı cünd-i sabr u sükûn u selâmetüz
- 4.La'liyle hattı havf u recâda kodı bizi
Medhûş-ı câm-ı 'işve vü hayrân-ı vuslatuz
- 5.Tâ kim mürîd-i pîr-i mugânuz 'Atâyî biz
Rüsvâ-yı şehr ü şöhre-i kûy-ı melâmetüz

99.

- - . / - . - . / . - - . / - . -

- 1.Babası ile gelse de gelsün civânumuz
Baş üzre yiri var o da babâyî cânumuz
- 2.Bir bülbülüz ki hûn-ı sirişk ile dâ'imâ
Her kande olsa gülşen olur âşiyânumuz
- 3.Her lahza rûy-ı zerdi yaşum lâle-gûn ider
Birdür hevâ-yı gamla bahâr u hazânumuz
- 4.Neyler gubârı zevkî alan dürd-i bâdenüñ
Peymânedür efendi bezm-i cür'adânumuz
- 5.Yârüñ işigi taşını levh-i mezâr idüñ
Tâ kim 'Atâyî söylene nâm u nişânumuz
- 6.Hûn-ı sirişk-i dîde pür eyler mekânumuz

98. A 67 b, B 52 b, C 52 b, D 67 b, E 57 a.

99. A 68 a, B 52 b, C 53 a, D 68 a, E 57a.

3 a lâle-gûn : lâlezâr E, lâ-gûn D

4 a dürd : devr A,E

6, 7 : - A,B,C,D,E

Bir blblz ki glen olur aiynmuz

- 7.Pyine yz srp denr sye-ve gl
Ser-kelk eyledkce o serv-i revnmuz

100

--./---./---./---

1. 'Akula glde heves-i cm-ı Cem olmaz
Derya-zedede dagdaga-ı 'ay u dem olmaz
- 2.Gelmez gzme peyk-i hayl gibi clk
Derylara de ser-i dmnı nem olmaz
- 3.Dnya elemi bir yire gelse hazer itmez
Dil-teng-i gam-ı 'aku ckluk elem olmaz
- 4.Bir va'd ile ad eyle muhal ise de vuslat
Hic bendee anu gibi lutf u kerem olmaz
- 5.Gam ckmem eger yoklamasa htr-ı zr
Dvne-i b-kaydda zr ki gam olmaz
- 6.Sahr ile khsre varup eyleme feryd
Knn-ı mehabbetde dil zr  bem olmaz
- 7.Derv ola mı hrha-ı dmn ile dem
Bi kere didm ben saa olmaz didm olmaz
- 8.Dermn ide mi derd-i dile yr 'Aty
Sylesem eger mkil olur tnmasam olmaz

101.

---./---./---./---

- 1.N-mlym gzel seyrine k'il deglz
Kara gzine kara kaına m'il deglz
- 2.Karusnda boyun egsek nola cvgn gibiyz
Mve-i nahl-ı ser-efrzına n'il deglz

100. A 68 a, B 53 a, C 53 a, D 68 a, E 57a.

4 a eyle : hele D

4 b lutf u : lutf-ı C

7 a dmn : tmt B,C

8 a derd-i dile : derd ile D

101. A 68 a, B 53 a, C 53 a, D 68 a, E 57 b.

1 a gzel : dilber D

2 b n'li : m'il B,C,D

- 3.Ruhını pertev-i hurşîdden a‘lâ bilürüz
Hüsn-i Bâkî dilerüz tâlib-i zâ‘il degülüz
- 4.Mahrem-i bezm-i fenâyuz dil ü cândan geçdük
Harem-i sohbeta muhtâc-ı vesâ‘il degülüz
- 5.Ey ‘Atâyî nice fâş olmaya esrâr-ı derûn
Dildeki şu‘le-i nâr-ı gama hâ‘il degülüz

102.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Sunar dil-ber baña câm-ı gamı keyfiyetin bilmez
Tabîbüm hastaya şerbet virür hâsiyetin bilmez
- 2.Çeker agyâre gâhî pîş-keş pehlû-yı sîmînin
Dirîg ol Yûsuf-ı Mısır-ı melâhat kıymetin bilmez
- 3.Te‘accüb eylemeñ cevır itse dil-ber tıfl-ı nev-resîd
Dahi mihr ü vefânuñ ol perî mâhiyetin bilmez
- 4.Bu meclis içre yârân birbirinden bî-haberlerdür
Lebûñ mesti hatuñ ser-geştesinin hayretin bilmez
5. ‘Atâyî şerbet-i dârü’s-şifâ-yı lutf u ihsânı
Virenler ‘illetin sormaz alanlar hikmetin bilmez

103.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Yüz urmış ‘âşık-ı şeydâ ruh-ı dil-dâre ayrılmaz
Yapışmış safhadur gûyâ hat-ı dil-dâre ayrılmaz
- 2.O dil-ber kendi gibi bir semen-berle olup pehlû
Döner bir magz-ı bâdâma iki meh-pâre ayrılmaz
- 3.Anuñla intisâb-ı dergeh-i pîr-i mugân itdi
Ölince duhter-i rezden dil-i âvâre ayrılmaz
- 4.Dür-i şeh-vâr-ı ‘aşkı dilde pinhân eyleyen ‘ârif
Sadef-vâr itseler de sînesin pür-yâre ayrılmaz
- 5.Cüdâ olmaz ‘Atâyî hizmetüñden eski bendeñdür

4 a dil ü : dil-i B,C,D

5 b şu‘le-i : şu‘leñe D

102. A 68 b, B 53 a, C 53 a, D 68 b, E 57 b.

5 a lutf u : lutf-ı E

103. A 68 b, B 53 b, C 53 b, D 68 b, E 57 b.

5 a hizmet : hizmet A,E

Tutupdur dâmen-i ihsânûn ol bî-çâre ayrılmaz

104.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Salan dil zevrakın deryâ-yı ‘aşka karasın görmez
Habâb-âsâ şikest olur gider bir pâresin görmez
2. Marîz-i ‘illet-i ‘aşkuñ ‘ilâcı bâde görmekdür
Niçün ihmâl ider dil-hasta-i gam çâresin görmez
3. Güm eyler ‘âşık-ı ser-geşte gâhi kûçe-i gamda
Niçe yıllar geçer tıfl-ı dil-i âvâresin görmez
4. İder sad-pâre bir sengîn-dilûn deryâ-yı ‘aşkında
Bunuñ keştî-nişîn-i sabrı seng-i hâresin görmez
5. Tabîbüm göñlümüz almaz ele hîç sîneye gelmez
Dile zahm urdugın añmaz derûnum yâresin görmez
6. Tutar mı künc-i târîk-i belâda rûze vü ‘ıydı
Esîr-i bend-i firkat ay olur meh-pâresin görmez
7. ‘Atâyî bakmayup mir’ât-i câma zâhid-i hod-bîn
Bize ta’n eyler ammâ kendi yüzün karasın görmez

105.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Göñül rahmuñla ‘aşkuñdan ferâgat fikrini kılmaz
Şikeste şîşedür ammâ şarâb-ı nâbı eksilmez
2. Kedû-yı bâdeyi yanından ayırmaz cünûn ehli
Ol olmayınca zîrâ bezm-i gamda kendüyi bilmez
3. Nefes geçmez ki sît-i nâle ‘aks olmaya kühsâre
Dem olmaz kim benüm seyl-i sirişküm deşte yayılmaz
4. Müdâmî ‘aşk ile kânzil olursa Kays’a ta’n itmeñ
Şarâb-ı nâb ile ser-mestdür Leylâ da ayrılmaz
5. ‘Atâyî ol büt-i sîmîn-tenüm ger ağır olursa

104. A 68 b, B 53 b, C 53 b, D 68 b, E 57b.

1 b olur : olup A,E

3 a gamda : ‘aşkı A,E

5 b yâre : pâre B,C,D

7 a câm : câh D

105. A 69 a, B 53 b, C 53 b, D 69 a, E 58 a.

1 a rahm : zahm E

Bu gün ol Yûsuf-ı sânî ile bir hûb tartılmaz

106.

Harfû's-sîn*

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1.Ehl-i 'aşkuñ saña kim dir ki silüp yaşın kes
Yaşı dinmez tutalum şem' gibi başın kes
- 2.Yaşın alma başın al bir bölük üftâdelerüñ
Bâg-ı 'aşkuñ bir iki kelle-i haşhâşın kes
- 3.Kurs-ı dâg ile ciger kânı yiter 'âşıkûña
Hûn-ı valsa uzanursa güzelüm başın kes
- 4.Kahveden kesmedesin ta'n ile ehl-i keyfî
Vâ'izâ kâdir iseñ mey-gede kallâşın kes
- 5.San'at-ı 'aşkı 'Atâyî görüp üstâdından
Yüri Ferhâd-sıfat kûh-ı gamuñ taşın kes

107.

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1.Geşt-gîr-i gam olup gerçi ki 'uryân idi Kays
Sadme-i mihnet ile bî-ser ü sâ mân idi Kays
- 2.Sâye-veş atdı yabana çıkarup câmesini
Gülşen-i mihnete bir serv-i hırâmân idi Kays
- 3.Fıkr-i giysî-yı girih-gîr ile pûyân olmuş
Merd-i zincîr-keş-i kûçe-i hırâmân idi Kays
- 4.Mûy-ı jûlîde ile zerd ü nizâr olsa nola
Mürde-i şem'-i seher firkat-i cânân idi Kays
- 5.Savt-ı zincîr-i 'Atâyî-veş iderdi te'sîr
Nice sevdâ-zedeye silsile-cünbân idi Kays

108.

Harfû'ş-şîn*

- - . / - - . / - - . / - - .

5 b tartılmaz: tarılmaz B

106. A 69 a, B 53 b, C 53 b, D 69 a, E 58 a.

* : - A,E

3 a kanı : hûmı B,C

107. A 69 a, B 54 a, C 54 a, D 69 a, E 58a.

108. A 69 b, B 54 a, C 54 a, D 69 b, E 58 b.

* : - A,E

- 1.Ol gamzelerle hâl ü hatuñ ey yüzi güneş
Âşûb-ı Türk ü şûr-ı Hoten fitne-i Habeş
- 2.Beñzerdi mâh-ı nev kaşuña olmasaydı zerd
Mıhr öykünürdi rûyuña olsaydı lâle-veş
- 3.Dîvânelükde yan başı geldi göñül aña
Mecnûn tutardı ‘aşk ile bu ‘arsada güreş
- 4.Olma havâle üstine ol mâh-ı enverüñ
Ey mıhr-i pür-fürûg ko germiyyeti tolaş
- 5.Eyler ‘Atâyî eşk-i revân mâcerâyı ‘arz
Gülzâr-ı kûy-ı yâre varursañ öñini eş

109.

- - . / - . - - / - - . / - . - -

- 1.Ruhsârına okurken mutrıb kitâb tutmuş
Nakşum çıkarmasunlar diyü nikâb tutmuş
- 2.Paslanduğın bu gice bildürdi gamzesinden
Ol tîg-i hûn-feşânı zengâr-ı hâb tutmuş
- 3.Dil şevk-i câm-ı meyle varmış der-i mugâne
Necm-i hüdâya uymış râh-ı savâb tutmuş
- 4.Mahmûr-ı mey sehergeh almış eline sâgar
Gör ‘aksini fellekde kim ıztırâb tutmuş
- 5.Tutmaz ‘Atâyî hergiz gam geşt-gîrin ol kim
Bezm-i safâda geçmiş câm-ı şarâb tutmuş

110.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Çeküp zülfin nikâb eyler yüzine her dem ol meh-veş
Baña cevır itmek ister sûretâ zülfin idüp rû-keş
- 2.Yazılmaz göñlümüz ol kaşı yâ göndermese tîrin
Kalemdân oldu gûyâ kim yanında zer-nişân terkeş
- 3.Tuyaldan sûz-ı ‘aşkum ol kul oğlı hâtırum yıkdı

2 a olmasaydı : olmuş idi D

109. A 69 b, B 54 a, C 54 a, D 69 b, E 58b.

2 b hûn-feşân : zer-nigâr A,E; zengâr : jengâr D

3 b uymış : olmuş A,E

5 b câm-ı şarâb : bir katre âb A,E

110. A 69 b, B 54 a, C 54 a, D 69 b, E 58 b.

Yıklarlar eski ‘âdetdür düşince hâneye âteş

4.Eger seyr-i çemenzâr itmege hem-râh isterseñ
Yüri ey kebg-i der murg-ı dili yanuña alup eş

5.Metâ‘-ı vasl-ı yâre tâlib olup nakd-i nazm ile
‘Atâyî saydum ol Yûsuf-cemâle ben anı beş beş

111.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1.Şu ‘âşık kim senüñ tîg-i müjeñden sîne-çâk olmuş
Gözün bir gûşe itmiş kim sürûrından helâk olmuş

2.Sığışmaz kendüye taşkın sular gibi safâsından
Dil-i şûrîdenüñ yâri hevâ-yı ‘aşk-ı pâk olmuş

3.Degüldür tûde-i hâk-i mezârı cûş ider turmaz
Ümîd-i pâ-y-bûsuñla yoluñda kim ki hâk olmuş

4.Bu gün almış ele ol meh-likâ hurşîd-veş sâgar
Kızarmış tâb-ı mülden ruh güneşden tâb-nâk olmuş

5. ‘Atâyî puhte kalmış âfitâb-ı ‘aşk Mansûrı
Meger bâg-ı belâda hûşe-i engûr tâk olmuş

112.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1.Olup ben hâdken dâmen-keşân ol serv nâz itmiş
Meger kim hûn-ı eşk-i çeşm-i terden ihtizâz itmiş

2.Ne var hoş geçse ‘âşık sâyesinde ol sehî kaddün
Bunı hâk ile yek-sân iden anı ser-firâz itmiş

3.Şarâb-ı nâz gelmiş gözine dil-berün ammâ
Kimin bî-rahm-ı ‘âşık-küş kimisin dîn-nüvâz itmiş

4.Düşüp kalmış ‘Atâyî secdezâr-ı hâk-i pâyüñde
Meger kim na‘lçeñ resmini mihrâb-ı niyâz itmiş *

113.

5 a nazm ile : nazmumla B,C,D

111. A 70 a, B 54 b, C 54 b, D 69 b, E 58 b.

3 a ider : idüp A,E

112. A 70 a, B 54 b, C 54 b, D 70 a, E 59 a.

1 b hûn : hân B,C

3 b bî-rahm : perçem B,C

* : Musannif nüshasında dahi bir beyti açıktır. D (Der-kenar)

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1.Kandîl-firûz olalı ol dil-ber-i meh-veş
Kandîl-sıfat düşmededür dillere âteş
- 2.Hurşîd-sıfat oldu şeh-i leşker-i encüm
Burc-ı şerefe oldu aña taht-ı münakkaş
- 3.Tîr-i müjesiyle pür idüp kalb-i figârı
Kandîl-i hadeng eyledi ol şûh-ı kemân-keş
- 4.El virse eger rûze-keş-i hicre visâli
Kandîl-firûzân ola câm-ı mey-i bî-gış
- 5.Dâ'im eline baksa anuñ nola 'Atâyî
Leb-teşne-i hicr oldu dil-i zâr-ı müşevveş

114.

Harfû's-sâd*

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Cân virüp oldum gam-ı zülf ü zenahdândan halâs
Deynini viren olur zencîr ü zindândan halâs
- 2.Gark olam gibi hevâ-yı 'aşk ile göz yaşına
Müşkil olur rûzgâr olinca 'ummândan halâs
- 3.Dâg-ı dilden geçmede peyveste müjgân okları
Tabla-ı gül gibi olmaz tîr-i bârândan halâs
- 4.Kim bilür şeytân kazâsıdur tokına nâ-gehân
Olmaga sa'y eyle seng-i ta'n-ı nâdândan halâs
- 5.Ey 'Atâyî câna geçdi ta'n-ı düşmen cevri dost
Hîc ne bundan emîn olduk ne hod andan halâs

115.

Harfû'z-zâd*

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. 'Aşk-ı pâküñdür dil-i 'uşşâk-ı şeydâdan garaz
Bâde-i Rahşân degül mi câm-ı mînâdan garaz

113. A 70 a, B 54 b, C 54 b, D 70 a, E 59 a.

2 b şerefe : şeref A,E; aña : aña ol A,E

5 b zâr-ı : zâr u A,E

114. A 70 b, B 54 b, C 54 b, D 70 a, E 59 a.

* : - A,E

115. A 70 b, B 54 b, C 54 b, D 70 b, E 59 a.

* : - A,E

- 2.Vasf-ı hüsnüñdür senüñ şerh-i cünûnumdur benüm
Kıssa-ı pür-hisse-i Mecnûn u Leylâ'dan garaz
- 3.Hidmet-i hâk-i derüñ dîdâr-ı pâküñdür senüñ
Pâdişâhum 'aşkına dünyâ vü 'ukbâdan garaz
- 4.Diñlemez şekvâ bilürsin ol şeh-i iklîm-i nâz
Ya nedür agyâr ile ey dil bu gavgâdan garaz
- 5.Sîm-berlerden hemân şeftâludur maksûdumuz
Mîve-i terdür 'Atâyî nahl-ı bâlâdan garaz

116.

Harfû't-tâ

-- ./ - . - . / . - - . / - . -

- 1.Hüsnüñ ziyâde itse nola müşg-bâr hat
Virdi cemâle şöhrefi câna gubâr hat
- 2.Âhir çıkardı tezkiremüz virdi bî-günâh
Dirlik komadı bendeñe ey şehir-yâr hat
- 3.Ol hüsn-i hatla kıt'a-ı yâkûtdur lebüñ
Ya öühr-i la'ldür kim idr âşikâr hat
- 4.Virse şifâ lebüñ nola dil-hasta-ı gama
Yazdı kadeh du'âsın aña ey nigâr hat
- 5.Mir'at-i cânı tutsa 'aceb mi gubâr-ı gam
Gördüm 'Atâyî 'ârız-ı dil-berde var hat

117.

Harfû'z-zâ

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.O şüh-ı pür-cefâ eyler dil-i zâra sitemden haz
Anuñla gösterür dâ'im benüm cânım elemden haz
- 2.İder şehd-i lebüñden ayru dil zünbûr-veş zârı
Dirîgâ almaduk gitdi o yâr-ı gonca-femden haz
- 3.Cemâlün seyr iden âyine-i İskender'e bakmaz
Lebüñ zevkin tuyanlar eylemezler câm-ı Cem'den haz

116. A 70 b, B 55 a, C 55 a, D 70 b, E 59 b.

3 b âşikâr : âşikâre D

117. A 71 a, B 55 a, C 55 a, D 71 a, E 59 b.

2 a lebüñden : lebinden B,C,D

2 b almaduk : almadan B

4.Gubâr-ı gamla hayrân olup eyler hâline hande
Kişi sanmañ ider bu hân-kâh-ı derd ü gamdan haz

5.Peyâm-ı vasl ile dem-beste iken açılır gönlüm
‘Atâyî eylemez mi gonca bâd-ı subh-demden haz

118.

Harfü’l-‘ayn

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Olalı abdâl-ı ‘aşkuñ ay ruh-ı gül-nâr şem‘
Âteşîn-daâg urdı farkına kalender-vâr şem‘
- 2.Keh-rübâ-yı şu‘lesin şol dem ki izhâr eyledi
Kâh-veş cezb eyledi pervâneyi nâ-çâr şem‘
- 3.Ruhlaruñ evsâfını yazar diyü ey mâh-rû
Giceler oldu benümle subha dek bî-dâr şem‘
- 4.‘Asker-i zengî-i şâmı târumâr idüp fitîl
Engine giydürdi anuñ hil‘at-i zer-kâr şem‘
5. Ey ‘Atâyî bezmümüz reşk-i sipihr olsa nola
Câm-ı mey mâh-ı münevver necm-i giysû-dâr şem‘

119.

Harfü’l gayn

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Çokdan eylerdüm safâ-yı bezm-i sahbâdan ferâg
Mümkün olsa sohbet-i mahbûb-ı zîbâdan ferâg
- 2.Mansıb-ı ‘âlî hevâsından geçirdüm gönlümi
Hâtıra gelmez velî ol kadd-i bâlâdan ferâg
- 3.Agzı altun deger hokka ki ol Yûsuf-cemâl
Eylesem ‘aşkıyla anuñ nola dünyâdan ferâg
- 4.Dâm-ı zülf-i yâre düşdi şimdi kendin alamaz
‘Ömri oldukça göñül itmez bu sevdâdan ferâg
- 5.‘Aşk-ı dil-berden ‘Atâyî vaz gelmez gönlümüz
Bülbül-i şeydâ ider mi verd-i ra‘nâdan ferâg

4 b sanmañ : sanma A,E

118. A 71 a, B 55 a, C 55 a, D 71 a, E 59 b.

1 a yuh : yüz A,E

3 b Subha dek oldu benümle giceler A,E

118. A 71 a, B 55 a, C 55 b, D 71 a, E 60 a.

120.

Harfû'l-fâ

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bunca dem sarkardı bûs-ı dâmen-i cânâna zülf
‘Azm idüp kodı bu yoldan başını dâmâna zülf
2. Çâh-ı mârândur zenahdânuñ ki anda varıcak
Beñzedi Câmasb’a dil döndi şeh-i mârâna zülf
3. Kesseler nola elin meydân-ı hüsnünde şehâ
İtdi pâyüñe düşen nakd-i dil-i nâlâna zülf
4. Oldı altından gubâr-ı hatt-ı rûyuñ âşikâr
Döndi gülzâr içre yatmış mâr-ı müşg-efşâna zülf
5. Ey ‘Atâyî ‘aşk ile şöyle sarılmış yâre kim
Beñzer ol servüñ belinde ‘âşık-ı bî-câna zülf

121.

Harfû'l-kâf

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

1. Gonca-ı dil açılur gerçi ki nev-rûz olıcak
Aña hâcet mi kalur tâli‘i firâz olıcak
2. Zulmet-i ebr-i siyeh mânî olur mı seyre
Bâgda her gül-i ter meş‘ale-efrûz olıcak
3. Birbirin diñlemeyen tıfl-ı debistâna döner
Subh-dem gulgule-i murg-ı nev-âmûz olıcak
4. Diñelüp tursa nola karşuñ cism-i sad-çâk
Ey kaşı yâ hedef-i nâvek-i dil-dûz olıcak
5. Tâbiş-i ‘aşk ile seyr eyle ‘Atâyî gazelin
Böyle olsa kişinüñ sözleri pür-sûz olıcak

122.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Ben gedâyı kûy-ı mihnet sîne-i hâk râh-ı ‘aşk
Kalb-i pür-gam kâse-i der-yûze-i dergâh-ı ‘aşk
2. Zâhir oldı dildeki tohm-ı muhabbet hâsılı

120. A 71 b, B 55 b, C 55 b, D 71 b, E 60 a.

3 b pâyüñe : pâyine A,E

4 b yatmış : yanmış B,C,D

121. A 71 b, B 55 b, C 55 b, D 71 b, E 60 a.

122. A 71 b, B 55 b, C 55 a, D 71 b, E 60 a.

Üstine sürdi meger kim mürşid-i âgâhı ‘aşk

3. Sâgar-ı zerrîn-i meyden feyz alur erbâb-ı hâl
Bedr olur ol âfitâbuñ pertevinden mâh-ı ‘aşk

4. Bîñ dil ü cân ile gösterseñ de teslîm ü rızâ
Bî-dil ü cân itmedür çün kim seni dil-hâh-ı ‘aşk

5. Mısr-ı gamda şamumuz rûz oldu şem‘-i âh ile
Ey ‘Atâyî böyle icrâ itdi hükmin şâh-ı ‘aşk

123.

- - - - / - - - - / - - - - / - - - -

1. Yakdı kül itdi tenüm âteş-i sûzân-ı ‘aşk
Eyledi hâkisterüm rîg-i beyâbân-ı ‘aşk

2. Şevk ile turmaz yanar şu‘lesidür dil anuñ
Oldı süveydâ ser-i şem‘-i dırahşân-ı ‘aşk

3. Şâm-ı gamuñda göñül sûzını izhâr ider
Cümle şerer görünür katre-i ‘ummân-ı ‘aşk

4. Âteş-i âh-ı dili bedreka-ı râh olur
Havf ide mi hârdan bâdiye-pûyân-ı ‘aşk

5. Hâk-i mezârum döner tûde-i hâkistere
Sînede bâkî olup âteş-i pinhân-ı ‘aşk

6. Tahte-i sînem yakar yareleyüp dest-i gam
Dîk-i dil-i zâr eger olmasa cûşân-ı ‘aşk

7. Döndi süveydâ ile katre düşen ahkere
Düşdi ‘Atâyî dile nâr-ı firûzân-ı ‘aşk

124.

- - - - / - - - - / - - - - / - - - -

1. Gûşa pey-âpey irdi hayy-‘ale’l-felâh-ı ‘aşk
Kâmete gelse vaktidür mest-i harâb râh-ı ‘aşk

2. Laht-i cigerle hûn-ı dil râtibe-i revâc-ı gam
Da‘vet-i es-salâ-yı şevk zemzeme-i sabâh-ı ‘aşk

3 a alur : alup D

3 b olur : olup D

123. A 72 a, B 55 b, C 56 a, D 72 a, E 60 b.

4 a râh : âh E

124. A 72 a, B 56 a, C 56 a, D 72 a, E 60 b.

2 a gam : olur A,C,D,E

- 3.Cezbe-kemend-i Bîjenüm âh ise tîg-i gamgamum
Rüstem-i ‘arsa-ı gamum degdi baña salâh-ı ‘aşk
- 4.Sâhil-i bezme gelmedi zevrak-ı pür-habâb-ı mey
Yelkeni suda hâsılı esmeyeli riyâh-ı ‘aşk
- 5.Düşdi ‘Atâyî dîdeye çünkü hayâl-i gamzesi
Çok cigerümde oynadı şa‘şa‘a-ı rimâh-ı ‘aşk

125.

- - . / - . - . / . - - . / - . -

- 1.Şîrîn lebûñi bûs ideli dil-berâ kabak
Bir boynı baglu bende olupdur saña kabak
- 2.Zerd olmaz idi rûyı vü tolmazdı bagrı kân
Olmasa câm-ı la‘lûne ger mübtelâ kabak
- 3.Bilmez ne kulp takacagın aña ehl-i rızk
Bezm ehline musâhib olaldan şehâ kabak
- 4.Agzını tut ki fâş ide bu sırr-ı meclisi
Bûs eylemek diler lebûñi sâkiyâ kabak
- 5.Galtân-ı kûy-ı pîr-i mugândur ‘Atâyî-veş
Olmış esîr-i ‘işret-i bezm-i safâ kabak

126.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Rûyuña öykünmege tasvîr-i hüsnüñ cânı yok
Hüsni olmuş tütalum ol deñlü ammâ cânı yok
- 2.La‘l ile gonca ruhuña âfitâb olmaz şebîh
Gonçanuñ dendânı yok beñzinde mihrüñ kânı yok
- 3.Serde sevdâ-yı muhabbet dilde zahm-ı hûn-feşân
‘Âşık-ı şûrîde-hâlûñ başına dermânı yok
- 4.Şöhreti var hüsn ile ‘aşkum gibi dil-dârumuñ
Derd-mend-i ‘âşikuñ derdüm gibi pâyanı yok
- 5.Şehr-i dilde şenlik olur mı ‘Atâyî yârsız

3 a Bîjen : Pîjen A,E

4 b esmeyeli : ismeyeli D

125. A 72 a, B 56 a, C 56 a, D 72 a, E 60 b.

126 : - A,B,C,D,E

Tahtgâh-ı sînenüñ sultân-ı ‘âlî-şânı yok

127.

Harfû’l-kâf

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1.Cân küştesi dil bende-i fermânı ‘Ali’nüñ
Oldum dil ü cândan kulı kurbânı ‘Ali’nüñ
- 2.Kûyında nola sâye-sıfat yollara düşse
Ten hâk-i reh-i serv-i hırâmânı ‘Ali’nüñ
- 3.Dil murgı yuvasına döner şâh-ı gül üzre
Destinde kaçan kim tura fîncânı ‘Ali’nüñ
- 4.Derdüñle şehâ cân viricek mesnedüm üzre
Yârân yazalar küşte-i hicrânı ‘Ali’nüñ
- 5.Kayd eyle kuluñ defterüñe tâ ki disünler
Ben zâre ‘Atâyî-i suhandânı ‘Ali’nüñ

128.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

- 1.Dil-berüñ gamzesi hûnî gözi mestâne gerek
Kendi kız nakşı güzel cünbişi merdâne gerek
- 2.Çeşmi gibi gönül avlayıcı şûh u şâh-bâz
Hâl-i ruhsârı gibi fitnede bir dâne gerek
- 3.Hâne-perver olıcak hûr-ı cinân ise dahi
Hiç görünmez gözüme yâr levendâne gerek
- 4.Revnağ-ı hüsnî yiter aña nidersin uzadup
Hatt-ı nev-hîze ne meşşâta ne hod şâne gerek

129.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.‘İyd-ı vasl ile dil-i mahzûnumı şâd eyleseñ
Ey mu‘allim lutf idüp ol servi âzâd eyleseñ
- 2.Ka‘be yapmakdur gönül yapmak bilürsin dûstum
Hayra girseñ hâtır-ı vîrânı âbâd eyleseñ

127.A 72 b, B 56 a, C 56 b, D 72 b, E 61 a

3 a döner şâh-ı gül üzre : dü-şâh-ı gül üzere B,C

128. A 72 b, B 56 a, C 56 b, D 72 b, E 61 a

Nüşa-ı mü’ellifde dahi makta‘ noksandur D (der-kenar); Tahallüs beyti nüşa-ı musannifde açıkdur. Tekmîle himmet gerek B (der-kenar)

129. A 72 b, B 56 b, C 56 b, D 72 b, E 61 a

- 3.Gird-bâd-âsâ safâdan raks urup tâ haşre dek
Hâk-i cismi ger ser-i kûyuñda ber-bâd eyleseñ
- 4.Agzı dadın virseñ agyâre cevâb-ı telh ile
Pâdişâh-ı mülk-i behcetsin ne var dâd eyleseñ
- 5.Ey ‘Atâyî evc-i istignâdadur ol mest-i nâz
Gûşına girmez ager biñ kerre feryâd eyleseñ

130.

. . . - - / . . . - - / . . . -

- 1.Sûr-ı ‘aşkında seyr içün o melek
Nâr-ı âhum yakar hevâyî fişek
- 2.Oldı bu dûd-ı âh-ı pür-şererüm
Câmi‘-i ‘aşka bir sumâki direk
- 3.Bahs idüp hüsn-i rûy-ı dil-berden
Asdı Leylâ’ya çeşm-i bendi elek
- 4.Sözlerüm cümle hasb-ı hâlümdür
Kime yalan ise baña gerçek
- 5.Bir hünerdür ‘Atâyî kim dinmez
Gazeli böyle nâzükâne dimek

131.

- - . / - - . / . . . - - / - - .

- 1.İtdükce gâhi girye-i mestâne gözlerüñ
Murg-ı dili şikâre döker dâne gözlerüñ
- 2.Âvâre şol kebûter-i vahşî gibi hemân
Geldükce bezme bakmada yabana gözlerüñ
- 3.Lübdür hezâr-zahmuma bir sûzen-i müje
Baksa kaçan dike dike yârâne gözlerüñ
- 4.Cânâ musahhar itmemege çâre var mıdur
Bir tîr gönderürse Tâtâr Hâne gözlerüñ
- 5.Bir gün ‘Atâyî bendeñi gamzeñ helâk ider

130. A 72 b, B 56 b, C 56 b, D 72 b, E 61 b.

2 b sumâki : sâfî D

3 a dil-berden : dil-beri A,B,C,E

131. A 73 a, B 56 b, C 56 b, D 73 a, E 61 b.

Âhir şerîk olur güzelüm kâne gözlerün

132.

- - . / - . - - / - - . / - . - -

- 1.Yok gonca ile gülde te'sîr-i nâzı şem'ün
'Âşık-küş olmag ile var imtiyâzı şem'ün
- 2.Pervâneler görince nola mu'allak atsa
Yalıñ kılıçla oynar şemşîr-bâzı şem'ün
- 3.Pervânede kalur mı tâb-ı cemâle tâkat
Yakmaz mı anı meyl-i 'âşık-nüvâzı şem'ün
- 4.Dilde nihân olur mı esrâr-ı 'aşk-ı cân-sûz
Bir lem'asın görince yayıldı râzı şem'ün
- 5.Hep yâr için degül mi meclisde ey 'Atâyî
Hûn-ı derûnı câmuñ sûz u güdâzı şem'ün

133.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Gam göz açdurmazdı yârân-ı safâyı görmesek
Şehrümüzde âşinâ-yı rûşenâyı görmesek
- 2.Çeşm-i ma'lûle devâdur sürme-i hâk-i rehi
Nesne görmezdük eger ol tûtiyâyı görmesek
- 3.Hicr-i la'linde yiter eglence dirsın 'âşıka
Sâkiyâ bâri şarâb-ı dil-güşâyı görmesek
- 4.Aldanurduk kubbe-i nüh-tâk-ı çarhuñ cevrine
Sîmyâda kıssa-ı gayret-nümâyı görmesek

134.

- - . / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Ey meh revîş-i gerdiş-i gaddâre mi uyduñ
Ahbâbı koduñ düşmen-i mekkâre mi uyduñ
- 2.Sen de bize cevri itmede hem-reng-i feleksin

132. A 73 a, B 56 b, C 57 a, D 73 a, E 61 b.

3 b nûvâzı : nûvâz D, zârı A,E

5 b sûz u güdâz : sûz-ı dil-dâr B,C

134. A 73 a, B 57 a, C 57 a, D 73 a, E 61 b.

Tahallüs beyti nüsha-ı musannifde yokdur C (der-kenar)

4 b sîmyâ : sîmâ B,C

134. A 73 a, B 57 a, C 57 a, D 73 a, E 61 b.

1 a. revîş : rûşen C,D; b. düşmen : zümre A,E;

Ey baht-ı siyeh çarh-ı sitemkâre mi uyduñ

3.Başdan çıka sen gibi bu sevdâ ile âhir
Âvâre göñül turra-ı tarrâre mi uyduñ

4.Ey mu‘tekîf-i mey-gede semtûnde degülken
Mescidde varup şeyh-i riyâ-kâre mi uyduñ

5.Şûrîdekül itdüñ gice kûyında ‘Atâyî
Medtâne düşüp yohsa dil-i zâra mi uyduñ

135.

- - . / - - . / - - . / - - .

1.Cânâ rakîbi lutf ile şermende eyledüñ
Defterde nâmı gibi ser-efgende eyledüñ

2.Seng-i cefâdan eyledüñ âhir seri halâs
Bezm-i belâda sâgar-ı gerdende eyledüñ

3.Dilde gamuñla kalmadı sabr u karâr u hûş
Zulm ile bir diyârı perâkende eyledüñ

4.Her-câyılıkda aşırısın sen de ey felek
Ammâ o şûhuñ iydüğünü kande eyledüñ

5.Diller düşüp ‘Atâyî gibi bend-i zülfüne
Sen bu tutumla ‘âlemi hep bende eyledüñ

136.

Harfû’l-lâm

- - . - / - - . - / - - . - / - - .

1.Dest-i sâkiden ki câm-ı pür-safâ eksük degül
Turfa gülbüdür güli sayf u şitâ eksük degül

2.Serde ‘aşk olsa havâlanmakdadur zahm-ı derûn
‘Âşık-ı zâruñ başından bir hevâ eksük degül

3.Şahne-i bâzâr-ı mihnet eksügüm tutmaz benüm
Sînem üzre kurs-ı dâgum dâ’imâ eksük degül

4.Hüsnuñe magrûr olup sen arturusın ‘âşıkı

2 a itmede :itmekde D, itmege E; b. sitem: siyeh B,C,D

4 a degülken : degilken B,C

135. A 73 b, B 57 a, C 57 a, D 73 b, E 62 a.

4 a her-câyılıgı sen dahi eylersin ey felek A,E; eylersin : idersin D

5 b ‘âlem : ‘alem D

136. A 73 b, B 57 a, C 57 a, D 73 b, E 62 a.

Baňa da çok sevdüğüm bir meh-likâ eksük degül

- 5.Ey ‘Atâyî muttasıl gelmekde câna derd ü gam
Hânemüzden hiç yârân-ı safâ eksük degül

137.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Var ise dergâh-ı şâha dâda geldüñ ey göñül
Cevr-i devri yâd idüp feryâda geldüñ ey göñül
- 2.Bâd-ı minnetle sakın nâ-dâna kılma ser-fürû
Sen bu bâga serv-veş âzâde geldüñ ey göñül
- 3.Köhne sakfından geçer yagdıkcâ bârân-ı belâ
Yok huzûrî bir harâb-âbâda geldüñ ey göñül
- 4.Çekmeseñ rıtl-ı girân-ı gussa-ı dehri nola
Sen ezelden mest-i câm-ı bâde geldüñ ey göñül
- 5.Kalb-i vîrân-ı ‘Atâyî-veş gubâr eksük degül
Pür-keder bir kasr-ı bî-bünyâda geldüñ ey göñül

138.

- - . / - . - . / - . - . / - . -

- 1.Çâk itdi sînem itmek içün cüst ü cûy-ı dil
Gösterdi yine tîg-i mücellâsı rûy-ı dil
- 2.Çokdur efendi teşne-i ser-çeşme-i lebûñ
Olur şikeste arada bir gün sebû-yı dil
- 3.Âhir çekildi döymedi tâb-ı firâkuña
Cûş eyledükce kendüye sıgmazdı cûy-ı dil
- 4.Cânum yirine geldi hele bûs idüp lebûñ
Ammâ ne çâre sînededür ârzû-yı dil
- 5.Çevgân-ı zülf-i yâr ile gitdi döne döne
Bilmem ‘Atâyî kande karâr ide gûy-ı dil

5 a câna : cânâ D

137. A 74 a, B 57 b, C 57 b, D 74 a, E 62 a.

4 b câm-ı bâde : câmıyla B

138. A 74 a, B 57 b, C 57 b, D 74 a, E 62 a.

1 b mücellâsı : mücellâsını D

3 a çekildi : geldi D

4 b sînededür : sînedür A,E

139.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Çâk çâk-i tîg-i gam-ı bî-çâre olduñ ey gönül
Dökme âb-ı eşküñi pür-yare olduñ ey gönül
- 2.Seng-dil hûbâne düşmişken nice olduñ halâs
Ben sanurdum ki seni biñ pâre olduñ ey gönül
- 3.Bî-karâr itdüñ beni her-câyırlar bir olup
Sen dahi benden beter âvâre olduñ ey gönül
- 4.Çarh bir sille urınca gözlerüñden od çıkar
Tutalum âhen ya seng-i hâre olduñ ey gönül
- 5.Câm-ı gamla ‘âkıbet gördüñ ‘Atâyî oldı mest
Sen de bu gamdan varup bî-çâre olduñ ey gönül

140.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Bezm-i ‘aşkuñ tolı câm-ı erguvânıdur gönül
Şem‘-i şevküñ hâkdan bir şem‘dânıdur gönül
- 2.Kâna gark olmuş süveydâ şekl-i merdumdür aña
‘Âşkuñ gûyâ ki çeşm-i hûn-feşânıdur gönül
- 3.Şevk ile fânûs-ı mînâdur ya hod kandîl-i nûr
Kim fitîl-i dâg-ı pinhânuñ mekânıdur gönül
- 4.Tünd-bâd-ı ‘aşk ile ey hüsrev-i mülk-i cemâl
Ayagına geldi genc-i şâygânîdür gönül
- 5.Şâm-ı gamda gaybdan yanar çerâgı dâ‘imâ
Cân şehîd-i ‘aşkdur anuñ nişânıdur gönül
- 6.Tamlamışdur aña gûyâ katre-i hûn-ı şikâr
Şâh-bâz-ı ‘aşk-ı yârüñ âşiyânıdur gönül
- 7.Mahrem-i bezm-i nigâr olsa ‘aceb mi her zamân
Ey ‘Atâyî ehl-i ‘aşkuñ yâr-i cânıdur gönül

139. A 74 a, B 57 b, C 57 b, D 74 a, E 62 b.

5 b bî-çâre : mey-hâre D

140. A 74 b, B 57 b, C 58 a, D 74 b, E 62 b.

1 b. bir : - B

2 b hûn-efşân : erguvân A,E

5 a yanar çerâgı : çerâgı yanar D

6 b ‘aşk-ı yârüñ : ‘aşk-bâz D

141.

. - . - / . - . - / . - . - / . - . -

1. Visâl için sunar ol yâre her fütâde gazel
Dürûg-ı maslahat-âmîz olur arada gazel
2. O gül-ruha yûri ahvâli açacak söyle
Düşerse fırsat eger oku bir güşâde gazel
3. 'Îzârı vasfını yazdukca hattını yâd it
O yâr-ı ehl-i dile 'arza kılma sâde gazel
4. Hevâ-yı zülf ü hatuñla benefşezâre düşüp
Şu deñlü bagladılar yine ol havâda gazel
5. Virür karâr dil-i bî-sükûna gâyetde
'Atâyî şî'ri gibi bir karâr-dâde gazel

142.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

1. Bâde-i bezm-i muhabbetden olup mestâne dil
Düşdi râh-ı 'aşkda bir hüsrev-i hûbâna dil
2. Cezbe-i 'aşk ile meyl idüp zebânın emdürür
Gâh olur dil-ber de virür 'âşık-ı giryâne dil
3. Gördiler hüsn ile dünyâyâ ne gavgâ saldugın
Dil-rübâlar virdiler ol âfet-i devrâna dil
4. Cismümi pîrâhen-âsâ ref' iderdüm ortadan
Olsa la'l-i rûh-bahş ile eger cân câna dil
5. Ger zebânım mest idüp gam sarmaşdurmasa
Ey 'Atâyî öğredürdüm bûlbûl-i nâlâna dil

143.

Harfû'l-mîm

- - . / - . - . / . - - . / - . -

1. Tâb-ı ruhiyla turra-ı tarrâr ham-be-ham
Çıksa 'aceb mi dûd-ı dil-i zâr ham-be-ham

141. A 74 b, B 58 a, C 58 a, D 74 b, E 63 a

4 a Saçuñ hevâsı ile düşdi özge sevdâyâ B,C (der-kenâr)

142. A 74 b, B 58 a, C 58 a, D 74 b, E 63 a

143. A 75 a, B 58 b, C 58 b, D 75 a, E 63 a

- 2.Mutrib meyân-ı meclise bir tâb vir meded
Çengüñ şikeste kâmeti evtâr ham-be-ham
- 3.Zülfüñ görince sûfî yalanlar kuşanmasun
Yatsun kemerde uyusun ol mâr ham-be-ham
- 4.El mi virür o mug-peçenüñ genc-i hüsnine
Hançer yılan dili ser-i zünnâr ham-be-ham
- 5.Mehcûrdur meger nazar-ı i‘tibârdan
Derhem hutût defter ü tûmâr ham-be-ham
- 6.Engüşti-i penç pençe-i kahr oldu cism-i zer
Lutf eyle kalmasun meded ol târ ham-be-ham
- 7.Bükdi hayâl-i zülfî ‘Atâyî meyânumı
Pîçide râh-ı vuslat u efkâr ham-be-ham

144.

... - - / ... - - / ... - - / ... -

- 1.Rûz-ı ‘ıyd irdi yine oldu meh-i rûze temâm
Giceyi gündüze katup idelüm ‘ayş müdâm
- 2.Getür ey pîr-i mugân câm-ı safâ-encâmı
Bize ansız nice gündür ki safâ oldu harâm
- 3.Merhabâ eyleyelüm tolu içilsün bâde
Gurre-i ‘ıyd degül mi dil-i âvâreye câm
- 4.Sâkiyâ nakd-i dili aña görümlük virelüm
Vakti geldi alalum duhter-i rezden yine kâm
- 5.Mülk-i nazm içre bu gün sikkeyi mermerde kazup
Koyalum safha-ı âlemde ‘Atâyî eyü nâm

145.

... - - / ... - - / ... - - / ... -

- 1.Rind-i mey-hârelerüñ ‘aklın ugurlardı müdâm
Bezm-i meyde ele geldi tutulup dün gibi câm

3 a kuşanmasun : koşmasun B

5 b derhem : defter A,D,E

144. A 75 a, B 58 b, C 58 b, D 75 a, E 63 a

1 a irdi : oldu A,D,E

3 a tolu : tolu B,C; bâde : yâre D

5 b eyü : bir B,C

145 : - A,B,C,D,E

- 2.Bezma zâhid gelicek bezmümüzi telh itdi
Eyledi sohbeti rindân-ı mey-âşâma harâm
- 3.Basmasun sûfi-i sâlûs harâbâta ayak
Okıdur sıklaeti zîrâ ki götürmez bu makâm
- 4.Safha-ı sînesine dâg-ı gamuñ mihr urdı
Olsa ‘aşkuñla nola ‘âşık-ı gamdan da niyâm
- 5.Ey ‘Atâyî göricek yolda seni ol ser-keş
Bir selâmını dirîg itse gerekdür ne kelâm

146.

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1.Yâre tenhâda didüm eyle benüm dermânüm
Dile perhîz gerek didi tabîb-i cânüm
- 2.Ugrayup kûyına dahi göricek gamzesini
Neye ugradugını bildi dil-i nâlânüm
- 3.Çâre yok vasla dime va‘de kılup şâd eyle
Hayra aç agzını ey pâdişeh-i hûbânüm
- 4.Şerhalı kollarımı gerdenüñe salmayıcak
Öldürüp yok yire gel boynuñ alma kânüm
- 5.Bî-günâh id ‘Atâyî kukuñı redd itdün
Kimlerün hem-demisin şimdi benüm sultânüm

147.

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1.Bahâr irişdi yine sebzezâre ‘azm idelüm
Kadehle gül gibi bezm-i bahâre ‘azm idelüm
- 2.Safâya teşne-leb ü rûze-dâr-ı hicrânüm
Kenâr-ı bâg u leb-i cûy-bâre ‘azm idelüm
- 3.Aşagı yukaru seyr idicek zamân oldı
Gehi fezâya gehi kûhsâre ‘azm idelüm
- 4.Çemende bâde-i gül-gûnı kullan ey sâkî
Saña refîk olalum bir kenâre ‘azm idelüm

146. A 75 a, B 58 b, C 58 b, D 75 a, E 63 a.

2 a dahi : takı B; nâ-gâh D

147. A 75 b, B 58 b, C 58 b, D 75 b, E 63 b.

- 5.Bahâr mevsimidür bî-karâr olup giderüz
Tevakkuf itmeyelüm kûy-ı yâre ‘azm idelüm
- 6.Rakîb ile o civân eylemiş sefer fikrin
Mecâl kalmadı terk-i diyâra ‘azm idelüm
- 7.Cevâhir-i suhanuñ kimse kıymetin bilmez
‘Atâyî hâce-i sâhib-‘ayâre ‘azm idelüm
- 8.Safâ ile geledüm raksa gird-bâd-âsâ
Cenâb-ı sadr-ı sipihr-iktidâra ‘azm idelüm
- 9.Yolum fezâ-yı elem câna geçdi tâb-ı sitem
Nihâl-i bâr-ver-i sâye-dâra ‘azm idelüm
- 10.Du‘â-yı devlet ü ikbâlûñi idüp ezber
Nevâ-yı medh ile cây-ı karâre ‘azm idelüm

148.

.. - - / . . - - / . . - - / . . -

- 1.Her makâmı nice bir geşt ü güzâr eyleyelüm
Varalum menzil-i maksûda karâr eyleyelüm
- 2.Varalum tîr-i nazar cezbe kemendin salalum
Düşürüp bir gözi âhûyı şikâr eyleyelüm
- 3.Derd-i ser virdi seher bâde-i hicr-i cânân
Mey-i la‘liyle yine def‘-i humâr eyleyelüm
- 4.Sâkiyâ sun kadehi mest-i ser-endâz olalum
Nâm u neng adını yâd itmege ‘âr eyleyelüm
- 5.Ey ‘Atâyî varalum mey-gedeye ‘işret için
Mutrib-ı bezm ile bir kavî ü karâr eyleyelüm

149.

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1.Ol dem kanı kim ‘aşk ile efgâr idi göñlüm
Dâg-ı siyeh-i mihnet ile zâr idi göñlüm
- 2.Cân kılca kalup rişteye dönmişdi vücûdum
Bir Yûsuf-ı sâniye harîdâr idi göñlüm
- 3.Dirmiş ki gerek ‘âşık olanlar katı pür-dil

148. A 75 b, B 58 b, C 58 b, D 75 b, E 64 a.

149. A 76 a, B 59 a, C 59 a, D 75 b, E 64 a.

El-hak didügince o şehûñ var idi göñlüm

4.Bî-hûde degül zülfini kat‘ itdügi yârûñ
Kesdi resenin zulm ile ber-dâr idi göñlüm

5.Bu yolda ‘Atâyî gibi kendin yâd kıldı
Üftâde-i hâk-i der-i dil-dâr idi göñlüm

150.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Hadengüñ sîne-i hâkîye gelse âh ü zâr itmem
Döküp tenhâda eşk-i çeşmüm izhâr-ı gubâr itmem
- 2.Misâl-i murg-ı bismil üft ü hîz itmek mukarrerdür
Bu yâd illerde dil-bersiz ölürsem de karâr itmem
- 3.Ne deñlü gam gelürse hâne-i hâtır müheyyâdur
Sakın havf eyleme ey cân-ı şeydâ sañ bâr itmem
- 4.Koşılmam seg-sıfat her buldugum âhû-yı vahşîye
Salınmam bâd-veş gayr ile şirket ihtiyâr itmem
- 5.Derûnî zahmın açmazsa ‘Atâyî sanma bî-gamdur
Nice derdüm var ammâ biñde birin âşikâr itmem

151.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

- 1.Kademin öpmek için kaddümüzi lâm idelüm
El virelüm bile şâyed hele ikdâm idelüm
- 2.Savm-ı hicrân ile bir dil-beri da‘vet kılalum
Gelüñüz cem‘ olalum bir yire bayrâm idelüm
- 3.Her ne hâl ise seg-i kûyuñuñ öñince kaçup
Kendümüzden uluya ‘izzet ü ikrâm idelüm
- 4.Dâne yok sayd ola mı hîç o hümâ-pervâzum
Tutalum rişte-i cândan aña bir dâm idelüm
- 5.İtmedi nâlişümüz yâre ‘Atâyî te’sîr
Çünkü râm idemedük nice bir ibrâm idelüm

152.

5 a yâd : yâdı A,E

150. A 76 a, B 59 a, C 59 a, D 75 b, E 64 a.

151. A 76 a, B 59 a, C 59 a, D 75 b, E 64 a.

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

1. Aqlayup bûsesin alur dil-i şeydâ her dem
Sîm-i eşkini satar dil-bere dirhem dirhem
2. Kahramân'ı bakışıyla nola eylerse helâk
Gamzesinüñ gamıdur 'âşıkâ tîg-i gamgam
3. Rûyın öpdürse o dil-dâr 'aceb 'âlem idi
Bûse-i la'lini lutf eylese cân-ı 'âlem
4. Diñlemez bülbül-i şûrîdelerüñ feryâdın
Güllerüñ gûşına kurşun mı akıtdı şeb-nem
5. Hat-ı cânâneye beñzetmede müşgîn-rakamın
Ey 'Atâyî yine düşmüş tama'-ı hâma kalem

153.

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1. Hevâlar açılup sahrâ gülîstân olduğın görsem
Kenâr-ı cûda ol servüñ hırâmân olduğın görsem
2. Göregelmez tabîbüm hastasın bilmez gam-ı 'aşkı
Anuñ da mübtelâ-yı derd-i hicrân olduğın görsem
3. Görüp rüsvâlugum düşnâm iderse râzıyuz itsün
Dehân-ı dil-berüñ tek gevher-efşân olduğın görsem
4. Hicâbı kaldurup mest olsa dil-ber sîne-çâk olsa
Meyânın kocmaga fi'l-cümle imkân olduğın görsem
5. 'Atâyî sarılup pâyine olurdum hele vâsıl
Eger cân murgınuñ kûyına perrân olduğın görsem

154.

. . . / . . . / . . . / . . .

1. Mümkün mi 'âşık-ı ruh-ı cânâne olmıyam
Kâbil mi bahâr ola dîvâne olmıyam
2. Sakf-ı gül-ruh elde tuta tolı câm-ı mey
Ben bu tutumla ya nice mestâne olmıyam

152. A 76 b, B 59 a, C 59 b, D 76 a, E 64 a.

1 b dil-bere : dil-ber B,C

3 a dil-dâr 'aceb : 'aceb dil-dâr B,C

153. A 76 b, B 59 a, C 59 b, D 75 b, E 64 b.

154. A 76 b, B 59 b, C 59 b, D 76 b, E 64 b.

2 a elde : elinde D

3. Gayret midür ki pâreleyüp câme-i teni
Vuslat deminde yâr ile cân cân olmiyam
4. Humlar pür ola nice harâbâta varmiyam
Genc arayam da sâkin-i vîrâne olmiyam
5. Lâyık mıdur ‘Atâyî esîr-i şarâb iken
Hidmet-güzâr-ı dergeh-i mey-hâne olmiyam

155.

-- ./ - - - / . - - - / - - -

1. Bâg-ı emelde mîve-i vuslat hayâl-i hâm
Ol hâm mîveler itmekde bizi telh-kâm
2. Bilmem kulagina ne kodı sâkiyâ sebû
Ne söyledi egildi ki böyle kızardı cân
3. Zerrîn-sürâhi devlet-i Cem yâd-gârıdur
Gördükce anı gözi tolar sâgaruñ müdâm
4. Hâlûñle rûyuña nice teşbîh ider nesîm
Misk-i Hoten zü‘âf virür bûy-ı gül zükâm
5. Gördi ‘Atâyî nergis-i pür-hâb gamzeñi
Kanın helâl iderse nola uykuyı harâm

156.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Yıkıldı görmeden şenlik bu kalb-i mihnet-âbâdum
Meger dest-i belâ seng-i sitemle urdı bünyâdum
2. Dil-i mecrûha yârûñ aındurur la‘l-i nemek-pâşın
Anuñçün bâde gördükce tutar dünyâyı feryâdum
3. Ele alup ne var gâhi nüvâziş eylese göñlüm
Biraz def eylese dil-ber gubâr-ı kalb-i nâ-şâdum
4. Göñül murgı görünmez bir perînuñ dâmına düşdi
Meded kim ölmedin gelse yetişse baña sayyâdum

5 b hidmet : hizmet A,E

155. A 77 a, B 59 b, C 59 b, D 76 b, E 64 b.

2 a ne kodı sâkiyâ : sâkiyâ ne kodı D

4. d zükâm : hâm D

5 a pür-hâb : pür-ham u B,C

156. A 77 a, B 59 b, C 59 b, D 76 b, E 64 b.

5.Nigârın taşa kazmış Kûh-ken ben dilde nakş itdüm
‘Atâyîyem bani bu resma ta‘lîm itdi üstâdum

157.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Soyup ten pûstın cândan dilâ ‘uryân-ı ‘aşk olsam
Muhabbet tekyegâhında bu gün kurbân-ı ‘aşk olsam
- 2.Gülistân olsa âhir sîne gül gül tâze dâğıyla
Halîl-âsâ harîk-i âteş-i sûzân-ı ‘aşk olsam
- 3.Düşerdüm hançer-i yâr üstine sabrum gidüp ol dem
Eger bezm-i belâda mest-i ser-gerdân-ı ‘aşk olsam
- 4.Göñül dir kim yanup nâr-ı muhabbetle ten-i hâki
Fenâ hâkisterinde ahker-i pinhân-ı ‘aşk olsam
- 5.‘Atâyî-veş yürürdi şehr-i gamda sikke-i eşküm
Muhabbet kişverinde ben de bir sultân-ı ‘aşk olsam

158.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Murasa‘ kabzalı hançerle bir zahm ursa cânânüm
Bir avuç gevher ihsân eylemişçe hazz ider cânüm
- 2.Döner bir nev-şükufte goncaya şâh-ı gül üstinde
Elinde tâze yanmış lûle tutsa verd-i handânüm
- 3.Duhân içdükce nola istesen cânânunñ agzından
Bañ nez-zen bakışlarla bakar ol şâh-ı hûbânüm
- 4.Sarılmış kaddine başdan ayaga zülf-i hem-der-ham
Hemân zencîrli serve dönmiş ol nahl-ı hırâmânüm
- 5.‘Atâyî gûyiyâ la‘lîn-kabâdur kalb-i hûnînüm
Okur ezber o şâha kıssa-ı âlâm-ı hicrânüm

159.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Gehi bâr-ı elem geh kahr-ı zehr-i dil-rübâ çekdüm
Reh-i ‘aşk-ı muhabbetde nice derd ü belâ çekdüm

157. A 77 a, B 59 b, C 59 b, D 77 a, E 65 a.

158. A 77 a, B 59 b, C 60 a, D 77 a, E 65 a.

1 a. hançerle : hançer B

4 a. ham-der-ham : ham-ber-ham B; b. nahl : serv A,E

159. A 77 b, B 60 a, C 60 a, D 77 b, E 65 a.

- 2.Sipih-r-i kîne-ver kâdına âh-ı pür-şerârûmla
Niyâm-ı sînenen bir hançer-i erzen-rübâ çekdüm
- 3.Ta‘accüb eylemeñ âh eylesem zindân-ı mihnetde
‘Adû-yı zâlimüñ kahrına gül-bang-ı fenâ çekdüm
- 4.Derûnumdan çıkardum fikret-i müjgân-ı hûn-rîzi
Bu zahm-ı hûn-feşândan bir nice tîr-i belâ çekdüm
- 5.Çekem gibi ‘Atâyî şâhid-i maksûdı âgûşa
Düşümde gice zîrâ sîneye bir meh-likâ çekdük

160.

- - . / - - . / . - - . / - - .

- 1.Pür-neşvedür müdâm dil-i pâkümüz bizüm
Zîbâ alırdı bâde ile hâkümüz bizüm
- 2.Gördük hele mürüvvetini duhter-i rezûñ
Sûr oldu mâtem-i dil-i gam-nâkümüz bizüm
- 3.Virdi nigârı ‘aşkına hep ‘akl u hûşını
Mecnûn kadar da yok mîdur idrâkümüz bizüm
- 4.Sıçradı ‘aklı her görenüñ ol perî-veşi
Niçe karâr ide dil-i çâlâkümüz bizüm
- 5.Kandan tuyardı dâg-ı derûnı ‘Atâyî yâr
Açılmasaydı sîne-i sad-çâkümüz bizüm

161.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Der-i mey-hâneyi buldum bir iki sâgarın gördüm
Devâ kılsam nola derd-i dile şimdi yirin gördüm
- 2.Cihânuñ sûret-i ikbâli degmez inkisârına
Nice câm-ı Cem’in âyîne-i İskender’in gördüm
- 3.Habâb-ı bâdeye kıldum nazar ki Cemşîd’üñ
Salındukda fenâ gird-âbına fark-ı serin gördüm
- 4.Emel şâhın kesüp âzâde oldum bâr-ı mihnetden
Ne çarhuñ mîve-i lutfın ne bir berg-i terin gördüm
- 5.‘Atâyî her nihâl-i tâze seyrinden ferâgum var

160. A 77 b, B 60 a, C 60 a, D 77 b, E 65 a.

161. A 77 b, B 60 a, C 60 b, D 77 b, E 65 b.

Bu gün bâg-i melâhatde ‘aceb a‘lâların gördüm

162.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Hâk olursam derd-i ‘aşk-ı sîne-çâkümnden benüm
Âyine düzsün alup ‘aşk ehli hâkümnden benüm
- 2.Eyledüm mahv-ı vücûd ayrı düşelden zerre-vâr
Sîne-i berrâkı mihr-i tâb-nâkümnden benüm
- 3.Pâk-meşreb pâk-bâzuz pâk-dâmen isterüz
Olmasun dil-ber mükedder ‘aşk-ı pâkümnden benüm
- 4.Hançer-i hûn-rîz-i gamzeyle bizi korkutmasun
Kurtılır mı bu dil-i bî-vehm ü bâkümnden benüm
- 5.Yüz sürüp def‘-i gubâr itdüñ ‘Atâyî yârdan
Sîne saf olup hele geçdi helâkümnden benüm

163.

. - - - / . . - - / . - - - / . . -

- 1.Semûm-ı hicri görüp âteş-i ‘azâba ısındum
Teb-i firâkı çekelüm o teff ü tâba ısındum
- 2.Ten-i nizârımı lerzân idince serdi-i âhum
Şerâr-ı nâr-ı derûn-ı pür-intihâba ısındum
- 3.Hevâ-yı zerk ile zâhid olup füsürde dimâgum
Şu‘â‘-ı tevbe-güdâz-ı şarâb-ı nâba ısındum
- 4.Yabanda pister-i hâr üzre oldu gerçi ki mecnûn
Gam âteşine düşelden o câme-hâba ısındum
- 5.Dirîg itmedi yüz kızdurınca sîne-i sâfum
‘Atâyî hûblar içre ol âfitâbe ısındum

164.

. . - - / . . - - / . . -

- 1.Nâr-ı hicr ile dâgdur göñlüm
Ser be-mihr-i ferâgdur göñlüm

162. A 78 a, B 60 a, C 60 b, D 77 b, E 65 b.

1 a der : derd D

163. A 78 a, B 60 b, C 60 b, D 78 a, E 65 b.

2 b şerâr : şerer D

3 a. güdâz : güzâr B,D

5 a. sâfum : sâf B,C,D

164. A 78 a, B 60 b, C 60 b, D 78 a, E 65 b.

2.Tekyegâh-ı gumûmdur sînem
Bir söyünmez çerâgdur göñlüm

3.Fikr-i hâlûñ buhûr-ı müşgîni
‘İtr-sûz-ı dimâgdur göñlüm

4.Seyr-i refîâr u gûş-ı güftâre
Hayliden göz kulagdur göñlüm

5.Şu‘le-i âh ile ‘Atâyî hemân
Bir tutuşmış ocagdur göñlüm

165.

. . . - / . . . - / . . . -

1.Bahr-i nâ-ka‘r-ı yâbdur göñlüm
Mâye-i ıstırâbdur göñlüm

2.Lücce-i âteşîn-i pür-şûra
Bâz-gûne habâbdur göñlüm

3.Câm-ı merd-efgen-i muhabbetden
Fârig olmaz harâbdur göñlüm

4.Ma‘den-i la‘l-i nâbdur çeşmüm
Matla‘-ı âfitâbdur göñlüm

5.Sadr-ı mey-hânede ‘Atâyî bugün
Şâh-ı ‘âlî-cenâbdur göñlüm

166.

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

1.Gül-i gülzârı görüp ‘ârızuñı yâd idelüm
Uyalum biz dahi bûlbüllere feryâd idelüm

2.Eskimişdür güzelüm kıssa-ı Kays u Ferhâd
Kendümüzden yeñi efsâneler îcâd idelüm

3.Harem-i vaslına yol bulmag için san‘at ile
Dil-i ser-geştemüzi pey-rev-i Ferhâd idelüm

4.Dil degül mi bizi vâdî-i cünûna düşüren
Anuñ itdüklerini yâre mi isnâd idelüm

4 a güftâre : güftâr B; b. hayli: hayl A,B,C,E

165. 78 b, B 60 b, C 61 a, D 78 a, E 66 a.

166. A 78 b, B 60 b, C 61 a, D 78 b, E 66 a.

5.Umaruz kim ola feyz-i nazara isti'dâd
Ey 'Atâyî varalum hidmet-i üstâd idelüm

167.

Harfû'n-nûn

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. 'İşret âyînin görüp hurşîd-i 'âlem-sûzdan
Şâma dek dönsün piyâle ibtidâ-yı rûzdan

2.Gülsitân içre sabâ gönlin büyütü goncanuñ
Bir haber ırgürdi beñzer hüsrev-i nev-rûzdan

3.Nev-bahâr oldı çıkardı gül yeñi takvîmini
Hükm-i usturlâb-ı hurşîd-i cihân-efrûzdan

4.Pür-sadâ oldı neyistân âteş urdı gül meger
Her taraf hâlî degüldür şimdi sâz u sözden

5.Ey 'Atâyî okıyup eş'âr-ı hâlet-bahşını
Tarz-ı şî'r öğren yûri üstâd-ı sihr-âmûzdan

168.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Kayd-ı dünyâdur dil-i pür-ıztırâbı inleden
Târ-ı beyt-i 'ankebûtdur zebâbı inleden

2.'Aşk degül mi nâle-i dil-sûz-ı bülbül mi 'aceb
Bâgda giryân idüp dülâb-ı âbı inleden

3.Cism-i zerd ü kadd-i ham birle misâl-i çeng ü nây
Hâlet-i 'aşk u hevâdur şeyh ü şâbbı inleden

4.Dûd-ı âhumdur benüm çeşm-i nücûmı agladan
Ra'd-ı nâlemdür dem-â-dem nüh-kıbâbı inleden

5.Âhum işitse 'Atâyî nâle eyler kûhsâr
'Aşkumuñ te'sîridür seng ü turâbı inleden

169.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

167. A - , B 61 a, C 61 a, D 78 b, E - .

4 a gül : - B,C

5 a bahşını : bahşı B,C

168. A 78 b , B 61 a, C 61 b, D 79 a, E 66 a .

3 a. cism : çeşm A,D,E

169. A 79 a , B 61 a, C 61 b, D 79 a, E 66 a .

- 1.Nice bir hâk-i ten mir'ât-i cânı pür-gubâr itsün
Silüp dest-i irâdet rûy-ı yâri âşikâr itsün
- 2.İşin altun ider ehl-i muhabbet rûy-mâl itse
İzüñ tozı ruh-ı zerdüm zer-i kâmil-'ayâr itsün
- 3.Hevâ-yı gayra mâ'il serv-kadler bilmezin yâ Rab
Göñül murgı bu bâguñ kangı şâhında karâr itsün
- 4.Göñül hicrinde pür-gam yâr ise agyâr ile hem-dem
Gerekse ihtiyâr itsün gerek terk-i diyâr itsün
- 5.'Atâyî rişte-i dūd-ı siyâh u şu'le-i âhuñ
Misâl-i sūzen-i zer çarh-ı atladsan güzâr itsün

170.

... - - / ... - - / ... - - / ... -

- 1.Yâri gördükce hemân bahr gibi cûş iderin
Karşu varup o dūr-i pâki der-âgûş iderin
- 2.Keyf-i esrâr gibi hayretüm olup sârî
Künc-i mihnetde gelen hem-demi medhûş iderin
- 3.Ben ki sultân-ı gamum meclisüm içre dilesem
Tâc-ı zerrîn-i Cem'i cânuma ser-pûş iderin
- 4.Didüm agyâre varup hâtırını hoş itme
O cefâ-kâr didi varırın hoş iderin
- 5.Günde biñ zehr içirür kahr ile gerçi devrân
Ey 'Atâyî çekerin her ne ise nûş iderin

171.

... - - / ... - - / ... - - / ... -

- 1.Hûn-feşân zahma dönüpdür yine çeşm-i giryân
Dikse sūzenle 'aceb mi nice yirden müjgân
- 2.Bakamaz şem'-i cemâline remedden çeşmüm
'Arz ider zülf-i siyâhın baña ol şûh-ı cihân
- 3.Sanma çenber harem-i kûyına bakmaya diyü
Revzen-i çeşmüme tutdurdı havâle cânân

1 b irâdet : tecellî, muhabbet B,C (der-kenar)

170. A 79 a , B 61 b, C 61 b, D 79 a, E 66 b .

171. A 79 a , B 61 b, C 61 b, D 79 b, E 66 b .

- 4.Zevrak-ı çeşm-i ter açup yine çenber yelken
Kaparı yazdı yem-i eşk-i revânumda hemân
- 5.Gözi baglu gezerin girmez ele dâmen-i yâr
İtdi gerdûn beni bâziçe-i etfâl-i zamân
- 6.Tâli‘inde görünür hep yine şekl-i humret
Şu kadar nokta döker dîde-i hûn-âbe-feşân
- 7.Dem-be-dem bâde görür yâr ile meclisde rakîb
Ey ‘Atâyî görünürse yiridür gözüme kân

172.

- - . / - - . / . - - . / - - .

- 1.Dâm itse zülfini ne gam ol şûh-ı dil-sitân
Dil-beste idi hayliden ansız da murg-ı cân
- 2.Nâz ile güldi didi unutma buracığı
Kûyında ben fakîri görince ol nev-civân
- 3.‘Uşşâkın aldı dillerin ol gonca-fem yine
Bir hokka içre eyledi biñ mihreyi nihân
- 4.Başlar helâlleşmege ‘uşşâk-ı dil-figâr
Çekse harâmî gamzelerüñ tîg-i hûn-feşân
- 5.Saña hüner gelür gibi cân almak ey melek
Al nakd-i cânımı hünerüñ göreyin hemân
- 6.A‘dâ elem çekerse görüp penç-beytümi
Gavgâya beş dahi dirüz ey fitne-i cihân
- 7.Gûyâ süzildi tûti-i al âşiyânına
Câma ‘Atâyî bâde-i nâb olıcak revân

173.

- - . / - - . / . - - . / - - .

- 1.Bâzâr-ı ‘aşk içinde olalı derem-feşân
Ancak seni alur gözüm ey Yûsuf-ı zamân
- 2.Gencîne-i cevâhir-i esrârı feth ider
Miftâh-ı gaybdur meger ey gonca ol dehân

4 a yine çenber : nice yirden A,D,E

7 a yâr ile meclisde : meclisde yâr ile A,D,E; b. yiridür : dem-be-dem B,C

172. A 79 b , B 61 b, C 61 b, D 79 b, E 66 b .

173. A 79 b , B 61 b, C 62 a , D 80 a , E 67 a .

2 b dehân : zamân B,C

- 3.Dönmişdi cism-i zerd ile bir şem‘-i mürdeye
Mecnûn idince murga başı üzre âşiyân
- 4.Pâ-mâl idüp semend ile bu cism-i zerdümi
Bir sikke kodı şimdi o sultân-ı hüsn ü ân
- 5.Cevr oklarıyla tırkeşe döndürdi ten-i zâr
Turmaz okını toldurur ol kaşları kemân
- 6.Yitmez mi ey ‘Atâyî bize cevri gamzesi
Hatt-ı lebi ‘aceb niçün olur hırâş-ı cân

174.

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- 1.Derd-i tebden gehi sûzân olırsın geh lerzân
İtdi dayf ile şitâ hâk-i vücûdum kırân
- 2.Muttasıl dest-i ecel nahl-ı vücûdum sarsar
Murg-ı rûhum ola tâ evci fenâyâ perrân
- 3.Mübtelâ olalı tâb-ı elem-i muhrıkaya
Şem‘-veş her ser-i mûdan ‘arak olur rîzân
- 4.Gûyiyâ penbe ile bağlar idi hummâyı
Tutsa engüşt ile nabzum o tabîb-i dil ü cân
- 5.Beni öldürmege kasd eyledi cellâd-ı belâ
Ey ‘Atâyî nola havf ile olursam lerzân

175.

- . . - / - . . - / - . . - / - . -

- 1.‘Arz-ı refât it diyü virdüm yolında nakd-i cân
Hışm ile aldı yürüyüvirdi ol rûh-u revân
- 2.Meclise ta‘zîm idüp tâcın eline aldı Cem
Sanma destinde tutar câb-ı şarâb-ı erguvân
- 3.Per ü bâli pister-i Leylâ ola şâyed diyü

3 b ile 4 b yer değiştirmiş D

5 a ten : dil A,E

6 b ten : dil A,E

174. A 79 b , B 62 a , C 62 a , D 80 a , E 67 a .

2 b fenâ : a‘lâ D

175. A 80 a , B 62 a , C 62 b , D 80 a , E 67 a .

1 a virdüm yolında : yolında virdüm D

Eyledi murgâna Mecnûn başı üzre âşiyân

4. ‘Ârız-ı yâre yüzüm sürmiş kadar hazz eylerüm
‘Aks-i rûyum olsa mir’ât-i cemâlinde ‘ayân

5. Tîşe urmuş Kûh-ken başa gam-ı Şîrîn ile
Ey ‘Atâyî sen dahi sa’y it er ol baş yar hemân

176.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Âh-ı ‘aşkından sakın sür‘atle kaçma her zamân
Şem‘-i hüsn-i ‘âlem-efrûzuñ söyünür nâ-gehân

2. Nahl-ı kaddüñ üzre gûyâ yazılır bir sîb olur
Gabgab-ı sîmînüñe geldükde hatt-ı dilsitân

3. Her perin bir nâme-i ser-beste-i Leylâ sunar
İtse Mecnûn nola murga başı üzre âşiyân

4. Turma ey dîde revân it hûn-ı eşki pâyine
Sâkiyi seyr idelüm olsun biraz dâmen-keşân

5. Ol kul oğlu dil-berüñ tavrında cem‘ itmiş Hüdâ
Kadd-i serv-i seyr-bâd u şîve-i âb-ı revân

6. Pîr olası bir civândur tekye-i ‘âlemde kim
Bir bölük abdâlî olmuş zümre-i Bektâşiyân

7. Mey yirine dem-be-dem nûş itdügiyçün kânını
Gör o hûnînüñ ‘Atâyî çeşm-i mestin tutdı kân

177.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Şu‘le-veş bâde gehi peydâ olur gâhi nihân
Gûyiyâ oldu sebû şem‘-i dükenmiş şem‘dân

2. Sarsar-ı âhumla virseñ hırmî-i mâhı yile
Dâne sıçratmaz yine saña bu dihkân-ı zamân

4 a eylerüm : eylerin B,C

5 b. sen dahi sa’y it er ol : sa’y it er ol sen dahi A,D,E

176. A 80 a , B 62 a, C 62 b , D 80 b , E 67 a .

1 b söyünür : sürünür D

3 a perin : perüñ A,E

5 b kadd-i : kadd ü D, bâd u : bâd-ı D

6 a. tekye : zümre D

177. A 80 b , B 62 b, C 62 b , D 80 b , E 67 b .

2 a. vîrsen : dîrsen D; yile : yele D (harekeli)

- 3.Öykünürken kâmet-i mevzûn hırâm-ı dil-bere
Sâye sanma düşdi boyınca yire serv-i revân
- 4.Olmadın dirmek olurdu tâze şeftâlûların
Bitse habb-ı hâl-i rûyuñdan eger nahl-ı revân
- 5.Na‘l kesmiş sîne-i sâfına dil-ber seyr idüñ
Virdi hakkâ kim ‘alem tamgalı kâğıddan nişân
- 6.Ey ‘Atâyî virmesün tab‘a gubâr-ı gam keder
Hiç revâ mı sâgar-ı Cemşîd’i itmek cür‘adân

178.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Dilâ gam çekme çâh-ı gabgab-ı cânânda kalmazsın
Virüp la‘line cân borcın çıkar zindânda kalmazsın
- 2.Tahammül eyle yârân-ı belâya râh-ı ‘aşk içre
Varursın menzil-i maksûduña yabanda kalmazsın
- 3.Bu ‘ukde açılır elbetde bir gün rûzgâr ile
Dilâ gird-âb-ı mihnetden çıkar ‘ummânda kalmazsın
- 4.Kalursın subha dek bezm-i rakîbi rûşen eylersin
Niçün ey mâh-ı tal‘at külbe-i ahzânda kalmazsın
- 5.Dönersin görmedüğe bâde-i bezm-i gamı bir gün
‘Atâyî sen de âhir gûşe-i hicrânda kalmazsın

179.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1.Yâr dirmiş kûyuma üftâde-diller gelmesün
Kimseler ol tîr-i müjgâna berâber gelmesün
- 2.Tâb-ı mülde âteşîn-ruhsârı olmuş şu‘le-dâr
Korkarın döymezi yanar hatt-ı mu‘anber gelmesün
- 3.Vâkıf itmeñ gayrı yâr ile nihânî ‘işrete
Şu‘le-i sâgar yiter şem‘-i münevver gelmesün
- 4.Meclis-i va‘za varanlar ugrasun mey-hâneye

4 a. olmadın: olmadan A,E; b. bitse: yitse A,E; revân : cinân B,C

5 a. na‘l : la‘l B,C; dil-ber seyr idüñ : seyr it dil-beri A,E

178. A 80 b , B 62 b , C 62 b , D 80 b , E 67 b .

179. A 80 b , B 62 b , C 63 a , D 81 a , E 68 a .

2 b. korkarın : korkarum A,E

Virmesün tab‘a keder bezme mükedder gelmesün

- 5.Bunca âlâma ‘Atâyî hiç döyünsün mi göñül
Yıkmamak yokdur hemân bir mülke ‘asker gelmesün

180.

-- ./ .-- ./ .-- ./ .--

- 1.İrdi yine vakt-i seher-i vuslat-ı cânân
Vakti iki eyle yûri var ey şeb-i hicrân
- 2.Kim aldanur itseñ ne kader şeklüñi tagyîr
Bilmez mi seni ehl-i dil ey zâhid-i nâdân
- 3.Sâkî lebûñe meyl idüp ayrılmadı gitdi
Beñzer ki kadeh dostları oldu dil ü cân
- 4.Câna sulanur zevrak-ı çeşmüm şu kadar kim
Deryâlar olur dökdüğümüz âb-ı firâvân
- 5.Kaçmazdı ‘Atâyî dil ü cân meclis-i gamdan
Olsaydı nazargâhı ham-ı zülf-i perîşân

181.

-- ./ .-- ./ .-- ./ .--

- 1.‘Âşık ki tutdı hançer-i dil-dâre sînesin
Bu yarelerle yine umar sara sînesin
- 2.Cûş itdi zahm-ı dil-ber ile kânı ‘âşikuñ
Bezm-i belâda eyledi fevvâre sînesin
- 3.Tuymaz safâ-yı vuslar ile ‘andelîb-i zâr
Sürse güla yüzini virür hâre sînesin
- 4.Sensin beni bu derde giriftâr iden diyü
Döger kapuñda ‘âşık-ı bî-çâre sînesin
- 5.Mey-hâne pîşgâhına döndürdi hûblar
Zahm urmadan ‘Atâyî-i mey-hâre sînesin

182.

-- ./ .-- ./ .-- ./ .--

- 1.Öpdürmeden kaçır dil-i gam-hâre sînesin

180. A 81 a , B 62 b, C 63 a , D 81 a , E 68 a .

1 a. vakt-i firkat D

181. A 81 a , B 63 a, C 63 a , D 81 a , E 68 a .

1 b yârelerle yine umar : yârelerine umaruz A,D,E

182. A 81 a , B 63 a, C 63 a , D 81 b , E 68 a .

Yârûñ hemân tutup öpesin vara sînesin

2.Dönmiş sevâd-ı mâh-ı pür-envâra yirleri
Dün gice yâr emdürüp agyâre sînesin

3.Göstermez idi kimseye ammâ ki dün gice
Şem‘ olmamagla açdı o meh-pâre sînesin

4.Eglendürüp bu gice füsûn-ı niyâz ile
‘Âşık o tıfla eyledi gehvâre sînesin

5.Rahm eyleyüp ‘Atâyî hemân basdı bagrına
‘Âşık tutınca hançer-i dil-dâre sînesin

183.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Sûr-ı vasl-ı yârdur rıtl-ı girân devr eylesün
Karşumuzda kâse-i bâz-âsumân devr eylesün

2.Sâgar içün kaçmazuz sâkîye medyûn olmadan
Alıruz biñ cân ile söyleñ hemân devr eylesün

3.Yine cân-perver nefesle çarhda ‘İsâ gibi
Halka-ı ihyâda ol rûh-ı revân devr eylesün

4.Âteş-i cân-sûz-ı ‘aşk ile kebâb olsun ciger
Üstine pervâne-âsâ murg-ı cân devr eylesün

5.Ey ‘Atâyî şem‘-i nûr-efşân-ı ‘aşk-ı pâk ile
Sûret-i fânûs-veş kerrûbiyân devr eylesün

184.

- . . / - . . . / / - . -

1.Berg-i hazân ki cûya gelür sebzezârdan
Sîme tılâ ider zer-i kâmil-‘ayârdan

2.Surh oldu sebz iken kef-i evrâk-ı zer meger
Hınnâlamış ıdı el yudı ebr-i bahârdan

3.Evrâk-ı zerd turma müşemmâ‘ kor üstine
Gördüm yol üzre sâyesi düşmüş çenârdan

2 a. yirleri : sînesi A,E; dîdesi D

183. A 81 a , B 63 a, C 63 b , D 81 b , E 68 a .

184. A 81 b , B 63 a, C 63 b , D 81 b , E 68 b .

3 b sâyesi : şâlı B,C

4. 'Tyd âhir oldı bozdı salıncagını nihâl
Pejmürde-bergi turma döker şâhsârdan
5. Nahl-ı hazâne döndi 'Atâyî vücûdumuz
Nâ-kâm u nâ-ümîd-i tehî berg ü bârdan
6. Gam çekme necm-i bahtuñı rûşen ider dilâ
Bir zerre lutf-ı sadr-ı sipihr-ıktidârdan
7. Ol kim gubâr-ı dergehine rûy-mâl içün
Hurşîd iner bu manzara-ı zer-nigârdan
8. Dest-i derem-feşân u kef-i zer-nisâr ile
Virdi ferâg halka hazân u bahârdan
9. Hemvâre nahl-ı bâr-ver-i bâg-ı devletin
Hıfz eyleye Hüdâ sitem-i rûzgârdan

185.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Meded öldük gam-ı hier ile ol rûh-ı revân gelsün
Emüp la'lin biraz pejmürde-cisme tâze kân gelsün
2. Bilindi 'arsa-ı 'aşk içre hâli Kays u Ferhâd'uñ
Sipihr-i zâle kendin bildürür bir pehlevân gelsün
3. Bulur zehr ile kuvvet derd-perverd-i gam u mihnet
Çeküp rıtl-ı girân-ı gussayı beñzine kân gelsün
4. Bu dâmuñ dânesine murg-ı zîrek aldanup gelmez
Turur mı bir nefes seyr eyle vakt-i âşiyân gelsün
5. 'Atâyî dürr-i nazmuñla pür it atbâk-ı evrâkı
'Arûs itdünse bîkr-i fikrûñi göster nişân gelsün

186.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Gidermesün 'alâ'ik fikrini ey mey kalb-i 'âşıkdan
Ayırma bâri anı gam gibi yâr-ı muvâfıkdan
2. Mey ü mahbûb bezminde ne zâhid ne rakîb olsun
Hüdâyâ sen bizi sakla mürâyîden münâfıkdan

185. A 81 b , B 63 b , C 63 b , D 82 a , E 68 b .

1 b kân : cân D

5 b. fikrûñi : fikrini A,E

186. A 82 a , B 63 b , C 63 b , D 82 a , E 68 b .

- 3.Seni ‘âşık ciger-gûşem diyü ohşarsa ey gonca
Sakin kaçma zarar gelmez benüm cânum atalıkdan
- 4.Kayırmam sînemi karşıñda a‘dâ çâk çâk itse
Ruhuñ seyr ideyin tek çeşm-i cânumla aralıkdan
- 5.‘Atâyî pâ-y-bend olmaz bize hâr u has ümmîdi
Misâl-i serv olup âzâde kurtulduk ‘alâ’ikden

187.

Harfû’l-vâv

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1.Alınsa hâk-i der-i yârdan turâb-ı sebû
Konılduğı gibi müskit ola şarâb-ı sebû
- 2.Sarıldı şişe gibi bir hasîre mey-hâre
Dahi dükenmedi hammâr ile hisâb-ı sebû
- 3.Sebû olaydı eger hâk-i cism-i mest-i harâb
Eser kılup suya mey-gûn olurdu âb-ı sebû
- 4.Derûn-ı sâgarı hep dökme zer-i nâb itdi
Şu dem ki pûteden akdı zer-i müzâb-ı sebû
- 5.Sebûda reşha degül sâkiyâ hicâbından
Erir geçer lebûñe karşı la‘l-i nâb-ı sebû
- 6.O kendi yağı ile kavrılır yuvasında
Hezâre neyler idüp goncalar kebâb-ı sebû
- 7.Nola ‘Atâyî-i ser-mestüñ oynasa yüregi
Düşince hâtırına geldi ıztırâb-ı sebû

188.

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

- 1.Yüzine sürsün yüzün ‘âşık helâk olsun ‘adû
Da‘vi-i ‘aşk eyleyen yâr ile olsun rû-be-rû
- 2.Hasret-i la‘l-i nigâr ile ne kanlar yutduğın
Söyledi câmuñ egilüp gûşına bir bir sebû

4 b ideyin : ideyüm A,D,E

5 a hâr u has : hâr u hış E

187. A 82 a , B 63 b , C 64 a , D 82 a , E 69 a .

1 a der-i yârdan : deryâdan D

188. A 82 a , B 63 b , C 64 a , D 82 b , E 69 a .

- 3.Bahr-ı eşkümde şinâverlük ider var ise çarh
Mîhr ü meh sanma takınmış yanına iki kedû
- 4.Kendüñ ortaya atup gavgâya salma başuñı
Zâhidâ ihyâya gelmez yâr hûy u hâyı ko
- 5.Cânda yir itsem ‘Atâyî nola tîr-i dil-bere
Tamladur peykânı zahmum agzına bir katre su

189.

-- ./ - - - / . - - - / - - -

- 1.İtmez mi kâr dîde-i nem-nâk ârzû
Gül-hîz-i kâm olmaya mı hâk-i ârzû
- 2.Leb-rîz-i ni‘met olsa bu nüh-kasr-ı âsumân
Âlûde olmaya nazar-ı pâk-i ârzû
- 3.Bîm ü ümîdi bü’l-heves-i vasl olan bilür
Ser-mest-i ‘aşk itmeye idrâk-i ârzû
- 4.Kor mıydı kâm-ı kuvvet-i kalb olmayaydı nâs
Râh-ı muhabbetde dil-i bî-bâk-i ârzû
- 5.Olmaz kalenderân-ı tarîkat elem-zede
Reh-zenlük idemez hüsn hâşâ ki ârzû
- 6.Olmaz mı eşk-i reşk-i hasûd ile çâre-sâz
Eflâke çıkdı âh-ı şerer-nâk-i ârzû
- 7.Oldı ‘Atâyî hâke berâber giyâh-ı ‘acz
Şâh-ı murâda pençe salan tâk-ı ârzû

190.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Gehi hevâ ile ser-gaşte gâhi âb gözinde
Degül gamuñla bu hâküñ nüh-âfîtâb gözinde
- 2.Sanur gözindeki olmuş kümeýt-i bâdeyi sâkî
Görinse ‘aksi kaçan hâlinüñ habâb gözinde

4 a. salma başuñı : - E; b. gelmez : gelsün A,D,E

5 b. peykânı : peykân A,D,E

189. A 82 b , B 64 a , C 64 a , D 82 b , E 69 a .

3 a. bîm ü : bîm D; vasl : fasl B,C; b. idrâk : nem-nâk

4 b. bâk : pâk B,C

190. A 82 b , B 64 a , C 64 b , D 83 a , E 69 b .

1 b degül : zel-i B,C

3.Döner şu katre düşen ahkere o merdümek ile
Kimûn ki ‘aşkuñ odından görine tâb gözinde

4.Zamân-ı ‘ayş göz açup yuminca olmadı gitdi
‘Aceb mi kalsa habâbuñ şarâb-ı nâb gözinde

5.Hayâl-i hâli gözinden gider mi ‘âşık-ı zâruñ
Şu sùhte gibi ki dâ’im uçar zebâb gözinde

6.Cihânı ‘aynına almazdı gerçi zühd ile vâ’iz
Bu gün içüp yola düşmiş gezer harâb gözinde

7.Dü-çeşmi sürme-i hâk-i derûñden olmaya hâlî
Meger ‘Atâyî olup cây ide turâb gözinde

191.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Tev-emândur sûrı dehrûñ mâtem-i pür-şûr ile
Bir dükânda yapılır tâbûtı nahl-ı sûr ile

2.Nagme-i şâdı bülend olsa ne deñlü kalbden
İtdürür gerdûn karârın nâle-i rencûr ile

3.Çünkü âhir başuñâ teng eyler anı rûzgâr
Günbed-i şeş-hâne birdür günbed-i zünbûr ile

4.Yâr her-câyî gönül âvâre ‘âşık neylesün
Hayret alur âdemi efkâr-ı devr-â-devr ile

5.Ötmesün yabane şeyh-i tîre-dil hâlî-derûn
Bâde içsün bâde kim kalbin pür eyler nûr ile

6.Cevr-i devre karşı turmakdur ‘Atâyî himmetüm
Ya gönül uslana ya gerdûn-ı gerdân yorıla

192.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Gör safâyı bâg pür-sît-i hezâr olsun hele
Vaktine sabr it salâ-yı sebzêâr olsun hele

3 a. ahkere : - D ; o : şu C

5 a hayâl-i : hayâli B, b. şu : - B,C

7 b. turâb : hâb A,E

191. A 83 a. , B 64 a, C 64 b , D 83 a , E 69 b .

1 b. yapılır : işlenür B,C; tâbûtı : tâbût A,E

2 b. İtdürür âhir karârın nagme-i masdûr ile B,C (der-kenar)

192. A 83 a. , B 64 b, C 64 b , D 83 a , E 69 b .

- 2.Eski takvîme döne köhne kitâbı vâ‘izüñ
Rûz-ı nev-rûz irişüp fasl-ı bahâr olsun hele
- 3.Leşker-i sermâ ider mi sahn-ı gülşende karâr
Bayrak-ı gül-gûn-ı lâle âşikâr olsun hele
- 4.Sünbül-i gülzâr dûd-ı micmere ta‘n eyleye
Hâkler ‘anber hevâlar müşg-bâr olsun hele
- 5.Turmaduñ yolda ‘Atâyî şâd-kâm olsun diyü
Katlan ey çâbü-k-süvâr şîve-kâr olsun hele

193.

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

- 1.O gül-endâm içüp sâgarı ibrâmı ile
Aldı dil nakdin elümden bu gün endâmı ile
- 2.Ne tevakkuf yiridür fasl-ı güle kim sâkî
Nahl-ı gül gibi turur elde tolu câmı ile
- 3.Vakt-i ‘ayş oldı biraz mutrıbı da diñleyelüm
Yüri vâ‘iz koya hengâmeyi hengâmı ile
- 4.‘Aklı olsa nice bahs eyler idi ehl-i riyâ
Gûşe-i mey-gedenüñ mest-i mey-âşâmı ile
- 5.Ey ‘Atâyî kadehe şîşeye de ‘aksi düşüp
Güle yir komadı sâkî ruh-ı gül-fâmı ile

194.

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . - -

- 1.Ne câm Cem’de ne Cem pâ-y-dâr-ı taht-ı zerinde
Ko almasun katı âvâreler şarâb üzerinde
- 2.Gererse gögsini kühsâr-veş ‘aceb cihânda
Anuñ ki gizlüce sîm ü zeri ola kemerinde
- 3.Nigâr kolda kadeh elde tolu her yaña humlar
Bozılmamış hele âyîn-i ‘ayş yirlü yirinde

2 b bahâr : hezâr A,D,E

3 b âşikâr : şikâr B

193. A 83 a. , B 64 b, C 64 b , D 83 b , E 69 b .

2 b. tolu : tolu A,D,E

3 a. da : - A,E; b. koya : yine B,C

194. A 83 ab , B 64 b, C 65 a , D 83 b , E 70 a .

1 a. taht : câm A,E; - D

4. Ne yirde bu dil-i dîvâne hûb işitse turur mı
Niçe belâlara ugrar egerçi her seferinde
5. Alur füsûn ile ‘aklum nigâh-ı mesti o şûhuñ
Garîb neşve komışdur Hak anuñ ‘işvelerinde
6. Ne fıkır-i vuslat-ı dil-ber ne zıkr-i dîn-i mey-âver
‘Atâyî geçdi cihânuñ ne sûd u ne zararında

195.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Cihâne ‘aşk ile salmaz mı bülbül âvâze
‘Ale’l-husûs ola yanında gül gibi tâze
2. Sabâ gibi kanı ‘âlemde rind-i şâhid-bâz
Baş egdürür niçe ‘ar‘ar gibi ser-efrâze
3. Terennüm eyle uyup çeng ü ‘ûda ey mutrıb
Gelürse sûfî biraz nagme it o nâ-sâze
4. Bu fenni bilmezin ol tıfla kim ider ta‘lîm
Niyâzumı görelî yâr başladı nâze
5. ‘Atâyî oynaya gibi hevâ-yı ‘aşk ile dil
Misâl-i peççe-i şeh-bâz geldi pervâze

196.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Yine bu cây-ı safâ-bahşa gelüp seyrâne
Soyınup ‘aşk ile ey dil girelüm meydâne
2. Yiridür tekyelenüp olsa mücâvir yârân
Var mı dünyâda bunuñ gibi misâfir-hâne
3. ‘Âlemüñ şâhidur ol ‘ârif-i Cem-meşreb kim
Gele ‘işret kıla yârân ile dervîşâne
4. Lâle-i bâg-ı fenâdur teni dervîşlerüñ

4 : - E; a. dil-i : dil ü C

5 a. füsûn : havf A,E; b. komışdur : komış B,C,D

6 b. cihânuñ : cihânda D, cihândan B,C

195. A 83 b. , B 64 b, C 65 a , D 83 b , E 70 a .

4 a bilmezin : bilmezem A,E; b. niyâzumı : niyâzum A,E

5 b peççe : beççe B,C

196. A 83 b. , B 65 a, C 65 a , D 84 a , E 70 a .

1 a. bahşa : bahşı B,C

Tîg-i ‘aşk ile olup çâk boyanmış kâne

- 5.Ey ‘Atâyî buradan biz didük âhir yâ Hû
Hâsılı ‘aşk iderüz soñra gelen yârâne

197.

. - . - / . - . - / . - . - / . - . -

- 1.Tagıldı bezm-i safâ sındı câm-ı ‘işret ise
Şarâb-ı gussayı hoş gör dilâ ne hâlet ise
- 2.Beni gamuñdan ayırmaga pend ider nâsih
O lutfi kendüye itsün bülend-i himmet ise
- 3.Se-rûze menzil içün minnet-i fülk-i nüh-belâ
Bu tâb-hânede mümkün degül ikâmet ise
- 4.Tolandı gözden o meh basdı şâm-ı zulmet-i gam
Nesîm-i subh gibi geçdi vakt-i fırsat ise
- 5.Egerçi hasta-ı ‘aşkuñ ‘ilâcı müşkildür
Gel ey tabîb meded kıl ne deñlü zahmet ise
- 6.Nikât-ı nazm-ı bedî‘uñ hasûdı itdi helâk
Yiter bu deñlü ‘Atâyî garaz zarâfet ise

198.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Yakdı gül pîrâheni bir sâgar-ı zer şevkine
Oldı dil-keş nagmeler gülşende güller şevkine
- 2.Hırka-pûşân şu‘le-i câmı görüp pervâne-vâr
İtdiler perrendelük meclisde sâgar şevkine
- 3.Mihre karşı mâh-ı bedr-âsâ şeb-i meh-tâbdan
Tolular kaldurdılar ‘uşşâk-ı dil-ber şevkine
- 4.Yandurup sâkî ‘arak bir bir görüşdiler yine
Cem‘ olup ‘âşıklar ol şem‘-i münevver şevkine

4 b. çâk : hâk B,C,.

197. A 84 a , B 65 a , C 65 a , D 84 a , E 70 b .

2 a.nâsih : zâhid A,E

6 a. hasûd : ‘adû A,E

198. A 84 a , B 65 a , C 65 b , D 84 a , E 70 b .

1 a pîrâheni : pîrehen B

3 a meh-tâb : mâh-tâb A,E

5.Başına gün togdı ahbâbuñ ‘Atâyî zerre-vâr
Raks iderler dâver-i ferhunde-ahter şevkine

199.

. - . - / . - . - / . - . - / . - . -

1.Şikest olur ser-i ‘uşşâk la‘l-i yâr üzre
Nice sebû kırılır gâhi sebzezâr üzre

2.Alınca murg-ı dili vuslatın recâ itdüm
O şâha hâlûmi ‘arz eyledüm şikâr üzre

3.Gelüp bu sîne-i mecrûha nakd-i cânum alur
Sihâm-ı gamze-i dil-ber müdâm kâr üzre

4.El üzre tutar iken bülbüli çemende çenâr
Nihâl-i kaddüñi tercîh ider çenâr üzre

5.‘Atâyî sîne-i çâkümde cân kapuya bakar
Hadeng-i gamze-i cânâne intizâr üzre

200.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

1.Bâ‘is olur çeşm-i bîmâruñ niçe kân olmaga
Cân virür ‘âşıkларуñ yoluñda kurbân olmaga

2.Müşkil işdür sâde-rûy iken irişmek vasfuña
Nüşadur gûyâ hatuñ ol müşkil âsân olmaga

3.Bezmümüzde nagmeler itse o yâr-i hoş-sadâ
Karşusunda bir bahâne olsa giryân olmaga

4.Kande gitse bir dem ayrılmaz rakîb-i seg-sıfat
Ol kul oglu meyl ider var ise seg-bân olmaga

5.Bezm-i ‘âlemde ‘Atâyî gibi hergiz çâre yok
Mest-i câm-ı ‘aşk olan yıllarla handân olmaga

201.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

5 a. ahbâb : habâb D

199. A 84 a , B 65 a , C 65 b , D 84 a , E 70 b .

4 b.kaddüñi : kaddini A,E

200. A 84 b , B 65 b , C 65 b , D 84 b , E 70 b .

1 b. yolında : yollar E

2 a. rûy : rû A,E

201. A 84 b , B 65 b , C 65 b , D 84 b , E 71 a .

- 1.Dökilmiş berg-i ezhâr-ı dırahta kıl nazar cûda
Bahâr eyyâmı geldi şimdi bâguñ yelkeni suda
- 2.Şarâbından cüdâ bir sâgar-ı sad-pâredür gûyâ
Yiriyle kalmadı reng ü letâfet reng-i hoş-bûda
- 3.Düşüp pervânesi şem‘i söyünmüş bezm tagılmış
Hazân evrâkını seyr eyle pâ-yı nahl-ı dil-cûda
- 4.Çemenler vahşet-âbâd oldu nâleyle geçer andan
Kulak tut gâhi sür‘atle akarken nagme-i rûda
- 5.Bu fasl içre ‘Atâyî hem-nişîn olmaga meclisde
Sürâhî gibi olmaz baña bir gönlümce âlûde

202.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Sabâ-veş berg-i terle varmaga ser-bezm-i rindâne
Biraz gül-çîn olalum ugrayup sahn-ı gülistâne
- 2.Sürâhî kulkulıyla sâgar-ı sahbâyı vasf itdüm
Görüp işitdügüm nakl eyledüm meclisde yârâne
- 3.Gice agyâr ile varmış kapuña ‘âşık-ı tebdîl
Şehâ incinme kim mest idi bilmez uydı şeytâna
- 4.Oda yansun o da çünkim bizi aglatmadur kârı
Sürûd-ı şevk ü şâdî itmedi gitdi bu şeş-hâne
- 5.Şeker-hâb-ı subûhîdür ‘Atâyî hasta-ı hicre
Leb-i la‘line cân virmeñ bakup ruhsâr-ı cânâne

203.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Cân virürdük vasl-ı cânâne firâkı olmasa
Kim kaçardı ölmeden yâr iftirâkı olmasa
- 2.Biñ yaşardı irişen âb-ı hayât-ı vuslata
Zehr-i câm-ı h,cr-i derd ü iştiyâkı olmasa

1 b. şimdi bâguñ : şimdilik de A,E; bâguñ : - D

2 a. sad : sadr D; b. reng ü : reng-i A,E

4 a geçer : kaçır B,C

202. A 84 b , B 65 b, C 66 a , D 85 a , E 71 a .

3 a tebdîl : bî-dil D; b. idi : eyledi E

203. A 85 a , B 65 b, C 66 a , D 85 a , E 71 a .

2 a vuslata : vasla D; b. derd ü : derd-i B,C,D

3.Yâr için cân u cihândan geçmez idi ehl-i ‘aşk
Ârzû-yı haşr u ümmîd-i telâkî olmasa

4.Defter-i ‘ömre geçerdi hançer-i rây-ı resîd
Va‘de-i nakd-i visâl-i yâr bâkî olmasa

5.Seyl-i eşk ile ‘Atâyî def‘ olurdu sûzumuz
Lâle gibi dilde sevdâ ihtirâkî olmasa

204.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1.Göñül derd-i derûnın fâş ider ‘aşk ile hûşitse
Keder izhâr ider zîrâ kaçan cûlar hurûşitse

2.Has u hâr ile yakmak istemezdi başına âteş
Eger feryâd-ı Kays-ı bî-dili Leylâsı gûşitse

3.Gelüp dervâze-i kasruñda hoş geldüñ umar ‘âşık
Ne var sâyeñde ‘âşık bir iki peymâne nûşitse

4.Bulınmaz gördi sahrâlarda pûyân olmaga hem-pâ
Nola Mecnûn-ı şeydâ ragbet-i ins ü vühûşitse

5.Der ü dîvâr-ı dil hâlî degüldür âh-ı şâmîden
‘Atâyî dest-i gayret vaktidür mahv-ı nukûşitse

205.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

1.Ten hilâle döndi gamdan mübtelâdur var ise
Yine bir meh-pâre dil-berden cüdâdur var ise

2.Âfitâb-ı ‘âlem-ârâ sandılar vakt-i seher
Hîç degül ol dil-ber-i zerrîn-kabâdur var ise

3.Hep esîr itdi belâ-yı cân olan dil-berleri
Zülf-i dil-ber didüğüñ dâm-ı belâdur var ise

4.Bahr-i eşkümden geçer gelse hayâli çeşmüme
Yine terk itmez kadîmî âşinâdur var ise

4 a geçer : çeker B,C

204. A 85 a , B 66 a , C 66 a , D 85 a , E 71 a .

2 a Leylâsı : Leylayı D

3 b nûş : gûş B,C

5 a. şâmî : şâhum A,B,C,E

205. A 85 a , B 66 a , C 66 a , D 85 b , E 71 b .

2 b. kabâdur var ise : - E

5.Yok dimezdi bûse-i la‘l-i lebin ol gonca-fem
Ey ‘Atâyî ‘âşîka kasdı cefâdur var ise

206.

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1.Gönderdi haber bâga lebûñ gonca-ı terle
Şeb-nem nola pür itse dehânını güherle
- 2.Esrâr-ı hatuñ fikr-i lebûñ dilde dem-â-dem
Beñzer şu gubâra ola âlûde şekerle
- 3.Mâh-ı nev ile mihr degül çarh-ı sitem-kâr
Üstüme yürür şâm u seher tîg ü teberle
- 4.Ey hasta gönül ister iseñ derdüñe çâre
Germ-âbe-i ‘aşkında o yârüñ dahi terle
- 5.Bir sîm-beden şehr-i melâhatde ‘Atâyî
Tartılmadı ol Yûsuf-ı pâkîze-güherle

207.

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1.Tîrûñle cânı ehl-i gamuñ kim revân ola
Sandûka-ı mezârı aña bir nişân ola
- 2.Yârümden ayru düşdügüm ahabb fehm ide
Tâ ki mahallem içre kaçan kim figân ola
- 3.Dil müşteri visâline ammâ ki korkarın
Ser-mâye-i muhabbete tâ ki ziyân ola
- 4.Başında od yanarken o şem‘-i muhabbetüñ
Mecnûn’ı gör ki derd-i seri âşiyân ola
- 5.‘Âşık ‘Atâyî söyleşür ol tıfl-ı şûh ile
Nev-bâve-i visâli kaçan râygân ola

208.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1.Devr-i güldür mevsim-i geşt ü güzâr oldu yine
Cûy-veş dîvâne gönülüm bî-karâr oldu yine

206. A 85 a , B 66 a, C 66 b , D 85 b , E 71 b .

5 b tartılmadı : tartıldı D

207. A 85 b , B 66 a, C 66 b , D 85 b , E 71 b .

3 a korkarın : korkarım A,E

5 b. bâve-nâde B

208. A 85 b , B 66 b, C 66 b , D 85 b , E 71 b .

- 2.Yelken açdı şâhlar yaprag açan eyyâmıdur
Yürisin zevrak muvâfık rûzgâr oldu yine
- 3.Sünbülün zulfinde gördi çeşm-i bülbül nakşını
Bülbülün çeşmine ‘âlem teng ü târ oldu yine
- 4.Zîr-i dâmânında pinhân idi kühsâruñ meger
Bezm-i gülde şem‘-i lâle şu‘le-dâr oldu yine
- 5.İtdi âfâkı mu‘attar sâye sanmañ her taraf
Gülşene ebr-i bahârî müşg-bâr oldu yine
- 6.Gonça evrâkı misâl-i hâtır-ı erbâb-ı dil
Cem‘ olup bir iki günlük târ u mâr oldu yine
- 7.Dilde bir sevdâ zuhûr itdi ‘Atâyî lâle-veş
Eski dâgum tâzelendi nev-bahâr oldu yine

209.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Gelüp bülbüllere sırr-ı dehânuñ keşf i der gonca
Kulak tutsa nola gül virdi gâ’ibden haber gonca
- 2.Okurlar mekteb-i gülşende dersi safha-ı gülden
Anuñçün bâd ile etfâl-veş başın salar gonca
- 3.Elinde berg-i sebzi nâzükâne bâd-bîz itmiş
Gehi kesb-i hevâ eyler yüzine ger tutar gonca
- 4.Reşide-mâh-rûlardan deçüp nev-resteler sev kim
Olur erzân açılmış gül tutulur mu‘teber gonca
- 5.Nesîm-i subh ile jâle tokınmış gönline anuñ
Başın salup ‘aceb midür ‘Atâyî düşse ter gonca

210.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Reng de yâr-ı muvâfık az buldum kendüme
Bir nefes câmı hele dem-sâz buldum kendüme

5 a. mu‘attar : münevver D; sanmañ : sanma B,C

6 b. târ u mâr : târ mâr A,E

209. A 86 a , B 66 b , C 66 b , D 86 a , E 72 a.

3 a sebzi : şîri C

4 : - E

210. A 86 a , B 66 b , C 67 a , D 86 a , E 72 a.

- 2.Sırr-ı meyden şîşe-i sahbâyı söyletdüm biraz
Ben dahi gönlümce bir hem-râz buldum kendüme
- 3.Seyre çıkdı hûblarla gördüm erbâb-ı safâ
Arayup bir dil-ber-i mümtâz buldum kendüme
- 4.Tîşe-i âhı kılup bâlâ-yı çarh-ı bî-sütûn
Bü'l-‘aceb bir mîtn-i kûh-endâz buldum kendüme
- 5.Ey ‘Atâyî gûş idüp efgânum uydı ‘andelîb
Bir hevâ-dâr bülend-âvâz buldum kendüme

211.

... - - / ... - - / ... - - / ... -

1. ‘Azm-i râh itme vedâ‘ eylemedin dil-ber yine
Hasta-ı ‘aşk gider bir dahi gelmez yirine
- 2.Bakmaya ‘ârif olan nîk ü bed-i dünyâya
Bula ‘aşk ile gınâyı yaka sîmîn-berine
- 3.Katı nâzûk bili var nesne götürmez diyeli
O cefâ-kâr dem-â-dem yapışur hançerine
- 4.Varurın karşı hadengi geliyorken gûyâ
Yâr mektûb uçurup gel didi ben çâkerine
- 5.Ey ‘Atâyî dil-i dîvâneyi hem-râh kılup
Yâd-gâr ilte yüzün Rûm ili dil-berlerine

212.

- - - / - - - - / - - - - / - - -

- 1.Eyle niyâz o şem‘e hîç aldanma nâzına
Yumşar bakıp dilüñ yine sûz u güdâzına
- 2.İçmez geçerse zâhid eger câm-ı bâdeyi
Akıt sebû-yı mey gibi tutup bogazına
- 3.Şemşîrûñ ile togra dilerseñ başum dirse

1 a, b. kendüme : kendime A,E
2 a. söyletdüm : söyleşdüm B,C
4 a. tîşe : tîre D ; Tîşe-i âhı havâle eyleyüp gerdûna ben B (der-kenâr)
211. A 86 a , B 66 b, C 67 a , D 86 b , E 72 a.
4 a varurın : varurum A,E
5 b. ilte yüzün : iletirüz A, E
212. A 86 a , B 67 a, C 67 a , D 86 b , E 72 b.

Aldanmasun o yâr ‘adûnuñ piyâzına

4.Sûfînuñ aldı ‘aklını gamzeñ kazâ ile
Tutsun anı efendi o geçmiş namâzına

5.Vasf eyle ey ‘Atâyî hat-ı rûy-ı dil-beri
Ehl-i safâ gazellerüñi tâ ki yazana

213.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Yâr severse merhem-i bih-bûd dirdüm bâdeye
Bûse virse kîmiyâ-yı cûd dirdüm bâdeye

2.Sâgarı güllerle zeyn olmuş göreydüm sâkiyâ
Şîşe içre âb-ı reng-âlûd dirdüm bâdeye

3.Dil-berüñ nerm eylese baña dil-i pûlâdını
Şübhesiz ben mu‘ciz-i Dâvûd dirdüm bâdeye

4.Zemm ider nâsih diyü deryâlara dökmek neden
Ben bulaydum gevher-i maksûd dirdüm bâdeye

5.Şöyle teng itdi ‘Atâyî berg-i ‘ayşî rûzgâr
La‘l-i yâri görmesem nâ-bûd dirdüm bâdeye

214.

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

1.O perînuñ çürüdüp mâlini peydâsında
Ehl-i dünyâ da görür soñ ucı dünyâsında

2.Seheri der-i mey-hâneye gelmiş sûfî
Bâde-i nâb mı görmiş gice ru’yâsında

3.Zâhid-i şehir suyu üfürür içre ammâ
Üfürürmiş mey-i gül-gûnı da tenhâsında

4.Yâri mestâne sanup bûseye ikdâm itdüm
Bulmadum bûy-ı vefâ gonca-ı ra‘nâsında

5.Ey ‘Atâyî dehen-i tengi degüldür yârüñ
Rişte-i cân yiri var la‘l-i güher-zâsında

5 b. gazellerüñ : gazellerin A,D,E; tâ ki : tâ ki cânım C

213. A 86 b , B 67 a , C 67 a , D 86 b , E 72 b.

1 b. cûd : hod B

5 a. şöyle : söyle B; itdi : idi E

214. A 86 b , B 67 a , C 67 b , D 86 b , E 72 b.

215.

-- ./ .-- ./ .-- ./ .--

- 1.Âhum tuyurup ‘aşkumı ‘uşşâk arasında
Bir gulguledür kubbe-i nüh-tâk arasında
- 2.Bezmünde şehâ nukle iki sîm-tabakdur
Ay ile güneş çarh-ı nüh-atbâk arasında
- 3.Var ise der-i dil-beri arar ki yakup şem‘
Âhum tolanur her gice âfâk arasında
- 4.Cân u dil için incinüp ol yâr dimiş kim
Kaldum bu iki ‘âşık-ı müştâk arasında
- 5.Yârâne ‘Atâyî nice turfa gazelüm var
Şimdi bunu buldum hele evrâk arasında

216.

-- ./ .-- ./ .-- ./ .--

- 1.Geh mihr ü vefâ gâh cefâ vü sitem eyle
Rahm eyle dil-i ‘âşık-ı zâre kerem eyle
- 2.Hûn-ı dili mey bezm-i gama kellem ayag it
Bir bûseye virdüm saña vardum kadem eyle
- 3.Agyârı satup al yanuña bendeñi cânâ
Gel bezm-i şarâb eyleyelüm def‘-i gam eyle
- 4.Yan bassa ger ol Yûsuf-ı gül-çehreye agyâr
Mânend-i terâzû kefini pür-derem eyle
- 5.Hâl ü hatı cevriñi hisâb eylemek için
Dâg u eliflerle ‘Atâyî rakam eyle

217.

-- ./ .-- ./ .-- ./ .--

- 1.Cânâne eser kıldı düşelden dil ü cânê
‘Aşk âteşi salındı yine hâne-be-hâne
- 2.Âh eylemege çâre mi var ‘âşık-ı şeydâ

215. A 86 b , B 67 a, C 67 b , D 87 a , E 72 b.

1 a Âh-ı şerer-i ‘aşk bu ‘uşşâk arasında A,D,E

2 a. nukle : nukre C

216. A 87 a , B 67 b, C 67 b , D 87 a , E 73 a.

2 a virdüm : virdük B,C

5 a. hatı cevriñi : hat-ı dil-dârı A,E

217. A 87 a , B 67 b, C 67 b , D 87 a , E 73 a.

O şâh-ı cihân şimdi yasag itdi duhâne

3.Döndi ser-i çûb üzre iki dâne kirâsa
O lebler ile lûleyi alınca dehâne

4.Cezb itse hayâlin nu ‘aceb ka‘rına deryâ
Gird-âba döner iki gözüm eşk-i revâne

5.Bâg-ı emeli itmedi sır-âb ‘Atâyî
Delvini düşürdi gibi dülâb-ı zemâne

218.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1.İder kendüyi zâyî‘ gûşe-i mey-hâne olmazsa
Muhabbet ehli dîvâne olur mestâne olmazsa

2.Başı agrımasun ‘âlemde mahmûr-ı harâbâtun
İder fark-ı serin sâgar eger peymâne olmazsa

3.Tolaş dirler aña meclisde ey şem‘-i şebistânum
Eger bezmünde ‘âşık hidmete pervâne olmazsa

4.Ne var fîtrâkine bend itse cânân gerden-i cânı
Eger ol halka-ı zülf ‘abîr-efşâne olmazsa

5.‘Atâyî gibi üstâde nazîre dimek olurdu
Biraz nâzûk edâlar olsa üstâdâne olmazsa

219.

- - . / - - . . / . - - . / - - .

1.Hurşî-veş tolan yûri cân-ı safâyile
Seyr it cihânı sâgar-ı ‘âlem-nümâyile

2.Dil zevrakı ümmîd-i kenâr eyliyorken âh
Düşdi diyâr-ı hicre bir olmaz hevâyile

3.Mey-hâne kapusın nola beklerse pîr-i gam
Der-bân-ı bâr-gâh-ı Cem oldu ‘asâyile

4.Ol şâh-ı hüsnî görelî zühhâd-ı savma‘a
Her biri boynı baglu kul oldu rızâyile

4 a. Cezbi ne ‘aceb itse hayâl ka‘rına deryâ A,D,E; deryâ : her bâr B,C

218. A 87 a , B 67 b , C 68 a , D 87 b , E 73 a.

4 a .bend : - B

219. A 87 b , B 67 b , C 68 a , D 87 b , E 73 a.

- 5.Olmaz ‘Atâyî âhumâ âheng-i nagmesi
Kasd itselerdi uymaga biñ kerre nây ile

220.

. - . - / . . - - / . - . - / . . -

- 1.Şükûfe üzre ‘ayân itdi katreler jâle
Çiçek suyu çıkarur var ise seher jâle
- 2.Döker sabâ bulıcak giceden açık kalmış
Egerçi câm-ı gülî pür-şarâb ider jâle
- 3.‘Arûs-ı bâga meger dögme yakadur gül-i ter
‘Aceb mi aña virürse dür ü gevher jâle
- 4.Çemende beñzedi zerrîn-kadeh nigîn-dâne
İçinde lü’lü-i ter kondurur meger jâle
- 5.‘Atâyî atlâs-ı âl-i gülî yitişdürdi
Açup sabâ yakasın dikdi dügmeler jâle

221.

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . -

- 1.Harf atar tîr-i müjeñ nâhîde
Nokta kor hâl-i ruhuñ hurşîde
- 2.Fikr-i hattunla dil-i sûzânum
Oldı bir micmere-i tefsîde
- 3.Tolı dâ’im olalı meclisümüz
Döndi ‘işret-gede-i Cemşîde
- 4.Âşinâ-yı yem-i ‘aşk olmazsın
Evvelâ düşmeyicek tecrîde
- 5.‘Aşkdan kâbil-i feyz olmaya dil
Nazar itmezse ‘Atâyî dîde

5 b.uymaga : olmaga A,E

220. A 87 b , B 67 b , C 68 a , D 87 b , E 73 b.

3 a. dögme : dikme A,D,E; b. aña : eger A,D,E

4 b.kondurur : kona durur B

5 b. dikdi : takdı B,C ; dökdi D

221. A 87 b , B 68 a , C 68 a , D 88 a , E 73 b.

3 a. meclisümüz : meclissiz B,C,D; b. Cemşîd : Çemşîd B

222.

Harfû'l-yâ

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Cihâna lerze virdi şimdi bîm-i kahr-ı sultânî
‘Aceb mi almasa kimse eline câm-ı rahşânı
- 2.Devetabanı sâgar nûş iden rindân-ı mey-hâne
Deve gördüñ mi diyü her biri kaldurdu tabanı
- 3.Şikest oldu leb-i deryâda şimdi zevrak-ı sahrâ
Nola ayak kıra da korsa şehrûñ mey-perestânı
- 4.Alurlar yine başı örtülü rez duhterin rindân
Virür pîr-i mugân ser-pûş ile câm-ı dirahşânı
- 5.Surâhî zîr-i dâmânuñda gelsün meclise sâkî
Meded bâd-ı zarardan sakla ol şem‘-i firûzânı
- 6.Dönüp bârid kelâmı şahnenüñ bâd-ı zemistâna
Kırıldı câm-ı billûr oldu rîzân la‘l-i rümmânî
- 7.Akup gitdi ‘Atâyî çeşme-i hurşîd-i mey hâke
Hilâl oldu sipihr-i ‘ayş u nûşuñ mâh-ı tâbânı
- 8.Çekildi yine sahbâ jâle-veş zerrîn-kadehlerden
Salup âfâka pertev âfitâb-ı ‘adl-i sultânî
- 9.Şeh-i Cem-bezm Rüstem-rezm Sultân Ahmed-i ‘âdil
Ki câm-ı kalbidür ‘âlem-nümâ-yı ‘ilm-i Rabbânî
- 10.O şâh-ı kâm-rân kim görse in‘âm-ı kefi destin
Olurdu bezminüñ fagfûr-ı Çîni kâse-gerdânı
- 11.Zemîni garka virdi hışmı akdı bâde deryâya
Çıkup tennûr-ı humdan âb u âteş reng-i tûfânı
12. Degül deryâda hurşîd âb u âteş imtizâc itdi
Cihâna şol kadar şâmil olupdur ‘adl-i hâkânî
- 13.Du‘âmuz bu ki rengîn ola dâ‘im hûn-ı a‘dâdan

222. A 88 a , B 68 a , C 68 a , D 88 a , E 73 b.

3 a. zevrak : sâgar A,E

5 b. firûzân: şebistân A,D,E

8 a zerrîn: rengîn A,D,E

10 b kâse-gerdânı : kâse-i gerdânî B

11 : - A,E.

12 a. hurşîd : bâde B,C.; - D; âb u âteş : âteş ü âb D

Şarâb-âlûde deryâ gibi şâhuñ tîg-i bürrânı

223.

. . . . / / /

1. Göñül kim sübha vü seccâde terkin ihtiyâr itdi
Sürüp hâke yüzin ol hâle şükr-i bî-şumâr itdi
2. Şeh-i ‘aşkuñ harâbât-ı mugân eski sarâyıdur
Ele câm-ı Cem aldı geçdi şâhâne karâr itdi
3. Ögin aldı gelüp yolsuzluk itdi kûhsâr-ı gam
Görince Kays-ı şeydâ gayrı vâdiden güzâr itdi
4. Dizilmiş yol buhûrı tabla-ı ‘attâr idi her gül
Tokındı nâ-gehânî bâd-ı sarsar târ u mâr itdi
5. Bir avuç hâk ile şâh-ı gül üzre lânesâr oldu
Bu ‘âlemde sebük-bâr olmanuñ zevkin hezâr itdi
6. Dilüm hâşâk ü cismüm hâkden tertîb iden yârüñ
Vücûdın sîm-i hâlis kalbin âhenden hisâr itdi
7. ‘Atâyî pâk söz ser-çeşme-i feyz-i İlâhîdür
Bi-hamdillâh ki anı nevk-i hâmem âşîkâr itdi

224.

- - . / - - . / / - - .

1. Sihr itdi almada dil-i ‘uşşâk-ı zârını
Evvel nazarda gamzelerüñ gördi kârını
2. Ahbâbını ne çöllere kor ‘âkıbet göre
Hîç şeyhe tapşura mı ihtiyârını
3. Te’sîr-i devr-i hîle-ger-i bî-sebât ile
Bulmaz yirinde yoklasa bir yâr yârını
4. Açıldugınca gonca-ı gül ahdin unutup
Gördükde ol degül gibi oldu hezârını

223. A 88 a , B 68 b , C 68 b , D 88 b , E 74 a.

3 a. yolsuzluk : yolsuz D

4 a. yol : pul B,C; tabla : - B,C

5 a. lânesâr : hânesâr A,E; şâhsâr D ; b. olmanuñ : olmagın B,C

6 b. kalbib : kılan C,B

224. A 88 b , B 68 b , C 69 a , D 88 b , E 74 a.

1 a. zâr : râz D

2 b. Hîç tapşurdu mı şeyhe kişi ihtiyârını B (der-kenar)

3 a. bî : - D

5.El çek ‘Atâyî dehr-i televvün-şi‘ârdan
Bir dahi añma baña hazân u bahârını

225.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Tokındı nâr-ı hurşîdüñ meger kibrît-i pür-sûzı
Çemende lâlenüñ yandı çerâg-ı meclis-efrûzı
- 2.Bahâr oldu döşendi hurde-i pîrûze sahrâya
Bi-hamdillah yine gördük hele nev-rûz-ı fîrûzı
- 3.Degüldür lâleler yir yir ‘ulüvler eyledi zâhir
Sabâ buldı çıkardı şimdi hep hâk üzre meknûzı
- 4.Tagıtdı nakd-i vakti tutdı bârın şehr-i gülşende
Nihâl-i sâye-endâzuñ bahâr-ı mâye-endûzı
- 5.Safâsından sığışmaz kend’özine gonçalar şimdi
Sabâ ırgürdi beñzer müjde-i teşrîf-i nev-rûzı
- 6.Derûn-ı gonça-veş efsurde diller oldu pür-âteş
Hezâruñ gûş idüp her çekdügi âh-ı cîger-sûzı
- 7.Bahâr eyyâmı gül faslı kadeh devri safâ vakti
Zihî-tâlî‘ ki bu demde visâl-i yâr ola rûzî
8. ‘Atâyî sözlerüñ tab‘ ehli altun hall ile yazsun
Bu fennüñ hak bu kim ‘asruñda sensin şimdi zer-dûzı
- 9.Yine bir nakş-ı dil-keşle cihâna salduñ âvâze
Bu bâguñ ötmesün yabana her murg-ı nev-âmûzı

226.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Gül açılup yine bâga nigâr gelmeye mi
Zamân-ı seyr-i gül ü gül-‘izâr gelmeye mi

4 a oldu : - B,C

225. A 88 b , B 68 b, C 69 a , D 89 a , E 74 a.

2 b yine gördük hele : hele gördük yine D

3 b. üzre : içre B,C,D

5 a. kend’özine : kendüsine B,C; şimdi : yir yir A,E; b. sabâ : safâ D

6 b. çekdügi : çekdigi C

9 b. ötmesün : olmasun C

226. A 89 a , B 69 a, C 69 a , D 89 a , E 74 b.

1 b seyr-i gül ü : seyr ü gül-i A,E

- 2.Şükûfe ‘askeri nev-rûza karşı çıkmaya mı
Çemen diyârına şâh-ı bahâr gelmeye mi
- 3.Niçe dem oldu ki efgâr-ı hârdur gonça
Yirine bir dahi ol dil-figâr gelmeye mi
- 4.Kalur mı dil gidicek bâg-ı ‘aşk bülbülsüz
Biri giderse birine hezâr gelmeye mi
- 5.Kemend-i âh ile tîr-i nazarla muntazırız
Yine kemîn-geh-i ‘aşka şikâr gelmeye mi
- 6.Dime hadengi gelüp sîneye güzâr ide mi
Şeh-i diyâr-ı gamuz ber-güzâr gelmeye mi
- 7.Kalur gider mi dil-i zâr kûy-ı dil-berde
‘Atâyî nerd-i muhabbetde zâr gelmeye mi

227.

--- / --- / --- / ---

- 1.Meyl itmez iken dil o sehî-kâmet irişdi
Gülzâr-ı gamuñ goncasına âfet irişdi
- 2.Cânânı çeküp sînesine haste-i ‘aşkı
Cânı yirine geldi hemân sıhhat irişdi
- 3.Gelsün berü meydâna yine bâde-i gül-gûn
Eyyâm-ı bahâr oldu dem-i ‘işret irişdi
- 4.Yâri göricek nola ‘adû ser-pençe-i gamdan
Tek turmadı aña o perî-sûret irişdi
- 5.Kurtardı ‘Atâyî bizi ser-pençe-i gamdan
Keyfiyyet-i meyle hele bir hâlet irişdi

228.

--- / --- / --- / ---

- 1.Nolaydı ne dil-i zâr u ne dil-rübâmuz olaydı
Ne derd hâsıl ideyidük ne hod devâmuz olaydı
- 2.Cefâ mı kaldı li bu bî-günâha itmeye dil-ber
‘Aceb ne hâlet iderdi eger hatâmuz olaydı

4 a gidicek : gidicak D

5 b. kemîngeh : kemîn ile D

227. A 89 a , B 69 a , C 69 a , D 89 b , E 74 b.

228. A 89 a , B 69 a , C 69 b , D 89 b , E 74 b.

1 a. zâr u : zâr D

- 3.Cihân cihân gam-ı dehri tecerrû‘ itmek içün
Tolı tolı sunılır sâgar-ı safâmuz olaydı
- 4.Safâ dahi nic’olurmuş göreydi dil-siyeh-i zerk
Şarâb-ı bî-gış u câm-ı cihân-nümâmuz olaydı
- 5.Kabahat eglemedür cürmümüz ki rind-i gedâyuz
‘Azîz-i ‘âlem olurduk eger riyâmuz olaydı
- 6.Sebûyı dâmenümüz içre görse kim tokınurdu
Eger ki tende ‘abâ elde bir ‘asâmuz olaydı
- 7.Ne nâz ider dil-i âzâdeye ‘acûz-ı zemâne
‘Atâyî bâri hele eski âşinâmuz olaydı

229.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Bakup ‘aks-i ruh-ı yâre mey-i gül-fâmdan gördi
Ne gördiyse gönül câm-ı sürûr-encâmıdan gördi
- 2.Benüm gibi kamer tâ subha dek kûyına yüz sürüp
Der-i cânâneı hurşîd-i encer câmdan gördi
- 3.Bize mihr ü muhabbet gösterüp yüz döndürür âhir
Cefâ resmini dil-ber gerdiş-i eyyâmdan gördi
- 4.Ele câm alup okıtsa kitâbı nola rindâne
Fenâ fennini ‘âşık rind-i dürd-âşâmdan gördi
- 5.‘Atâyî-veş ‘aceb mi olmasa dil bir dem anlarsız
Mey-i gül-fâm ile ancak güler yüz câmdan gördi

230.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Nola meyl eylese tıfl-ı dil-i ‘uşşâk-ı şeydâsı
O yârûñ bir ‘akîde-hâtem ancak la‘l-i zîbâsı
- 2.Nolurdu duhter-i rez bezmi teşrîf eylese bir kez

3 a. dehr : devr B,C; içün : olurdu A,E; b. tolı : tolu A,D,E

5 b. riyâ : devâ A,E

229. A 89 b , B 69 a, C 69 b , D 89 b , E 75 a.

1 a meı : - B

2 a. sürüp : sürdi D; b. câm : yân B,C, bâm D

4 a kitâbı : kitâbın A,E

230. A 89 b , B 69 b, C 69 b , D 90 a , E 75 a.

‘Aceb sâkî ayagının dökülür miydi hınnâsı

3.Garaz cân nakdini harc itmek idi râh-ı ‘aşkuñda
Hatuñ geldükde ‘uşşâkuñ temâm oldu temennâsı

4.İnanma iki gözüñse eger ey ‘âşık-ı giryân
Olupdur kârı hep hûbân-ı şehriñ nukre-peydâsı

5.İşigüñ itlerine ta‘me olsa cismi öldükde
‘Atâyî’ nûñ hemân dârü’n-ni‘âm olurdu me’vâsı

231.

- - . / - . . . / . - - . / - . -

1.Subh-ı bahârdur yine ezhâr uyanmadı
Gün togdı başına dahi eşcâr uyanmadı

2.Dîvânın itdi hüsrev-i nev-rûz subh-dem
Mahmûr düşdi nergis-i bîmâr uyanmadı

3.Lâle çerâgını yakamaz rûzgârdan
Bezm-i çemende şem‘-i pür-envâr uyanmadı

4.Tuymaz nigâhuñı kılıcak yasdânu uyur
Şükr it göñül o gamze-i hûn-hâr uyanmadı

5.Murg-ı seher terâne de yâr hurûşda
Ammâ ‘Atâyî baht-ı siyeh-kâr uyanmadı

232.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1.Sabâdan var ise gûş itdi vâsf-ı kûy-ı cânânı
Çemende yollara düşmüş görüñ gül-berg-i handânı

2.Elinden rûzgâruñ rûz u şeb yanup düter gülşen
Görenler âteşin güllerle sünbüller sanur anı

3.Ne var gam-hâne-i ‘uşşâka gelse şevk düşdükce
Tenezzül eylemez mi yilsek ol hurşîd-i rahşânı

4 a ey : - D; b. şehri : dehr A,E

231. A 89 b , B 69 b, C 70 a , D 90 a , E 75 a.

5 a. murg-ı seher terâne de : murg terâne de seher B,C

232. A 90 a , B 69 b, C 70 a , D 90 a , E 75 a.

2 a rûz u : rûz B,C; düter gülşen : - E

3 b rahşân : tâbân A,D,E

- 4.Bahâre irmedin âvâre kıldı gülsitânumdan
Felek söyletmedi ben ‘andelîb-i zâr u nâlânı
- 5.‘Atâyî bir avuç yir kor mı erbâb-ı dile gerdûn
Nola bir yâd iderse âşiyân-ı ‘andelîbânı

233.

- - - / - - - / - - - / - - -

- 1.Hattuñ irişdi bende-i fermânuñam dahi
Zülfüñ misâli bî-ser ü sâmnânuñam dahi
- 2.Yanuñca sâye-veş salınur nice rû-siyâh
Ben hâksâr serv-i hırâmânuñam dahi
- 3.Cândan egerçi tîg-i gamuñ kaldı nâ-ümîd
Ümmîd-vâr-ı va‘de-i ihsânuñam dahi
- 4.Bezm-i visâlûñe kaçan irem ‘aceb senüñ
Ben hod mülâzım-ı seg-i der-bânuñm dahi
- 5.Gelmez hatuñla baña ‘Atâyî-sıfat ferâg
Âşufte-hâl-i zülf-i perîşânuñam dahi

234.

- - - / - - - / - - - / - - -

- 1.Bezme geldükce tutup tolıya cânânumuzı
Ol bahâneyle biraz oyalaruz cânınumuzı
- 2.Lâle gibi şeb-i mihnetde kalur dem-beste
Görmese dil eger ol mihr-i dırâşânumuzı
- 3.Râh-ı ‘aşkuñda bize bedrakadur âteş-i âh
Tutmasa hâr-ı ta‘alluk nola dâmânumuzı
- 4.‘Ahdümüz tâ ölicecek câm-ı gamuñ çekmek idi
Senüñ cevruñ sıdı peymâne-i peymânumuzı
- 5.Nola yaş dökse ‘Atâyî gibi hicrûñde gözüm
Nâr-ı sûzân-ı firâkuñ kurudur kânumuzı

235.

4 a. irmedin : irmedüm A,D,E; kıldı : kaldum A,D,E; b. nâlân : giryân A,D,E
233. A 90 a , B 69 b , C 70 a , D 90 a , E 75 a.
234. A 90 a , B 70 a , C 70 a , D 90 a , E 75 b.
4 a. ‘ahdümüz : ‘ahdimiz A,E
5 a. dökse : dolsa A,B,C

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Reng-i berg-i sebzden açıldı gül peymânesi
Gülşeni tutdı hezâruñ na‘ra-ı mestânesi
- 2.Hâkde medfûn olan humdur piyâz-ı lâle kim
Çıkıdı içinden Cen’uñ bir sâgar-ı şeş-hânesi
- 3.Murg-ı dest-âmûzdur bülbül meger kim bâgda
Destin açmış gül tutar keffinde erzen dânesi
- 4.Bülbül-i bî-çâreyi gör kim hayâl itse gülü
Eşk-i çemende döner gird-âb-ı hûna lânesi
- 5.Reng-i hâkisterde seyr iden ‘Atâyî bülbülü
Didi yanmış ol muhabbet şem‘inüñ pervânesi

236.

- - . / - . - . / . - - . / - . -

- 1.Hânemde kal didüm gice ol yâre kalmadı
Hayfâ ki gitdi derd-i dile çâre kalmadı
- 2.Cevr itmek ile sandı ki göñlüm kala o yâr
İtdüğine anuñ dil-i bî-çâre kalmadı
- 3.Çeşmüm ‘alîli oldı öğitdükce tâb-dâr
Ruhsâr-ı yâre tâkat-ı nezzâre kalmadı
- 4.Tîg-i firâkı itmede her dem derûnı çâk
Sînemde gerçi bir görünür yâre kalmadı
- 5.Geldi kabâ-yı hüsn ü bahâ kadd-i yâre rest
Andan ‘Atâyî hûblara bir pâre kalmadı

237.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Pür itdi genc-i ‘aşkuñ hâtır-ı vîrânumuz şimdi
Nesi var idigün bilmez dil-i dîvânemüz şimdi
- 2.Fitîl-i dâg-ı dil yandı eritdi bagrumuz yagın
Münevver oldı bir kandîl ile gam-hânemüz şimdi

235. A 90 b , B 70 a , C 70 a , D 90 b , E 75 b.

236. A 90 b , B 70 a , C 70 a , D 90 b , E 75 b.

1 a ol yâre : agyâre D

2 b. bî-çâre : âvâre B,C

5 b. bir : - B,C

237. A 90 b , B 70 a , C 70 b , D 91 a , E 76 a.

- 3.Fürûg-ı bâde eyler rûz u şeb dil-hânesin rûşen
Bizüm hurşîd ü mâha ta‘n ider peymânemüz şimdi
- 4.Şeb oldu gün kavuşdı ol dem olur mı ‘aceb yâ Rab
Bizümle sîne-i ber-sîne ola cânânemüz şimdi
- 5.‘Atâyî sâgar-ı bezm-i ezel şevkini añdukca
Çalar yirden yire kendin dil-i mestânemüz şimdi

238.

- - . / - - . / . - - . / - - .

- 1.Sâkî bizüm olup yine rengîn-‘izâr-ı mey
Germ oldu meclis irdi meger nev-bahâr-ı mey
- 2.Bir kez lebûñ emen kişi döymez firâkuña
Elbetde derd-i ser virür ey meh humâr-ı mey
- 3.Rindân ki ‘ayş ide giceyi gündüze katup
Mihir ü mehe döner kadeh-i zer-nigâr-ı mey
- 4.Rıtl-ı girân çeken döker elbette sîm-i eşk
Ol sîme bozılır zer-i kâmil-‘ayâr-ı mey
- 5.Olsak ‘aceb mi bezm-i meyüñ bâde-âveri
Çekmez ‘Atâyî ‘âkil olan intizâr-ı mey
- 6.Tâc-ı habâbı çünki giye şehr-yâr-ı mey
Ola hezâr Cem nola hidmet-kâr-ı mey
- 7.Meclisde bâde kalmayacak bâde arar ol
Bir dem ‘Atâyî çekme yûri intizâr-ı mey

239.

. - . - / . - - - / . - . - / . - .

- 1.Kıyâs eylemeñüz Yûsuf ile Kays’a beni
Ne zen beni sever aslâ ne ben cihânda zeni
- 2.Yinür mi sanduñ idi ‘aşk lezzetin ey Kays
‘Aceb mi kâse-şikest eylese nigâr seni

3 a bâde : hâne A,D,E

238. A 91 a , B 70 b, C 70 b, D 91 a , E 76 a.

1 b meclis : - A,E; nev : kim A,E

6, 7 : - A;B;C;D;E

239. A 91 a , B 70 b, C 70 b, D 91 a , E 76 b.

3.Günâh için atılır suya diyü bende-i şâh
O yâr gark-ı yem-i ‘aşk ider gönül vireni

4.Özi bilür eger itmezse hidmetin şimşâd
Yirine diksün o nahl-ı ümîd-i nârveni

5.Pür eyle genc-i muhabbetle kalb-i vîrânı
‘Atâyî gibi dilâ tâ ki gönül ola ganî

240.

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

1.Hoş tutar gamzeleri zahm-ı dil-i nâlânı
Gûyiyâ sûzen ile anı diker müjgânı

2.Sînemüñ nâlelerin kesse nola eşk-i revân
Olsa ter çıkmaz olur çünkü defûñ efgânı

3.Gice meclisde defûñ üstine kân eyledi câm
Sâki-i bezm ‘aceb mi ele virse anı

4.La‘lûññ var ise hemşîresidür duhter-i rez
Sanma âvâre görince anı kaynar kânı

5.Besleye dahi ‘Atâyî nice bîkr-i ma‘nâ
Eger olursa kemâl-i kerem-i Rabbânî

241.

- - . / - - . / . - - . / - - .

1.Pür kıldı tîr ü seng-i cefâ cism-i lâgarı
Seyr eyleyen sanur beni nahl-ı sanavberî

2.Sâgarda görse dil nola ruhsârın ol mehûñ
Dirler ki tıfla zâhir olur şîşede perî

3.Rindâne oldı sâgar-ı mey sadr-ı mey-gede
Câm-ı cihân-nümâ vü serîr-i İskenderî

4.Sen nahla tîg ü seng-i cefâ oldı berg ü bâr
Gel bezm-i ‘aşka berg ü nevânı getür beri

4 a hidmet : hizmet A,E

240. A 91 a , B 70 b, C 70 b, D 91 a , E 76 b.

2 b. olsa : ol B,D; ola C

3 a. câm : cânum B,C; 3 b ile 4 b yer değiştirmiş B

241. A 91 a , B 70 b, C 71 a, D 91 b , E 76 b.

3 b. nümâ : nümâyı E

4 b. berg : bezm A,E

5.Vasf itmek ile nakşını her bir kul oğlunuñ
Oldı ‘Atâyî cöngümüz eşkâl defteri

242.

- - . / - - . / . - - . / - - .

- 1.Elden ele koyup bu dil-i gussa-perveri
Ser-geşte eyledi bizi şehrüñ güzelleri
- 2.Kaçmaz esîr-i zülf-i girih-gîri bâ-husûs
Pür-ham saçı gibi ola bir bakıcak yiri
- 3.Olsa eger gidermege bir çâre gussayı
Rez duhterine olur idük biz de müşterî
- 4.Mest itmege hezâr-za‘îfî nihâl-i gül
‘Arz itdi zehr-i küş ile âğuşte-sâgarı
- 5.Gûyâ ‘Atâyî nâmesidür bülbülüñ güle
Kim pâre pâre itdi sabâ gonca-ı teri

243.

- - . / . - - . / . - - . / . - - .

- 1.Agyâre açılmaz idi gerçi dehânı
Tanbûranuñ orta kılıdur mûy-miyânı
- 2.Yâ Rab nice ‘ayyârdur ol gamze-i kâfir
İki göz arasında güm itdi dil ü cânı
- 3.La‘lindeki hâlin görüp ümmîde düşer dil
Beklense kirâsuñ irişür zevki zamânı
- 4.
- 4.Ugrar dil-i mestâne ağır hasteligine
Kaldumaz ise subh olıcak rıtl-ı girânı
- 5.Cân sohbetin itdük bu gice yine ‘Atâyî
La‘l-i leb-i yâr ile idüp ‘ayş-ı nihânî

244.

- - . / . - - . / . - - . / . - - .

- 1.Hâb üzre iken koçdı dimişsin o miyânı
Hayr ola düşünse eger ey Yûsuf-ı sâî

242. A 91 b , B 71 a, C 71 a, D 91 b , E 76 b.

3 b olur idük : olurıduk B,C,D

243. A 91 b , B 71 a, C 71 a, D 92 a , E 76 b.

3 a ümmîde : ümmîd B; b. zevki : zevk ü A,E

244. A 92 a , B 71 a, C 71 b, D 92 a , E 77 a.

- 2.Bî-çâre olup derd ile kalmadı mecâlüm
Sâkî berü gel kalduralum rıtl-ı girânı
- 3.Teb-hâle degül cân ile hem-şîredür ol leb
Gördükde dil-i zârı hemân kaydı kânı
- 4.Hakkâ ki eger ‘âşıkına râst gelür ise
Kâlâ-yı visâle vire nakd-i dil ü cânı
- 5.Şeftâlû recâ itdüm idi yolda ‘Atâyî
Ol nahl-ı revân didi degül şimdi zamânı

245.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Koyupdur sînem üzre dâg-ı surhum bir iki pulı
Efendi mansıb-ı ‘aşkuñda budur tahte mahsûli
- 2.Gelüp câna hayâlün gitdi nakd-i ‘akl u hûş elden
Ziyâde vâridinden ehl-i ‘aşkuñ harc-ı ma‘kûli
- 3.Elinde sübha-ı mercân dilinde ta‘ne-i rindân
Eli agzına uymaz ta‘n ider gör zâhid-i gûlı
- 4.Bu meclisde ‘aceb mi câm-ı ‘işret ‘aksine dönse
Kaçan mest olsa sâkî fark ider mi sagdan solı
- 5.Esîr-i firkat-i yârem garîb ü zâr u bîmârem
Meded kâbil midür görmek yine ol tarz-ı makbûli
- 6.‘Atâyî ben geçerdüm Rûm ilinün merhabâsından
Irakdan seyr idebilsem civânân-ı Sitanbûl’ı

246.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

- 1.Nûş iderken zehr-i kahr-ı dürd-i devr-i mihneti
Dil götürmez hâsılı rıtl-ı girân-ı minneti
- 2.Her sebük-ser kadr ile ırgürdi başın göklere
Tâli‘i gör ki rıf‘ate ser-mâye oldu hiffeti

2 a. derd ile kalmadı : kalmadı derd ile A,E

5 b. şimdi : - B

245. A 92 a , B 71 a, C 71 b, D 92 a , E 77 a.

4 b. sagdan : sag ile A,D,E

246. A 92 a , B 71 b, C 71 b, D 92 b , E 77 a.

1 a kahr-ı : kahrı A,B; b. dil : ol D

3. Bir sakîli yâr idersin ey felek alup elin
Sür‘at ile devr idüp bâri götürseñ sıkleti
4. Yirleşür yirinde sarsıldukca hasm-ı nâ-be-kâr
Zelzeleye oldu müstahkem esâs-ı devleti
5. Sâgar-ı ‘ayş u safâ elde bu deñlü eglenür
Baña geldükce nedür devr-i zamânûñ sür‘ati
6. Rûha râhat virmez elbette girân cânlarına
Eyleseñ tenhâ perî-rûyân ile cân sohbeti
7. Derd-i ser virdi ‘Atâyî’ye humâr-ı hier-i yâr
Şimdi görseñ görmedüğe döndi câm-ı vuslatı

247.

. . . . / / /

1. ‘Aceb mi eyleseñ kat’-ı menâzil görmege yâri
Yine gerdûnelerle çarha tutduk tîg-i kühsârı
2. İrişdürmez beni ser-menzil-i maksûduma gerdûn
Koşarsa eşheb-i subh ile şeb-dîz-i şeb-i târı
3. Mekânım çarh-ı çârûm hem-demüm ‘İsâ olur gûyâ
Gelürse yanuma ol evc-i hüsnûñ mihr-i envârı
4. Nola bâd ile gerdân-âsiyâbe dönse gerdûne
Sabâdan tîz-rev sür‘atde her bir esb-i reh-vârı
5. Firâk-ı gül-‘izârımda beni seyr eyeyen dirler
Kafes gerdûnedür gûyâ ‘Atâyî bûlbûl-i zârı

248.

. . . . / / /

1. ‘Aceb mi haymeden tercîh idersem zıll-ı eşcârı
Murakka‘dan gerek şâhân-ı ‘aşka çetr-i jengârî
2. Safâ-yı tab‘ ile peşmîne-pûş olduğudur bîdûñ
Alup zevkin göre hiç fevt ider mi seyr-i enhârı

4 a nâ-be-kâr : nân-kâr C

7 b. görmedüğe : görmedige A, E

247. A 92 b , B 71 b, C 71 b, D 92 b , E 77 a.

2 a. ser : bir D; - B,C

3 b. ol evc-i hüsnûñ : yâr-ı evc-i A,E; hüsnûñ : - D; mihr : - B

4 a gerdân : gerdâne B

248. A 92 b , B 71 b, C 72 a, D 92 b , E 77 b.

1 b. jengâr : zengâr A,D,E

- 3.Meger kim rûz-ı Hızr oldu irişdi sebze-i zîbâ
Elinde tâziyâneyle yüritdi cümle ezhârı
- 4.Hezâruñ cezbe-i ‘aşkı çıkardı başdan âhir
Degül bî-hûde çak böyle açılmak gonca-ebkârı
- 5.Mey-i ‘aşka berâber mi olur te’sîri sahbânuñ
‘Atâyî cân içün ölmüşle bir olur mı bâzârı

249.

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

1. ‘Aşkına nûş idicek dil-berümüñ sâgarını
Didi cânlar meze meclisde sunup leblerini
- 2.Dil-i dîvâneysi gör bâde götürmez dir iken
Kaldurur rıtl-ı girânı göricek dil-berini
- 3.Göñlüme gelse hayâl-i lebi bî-hûş eyler
Mey-i gül-gûn tutamaz hak bu anuñ yirini
- 4.Kaşı câdû gözi sâhir hat u hâli fitne
Leşker-i şîve ile aldı göñül kişverini
- 5.Fikr-i la‘l ile şu demler ki ‘Atâyî ola hâk
Teb-i gam-hastasına içüreler cevherini

250.

- . . / . . . / . . . / . . -

1. ‘Âşık heves-i vuslat-ı yâr eylemesün mi
Ölsün mi ‘ilâc-ı dil-i zâr eylemesün mi
- 2.Bî-gâneler uydı sefer ‘azmin idüp yâr
Âvâre göñül terk-i diyâr eylemesün mi
- 3.Eglenmedi hiç sîne-i ‘âşıkda hadengi
Peykân-ı belâ cânına kâr eylemesün mi
- 4.Kaldurmag içün seg gibi agyâr ararken

3 a. kim : ki D; b. tâziyâneyle : tâziyânıyla B,C,D

249. A 92 b , B 71 b, C 72 a, D 93 a , E 77 b.

4 a kaşı : katı B,C,D

5 a. fikr-i la‘liyle ‘Atâyî k’ola şol demler hâk A,D,E; b. içüreler : içüremez A,D,E

250. A 93 a , B 72 a, C 72 a, D 93 a , E 77 b.

4 : - E

‘Âşık bulup ol kebgî şîkâr eylesün mi

5.Vâ‘iz turalum her sözüñ eyler eser ammâ
Dil-haste-i gam def‘-i humâr eylesün mi

6.La‘lin ısırup hançerini gösterür ol şûh
Hâtır heves-i bûs u kenâr eylesün mi

7.Rüsvâ-yı cihân itdi ‘Atâyî seni bende
Yâr oldugiçün hâsılı ‘âr eylesün mi

251.

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

1.Cem gibi bezl iderüz herkese peymânemüzi
Devlet-i meyde görüñ himmet-i şâhânemüzi

2.Tîrûñe karşı turup sînemüzi çâk itdük
Ya‘ni mihmân içün açduk der-i gam-hânemüzi

3.Murg-ı zîrek niçe yanına anuñ ugraya kim
Âsiyâb içre komış çarh-ı felek dânemüzi

4.Kûy-veş künc-i harâbâta atarduk bulsak
Kendi hâline komazlar dil-i dîvânemüzi

5.Hûblar birbirine düşdi ‘Atâyî biz de
Zâyî‘ itdük ara yirde dil-i mestânemüzi

252.

- - . / - - - - / - - . / - - - -

1.Dil kim reh-i kazâda cân ile hem-dem oldı
Ser-menzile gelince balçıkdan âdem oldı

2.Nâm-ı nigû dilerseñ bî-nâm u bî-nişân ol
Şöhret murâd idenler rüsvâ-yı ‘âlem oldı

3.Lâl eylese ‘aceb mi ‘uşşâkı hayret-i ‘aşk
Hiç râz açar mı ol kim sultâna mahrem oldı

4.Cûş eyledükce gâhi dünyâyâ sığmayan dil

5 a eyler eser : eser eyler D

6 a ısırup : ısırur A,E

251. A 93 a , B 72 a, C 72 b, D 93 a , E 78 a.

252. A 93 a , B 72 a, C 72 b, D 93 a , E 78 a.

1 b. gelince : irince A,E

2 a. bî-nişân : kem-nişân A,D,E

Yârûñ yanında şimdi bir katreden kem oldu

- 5.Minnet Hüdâ'ya lutf-ı üstâd ile 'Atâyî
Zâtûñ mükerrerem oldu nazmuñ müselleme oldu

253.

-- ./ .-- ./ .-- ./ .--

- 1.Dil-dâre gönül dilde mekân eyleyemez mi
Cânâneyi cân içre nihân eyleyemez mi
- 2.'Uşşâka ne hâ'il olur ey husrev-i hûbân
Bir âh ile biñ kûhı revân eyleyemez mi
- 3.Tutmuş mîdur esrâr-ı gülû-gîr-i muhabbet
'Âşık ser-i kûyında figân eyleyemez mi
- 4.Bî-tâkat iderse ne kadar hüsn-i dil-ârâ
Pîrân-ı gamı 'aşkı civân eyleyemez mi
- 5.Sad-merhale dûr olsa 'Atâyî der-i dil-dâr
Dil himmet ile tayy-ı mekân eyleyemez mi

254.

-- ./ .-- ./ .-- ./ .--

- 1.Câmı zücâca tâ ki mey-i nâb gelmedi
Çeşme fûrûg-ı nûr u dile tâb gelmedi
- 2.Vechi ne ola dîde terâzû degül midür
Kûy-ı nigâra gözden akan âb gelmedi
- 3.Bir şeb visâl-i yâri getürdüm hayâlûme
Ol gice subha dek gözûme hâb gelmedi
- 4.Nev-bâde-i suhan özenür hasta-dillerüz
Hayli dem oldu tuhf-e-i ahhâb gelmedi
- 5.Yâd itmedi 'Atâyî bizi nâme ile yâr
Gülzâra noldı gonca-ı sır-âb gelmedi

255.

..-- / ..-- / ..-- / ..--

5 a. minnet 'Atâyî Hakk'a üstâd lutfi ile A,E

253. A 93 b , B 72 a, C 72 b, D 93 b , E 78 a.

254. A 93 b , B 72 b, C 72 b, D 93 b , E 78 a.

2 a ola : oldu A,E

5 b. noldı : nola A,E

255. A 93 b , B 72 b, C 73 a, D 94 a , E 78 b.

- 1.Vasl-ı yârûñ çekilüp ‘ıydda nâ-kâmlığı
Döndi ol tıfla göñül olmaya bayrâmlığı
- 2.İltifât itdi açıldı bize halvetde o yâr
Hûb imiş bilmez idük hak bu ki bayrâmlığı
- 3.Sîm-keşler gümüşî çekdi çevirdi vâfir
Yâre öykünmek ile zâhir olup hâmlığı
- 4.Ehl-i dil hakkına çok hayr dimez ehl-i riya
İhtiyâr eylese ‘âşık nola bed-nâmlığı
- 5.Zühbine bakma ‘Atâyî gibi rindüñ şimdi
‘Tyd irişsün göresüz yine mey-âşâmlığı

256.

- - . / - . . / . - - . / - . -

- 1.Döysün mi âh-ı serde civânuñ mülâyimi
Yitmez mi tâze verde havânuñ mülâyimi
- 2.Tuymaz kıyâs eyleme nâzükdür incinür
Yâre tokınma hoşdur edânuñ mülâyimi
- 3.‘Âşıkda himmet olmasa âh eylemez eser
Tîri ne deñlü ata kemânuñ mülâyimi
- 4.Zâhid huşûnet itmese de bezmi tagıdur
Gülzâre hayr ider mi şitânuñ mülâyimi
- 5.Fark eylemez ‘Atâyî gedâ-yı bürehne-ten
Ya kara çul ola ya ‘abânuñ mülâyimi

257.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Surâhî-veş muhabbet ‘âşıkuñ bagrını hûn itdi
Dilin dem-beste cânın haste bahtın ser-nigûn itdi
- 2.Olup her sâlike irşâd-ı pîr-i ‘aşk bir yoldan
Kimi sahrâyâ düşdi kimi ‘azm-i Bî-sütûn itdi
- 3.Zalâm-ı hevlnâk-ı deşt-i hayret ola mı hâ’il
Aña kim pertevin şem‘-i hidâyet reh-nümûn itdi

256. A 94 a , B 72 b, C 73 a, D 94 a , E 78 b.

1 a. döysün mi : döymesün D

5 b. ya ‘abânuñ : bâg-bânuñ D

257. A 94 a , B 72 b, C 73 a, D 94 a , E 78 b.

4. Meded sâkî yitişdür ol şarâb-ı râhat-efzâyı
Teb-i tâb-ı sitem ben hastayı gâyet zebûn itdi
5. ‘Atâyî şerha kesdi dâg yakdı kanlu yaş dökdi
Bir iki günde ‘aşkuñ anı merd-i zû-fünûn itdi
6. Muhabbet sâgarın nûş eyleyüp dil ser-nigûn itdi
Tehî peymânesin pür nûş-ı câmı lâle-gûn itdi
7. Bakup hayrân olanlar nakş-ı nâ-hem-vâr gerdûna
İnandı sâye-i dîvâre izhâr-ı cünûn itdi

258.

- - . / . - - . / . - - . / . - -

1. Yazdurma görüp bâde içerken dil-i zârı
Ey şahne yazılsun hele bir pâre humârı
2. Baksa dil-i ‘uşşâkı nola ol şeh-i hûbân
Lâzım degül e neyler iç illerde hisârı
3. Ol gamze gibi olmaya hûn-rîz fedâyî
Yokdur ham-ı zülfi gibi ser-bâz feşârî
4. Kûyına iletdüñse peyâmum benüm ey yâr
Her adımıña Ka‘be sevâbın vire Bârî
5. Ugrarsañ eger bâd ile ey hâk-i der-i yâr
Lutf eyle basup geçme ten-i zâr u nizârı
6. Seyr eyle ‘Atâyî hat-ı ruhsârını yârûñ
Görince olur dâ‘ire-i nısf-ı nehârî

259.

- . . - / . - - / - . . - / . - -

1. İşledi câna gamzeler lîk eser belürmedi
Tîr-i kazâyımış meger geçdügi yir belürmedi
2. Gelmedi bu büt-i çigil âh iderüz muttasıl
Rûzı şeb itdi dûd-ı dil nevm-i seher belürmedi
3. Dilde hevâ-yı gonca-fem dîdede eşk-i dem-â-dem

6, 7 : - A,B,C,D,E

258. A 94 a , B 73 a, C 73 a, D 94 a , E 78 b.

5 b . basup geçme ten-i zâr u nizârı : D; ten : dil A,E

259. A 94 b , B 73 a, C 73 a, D 94 b , E 79 a.

1 a. işledi : başladı B,C; b. geçdügi : geçdiği B,C

Dökdi bahâr nahl-ı gam mîve-i ter belürmedi

4. Gelmege bezme ol perî salmış idi kebûteri
İrmedi sît-i şeh-peri hîç haber belürmedi

5. Gönderdi gitdi zâr ile diller o gül-‘izâr ile
Öldi ki intizâr ile kâfileler belürmedi

6. Yol gözedür bu çeşm-i ter gelmedi peyk-i nâme-ber
Seyl-i sirişkümle meger râh-güzâr belürmedi

7. Hâk-i rehin ‘Atâyîyâ kılmağı çeşme tûtiyâ
Gelmedi kâsid-i sabâ hergiz eser belürmedi

260.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Gül açıldı derildi gülşene hüsn ü bahâ ehli
Koparsunlar yine her gûşeden savt u nevâ ehli

2. Visâlûñ isteyenler tâb-ı meyle kelle-germ olsun
Hemân yüz kızdurup def‘-i hicâb itsün recâ ehli

3. Kalur mı duhter-i rez gûşe-i mey-hânede seyr it
Sebûlarla çekildi sahn-ı gülzâre safâ ehli

4. Sadâ-yı bülbüle gül bang-ı bülbül ‘âşık besdür
Mugannîlerle varsun ‘ayş u nûş itsün gınâ ehli

5. ‘Atâyî devr-i gül âzâdelük eyyâmıdır şimdi
Habâb-ı mey gibi bâdeye düşdi hevâ ehli

261.

. - . - / . - - - / . - - - / . - . -

1. Girince raksa kılıçlar o şûh idüp bâzı
Cigerde oynadı çak nevk-i hançer-i nâzı

2. Şikâr iderdi dil ol kebg-i bâz-ı himmetle
Gözini bağlamasa gamze-i füsûn-sâzı

3. Göñüllü bende olup şâh-ı gonca kâmetine
Hat-ı ‘izârına lâle kul oldı pervâzı

3 b. bahâr : bahârı B,C; gam : - C

260. A 94 b , B 73 a, C 73 b, D 94 b , E 79 a.

1 b. savt : sît A,E

3 b çekildi : çekilsün A,E

261. A 94 b , B 73 a, C 73 b, D 95 a , E 79 a.

1 a bâzı : nâzı D

4.Görüp bu âteş-i âhum egilmedi gitdi
Nihâl-i ser-keş imiş kâmet-i ser-efrâzı

5.‘Atâyî san‘at-ı eş‘âr-ı hâfızânumdur
Kabâ-yı nazm-ı belâgat-tırâze Şîrâzî

262.

-- / . -- / . -- / . --

1.Dil hüsrev-i hûbân bilür o şâh-nihâdî
Geyse yaraşur farkına destâr-ı kubâdî

2.DeFTERde ‘adû nâmını bilmem niye yoklar
Anuñ dahi ey şûh-ı cihân var mıdur adı

3.Bâzâre gelüp her yaña mestâne-nigâh it
Birbirine ur kâr-geh-i kevn ü fesâdî

4.Açıldı nice yâre gidüp mûhre-i dâgum
Nerd-i gam-ı ‘aşkuñ katı çok oldı güşâdî

5.Bir bûse içün cânuma kasd itdi ‘Atâyî
Haklaşmak imiş ‘âşık-ı zâr ile murâdî

263.

-- / - - / . - - / - -

1.Dil kim safâ-yı bâtın ile ‘âlem eyledi
Bir katre meyle kendüyi reşk-i Cem eyledi

2.Yâr ile bezmümüz görüp öldürdi ta‘n ile
Geldi rakîb sûrumuzı mâtem eyledi

3.Evzâ‘-ı bî-mülâhaza-ı çarh-ı pîre-zen
Ser-rişte-i murâdî ham-ender-ham eyledi

4.Hûn-ı dili gubâr-ı gamı sîne-i figâr
Cem‘ itdi kendüden yine bir merhem eyledi

5.Biz de ‘Atâyî vuslat ile ser-firâz idük
Tokındı kelle-kûb-ı sitem sersem eyledi

264.

4 b ser-efrâz : füsûn-bâz A,E

262. A 95 a , B 73 b, C 73 b, D 95 a , E 79 a.

5 b imiş : çün imiş A,E

263. A 95 a , B 73 b, C 74 a, D 95 a , E 79 b.

2 a. Yâr ile görüp bezmümüz öldi reşk ile A,E

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Cebînüñ safhasında ol ki câna iki nûn yazdı
Bu ben âvâreyi ser-defter-i ehl-i cünûn yazdı
- 2.Muhabbet bezmini telh itdügiyçün kâtib-i kudret
Rakîbüñ nâmı gibi hat-ı la‘lûñ ser-nigûn yazdı
- 3.Yed-i kudret gülistân safhasına tarh-ı nev saldı
Gelüp fasl-ı bahârî bir bisât-ı sebze-gûn yazdı
- 4.Perîşân zülfî yârüñ düşürince hayl-i ‘uşşâkı
Dil-i zârı şeh-i ‘aşka gulâm-ı enderûn yazdı
- 5.‘Atâyî nazm ile kılduñ musahhar ol perî-zâdı
Meger efsâne dirken kilik-i sehhâruñ füsûn yazdı

265.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Humlaru surh ile mâl-â-mâl kılma mül gibi
Şevk ile varuñ nisâr it ibn-i vakt ol gül gibi
- 2.Olma zülf-i yâr-veş çengâl-dest ü tîre-dil
Pâyüñi dâmân-ı istignâya çek kâkül gibi
- 3.Nâfi‘ ol cem‘ eyleyüp kendüñ misâl-i sünbüle
Yok yir varuñ perîşân eyleme sünbül gibi
- 4.Surh-rûy olma çeküp câm-ı şarâbı lâle-vâr
Bülbül-âsâ nâr-ı gamla beñzüñ olsun gül gibi
- 5.Deşt-i mihnetde ‘Atâyî darbet-i hâr-ı belâ
‘Âşıkâ esrâr-ı ‘aşkı söyledür bülbül gibi

266.

- - . / . - - . / . - - . / . - -

- 1.Câm-ı Cem’i aldum ele dil şevk ile toldı
Bakdukca ol âyineye dünyâ benüm oldı
- 2.Dil derdine dermân arayan ‘âşık-ı şeydâ
Sür‘atle gidüp kûyını bir lahzada buldı

264. A 95 a , B 73 b, C 74 a, D 95 b , E 79 b.

1 b. bu ben : bütün A,E

265. A 95 b , B 73 b, C 74 a, D 95 b , E 79 b.

2 a. dest ü : dest A,D,E

3 b.sünbül : kâkül D

4 a. Surh-rûy ol çek şarâbın câmuñ ey dil lâle-veş A,E

266. A 95 b , B 73 b, C 74 a, D 95 b , E 80 a.

- 3.Bir lem‘asına kâni‘ olur dîde ırakdan
Câm-ı mey-i ‘işret ezeli böyle görildi
- 4.Ebnâ-yı zamân san‘at idüp resm-i cefâyı
Takvîm-i kühen gibi fütüvvet unudıldı
- 5.Düşdi ışığı hâkine dil yârûñ ‘Atâyî
Ol seng-dile yalvarı yalvarı yorıldı

267.

. . . - - / . . . - - / . . . -

- 1.Göricek ben esîr-i hicrânı
Aldı satdı o Yûsuf-ı sâni
- 2.Öykünür oldu gamze-i yâre
Açdılar hayli tîg-i bürrânı
- 3.Hatı yaklaşmayınca çıkmaz yâr
Begler eyler ikindi dîvânı
- 4.Zevrak-ı çeşümüni sulandurdu
Tâbiş-i mihr-i rûy-ı rahşânı
- 5.Dil-i mecrûhumuz virür cânın
Nakd-i cânâ gelürse peykânı
- 6.‘İyddur vaslı rûzedür hicri
Yevm-i şek rûz-ı va‘d-i ihsânı
- 7.Seng-kalbi ‘Atâyî gevher ider
Gösterür câm-ı la‘l-i rümmânî

268.

- - . / - - . / . - - . / - - .

- 1.Şîşe sâkız şarâbı ile itdi kulkulı
Bülbül sadâ-yı bülbüle sâgar sâkız gülî
- 2.Hicrân şebinde çıkmaya dilden sipâh-ı gam
Tutmazsam elde meş‘ale-i sâgar-ı müli

5 a. yârûñ : kaldı A,E

267. A 95 b , B 74 a, C 74 a, D 96 a , E 80 a.

5 a. cânın : bir baş B

6 a. vaslı : vasl D

7 b gösterür : gösteren B,C,D

268. A 96 a , B 74 a, C 74 b, D 96 a , E 80 a.

- 3.Zülf-i nigâra var ise meşşâtadur bahâr
Bir la‘l şâne eyledi berg-i karanfili
- 4.Kasd-ı cefâ idüp bize ol şûh-ı nev-tırâş
Berg-i gül içre itdi nihân sûde-fülfüli
- 5.Gencîne-i kanâ‘ate mâlik olup hemân
Açma ‘Atâyî kimseye bâb-ı tevekküli

269.

. . . - / . - - / . . . - / . - -

- 1.Gam-ı ‘aşkuñ ile gamzeñ dile çok cefâlar itdi
Bize neylediyse cânâ yine âşinâlar itdi
- 2.Dahi meclis evvelinde buradan çekildi Cemşîd
Yine câm-ı Cem safâsın güzelüm gedâlar itdi
- 3.Nice bende olmıyam ben ki o şeh geçüp giderken
Göz ucuyla çeşm-i pür-fen bize merhabâlar itdi
- 4.Görüp çeşm-i bî-gerânum güler ol şeh-i cihânum
Ney-i nâle vü figânum işidüp safâlar itdi
- 5.Göre hiç yanaşdurur mı kulını o şâh-ı hûbân
Dil-i zâr için ‘Atâyî şu kadar cefâlar itdi

270.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1.Atdı gamzeñ cânâ tîr cânsitânın bulmadı
Zâhir olmadı eser hergiz nişânın bulmadı
- 2.Söyleşürlerdi metâ‘-ı vaslın ol mug-peçenüñ
Neylesün bî-diller anuñ tercemânın bulmadı
- 3.Bülbül-i dil-sûz-ı hicr ü serdi-i agyârdan
‘Arz-ı hâle ol gülüñ aslâ zamânın bulmadı
- 4.‘Âşıkına râst gelseydi iderdi terbiyet

4 b. sûde-fülfül : tûde-i gül A,D,E

269. A 96 a , B 74 a, C 74 b, D 96 a , E 80 a.

3 a. ki gedâ D.

4 a. şeh : şâh D

5 b : şu : bu A,E

270. A 96 a , B 74 b, C 74 b, D 96 b , E 80 b.

2 a. vaslın : vaslını B,C,D

3 b. hâl : hâk B

4 a. terbiyet : tîz-dest A,E

Hayf ile ol serv-i ser-keş bâg-bânın bulmadı

5. Lezzet-i ‘aşkı ‘Atâyî nice inkâr itmesün
Nice meh-rû buldı ammâ mihr-bânın bulmadı

271.

- - . / - . . . / . - - . / - . -

1. Bâd oynadınca şu‘le-i cevâle-i gülî
Pervâne-vâr eyledi perrende bûlbûlî
2. Güller gurûr-ı hüsn ile meşgûl-i mest-i nâz
Bûlbûl niyâz ide ide arturdu gulgulî
3. Bilmez benüm ne çekdügüm ol mest-i fitne-cû
Öldürmeyince tîg-i nigâh-ı tegâfûlî
4. Seyl-i revân ebr-i cefâ şöyle geldi kim
Sad-çâk kıldı dâmen-i kûh-ı tahammûlî
5. Bir gonca-ı tebessüm ile la‘l-i dil-rübâ
Virdi ‘Atâyî bezme safâ-yı gül ü mülî

272.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Bir bakışda bildi çeşmüñ ‘âşık-ı bî-çâreyi
Bakıcıdan yeg bilür hâl-i dil-i âvâreyi
2. Gördi kim sünbüllerüñ olmaz keş-â-keşden halâs
İki böldi tîg-i firkat bu dil-i pür-yâreyi
3. Duhter-i rez mahremi halvet-serây-ı mey-gede
Öldi gitdi bâdesiz hakkına koñ mey-hâreyi

273.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Dil virenler sanma kim cânânı teshîr eyledi
Yok yire ol dil-ber-i ra‘nâyı gîl-gîr eyledi
2. Kuvvet-i bâzû-yı Ferhâd itmedi hârâyı çâk
Âteş-i ‘aşk-ı muhabbet taşa te’sîr eyledi

5 a itmesün : itsün D; eylesün A, C, E

271. A 96 b, B 74 b, C 75 a, D 96 b, E 80 b.

1 b. Perende itdi şevk ile gülşende bûlbûlî B

272. A 96 b, B 74 b, C 75 a, D 96 b, E 80 b. Nüsha-ı musannifde dahi nâ-tamâm bulundu B, C (der-kenar)

2 a. olmaz : oldı A, E

3 a mahremi : mahrem A, E

273. A 96 b, B 74 b, C 75 a, D 97 a, E 80 b. Bu dahi nâ-tamâm bulundu. B, C (der-kenar)

3.Gördi Mecnûn cûşîş-i deryâ-yı şevkin şiddetin
Lenger-i sabr u sükûnı bozdı zencîr eyledi

TARİHLER

1.

Târîh-i intikâl-i merhûm vâlid*

. . . - / . . . - / . . . -

1.Bu hâristân-ı dehr-i bî-bekâdan
Gülistân-ı cinâne gitdi Nev'î

2.İdüp pervâz murg-ı cân-ı pâki
Kadîmî 'âlemine gitdi Nev'î

3.Fezâ'il gencin itmişdi güşâde
Dirîgâ ol deri berkitdi Nev'î

4.Didi ervâh-ı kudsî aña târîh
Cinân gülzârını cây itdi Nev'î (1007)

2.

Berâ-yı müderris Ebû Bekir Efendi

. . . - / . . . - / . . . -

1.Berâ-yı vasl-ı Hak Bû Bekr Efendi
Çü terk-i dâr-ı fânî geşt im-şeb

2. 'Atâyî güft târîh-i vefâteş
Şode Bû Bekr Efendi vâsıl-ı Rab (1016)

3.

Nihâl-i devha-i vücûd oglum Muhammed'e

. . . - / . . . - / . . . -

1.Seher gün gibi togdı çün Muhammed
Kabûl oldu sûz-ı dil subhgâhı

2.Degül mi bu tıfla delîl necâbet
Ki târîh ola mahz-ı lutf İlahî (1019)

1.A 96 b, B 75 b, C 75 b, D 97a, E.81a.

* : - A,B,E, Tarih-i vefât-ı Nev'î Efendi Pedereş D

2. A 97 a, B 75 b, C 75 b, D 97 a, E 81 a.

3. A 97 a, B 75 b, C 75 b, D 97 a, E 81 a.

4.

Târîh-i Vakf-ı Kandîl

. - - - / . - - - / . - -

- 1.Zihî kandîl-i nûrânî ki eyler
Zebân-ı hâl ile tesbîh ü tehlîl
- 2.Delîl olmag için ehl-i salâha
Firûzân olup oldu vakfı tescîl
- 3.Hüdâyâ menzilin kandîl-i nûr it
Şu cân kim eyledi bu hayrı tekâmîl
- 4.Du‘â idüp ‘Atâyî didi târîh
Sabâh-ı haşre dek yansun bu kandîl (1017)

5.

Berâ-yı Çeşmehây-ı İskender Pâşâ Mîr-i Mîrân-ı Silistre

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

- 1.Revân itdi bu gün ser-çeşme-i ihsânı dünyâya
Vezîr-i pâk-meşreb âb-ı rûy-ı mülk-i ‘Osmânî
- 2.Sikender-nâm Âsaf-menkabet pâşâ-yı Cem-rütbet
Ki fehm-i re’y ü tedbîrinde ‘âciz ‘akl-ı Yûnânî
- 3.Emîn olmazdı ser-had fitneye Ye’cûc-ı a‘dâdan
Eger sed çekmeseydi âhen-i şemşîr-i bürrânî
- 4.Bi-hamdillah Silistre bâg-ı cennet gibi hurremdür
Salaldan râyeti sâye misâl-i ebr-i nîsânî
- 5.Sehâb-ı lutfi hurşîd-i ‘atâyî feyzini gör kim
İşigin kıldı himmet menba‘-ı lutf u senâ-kânı
- 6.‘Aceb muhtâc idi âb-ı revâna halkı ol şehrüñ
Akardı agzı suyu lûle-veş su görse ‘atşânı
- 7.Revân itdi bulup ser-çeşmesin bir âb-ı cân-bahşuñ
Bıñarı uladı başdan olup tevîk-i Rabbânî
- 8.Be-nâm-ı dest-i deryâ-feyz gibi kaldı on çeşme
Muhassal Hızır irişdi halka ol İskender-i sâni

4. A 97 a, B 75 b, C 75 b, D 97 a, E 81 a.
2 b olup oldu : oldu olup A,D,E

5. A 97 a, B 75 b, C 75 b, D 97 b, E 81 a.

9. Du‘â idüp ‘Atâyî didi târîhin bu hayrâtun
Sikender buldı ihyâ itdi hakkâ âb-ı heyvânı (1018)

6.

Berâ-yı Tecdîd-i Hammâm-ı ‘Atîk be-hem İskender Pâşâ
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Zihî pâşâ-yı ‘âlî-menzilet serdâr-ı pür-şevket
Ki tutdı ser-be-ser âfâkı İskender gibi nâmı
2. Göğüs gerdi ‘adûya karşı olup sedd-i İskender
Halel bulmışken âbâd eyledi ser-hadd-i İslâmı
3. Silistre şehrine geldükde ta‘mîr itdi bir hammâm
Ki oldı kubbe gerdûna hem-ser-i kubbe-i bâmî
4. Zülâl-i dil-pezi münşâ‘ib Nîl-i mübârekdür
Kıbâb-ı mürtefî‘ gûyâ diyâr-ı Mısır’uñ ihrâmı
5. Ruhâmî mevc uran enhâr-veş tefrîh-i rûh eyler
Görüp cennet sanur âdem bu cây-ı râhat-encâmı
6. Meger kim müşterî kızdurmadur kârı bu hammâmuñ
Güzel seyr itdürür halvetde her şûh-ı gül-endâmı
7. Yapup mecrâ-yı âbın kıldı yir yir çeşmeler ihyâ
Yolında eyledi icrâ zülâl-i feyz ü in‘âmı
8. ‘Atâyî seyr idince didi târîhin bu âsârûñ
Yeñiden yapdı pâşâ çeşmeyi hem eski hammmâmı (1028)

7.

Dürr-i Şeh-vâr-ı Saltanat Vilâdet-i Târîh-i Şeh-zâde
. - - - / . - - - / . - - -

1. Seher togdı sa‘âdet matla‘ından
Yine bir âfitâb-ı pertev-efşân
2. Yem-i ikbâlden geldi kenâre
Dür-, şeh-vâr dürc-i ‘adl ü ihsân
3. Nicedür dürrütü’t-tâc-ı selâtîn
‘Adîl-i gevher-i mühr-i Süleymân
4. Zuhûr itdi meger bir şâh-zâde
Olup şâh-ı cihâna fazl-ı Yezdân

6. A 97 a, B 75 b, C 75 b, D 97 b, E 81 b.

7. A 97 b, B 76 a, C 76 a, D 98 a, E 81 b.

5. Du‘â idüp ‘Atâyî didi târîh
Ola yâ Rab güzîn-i âl-i ‘Osmân (1030)

8.

Târîh-i Sadâret-i ‘Ali Efendi

. - . - / . - . - / . - . - / . - . -

1. ‘Ali Efendi Anadolu’ dan geçüp Rûm’a
Hilâl-i ‘izzeti gün geldüince bedr oldu

2. Kemâl ü ma‘rifet erbâbının günü togdı
Ki rûz u şâmı nümûdâr-ı ‘ıyd u kadr oldu

3. Müfâsid-i ‘amel erbâbının olup kâsid
Gürûh-ı ehl-i fesâda garîb gadr oldu

4. ‘Atâyî bendesi şâdân olup didi târîh
‘Ali Efendi bu gün Rûm ilinde sadr oldu (1030)

9.

Târîh-i diger Müşârun-ileyh

- - . / - - . - / - - . / - - . -

1. Kılduñ Anadolu’ dan Rûm ili sadrına cây
Bulduñ ‘ulüvv-i kadri şânuñda rıf‘atüñle

2. Oldı kemâle ragber cühelâyâ düşdi nekbet
Buldı cihân ‘adâlet hükmüñle dikkatüñle

3. Erbâb-ı rüşvet oldı mânend-i nakd-i kâsid
Bozdı fezâ’ il ehli anları himmetüñle

4. Gûş eyleyüp bu hâli biñ şevk ile ‘Atâyî
Didi efendi Rûm’a geldüñ ‘adâletüñle (1030)

10.

Târîh-i Gazâ-yı Leh

- - . / . - - - / . - - . / . - . -

1. Sultân-ı cihân eyledi çün ‘azm-i cihâd
Leh mülkini kıldı atıñuñ cilvegehi

2. Ol şâh-ı ser-efrâz-ı kadr-kudret kim

8. A 98 a, B 76 a, C 76 a, D 98 a, E 81 b.

2 a kemâl ü : kemâl-i B,C

9. A 98 a, B 76 b, C 76 a, D 98 a, E 82 a.

4 a bu hâli biñ şevk ile : biñ şevk ile bu hâli B,C

10. A 98 a, B 76 b, C 76 a, D 98 a, E 82 a.

Hurşide salar zıllını perr-i külehi

- 3.Rûm illerine sâye-i re'fet saldı
Mânend-i Süleymân kurulup bârgehi
- 4.Meydâna tûg u 'alem kıldı hırâm
Gülzâr-ı safâda nitekim serv-i sehî
- 5.Zerrîn-'alemi gün gibi olup lâmi'
Mahv itdi hemân şa'sa'-ı mihr ü mehi
- 6.Bir toz kopara 'arsada inşâ'allah
A'dâ gözini tîre ide gerd-i rehi
- 7.Rûbeh gibi çok hîleler itdi düşmen
Harguş-sıfat yatdı tuyup 'azm-i şehi
- 8.A'dâya göz açdurmasa şâh-ı 'âlem
Çeşm-i emelin kör ide gerd-i sipehi
- 9.Târîhin anuñ lafzen ü ma'nen didiler
Sultân-ı cihân kıra biñ otuzda Leh'i (1030)

11.

Târîh-i Diger

. . . - - / . . . - - / . . . -

- 1.'Azm-i rezm eyledi sultân-ı cihân
Leh 'inâd eyler ise eblehdür
- 2.Evliyâ ile melâ'ik cümle
Şeh-i dîn-perver ile hem-rehdür
- 3.Ya'ni hâkân-ı zamân 'Osmân Hân
Ol ki na'l-i sümi reşk-i mehdür
- 4.Niçe karşı tura hasm-ı bed-kâr
Şâhumuz şîr ü o bir rûbehdür
- 5.Ey 'Atâyî bu cihâda târîh
Oldı Leh üstine 'azm-i şehdür (1030)

12.

11. A 98 b, B 76 b, C 76 b, D 98 b, E 82 a.

1 b leh : kim A,E, ki D

3 b reşk : eşk C

4 b şîr ü : şîre B,C; ü: - D

5 a cihâda : cihânda E

Târîh-i Diger

. . . - - / . . . - - / . . . -

1. Vardı Leh üstine hüsrev-i gâzî
Hasma el-hak güzel virildi cevâb

2. Kal'a-ı âhenîn iken tâbûr
Yollar açıldı miftahü'l-ebvâb

3. 'Âkıbet sulha virdi mâ-melekin
Cânın itdi halâs u hâne-harâb

4. İki mısra ile didüm târîh
Eyü feth oldu biñ otuzda bu bâb (1030)

13.

. . . - - / . . . - - / . . . - -

1. İtdi ol mahdum-ı fâzıl sûy-ı firdevse güzâr
Cân dimâgına irüp 'itr-ı cinândan râyiha

2. Bâg-ı cennetden Hüdâyâ kabrine revzenler aç
Her taraftan olsun envâ'-ı revâyîh fâyiha

3. Fazl u takvâda müselleme 'ârif-i âgâh idi
Kalbine esrâr-ı levh idi ser-â-ser lâyiha

4. Bekleyüp kabrin sehâb işigin seyl-âb eylesün
Ra'd u berk âh u figân itsün misâl-i nâyiha

5. Sûz u derd ile 'Atâyî didi târîhin anuñ
Okuñ 'Abdülhay Efendi cânı içün fâtiha (1031)

14.

Târîh-i Diger Berâ-yı 'Ârif Efendi

. . . - - / . . . - - / . . . - -

1. Âh kim geçdi cihândan yine bir fâzıl-ı merd
Eylemişdi selefün defter-i âsârın tay

12. A 98 b, B 76 b, C 76 b, D 98 b, E 82 a.

13. A 98 b, B 77 a, C 77 a, D 98 b, E 82 b.

2 b her : bir D

4 a eylesün : itsün B,C,D

5 a didi tarihin : tarihin didi A,E; didi :- D

14. . A 99 a, B 77 a, C 77 a, D 99 a, E 82 b.

1 a merd : merd kim B,C

1 b eylemişdi : k'eylemişdi A,D,E

- 2.Ya‘ni ol fâ‘iz-i feyz-i karîn kim eseri
Reşk ile bakmış idi cân u dil-i hâside ley
- 3.Bagrumuz deldi meded bu haber-i cân-fersâ
Rûz u şeb nâle idersek nola mânende-i ney
- 4.Kadr ile irmiş iken göklere mânend-i Mesîh
Zîr-i hâk itdüñ anı hey felek-i zâlim hey
- 5.Hâtif-i kuds aña lafzen ü ma‘nen târîh
Didi geçdi biñ otuzbir recebinde ‘Abdülhay (1031)

15.

Târîh-i İntikâl-i Sultân ‘Osmân Hân

-- ./ - . - - / - - . / - . - -

- 1.Şehen-şâh-ı yegâne ‘Osmân-ı nev-civâne
Kıldı bu gün zemâne nâ-geh be-hükm-i Yezdân
- 2.Gûş idüp ehl-i diller bu kıssayı ser-â-ser
Târîhin didiler oldu şehîd ‘Osmân (1031)

16.

Berâ-yı Veysî Efendi Merhûm

-- ./ - . - - / - . - - / - . - -

- Veysî ki olmuş idi tegazzülde bî-bedel
Ta‘yîn-i sâl-i fevtine târîhdür gazel (1037)

17.

Mezestre’de Beg-zâde ‘Abdülkerim Beg Hânesine

. - - - / . - - - / - . -

- 1.Zihî cây-ı hûb makâm-ı kerîm
Ki yapmış anı bir ferîşte-hısâl
- 2.Temâşâ idüp vâsf-ı târîh için
‘Atâyî didi cây-ı cennet-misâl (1041)

18.

Târîh-i Tevcîh-i li-Muharrirü’l-fakîr

. - - - / . - - - / - . -

- 1.Olup ‘Abdülhalîm-zâde yirine

4 a itdüñ anı hey : itdi makâmın A,D,E

15. A 99 a, B 77 a, C 77 a, D 99 a, E 83 a.

16. A 99 a, B 77 a, C 77 a, D 99 a, E 83 a.

17. A 99 a, B 77 a, C 77 a, D 99 a, E 83 a.

18. A 99 a, B 77 a, C 77 b, D 99 b, E 83 a.

Yine Tırhala ‘abd-ı nâ-murâda

2. ‘Atâyî bü’l-‘aceb târîh oldı
Olup ‘Abdülhalîm Tırhala-zâde (1041)

19.

Li-muharrirü’l-fakîr

. - - - / . - - - / . - - - / . - -

1. Salında hâkim-ı Tırhala iken Üskûb’e
Kılup ‘Atâyî’ye himmet gönûlden ehl-i kulûb
2. Semend-i devleti nakl ile eyledi hareket
Müyesset oldı vüsûl-i menâzil-i matlûb
3. Hisâb iderseñ eger hemzeyi olur târîh
Vusûli sâline kâzı-ı belde-i Üskûb (1042)

20.

Târîh-i İhyâ-ı Egridere Bâ-Himmet-i Bayrâm Pâşâ

. - - - / . - - - / . - -

1. Hân Murâd’uñ eser-i ma‘deleti
Dâd-ı emn eyledi deşt ü dereyi
2. Zîr-i destân şu kadar oldı kavî
Şîre-i âhû-bere urur bereyi
3. Niçe yıldan berü Egridere’den
Emn kaldurmuş idi kantarayı
4. Sedd idüp ol yolu kîtâ‘-ı tarîk
Râh-ı peymâyıla kesdi arayı
5. Her kenârında şikâf-ı hârâ
Açdı semt-i ‘ademe pencereyi
6. Tîg-i kühsâr ki kesmiş bogazı
Añdurur hançer ile hançereyi
7. Heft-hân gibi o der-bend-i mahûf
Hûn iderdi ciger-i ‘antereyi
8. Per dökerdi varamayup şeh-bâz
Salsa ger perr-i hümâ beftereyi

19. A 99 b, B 77 b, C 77 b, D 99 b, E 83 a.

20. A 99 b, B 77 b, C 77 b, D 99 b, E 83 b.

8.a varamayup : varamazdı B,C

9. ‘Âkıbet lâyiḥ idüp mülhem-i gayb
Hazret-i Âsaf’a bu hâtırayı
10. Dökdi saçdı yine Mevlâ yolına
Gül-i bâdem gibi nakd-i sereyi
11. Yapdı bir kal’a-ı gerdûn-mânend
Zeyn idüp top ile her manzarayı
12. Tokınup kulleleri Behrâm’a
Zâl-i gerdûn ile bozdı vireyi
13. Virdi bir câmi‘ ile aña şeref
Kâtı hûb eyledi el-hak burayı
14. Ol menâr ile o beyt-i zîbâ
Gösterür hâme ile mahbereyi
15. Hey’et-i hûb u ‘abîr-âmîzi
‘Arz ider halka gümüş micmereyi
16. Mevc urup mermer-i pâk-i haremi
Añdurur Akdeniz’i Marmara’yı
17. Gûş idüp didi ‘Atâyî târîh
Yapdı Bayrâm Paşa Egridere’yi (1043)

21.

-- . / . -- . / . -- . / . --

1. Bir gonca-ı nev-hîzi ciger-gûşemüzüñ
Gülzâr-ı vücûdı eyledi menzîlgâh
2. Cedd-i pederi nâmı ile buldı şeref
Ma‘mûr-ı mu‘ammer ide ol Hayy-ı İlâh
3. Târîh ola bu târ-i du‘âmuz yâ’sız
Yahyâ’ya vire hayât-ı sermed Allah

22.

Târîh-i Diger Berâ-yı Egridere

- . -- / - . -- / - . -- / - . --

1. Hamdülillah Hazret-i Sultân Murâd’uñ himmeti
Ser-be-ser âfâkı emn-âbâd-ı re’fet eyledi

21. A 100 a, B -, C -, D 100a, E 83 b.

22. A 100 a, B 77 b, C 77 b, D 100 a, E 84 a.

- 2.Sâye-bân-ı ‘adlinüñ âsûdesi oldu cihân
Sâyesinde halk-ı ‘âlem hâb-ı râhat eyledi
- 3.Bir vezîr-i sâhibü’t-yedbîr-i istihkâk ile
Cümletü’l-mülki umûr-ı dîn ü devlet eyledi
- 4.Evvelâ ıslâh-ı ‘âlem emrin itdi soñradan
Câ-nişîn-i sadr-ı vâlâ-yı vezâret eyledi
- 5.Âsaf-ı ferhunde-râh Bayrâm Pâşâ kim Hüdâ
Devlet-i eyyâmını ‘ıyd-ı meserret eyledi
- 6.Gûş idüp Egrider der-bendinüñ ahvâlini
Aña bir togrı kılın saldı hırâset eyledi
- 7.Ol beyâbân içre kim olmışdı niçe kâr-bâr
Düz-d-i yagmâ-ger hezârân katl ü gâret eyledi
- 8.Nâle vü feryâdın seşebüñ işidüp
Ola ki müşfik gibi lutf itdi şefkat eyledi
- 9.Andâ bir hısn-ı hasîn hân u câmi‘ tarh idüp
Deşt-i gülistânı şehr-i ins ü ülfet eyledi
- 10.Şöyle dökdi su gibi mâl-i firâvânı aña
Sang-lah u mişeyi kaldırdı himmer eyledi
- 11.Gûşe gûşe niçe âdem soyılan menzilleri
Câ-mekân u havz u hammâm itdi halvet eyledi
- 12.‘İydgâha döndürüp bir vahşet-âbâdı bu gün
Hoş ‘imâret kıldı dünyâyı ziyâfet eyledi
- 13.Göricek âsârını idüp ‘Atâyi-veş du‘â
Didiler pâşâyı burada vilâyet eyledi

23.

Târîh-i Diger Berâ-yı Ta‘mîr Şoden Egridere

. - - - / . - - - / . - -

- 1.Cenâb-ı Hazret-i Bayrâm Pâşâ
Güzîde Âsaf-ı sultân-ı devrân

2 b hâb-ı : hâb u B,D

12 b kıldı dünyâyı : eyledi ‘âme D

23. A 100 b, B 78 a, C 78 a, D 100 b, E 84 a.

- 2.İdüp Egridere der-bendini gûş
Zülâl-i cûy-ı lutfi oldu cûşân
- 3.Nice der-bend-i pür-dehşet-kanâre
Ki niçe koç yigitler oldu kurbân
- 4.Olurdu ‘azm iden ma‘zûr-ı gâfil
‘Adem iklîmine togrı hırâmân
- 5.Ser-i râh üzre olmışdı der-bend
Dehân-ı ejdehâ-yı tünd-i pîçân
- 6.Misâl-i kalb-i zâlim tîre vü teng
Dil-i hâsîd gibi bir mekr ü destân
- 7.Biri birin basardı reh-zenler
Kadem basdukca aña reh-i nûrdân
- 8.Niçe reh-zen çeker der-ehremenler
Mekâmı çâh-ı Pîjen kendi ekvân
- 9.‘Adû-yı ins ü cin hasm-ı zebûn-keş
Sibâ‘-ı deşt ile dest ü girîbân
- 10.Misâl-i mâr-ı ef‘î dil çıkarmaz
İder menzillerin kûy-ı hamûşân
- 11.Ümîd-i merhamet hod fikr-i bâtlı
Müderris yok sipihre çıksa efgân
- 12.İdüp himmet vezîr-i merhamet-kîş
Cihâne togrı yoldan itdi ihsân
- 13.Yapup bir kal‘a vü bir hân-ı ‘âlî
Fiten ye‘cûcine sed çekdi el-ân
- 14.Yanında câmi‘ ve hammâm yaptı
Safâ buldı şeneldi ol beyâbân
- 15.Kesildi ayagı düzd-i pelîdüñ
Kırıldı mîşezârı oldu meydân
- 16.‘Aceb matbû‘ düşdi hân u câmi‘
Müsâfirken mücâvir olur insân

17. ‘Atâyî fikr iderken aña târîh
Didi hâtîf yirinde cem‘a vü hân

24.

Târîh-i Feth-i Revân Bâ-Hücûm-ı Sultân Murâd Hân

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1. Hezâr şükr-i hüda kim yine şehen-şeh-i Rûm
‘Acem memâlikine saldı nâr-ı kahr ile tâb

2. O şeh ki olsa çehinde şerâre-i gazabı
Felekleri küre-i nâr ile ider pür-tâb

3. Revân’e itdi revân seyl-i fîl-i cerrârın
İhâta eyledi vardı misâl-i hendek-i âb

4. Alup o hısn-ı hasîni ‘azimet itdi hemân
‘Acem diyârını tâ kim ide harâb u yebâb

5. Ümîd odur ki salup bir kulın Safâhân’a
Misâl-i rûh-ı revân ola hükmi ‘âlem-tâb

6. Açup demür kapıyı zûr-ı pençe-i kahrı
Kılâ‘-ı hıttâ-ı Şervân’e ola nusret-i bâb

7. Berâ‘at oldı bu cânına konmaga hasmuñ
Açıldı kutlu kapu oldı fâl-i fethü’l-bâb

8. Yıkıldı kişver-i şâhuñ Herât u Gazvîn’i
Dahi ne günlere saklar ‘aceb o hâne-harâb

9. ‘Atâyî hamd ü senâ eyleyüp didi târîh
Revân’dan açdı kapu ol miftahü’l-ebvâb (1040)

25.

Târîh-i Diger Berâ-yı Feth-i Revân

- - - / - - - / - - - / - - -

1. Sad-bâr-ı şükr ü minnet aldı yine Revân’ı
Hâkân-ı rub‘-ı meskûn Sultân Murâd-ı Râbî‘

2. Ol hüsrev-i zamâne İskender-i yegâne
Şâh-ı sûtûde-kevkeb mâh-ı huceste-tâlî‘

16. b olur : oldı A,E

17 b cem‘a : cümle E

24. A 101 a, B 78 a, C 78 a, D 101a, E 84 b.

25. A 101 a, B 78 b, C 78 b, D 101 a, E 85 a.

- 3.Mâlik-rikâb-ı a‘zam sâhib-kırân-ı ‘âlem
Müsta‘zibü’l-menâkıb müstagribü’l-vekâyî
- 4.Magribden oldu çün kim râyât-ı ‘azm-i şârik
Rûz-ı kıyâmuñ anda âyâtı oldu şâyî‘
- 5.Îrân-zemînden irdi ser-hadd-i hâverâne
Tâb-ı şu‘a‘-ı kahrı mânende-i talâyî‘
- 6.Sultân Murâd-ı Sâlis feth itmîşidi anı
Ma‘mûr idi mesâcîd meftûh idi cevâmi‘
- 7.Âb-ı revân-ı handek tahr-ı sümünde gâbir
Necm-i simâk-ı râmih burc-ı bedende lâmi‘
- 8.Burcında nesr-i tâ’ir perrin dökerdi geçse
Aña vusûli hasmuñ gafletle oldu vâki‘
- 9.Mânend-i dahme-i Cem itdi tılsım-ı muhkem
Sad-gûne şekl-i münker oldu duhûle mâni‘
- 10.Gördükde şehr-yârı burc-ı beden yir öpdî
Def‘ eyledi ‘adûyı âhen-beden müdâfi‘
- 11.Habb-ı tûfeng-i ‘asker hasmın işin bitürdi
Tohm-ı ümîd-i âmâl olmadı ya‘ni zâyî‘
- 12.Ma‘mûr idüp o hısnı bir sûr itdiler kim
Agyâre mâni‘ olup efrâdı oldu câmi‘
- 13.Âb-ı revân yanında serv-i bülende beñzer
Her bir menâr-ı mevzûn zîbende-i cevâmi‘
- 14.Cem‘ oldu ehl-i sünnet mahv oldu resm-i bid‘at
Ma‘mûrdur ma‘âbid pür-nûrdur savâmi‘
- 15.Tenvîr-i müdde‘âya şâh-ı cihân-penâhuñ
Dîdârı nûr-ı sâtı‘ şemşîri nass-ı kâtı‘
- 16.Cidd-i bezîr-güvâruñ şâd eyledi Revân’ın
Şenlikler itdi ‘âlem zeyn oldu hep mecâmi‘
- 17.Didi bu feth ü nasruñ târîhini ‘Atâyî

14 a bid‘at : be-dest B,C

16 b şenlik : şenik B,C; hep :- A,B,C

Aldı yine Revân'ı Sultân Murâd-ı Râbi' (1040)

26.

Târîh-i Diger Berâ-yı Feth-i Revân

- - . / - . - - / - - . / - . - -

1.Hâkân-ı bü'l-megâzî Sultân Murâd-ı Gâzî
Cemşîd-i bî-mu'âdil Dârâ-yı bî-müdânî

2.Şâh-ı 'Acem'den aldı bir hısn-ı üstüvârî
Kim anda burc-ı bârû zâtü'l-burûc-ı sâni

3.Su kulesine anuñ öykünmek istemezdi
Olmasa burc-ı âbı ger işidür Revân'ı

4.Kahr-ı şeh-i cihândan cân kurtarursa düşmân
Bu şevka müjde virsün Şîrvân u Nahcivân'ı

5.Neyler bu kâr u bârı sûfî-i Erdebîlî
Hâk-i 'Irak'ı itsün kakku'l-kudûm-ı şânî

6.Gerçi yakar çerâgı şâh-ı 'Acem safiyden
Olsaydı şem'-i dîni tâc ola şem'dânı

7.Şeh-nâme-gûy olup hep bu feth için efâzıl
Vasf-ı menâkıbında harc itdiler me'ânî

8.Kendin hisâba katup didi 'Atâyî târîh
Şâh-ı 'Acem'den alduk döke döke Revân'ı (1040)

27

Ve-lehu

. . . - - / . . . - - / . . . -

1.Hân Murâd ol şehen-şâh-ı gâzî
Aldı tîg-i gazâyı çünki kola

2.İtdi kahr-ı Refâfîz'a niyyet
Saldı ehl-i gazâyı sag u sola

3.Evvelâ feth idüp Revân mülkin
Fâl tutdı bu fethi girdi yola

4.Umaruz açılup diyâr-ı 'Acem
Nûr-ı İslâm ile derûnı tola

26. A 101 b, B 79 a, C 79a, D 101 b, E 85 a.

27. A 102 a, B 79 a, C 79a, D 102 a, E 85 b.

5.De düşünce didüm aña târîh
Feth-i bâb-ı Revân mübârek ola (1040)

28.

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

- 1.Baba sultân idüp ebnâ-ı sebîle şefkat
Cân virüp eyledi bu cây-ı lutfi ihyâ
- 2.Çekilür her gice mihmânlarına hân-ı ni‘âm
Kendüsi itmiş iken ‘azm-i na‘îm-i ‘ukbâ
- 3.Bir gedâ ‘aşk ile ‘âlemde Süleymânlık ider
Kendi geçmiş yine ahkâmın iderler icrâ
- 4.Gördi Mansûr-sıfat şehd-i şehâdet zevkin
Kudret-i Hak ile hayrân iken ol ehl-i fenâ
- 5.Bî-sebeb biri ol rûşen-dili itdi ber-dâr
Oldı kandîl-i ziyâ-güster-i evvân-ı hüdâ
- 6.Seyr idüñ türbesinüñ kubbe-i şeş-hânesini
Şeş-cihetde kanı bir böyle makâm-ı zîbâ
- 7.Dinse bu cây-ı ferah-bahşa ‘Atâyî yiridür
Kible-i ehl-i vefâ Ka‘be-i yârân-ı safâ

29.

Ekâbirden Birine Du‘â Sadrında

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

- 1.‘Aceb mi gonca-veş açılsa diller devr-i ‘adlünde
Nesîm-i nev-bahâr-ı fazl u cûduñ feyz-i ‘âm eyler
- 2.Sen ol mihr-i bülend-âsâr-ı himmetsün hilâl-âsâ
Niçe nâkıs-ı vücûdı zerrece lutfuñ tamâm eyler
- 3.Kapuñ beytü’l- harem altun olukdur kilik-i zerrînüñ
Nem-i ebr-i kerem evrâdın anuñ ber-devâm eyler
- 4.Devâm-ı ‘izz ü kadrüñ isterüz Hak’dan mukarrerdür
Zamân-ı devlet-i muhlis-nüvâzı müstedâm eyler
- 5.Yine bir tâze vâdîde ‘Atâyî-i du‘â-güyuñ

28. A 102 a, B 79 a, C 79a, D 102 a, E 85 b.

2 a mihmânlarına : mahmânlara D

5 a itdi ber-dâr : ber-dâr eyledi B,C; idüp A,E

6 a seyr idüñ : seyrüñ A,E; türbesinüñ kubbe-i : kubbesini türbe-i C

29. A 102 a, B 79 b, C 79 b, D 102 b, E 85 b.

Du‘âlar didi gitdi hâk-i pâyüñe selâm eyler

30.

İskander Pâşâ’ya

- - . / - - . / - - . / - - .

1.Feth eyleyüp geçen sene tâbûr-ı düşmeni
Alduñ ‘arûs-ı memleketin erlik eyledüñ

2.Hayber-misâl kal‘a-ı sahtını bu sene
Aldukda derb-ı dest ile haydarlık eyledüñ

3.Râm idüp anı leşker-i deryâ-misâl ile
Kaydâfe-i ‘adûya Sikenderlük eyledüñ

31.

Tuna Defter-dârına

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

1.Hüdâvendâ nesîm-i bûy-ı lutfuñ dehre şâmildür
Hasedden nâfe hûnîn-dil gül-i ter şermsâr ancak

2.‘Adâlet virdüñ âfâka misâl-i mâh fûrû virdüñ
Anuñçün bûlbûlân-ı bâg-ı medhûñ sad-hezâr ancak

3.Dökilür sîm ü zer ezhâr-ı gûn-â-gûn gibi dâ’im
Muhassal gülsitân-ı meclisüñ her dem bahâr ancak

32.

Edirne Timurtaş Seyrinde

- - - - / - - - - / - - - - / - - - -

1.Bezm-i dârü’l-ins-i kudsüñ añlamazduk hâletini
Edirne şehrinde yârân-ı safâyı görmesek

2.Bâ-husûs ol şehre nûzhetgâh-ı bî-mânend olan
Kasr-ı hâlet-bahş u âb-ı cân-fezâyı görmesek

3.Her taraf havz-ı leb-â-leb pür-sefâ âyinedür
Nesne görmezdük bu cây-ı dil-güşâyı görmesek

33.

Mukattât

. . - - / . . - - / . . - - / . . - -

1.‘Aks-i berg-i gül ile şûh-ı gül-endâmlaruñ

30. A 102 b, B 79 b, C 79 b, D 102 b, E 86 a.

31. A 102 b, B 79 b, C 79 b, D 102 b, E 86 a.

32. A 102 b, B 79 b, C 79 b, D 102 b, E 86 a.

33. A 102 b, B 79 b, C 79 b, D 103 a, E 86 a.

Cûylar virdi nişân ‘ârız-ı dil-cûyından

- 2.Rind-i mahmûra bulunmaz ise kendü mey-i nâb
Geliñüz nûş idelüm bâri kabak suyından

34.

- - . / - - . / . - - . / - - .

- 1.Evrâk-ı zerd ile döndi hâsırlığa
Murguñ firâz-ı şâhda her âşiyânesi
- 2.Mâ’ûl-hayât-ı cûya düşüp ‘aksi sebzenüñ
Hızr’uñ görindi yine yeşil tâziyânesi

35.

Alây olup Kavm Yollara Düşdükde

. - - . / . - - . / . - - . / . - - .

- 1.Döşendi rîg ser-â-pâ reh-i Sitanbûl’a
Gelince devlet ile şehre pâdişâh-ı cihân
- 2.Sipâhî seyl-i firâvân idi geçüp gidicek
Güzergehinde nola kalsa rîg-i bî-pâyân

36.

Medrese-i Canbâziye Ricâsına

. - - . / . - - . / . - - .

- 1.Rişte-i fîkr ü hayâlâtı kurup
Nice lu’b itdi yine bu dil ü cân
- 2.Lutf olunca nola cân-bâzına
Aña ey şâh-ı serîr-i ‘irfân

37.

Veliyyü’n-ni‘âm Hazretlerine

- - . / - - . / . - - . / - - .

- 1.Ben ey ‘Atâyî añlar iken kendü ‘aczümi
Tahmîse cür’et itmez idüm şi’r-i dâveri
- 2.Te’sîr-i nazmı işümi altun ide diyü
Tarh eyledüm bu hâk-i siyâha o cevheri

38.

Fazîlet-me’âb Ganî-zâde Efendi

34. A 103 a, B 80 a, C 79 b, D 103 a, E 86 b.

35. A 103 a, B 80 a, C 79 b, D 103 a, E 86 b.

36. A 103 a, B 80 a, C 79 b, D 103 a, E 86 b.

37. A 103 b, B 80 a, C 79 b, D 103 b, E 86 b.

38. A 103 b, B 80 a, C 79 b, D 103 b, E 86 b.

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

1. Göreydi hâşiyesin kazı-ı Sitanbul' uñ
Olurdi Kazı Beyzavî fazlına râzı

2. Keş-â-keş fuzalâdan kaçan olurdi halâs
Eger ki olmasa aña 'inâyet-i kâzı

39.

Muharrir-i Vilâyet

- . . - / - . . - / - . . - / - . -

1. Fursat eldeyken göñüller saydın eyle serverâ
Şâh-bâz-ı himmetüñ murg-ı hümâ-pervâze sal

2. Şer' ü kânûn sarîr-i nây-ı kilki uydurup
Bir güzel hayrîr idüp 'âlemlere âvâze sal

40.

Ber-sâhib-i Devlet

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

1. Yine kuluña bir a' lâ kumâş lutf itdüñ
Bulınmaz atlâs-ı zîbâda bu letâfet ise

2. Ne atlâs-ı çerh aña nisbet alçakdur
Efendi hak bu ki ancak olur 'inâyet ise

41.

- . . / - . . . / . . . - / - . -

1. Tebdîl iderse câme-i câhı 'aceb midür
Eyyâm-ı devletüñde 'Atâyî-i dil-figâr

2. Devrüñde çünki her günü 'ıyd-ı sa'âdetdür
Bir giydüğini bir dahî giymese vechi var

42

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

1. Bende-i hâlise ol husrev-i fazl u 'irfân
Câme-i câhı nola itse 'inâyet kat kat

2. Resmdür bir kulına itse 'inâyet nazarın
Giydürür şâh-ı cihân lutf ile hil'at kat kat

43.

39. A 103 b, B 80 a, C 79 b, D 103 b, E 86 b.

40. A 103 b, B 80 a, C 80 a, D 103 b, E 86 b.

41. A 103 b, B 80 b, C 80 a, D 103 b, E 86 b.

42. A 103 b, B 80 b, C 80 b, D 103 b, E 87 a.

43. A 103 b, B 80 b, C 80 b, D 103 b, E 87 a.

Şeyhü'l-islâm Hazretlerine

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- 1.Minnet Allah'a fazîletle benüm sultânüm
Oldı her müşg ile benüm kalemüm 'ukde-güşâ

- 2.Hak bu kim mes'ele-i fakr katı müşkil imiş
Anı hall itmege lutf it baña birkaç fetevâ

44.

Nakrî Çelebi Kasidesine

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- 1.Zihî kasîde-i zîbâ ki döndi her beyti
Nigâr-hâne-i Çîn'e hezâr-sûret ile
- 2.Nezâket-i suhanın gör nikâtını fehm it
Kasâ'id-i selefe gâlib oldı san'at ile

45.

Der-hakk-ı Duhân

. . . / . . . - / . . . - / . . -

- 1.Sanmañ ki duhân içmek için cem' olup ahabb
Her subh-ı safâda uyarur şem'-i firûzân
- 2.Her künc-i fenâda der-i Mansûr'ı kim itdi
Mumlar yakaruz gündüz olup hep anı cûyân

46.

Kıt'a

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- 1.Hâne-i kalbi yakar merdüm-i bîgâne gibi
Göñlümüz gerçi hayâline mukarrer oldı bizüm
- 2.Fikr-i âmed-şod-ı dil-dâr ile bîmâr olalı
'Aklumuz gâh gelür gâh gider oldı bizüm

47.

Kıt'a

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

- 1.'Ayb-bîn olsa nola zulmet-i cehl içre kalem
Pertev-i şem'-i kemâlâtuma idüp hasedi

44. A 103 b, B 80 b, C 80 b, D 103 b, E 87 a.

2 a nikâtını : nezâketin A,B,C,E

45. A 103 b, B 80 b, C 80 b, D 103 b, E 87 a.

46. A 103 b, B 80 b, C 80 b, D 104 a, E 87 b.

47. A 104 a, B 80 b, C 80 b, D 104 a, E 87 b.

2.Cây-ı rûşende olan zulmate baksa göremez
Şem‘ olan yirüñ irakdan görünür nîk ü bedi

48.

Kıt‘a

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1.Rîze-i elmâsdur her katresi içme ‘arak
Dâ’im elden koma yâkûtı müferrihdür şarâb

2.Rind olan idrâk ider anı ne lâzım tecrübe
Kimse tîz-âb içer mi var iken la‘l-i müzâb

49.

Kıt‘a

. . - - / . . - - / . . -

1.Hâl-i Mecnûn’ı gûş idüp ey dil

Pend iken aña ‘ibret almazsın

2.Olma dîvâne bekle yâr ışığın
Hidmet eyle yabanda kalmazsın

50.

. . - - / . . - - / . . -

1.Ey ‘Atâyî sadâ-yı nâle ile
Ra‘duñ âvâzını unutturalum

2.Olalum çarha sille-i âhen
Eñsesin tas gibi ötdürelüm

51.

Kıt‘a

- . . / - . . . / / - . -

1.Dîvâr yaptı Mekke’ye Bâgdâd’dan biri
A‘mâlar aña yapışup itsün diyü güzâr

2.Olmaz tarîk-i Hakk’a refîk-i nazar delîl
Şer‘-i mübeyyendür bize dîvâr-ı üstüvâr

52.

Kıt‘a

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

48. A 104 a, B 80 b, C 80 b, D 104 a, E 87 b.

49. A 104 a, B 80 b, C 80 b, D 104 a, E 87 b.

50. A 104 a, B 81 a, C 80 b, D 104 a, E 87 b.

51. A 104 a, B 81 a, C 80 b, D 104 a, E 87 b.

52. A 104 a, B 81 a, C 81 a, D 104 b, E 87 b.

1.Lutf u kahrından cihânuñ şâd olup olmaz melûl
Sâni‘uñ her zerrede tedbîrine vâkîf olan

2.Âşinâlık eyle var asl ile fehmi it hikmetin
Sarsılır mı âşinâ evza‘dan ‘ârif olan

53.

Kıt‘a

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

1.Cân virür ‘âşıkla o la‘l-i leb-i rûh-efzâ
Öldürür âdemi ammâ hat-ı hâtır-fersâ

2.Bâl-sebz melekü’l-mevte döner hat-ı lebi
Kudret-i Hak ile cân almaga gelmiş gûyâ

54.

Refi‘ Çelebi Turra-ı Mektûbında Gönderilmiş idi

. . . - - / . . . - - / . . . - - / . . . -

1.Yüzün almış ele ‘azm itdi çünki nâme-i ihlâs
O mahdûma ki luftı reşk-i eyyâm-ı Refi‘dür

2.Ümîd oldur ki ide muhlis-i dîrîne hakkında
Şu lutfi kim ezelden lâyıf-ı şân-ı Refi‘dür

55.

Sâlih Efendi

- - . / . . . - - / . . . - - / -

1.Ey sadr-ı kerem-güster-i dâniş-perver kim
Nâmuñla bulur cümle medâyiñ zîver

2.Evsâfına ol zât-ı kerîmüñ had yok
Her mertebe medh olmasa sâlih dirler

56.

Diger Der-medh-i Müşârun İleyh

1.Oldukca seher rûy-ı nihâdî-i lâyiñ
Evsâfına ol zât-ı kerîmüñ had yok

2.Her mertebe medh olınsa sâlih dirler

53. A 104 a, B 81 a, C 81 a, D 104 b, E 87 b.

1 a virür : - D

54. A 104 b, B 81 b, C 81 b, D 104 b, E 87 b.

55. A 104 b, B 81 b, C 81 b, D 104 b, E 87 b.

2 b Hep vird-i zebânumuz du‘â-ı sâlih B,C

56. . A 104 b, B 81 b, C 81 b, D 104 b, E 87 b.

Kıldukca sabâ bûy-ı bahârı fâyh

57.

Kalbûñ güher-i ma‘rifete kân olsun
Cân-ı gavta hod lücce-i ‘irfân olsun
Çün ‘ârif-i âgâha işâret besdür
Hû nâme-i a‘mâlûñe unvân olsun

58.

Rubâ‘î

Şol dem ki tûti-i cân ebkem ü vâlih
‘Arz ide âdeme ‘ârızî-i âyine-misâl
Yâ Rab nefesüm bagla benüm cânum al
Tek görmeyeyüm ol âyinede jeng-i melâl

59.

Rubâ‘î

Sevdâ-zede-i hicrde kalmadı mecâl
Heyhât ki dermân ide efsûn-ı visâl
Zahm-ı gam ile dil kim ola fevvâre-i hûn
Bend ide mi dâm-ı ‘ankebût-ı âmâl

60.

Dil ‘aşk ile bî-karâr u bî-tâb oldu
Ser-geşteligüm ta‘ne-i dûlâb oldu
Her nokta pergâr-ı sebât el-hâsıl
Gûyâ ki hemân katre-i sîm-âb oldu

61.

Olmaz ‘aceb eylerse dili ‘aşk eger
Bir gonca iken biñ gül-i ma‘nâya makar
Ol gonca-dehen sâgar içerken seyr it
Niçe kim olur zerrede mihr-i enver

62.

Her seyr ideni ‘âşık-ı nâlân eyler
‘Uşşâkı o büt turma fîrâvân eyler
Nakdîne-i ‘aşkın salınup illerden
Her gün anı bir sînede pinhân eyler

57. . A 104 b, B 81 b, C 81 b, D 104 b, E 87 b.

58. A 104 b, B 81 b, C 81 b, D 105 a, E 88 a.

59. A 104 b, B 81 b, C 81 b, D 105 a, E 88 a.

60. A 105 a, B 81 b, C 81 b, D 105 a, E 88 a.

61, 62, 63. A 105 a, B 81 b, C 81 b, D 105 a, E 88 a.

61. b biñ : bir A,E

61 c sâgar : bâde D

63.

Bezm-i gam-ı ‘aşkuñda döner câm-ı felek
Ser-geştesidür ol kadehüñ hûr u melek
Çün şerbet-i feyzi baña sunduñ yâ Rab
Anı içene lâzım oldu hamd itmek

64.

Biz halka-ı zikri göricek yan virürüz
Kûyuñ ańıcak bir iki meydân virürüz
Hâcet komadı hiç melekü’l-mevte hatuñ
Sîb-i zekanuñ kokmagile cân virürüz

65.

Saldıysa eger âteş-i gam cânuña tâb
Düş kûy-ı harâbâta olup mest ü harâb
Zâhidden uman feyz-i safâ-yı ‘aşkı
Gassâl sebûsından umar bâde-i nâbı

66.

Biz zâhid-i ‘ayşa ‘âşık-ı mehcûruz
Kûhsâr-ı emelde reh-reviş-i bekûruz
Biñ merhale yir cüdâ düşüp şenlikden
Ser-menzil-i şevka sad-beyâbân-ı dûruz

67.

Nakd-i gam olur ceyb-i ten-i ‘uryânda
‘Uşşâkuñ olur kelleleri meydânda
‘Aşk ne bilür cübbe vü destâr ehli
Âteş mi olur dükkân-ı bezzâzânda

68.

Gülşende olan âb u hevâ ‘aşk iledür
Hep gerdiş iden sayf u şitâ ‘aşk iledür
Efsurde kılup âbı iderüz berfî müzâb
El-kıssa fenâ ile bekâ ‘aşk iledür

69.

Hem kûre-keş âteş-i hasretdür âh
Hem kerem-ken-i eşk-i nedâmetdür âh
Ol serv-kadüñ firkati hengâmında
Peydâ-ger-i sarsar-ı kıyâmetdür âh

64. A 105 a, B 81 b, C 81 b, D 105 a, E 88 a.

64 c hatuñ : gamuñ B,C

65, 66. A 105 b, B 81 b, C 81 b, D 105 b, E 88 b.

66 a zâhid : şâhid D

67, 68, 69. A 105 b, B 82 a, C 82 a, D 105 b, E 88 a.

68 c âbı iderüz berfî : anı ider mey-i A,E

70.

Pür-derdlere mâyer-i râhâtdur âh
Feryâd-res-i vâdi-i hayretdür âh
Âh eyleme lutf ider civânuñ dirsın
Bilmez miyüm ol perî ne âfetdür âh

71.

Tazmîn-i dü-beyt-i Yahyâ

. . . - / . . . - / . . . -

1.Ele girincedür o mûy-miyân
El virür saña nakd-i vaslı hemân

2.Zülfine olmag ile dil-beste
Derde bulmaz devâ dil-i haste

3.Tâlib-i ‘aşkı itmege irşâd
Bu iki beyti hoş dimiş Yahyâ

4.Gelmelü olsa âdeme devlet
Yedilür bir kıl ile bî-minnet

5.Gitmelü olsa aylameñ tedbîr
Tutamaz anı niçe biñ zincîr

EBYAT

1.

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

Hevâ-yı dâne-i hâl-i ruhuñ terk eylemem cânâ
Degürmen yürüdürlerse başumda cûy-bâr-âsâ

2.

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

Zer-i surhı döküp saçmakdadur ‘âşık şerâb-âsâ
Girüp altından üstinden çıkar âhir habâb-âsâ

3.

. . . - / . . . - / . . . - / . . . -

Meyânı oldugı gâ’ib dehânı nâ-peydâ
Ne bulduñ ayrılamazsın sen ey dil-i şeydâ

4.

70, 71. A 105 b, B 82 a, C 82 a, D 105 b, E 88 b.

1,2,3,4 A 106 a, B 82 b, C 82 b, D 106 a, E 89 a.

- - . / . - - . / . - - . / . - -
Suhanuñ yirine şimdi muzâf oldu bir âfet
Hakkâ ki irişdi aña bu ‘arf ü izâfet

5.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Müdde‘î ol halka-ı zülf-i mu‘anberden geçer
Gûyiyâ gelüp mu‘allemdür ki çenberden geçer

6.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Var ise ol dil-ber-i güm-geştesini yâd ider
Kumrı-ı dil turma yûsufçuk diyü feryâd ider

7.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Tek bendiyle miyânını ‘arz eyledi o yâr
San bir harâmîdür ki yanında kemendi var

8.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
Virüp mîkrâz ile perdâht hattını o meh-peyker
Turâz-ı câme-i hüsnini ârâyışledi yir yir

9.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Gönlümi cezb itse zülfüñ gözlerüm giryân olur
Ebr deryâdan su alsa lâ-cerem bârân olur

10.
. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
Tolansa aglayurak kûy-ı yâri ‘âşık-ı zâr
Sirişk ile ser-i kûy olur tulâb-ı bîñar

11.
- - . / - . - . / . - - . / - . -
Za‘f ile yine halkalanup oldu eşk-bâr
Dinse ‘aceb mi çeşm-i tere halkalı bîñar

12.
- - . / - . - . / . - - . / - . -
Zih-gîr ü tîri ehl-i gama şekl-i âhdur
Ol kara yüzli yay aña medd-i siyâhdur

5, 6, 7, 8, 9 A 106 a, B 82 b, C 82 b, D 106 a, E 89 a.
10, 11, 12, 13. A 106 b, B 82 b, C 82 b, D 106 b, E 89 a.
12 a yüzli : tozlu B,C

13.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Göñül akdugına meyl itmedi o şâhid-i bâzâr
Hele akmazsa tamlar sîm-i eşk eksük degül her-bâr

14.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -

Sîm-i eşki yûri kıl yârûñ ayagina nisâr
Akce itmez kurı nâlişlerûñ ey ‘âşık-ı zâr

15.

- - . / . - - . / . - - . / . - - .

Turmaz satılır ‘âşık olup hicare giriftâr
Hayli içi bâzârlıdur çarh-ı sitem-kâr

16.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Serîr-i hüsnüñ ol şeh-i hüsrev ‘âlî-cenâbîdür
Pür-âteş olmuş anuñçün libâs-ı surh-ı tâbîdür

17.

. . - - / . . - - / . . - - / . . - -

Garazum hidmet idi itdi beni âyine-dâr
Göñülde kıldı nazar ol meh-i hurşî-i envâr

18.

. - . - / . . - - / . - . - / . . - -

Şarâb-ı al ile gül-gûn-ı turfadur sâgar
Kulagı dibi ter olmaz sürilse her ne kadar

19.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Mukâbil olsa mihr ü mâh rûyuñ gibi enverdür
Hilâlûñ kaşuña öykündügi nâdir berâberdür

20.

. - . - / . . - - / . - . - / . . - -

Bisât-ı sebzede defter açup döker ezhâr
Hezâr-ı zâre üç aylık vazîde virdi bahâr

21.

14, 15, 16, 17 . A 106 b, B 82 b, C 82 b, D 106 b, E 89 b.

14 b nâlişlerûñ : nâlişler A,E; nâlişler ile B,C

18, 19. . A 106 b, B 82 b, C 82 b, D 106 b, E 89 b.

20, 21. A 107 a, B 82 b, C 82 b, D 107 a, E 89 b.

-. - / - . - - / - . - / - . - -
Tezyîn-i zülfüñ için çarh eyledi niçe zer
Meşşâtar getürdi iki ucın berâber

22.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -
Ele al gönülümü diyü idicek nâle vü zâr
Alurın ben anı bir gün ele didi ol yâr

23.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
Teninde yol yol iden şerhasın ‘aşk-ı mecâzîdür
Efendi bu dil-i dîvâne hayli yollı gâzîdür

24.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -
Ri‘âyet idüñ aña bezm-i ‘işret yine hâzırdur
Hilâl-i rûze ayagı üzengîde müsâfîrdür

25.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -
Bezm-i muhabbetde ben haste-i ‘aşkı görür
Mutrıb u ney-zen hemân turmaz okur üfürür

26.

- . - - / - . - - / - . - - / - . - -
Döndi re’sü’l-‘ayne şimdi her habâb-ı rûzgâr
‘Ayn-ı zerkâ dinse de ‘aks-i çemende vechi var

27.

. - . - / . . - - / . - . - / . . -
Saçuñ selâsil-i havf ile ey büt-i tannâz
Resende şimdi terâzû ile yürür cân-bâz

28.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -
Oldı kandîl-firûz ol meh-i hurşîd-enver
Mihirden yaksa çerâgı nola kendîl-i menâr

29.

. - . - / . . - - / . - . - / . . -
Kenâr ümîdine pür-gam olur dil-i şeydâ

22, 23, 24, 25. A 107 a, B 83 a, C 82 b, D 107 a, E 89 b.

22 a ele al : al ele A,D,E

23 a şerhasın ‘âşık : surhını ‘aşk C

26, 27, 28, 29. A 107 a, B 83 a, C 83 a, D 107 a, E 90 a.

Kenârdan gelür ekser içi illerde kâlâ

30.

- - - / - - - / - - - / - - -

Vir döke saça zülfüne anuñla âb u tâb
Alnuñ deri degül dura ey gonca ol gül-âb

31.

- - - / - - - / - - - / - - -

Serd ü ser-keş bir rakîb-i bed-likâya ugraduk
‘Aşk ile ey serv-kad yavuz belâya ugraduk

32.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Okur vasf-ı meyi meclisde itdükce gazel-hânlık
Harîf-i şûhdur mutrıb nola itse mehal hânlık

33.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Necm-i kübrâ ise de kevkeb-i ikbâl el-hak
Hazz olunmaz nazarı seglere mahsûs olıcak

34.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Gerçi ol dil-ber-i ‘attâr niyâz eyler çok
Pul bahûr..... çeñeye mankır yok

35.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ehl-i tab‘a sirke gerçi ki degüldür lâ’ik
‘Özr idüp dir zürefâ düşdi tabî‘at sârik

36.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

İçerek geldi hemân cûy-ı meyın mey-gedenüñ
Geçidi bundan imiş ‘âşık-ı mihnet-gedenüñ

37.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Niçün sebz eylemez halk ümîdin halk-ı dünyânuñ
Meger kim çarh-ı ‘arza düşdi delvî çarh-ı gerdânuñ

30, 31, 32, 33. A 107 b, B 83 a, C 83 a, D 107 b, E 90 a.

30 a zülfüne : kendüñe D

32 a meclisde itdükce : itdükce meclisde A,E

34, 35, 36, 37. A 107 b, B 83 a, C 83 a, D 107 b, E 90 b.

34 b : - A,B,C,D,E

38.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Dili dönmez fîrengîdür meger şemşîr-i hûn-rîzûñ
Öñince tercemân-ı ehl-i dildür tîr-i ser-tîzûñ

39.

. . - - / . . - - / . . - - / . . -

Kasd ider dişlemege gerçi görüp mîm-femin
Kısadur alt çeñesi hâme-i müşgîn-rakamuñ

40.

- . - - / - . - - / - . -

Sebzeyi na‘l-i semend itdi helâk
Çâr-darb abdâle döndi rûy-ı hâk

41.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Ne var ey serv-kad bezmi behîş-i câvidân itseñ
Kıyâmet mi kopardı meclise gelseñ duhân itseñ

42.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Âsiyâ-veş döndi âhumla murâdumca felek
Yâr geldi hâneye bir taş döndürmek gerek

43.

. - - / . - - / . - - / . -

Ruhın ‘arz idince o reşk-i melek
Kızardı bozardı şafakla felek

44.

- - . / - - . / . - - . / - - .

‘Akluñ var ise bâde ile bengden kesil
Olmaz cünûn efendi cihânda yeşil kızıl

45.

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

Nây-veş âgâz idince nâle vü efgâne dil
Hem-dem olmaz naña mûsikâruñ agzı düz degül

46.

38, 39 A 107 b, B 83 a, C 83 a, D 107 b, E 90 b.

39 a kasd ider : kasdı C

40, 41. A 108 a, B 83 b, C 83 b, D 107 b, E 90 b.; 40 der-kenar C.

42, 43, 44, 45. A 108 a, B 83 b, C 83 b, D 107 b, E 90 b.

46, 47, 48, 49. A 108 a, B 83 b, C 83 b, D 108 a, E 90 b.

- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . - -
Bir şeb o tanbûri dil-dâr ile tenhâ olsa dil
Zühre dahi gelse dirdüm çeşteci lâzım degül

47.

. - . - - / . - . - - / . - . - - / . - . -
Sarîrin uydururın nây-ı nâleme her dem
Meger ki dilli düdükdür elümde nây-ı kalem

48.

. . - - - / . - . - - / . - . - - / . - . -
Virdi hammâma şeref ol sanem-i sîm-endâz
O perî olmayıcak âteşe yansun hammâm

49.

- . . / - . - - / - . . / - . - -
Kûyna varabilsem vuslat gamın yimezdüm
Bir kerre yâri görsem hîç nesne istemezdüm

50.

. . - - - / . - . - - / . - . - - / . - . -
Safha-ı sînemi pür dâg-ı siyâh itdi benüm
Nokta-ı zâdcı için noktalar oldu bedenüm

51.

. - - - - / . - - - - / . - - - - / . - - - -
‘Îlâc olmazsa cânâ hâk-i pâyüñ çeşme sürmezdüm
Eger kim görmesem ol tûtiyâyı nesne görmezdüm

52.

. . - - - / . - . - - / . - . - - / . - . -
Geçdi vaktüm diyü şimden geru revîş bulsun
Hat gelüp didi güzellik giceler hayr olsun

Zâyi‘ itdi dil-i âvâreyi reh-i gamda
Yolına gelsün anuñ itdüğini hep bulsun

53.

- . . / - . - . / . - . . / - . -
Sanma tagıtdı berg-i güli bâd-ı gülsitân
Gül sürfesinden atdı hezâra bir iki nân

54.

50, 51, 52, 53. . A 108 b, B 83 b, C 83 b, D 108 a, E 91 a.

52 b giceler : giceñüz D; Der-kenâr C

54, 55, 56, 57. . A 108 b, B 83 b, C 83 b, D 108 a, E 91 a.

-- ./ - . . / . - . / - . -
Bezm âhir oldu câm tehîdûr şarâbdan
Bir gül gibi ki ayru düşüpdür gül-âbdan

55.
-- ./ - . - . / . - . / . - -
Zemzemledi agyâruñ alup câm-ı şarâbın
Gösterdi bize ol leb-i şîrîn şekker-âbın

56.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Sâgar-ı ‘âlem-nümâ dâ’im nazardan gitmesün
‘Âlemi seyr eylesün ‘âlem anı seyr itmesün

57.
- . . / - . . / . - . / - . -
Sîm ü zeri nider taleb-i vecd ü hâl iden
Dünyâyı birbirine katar cem‘-i mâl iden

58.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Yazdı göñlüm hâtırum yaptı o şûh-ı dilsitân
Safha-ı dil virdi âbâdî kâğıddan nişân

59.
. . - - / . . - - / . . - - / . . -
Keh-keşân ile âbı çeşme-i mihr añlama sen
Yürüdür suyu felek sarı saman altından

60.
- . - - / - . - - / - . - - / - . -
Kaşı vasfında göñül gitdi kad-i dil-cûsına
Egri söylerken ‘acebdür yañılur togrısına

61.
. . - - / . . - - / . . - - / . . -
Nişânı âb ile ol rûy-ı âb-dâr üzre
Büni gazâl-i nazardur ki kaldı kar üzre

62.
- . . / - . . / . - . / - . -
Virşün sükûn-ı mâr dil-i bî-karâruma

56 b eylesün .. anı : eyle sen seni C; eylesün : itsün D
58, 59, 60, 61. A 109 a, B 84 a, C 84 a, D 108 b, E 91 a.
61 a. âb : - C; nişânı âb ile : nişân ile B
62, 63, 64, 65. A 109 a, B 84 a, C 84 a, D 108 b, E 91 b.

Toprak saçup eliyle o dil-ber mezâruma

63.

- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -

Dîde pür-hûn câm rahşân olduğundan baña ne
Kalb mahzûn gonca handân olduğundan baña ne

64.

. - - - - / . - - - - / . - - - - / . - - - -

Müşâbih mi olur ey gonca-fem ol ‘anberîn-hâle
Sevâd-ı dîde-i nergis süveydâ-yı dil-i lâle

65.

- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -

İtdürür darb-ı muhabbet ‘âşık-ı gam-hârına
‘Âşk ola ol bî-emânuñ turra-ı tarrârına

66.

. - . - - / . - . - - / . - . - - / . - . - -

Çemende gonca ser-i şâhda salınmakda
Görince bülbülü dirler gönüller alçakda

67.

- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -

Sanma dâg urdı gönül zahm-ı dil-i hûn-pâşına
Ol şehe şekvâ içün âteş yakupdur başına

68.

- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -

Bakmadan men‘ eyle ‘uşşâkı cânâ sîneñe
Agzı egriler ko baksun ey perî âyineye

69.

- . - . / . - - - . / . - - - . / . - - -

Mecrûh idüp agyârı derûnumda yer eyle
Ey nâvek-i dil-dûz-ı cefâ bir eser eyle

70.

- . - - - / - . - - - / - . - - - / - . -

Mekteb-i ‘aşka viren tıfl-ı dili itmesün âh
Nüsha-ı derdüñ olur fâtıhası besmelegâh

71.

66, 67, 68, 69. A 109 a, B 84 a, C 84 a, D 109 a, E 92 a.

68 b egriler : egrilere B,C; ey perî : dâ’imâ B,C

70, 71, 72, 73. A 109 b, B 84 a, C 84 a, D 109 a, E 92 a.

--- / --- / --- / ---
Yâver olursa tâlî‘ rindân-ı mey-pereste
Eyler talî‘a-ı mey ceyş-i gamı şikeste

72.
--- / --- / --- / ---
Öykündi ‘âşıkun var ise eşk-i çeşmine
Deryâ-yı Nîl’e hayli kesim kesdiler yine

73.
--- / --- / --- / ---
Virme sancaklı meded ‘âşık-ı dürd-âşâme
Sâgara giydirecek al firengî câme

74.
Kıt‘a
--- / --- / --- / ---
1. Geldi pâşâları hep dergeh-i cânâne yine
Girdiler ‘arza bu gün ol şeh-i hûbâne yine
2. Çıkdı nev-besteleri nev-rûzda goncalaruñ
Mutrib-ı bezm-i çemen başlasun efgâne yine
3. Kûh-kenlükler idüp seyl-i bahârî şimdi
Kays-veş düşdi reh-i deşt ü beyâbâne yine

75.
--- / --- / --- / ---
Döne döne çıkıldı bir ulu kûhsâre
El-hak görilmemişdür bir kubbeden minâre

76.
--- / --- / --- / ---
1. La‘li yanında yâd idicek sâgar-ı gamı
Leb-rîz oldu berg-i gülün handeden femi
2. Vâ‘iz tarîk-i zerk ü riyâ tut didün baña
Şeytân ider güç ile senün sözüñ âdemi
3. Pîrân-ı ‘aşka bâde-i gül-gûn ile habâb
Besdür biri ‘asâ birisi tâc-ı Edhemî

77.
--- / --- / --- / ---

74, 75, 76. A 109 b, B 84 b, C 84 a, D 109 a, E 92 a.

74, 2 a nev-besteleri nev-rûzda : nev-rûzda nev-besteleri C,D

Yanına almaga sa'y eyler imiş a'dâ dil-beri
Söyleñüz şeytân alur anı sakınsın ol perî

78.

- - - / - - - / - - - / - - -

Aldı metâ'-ı dili gamze-i mestânesi
Aldı gönül şehrini tarz-ı levendânesi

79.

. . . - / . . . - / . . . - / . . -

Hat-ı nev-hîz ile yârûñ zekan-ı zîbâsı
Oldı gûyâ ki ter ü tâze alef alması

80.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

Görenler dir dehân-ı tengi üzre hâl-i cânânı
Bütün bir dâne-i fülful de almazmış nemekdânı

81.

. - - - / . - - - / . - - - / . - - -

O gül-ruhsâr giymiş egnine bir sebz-i cüllâyı
Temâşâ eyle nahl-ı Tûr ile nûr-ı tecellâyı

82.

- - - / - - - / . - - - / - - -

Resm-i cefâda gerçi kim arturdu san'atı
Zâl-i zemâne lîk kim itdi fütüvveti

83.

- - - / . - - - / . - - - / . - - -

Gül ruhlarını öpmege virmez didilerdi
Biñ nâz ile ol gonça-dehânum güliverdi

84.

- - - / - - - / . - - - / - - -

Mihr ü meh ile döndi bu çarh-ı müşebbekî
Pîr-i dü-tâya kim ola farkında 'ayn iki

85.

. - - - / . - - - / . - - - / . . -

Cihânuñ oldı bir hüsn ile şâh-ı hûbânı
'Aceb mi Bursa'nuñ olsa emîr-i sultânı

77, 78, 79, 80. A 110 a, B 84 b, C 84 b, D 109 b, E 92 b.

77 b şeytân : şeytândan D; sakınsın : sakınur A,C,D,E

81, 82, 83, 84. A 110 a, B 84 b, C 84 b, D 109 b, E 92 b.

85, 85, 87, 88. A 110 b, B 84 b, C 84 b, D 110 a, E 92 b.

86.

. . . . / / /

Görüp agyâr ile dün va‘de-i vuslat ricâ itdüm
Didi dil-ber saña bir müjde var ammâ dimem şmdi

87.

. . . . / /

Yâri mecrûh idüp a‘dâ gitdi
Müdde‘î şâhidümüz çarh itdi

88.

. . . / . . . / . . . / . . .

Şehr-i suhandan az güherler götürmedi
Hâma iki ucını berâber götürmedi

89.

. . . / . . . / . . . / . . .

Bu şiddet-i şitâda bize keyf irişmedi
Yârân keselde kaldı gıdâlar yetişmedi

90.

. . . . / / /

Hisâr bu iki yanında deryânuñ ki zeyn oldu
Meger ki mâye-i nüh-tâk-ı çarha kılleteyn oldu

91.

. . . . / / /

Habâb-ı bâde kim kalkup ayaga baş gösterdi
Geline şahne-i bâd-ı sabâ başın gözin yardı

92.

. . . . / / /

Didi kûyumda sen miydüñ kılan zünbûr-veş zârı
Didüm ey lebleri şehd ü şeker ben kuluñum arı

93.

. . . . / /

Zahmuma sundı tîg-i pür-hûnı
Meblagıyla kubûrı ma‘cûnı

SONUÇ

Nev'î-zâde 'Atâyî Divanı üzerinde yapmış olduğumuz doktora çalışması neticesinde gerek Divan'ın incelenmesi, gerekse kaynakların taranması sonucunda ortaya çıkan kanaat, 'Atâyî'nin değerli bir âlim ve iyi bir şair oluşudur. Kaynaklar, şairin şöhretinin Şakâ'ik Zeyli ve Hamse'sinden geldiğini belirtmesine mukabil, Divanı da küçümsenmeyecek değere sahiptir.

İstanbul kütüphanelerinde 16 nüshasını tespit ettiğimiz Divan'ın 5 nüshası esas alınarak oluşturulan tenkitli metin ve kısmî incelemesi sonucunda elde edilen malzeme şöyledir: 1 mensur dibace, 31 kaside, 9 musammat, 273 gazel, 71 mukattaat ve 93 ebyat. Diğer nüshalar üzerinde yapılan metin taraması 2 gazel daha tespit edilip Divan'a dahil edilmiş; böylece gazel sayısı 275'e çıkmıştır.

'Atâyî Divanı, şekil olarak monotonluk arzetmez. Değişik vezinler ve her çeşit kafiye kullanılmış, daha çok redif tercih edilmiştir. Eserde Türkçe söyleyiş ve sadelik göze çarpmaktadır. Atasözleri ve deyimler çok kullanılmış, cemiyet, sosyal hayat ve ferdî ilişkiler cemiyetin diliyle ifade edilmiştir. Düz ve basit cümlelerle fiillerin çok kullanılmış olmasının yer yer monotonluk oluşturmaya rağmen, eserin estetik bütünlüğü bozulmaz.

Eserde, Nev'î, Şeyhülislam Yahya, Baki ve Nef'î etkileri göze çarpmakla beraber, 'Atâyî'nin orijinal, yenilikçi ve gerçekçi üslubu hakimdir. Şair, realiteyi şiirin mistik havası içinde bile kaybetmez. Belki de 'Atâyî'nin ilmini sanatından ön plana çıkaran sebep budur.

Nev'î-zâde 'Atâyî, 16. yy. sonu ile 17. yy. başlarında yaşamış şair, âlim ve devlet görevlisidir. İyi bir eğitim görmüş, Arap, Fars ve Türk edebiyatları yanında İslamî ilmi almış olduğuna eserleri şahitlik etmektedir.

Eserde, dinî-tasavvufî unsurlara oldukça fazla tesadüf edilir. Hatta, mazmunların batınî ve zahirî anlamları o derece içiçe girmiştir ki, şairin yaşam felsefesi haline gelmiştir. Allah'ın isim ve sıfatları çok yerde kullanılmış; ayet, hadis ve dualarla ifadeler süslenmiştir. Peygamberler, Dört Halife ve diğer din büyükleri doğrudan veya telmihen anılmış, her biri bir idealin ispatı için örnek gösterilmiştir. Eser, tasavvufî mahiyet taşımadığı halde, tasavvufun mütevazı havasını muhafaza eder. Şairin şahsı, kendi kusurlarını bile dışa vurmaktan çekinmeyen içi dışı bir, dürüst bir kişiliğe sahiptir. Riyakarlığa şiddetle karşı olup, dinin ve tasavvufun çıkar aracı haline gelmesini hazmedemez. Sufî-i zerrâkdan, seg-sıft rakipten, riyakar adu ve fırsatçı agyardan şiddetle kaçışının sebebi budur. 'Atâyî, gösterişe itibar etmez, aba ve asa onun için dini dışına giymektir.

'Atâyî'nin cemiyetinde her tip insanı bulmak mümkündür. Başta sultan olmak üzere, vezir-i azam, şeyhülislam, kadı, vezirden resmî ve gayri resmî hemen her çeşit

meslek erbabına rastlamak mümkündür. Bunların çoğu, şairin çağdaşı, rakibi veya hemdemidir. Yaşadığı, görev yaptığı, bildiği yerlerin coğrafyası ve buralarla ilgili tarihî ve efsanevî şahsiyetlerden geniş bir şahıs kadrosu oluşturmuştur. Divanda geçen “sohbet-i hâs” ibaresi, şairin mensup olduğu sosyal sınıf hakkında ipucu verir.

‘Atâyî, eserinde tarihî olaylara da yer vermiş, tarihî vasika addedebileceğimiz malzemeler bırakmıştır. Kasidelerinde mitolojik İran kahramanlarından başka Türk tarihinden de misallaer vermiş, devrin olayarını, kişilerini ve eski sultanlarla zaferlerini zikretmiştir. Bazı şahısların isimlerini kelime oyunları ile gizlemiş, bazılarını da açıkça medh veya zemetmiştir.

Eserde âşık, şairin kebdisidir. Şair, gelmiş geçmiş bütün şairlere meydan okuduğu gibi, âşıkların da hiç birisi onunla yarışamaz. Mecnun ile Ferhad’a aşkı kendisinin öğrettiğini söyler. Klasik erişilemez sevgili tipi yanında, orijinal sayılabilecek sıradan sevgili tipi ve aşk ilişkileri de eserde işlenir. Bir taraftan cevri ü cefa eden, âşıklara tepeden bakan veya hiç bakmayan sevgili tipi; diğer taraftan bezme gelen, âşıklarla oturup kalkan sevgili tipi yanyana bulunur. Hatta, âşık sevgiliye bile meydan okur. Bu tabloda hiç değişmeyen tip, girdiği meclisi dağıtan, havaya ağırlık veren rakip veya adu tipidir.

Tabiatla, feleğin dokuz katından güneşin bir şaşaasına, havanın bir habbesine, suyun bir katesrine, toprağın bir zerresine varıncaya kadar, cüz’iyet-külliyet ilişkisiyle her şeyi bulmak mümkündür. Tabiat unsurları güzellik ifade ederken, tabii olaylar duyguların ifadesinde misal alınmıştır. Kozmik unsurlar, anasır-ı erbaa, hayvan ve bitkiler belli özellikleriyle teşbih, teşhis ve hüsn-i talil sanatlarıyla ele alınır. Tabiat hakkında da klasik tasavvurun dışında tespit ve yorumlar bulunmaktadır: Bülbülün çâlâk oluşu, gülün dâmen-i ismetinin yırtılması, feleğin ettiğine pişman olması vb. Tabiat rasvirleri, hayal gücünü zorlayacak derecede derin ve incedir.

Divan’da insanlar müspet-menfi olarak sınıflandırılmış tiplerdir. İyi çok iyi, kötü hep kötüdür. Rakip başta olmak üzere sufi, vaiz, zahit, a’da, nasih menfi tiplerdir. Bunların dışında kalanlar müspet tipler olup sevgili, kasidelerde memduh, şairin kandise ve yakınlarıdır. Cemiyet manzarasında bile bir tip ön plana çıkarılıp, diğerleri tasvir edilmemiştir. Şairin dostâne ilişkiler içinde, samimi ve iyimser birisi olduğu, menfi tipleri ön plana fazla çıkarmamasından anlaşılmaktadır.

‘Atâyî’nin konuşma diline yakın bir sadelikle kaleme aldığı eser, pek sanatkarâne bulunmasa da tema açısından yenilik arzeder. Devrin sosyal yapısı, âdet, gelenek ve inançlarını eserde bulmak mümkündür: İnsanların grup halinde seyre çıkması, sandal gezintileri, içki meclisleri, gazel okuyup nara atmaları, mesire yerlerinde kadın ve erkeklerin görüşmeleri, misafirlikler, ikramlar, alışveriş, rekabet, av, savaş, barış vb.

Dikkati çeken nokta, sevinçlerin topluluk halinde, hüznün yalnız yaşanmasıdır. Hüzn, yalnızlıktan kaynaklanıyor veya yalnızken ortaya çıkıyor olmalı. Belki de dostlara hüznü değil, sevinci sunan bir zarafetten kaynaklanıyor olabilir.

Eserde mukayeseler birçok şekilde göze çarpar. Tabiat-tabiat, tabiat-insan, insan-insan mukayeseleri zıtlıklar ve benzerlikler yönündendir. Tabiat ayrıca teşbih unsuru olarak işlenmiştir.

‘Atâyî Divanı’nda Nev’î, Şeyhülislam Yahya, Baki ve Nef’î etkileri, şairin klasik şiir yönünü ortaya koyar. ‘Atâyî’nin orijinal tarafını sade dille ve realist bir üslupla söylediği şiirleri oluşturur. Bunlarda, marazî aşk yerine realite, hüznün yerine sevinç, korku yerine umut, kurgu yerine sebep-sonuç ilişkisi içinde cemiyet ve insanın günlük hayatı hakimdir.

‘Atâyî hakkında hüküm vermek için, şairlik vasfı yanında kadılık ve müderrislik görevlerinin etkisini de hesaba katmak gerekir. Devrin en önemli ilmî eseri sayılan Şaka’ik Zeyli ve Hamse’sini hesaba katarsak ‘Atâyî’nin devrinin ileri gelen şair ve âlimlerinden olduğunu kabul etmemiz gerekir. Sonuç olarak, ‘Atâyî Divanı orijinalite, yenilik ve gerçekçilik özelliklerine sahip üstün bir eserdir.

KAYNAKÇA

- BANARLI, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C.II, İst. 1971
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet-TANYERİ, Ali, Hayretî Divanı (tenkitli Basım) İst. Ün. Yay. İst. 1981
- DİLÇİN, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK, Ank. 1983
- ELMAS, Gülten, Nev'i-zade Atai'nin Edebi Kişiliği ve Heft Hân Mesnevisinin Transkripsiyonu, Mezuniyet Tezi, Ank. 1968.
- ESEN, Mehmet, Nev'i-zade Atai'nin Hayatı ve Sâki-nâmesi, Bitirme Tezi, İst. 1971.
- GÖÇGÜN, Önder, Ziya Paşa'nın Hayatı, Eserleri ve Bütün Şiirleri, KB. Yay. Ank. 1987.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, Nedim Divanı, İnkılap ve Aka Kit. İst.
- GÜNÜŞEN, Melek, Sohbetü'l-ebkâr'daki Dînî, Felsefî ve Ahlakî Esaslar, Bitirme Tezi, İst. Ün. 1946
- KARACAN, Turgut, Nev'i-zade Atayı Heft Han Mesnevisi (İnceleme-metin), Ank. 1974.
- KARAHAN, Abdülkadir, "Nev'i-zâde Atayı", İslam Ans. C.9 s.226-228.
- KARAHAN, Abdülkadir, Nef'î Divanından Seçmeler, KB Yay. Ank. 1985.
- KORTANTAMER, Tunca, Nev'izade Atayı ve Hamsesi, İzmir, 1982 (Basılmamış Doçentlik Tezi)
- KURNAZ, Cemal, Hayali Bey Divanı'nın Tahlili, KB Yay. Ank. 1987.
- LEVEND, Agah Sırrı, Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar, İst. 1980.
- LEVEND, Agah Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, C.I.Giriş, TTK Yay. Ank. 1988.
- Mehmed Tahir (Bursalı), Osmanlı Müellifleri, C.3. İst. 1985.
- MUSLU, İnci, Nev'i-zade Atayı'nın Sohbetü'l-ebkâr Mesnevisi, İnceleme-Metin, Bitirme Tezi, DTCF, 1966.
- Nev'izade Atayı, Hadikatü'l-Hakâik fi Tekmiteti's-Şakâik, Çağrı Yay. Haz. Abdülkadir Özcan C.2.İst.1989.
- ÖZOĞLU, Mine, Nev'i-zade Atai'nin 'Âlem-nümâ (Sâki-nâme) Mesnevîsi, İnceleme-Metin, DTCF Bitirme Tezi, 1965
- SEFERCİOĞLU, Nejat, Nev'i Divanı'nın Tahlili, KB Yay. Ank. 1990.
- Sir James W.A., Turkish and English Lexicon, Beirut, 1987.
- SİRER, Hayal, Nev'i-zade Atai'nin Nefhatü'l-ezhâr Mesnevisi, Metin, Bitirme Tezi, DTCF, 1965
- Şaka'ik-i Nu'maniye ve Zeylleri, Haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yay. İst. 1989.
- Şemseddin Sami, Kamus-ı Türkî, Çağrı Yay. İst. 1978.
- TARLAN, Ali Nihad, Şeyhî Divanını Tedkik, İst. 1964.
- TARLAN, Ali Nihad, Edebiyat Meseleleri, İst. 1981.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, Baki Divanı'ndan Seçmeler, KB Yay. Ank. 1987
- TOLASA, Harun, Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası, Ank. 1973.
- TULUM, Mertol-TANYERİ, Ali, Nev'i Divanı, (Tenkitli Basım), İst. 1977.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Osmanlı Tarihi, C.3, TTK Yay. Ank. 1982.
- ÜZGÖR, Tahir, Türkçe Divan Dübâceleri, KB Yay. Ank. 1990.
- YAŞAROĞLU, Macit, Heft Hân Mesnevisi, İstinsah ve Tahlili, Mezuniyet Tezi, İst. 1941
- Yeni Tarama Şözlüğü, TDK, Ank. 1983.

